

Begroting 2019–2022
Duurzaam vooruit!
Iedereen doet mee

Inhoudsopgave

Duurzaam vooruit! – Iedereen doet mee	4
Beleidsmatig meerjarenperspectief	5
Financieel meerjarenperspectief	8
2. Programma's.....	15
Programma 1 : Vitale dorpen in Midden-Delfland® 2025.....	16
Programma 2 : Bestuur en veiligheid.....	22
Programma 3 : Beheer, verkeer en milieu	26
Programma 4 : Onderwijs	39
Programma 5 : Sociaal Domein en Welzijn	42
Programma 6 : Economische en sociale zaken	49
Programma 7 : Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en volkshuisvesting	55
Overzicht van algemene dekkingsmiddelen	61
Overzicht van de kosten Overhead	65
3. Paragrafen.....	68
3. 1. Lokale heffingen.....	69
3. 2. Verbonden partijen.....	77
3. 3. Grondbeleid.....	91
3. 4. Onderhoud kapitaalgoederen	95
3. 5. Bedrijfsvoering.....	102
3. 6. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	105
3. 7. Financiering	111
4. Recapitulatie	115
5. Financiële begroting (overzicht van baten en lasten)	118
6. Bijlagen	131
6. 1. Missie	132
6. 2. Staat van reserves en voorzieningen.....	133
6. 3. Prognose verloop reserves en voorzieningen 2019 – 2022	138
6. 4. Meerjarig investeringsoverzicht 2019 – 2022	141
6. 5. Begroting 2019 – 2022 op taakveld	143
6. 6. Beleidsindicatoren	148

Duurzaam vooruit! – Iedereen doet mee

Voor u ligt de allereerste begroting van dit college. Als basis gebruikten we het collegewerkprogramma *Duurzaam vooruit!* met de kernthema's *Wonen, Werken en Beleven*. Het collegewerkprogramma sturen we gelijktijdig met deze begroting ter kennisname toe.

Begroting 2019 - 2022

In de begroting 2019 houden we rekening met de actiepunten uit het collegewerkprogramma.

De begroting is sluitend voor de periode 2019-2022. We moesten een aantal keuzes maken om dit te bereiken. In het hoofdstuk Financieel meerjarenperspectief gaan we hierop in. Natuurlijk konden we nog geen rekening houden met de rijksbegroting van Prinsjesdag.

De meeste tarieven blijven gelijk. Ook het tarief voor de Onroerende Zaakbelastingen (OZB) blijft gelijk, maar de gemiddelde aanslag stijgt ten opzichte van 2018. Dat komt door de waardestijging van onroerend goed.

Leeswijzer

In het hoofdstuk Beleidsmatig meerjarenperspectief beschrijft het college de prioriteiten voor de komende jaren. We richten ons daarbij op een sluitende (meerjaren) begroting, een gedegen financieel plan, duidelijke visies en op de uitvoering van de activiteiten in het collegewerkprogramma.

In het hoofdstuk Financieel meerjarenperspectief geven wij de financiële vertaling van onze keuzes. Dit hoofdstuk bevat ook een weergave van de financiële structuur. Ons financieel meerjarenperspectief is verder uitgewerkt in de hoofdstukken 'Algemene dekkingsmiddelen', 'Recapitulatie' en 'Financiële begroting'.

In de zeven programma's lichten wij specifieke onderwerpen nader toe. De bijlagen geven u in één oogopslag zicht op onze reserves, voorzieningen en investeringen.

Procedure begrotingsbehandeling

In oktober en november behandelen we de begroting 2019-2022. Dit wordt de planning:

Maandag 8 oktober	Presentatie 'Hoe werkt de begroting?' Zeker voor de nieuwe raads- en commissieleden is deze uitleg interessant. Tijdens de bijeenkomst kunt u mondeling technische vragen stellen die in de bijeenkomst worden beantwoord.
Woensdag 10 oktober	De fracties leveren op deze dag om uiterlijk 10 uur hun schriftelijke technische vragen in.
Vrijdag 19 oktober	Het college beantwoordt uw schriftelijke technische vragen.
Woensdag 24 oktober	De fracties leveren uiterlijk om 12 uur hun algemene beschouwingen in,
Donderdag 25 oktober	We publiceren de <i>Begroting in één Oogopslag</i> in de Schakel.
Vrijdag 2 november	Het college geeft haar reactie op de algemene beschouwingen.
Dinsdag 13 november	Het college en de gemeenteraad bespreken de begroting tijdens een openbare raadsvergadering.

Wij nodigen u van harte uit het politiek debat te voeren over de begroting 2019-2022.

Het college van burgemeester en wethouders,

Martien Born
gemeentesecretaris

Arnoud Rodenburg
burgemeester

Beleidsmatig meerjarenperspectief

Midden-Delfland is een bijzonder landschap met mooie dorpen. Inwoners maken en koesteren Midden-Delfland. Samen vormen zij herkenbare en hechte gemeenschappen. Bij de oprichting in 2004 kreeg onze gemeente als bijzondere taak mee het behouden en het versterken van de kwaliteiten van het landschap en de dorpen. Dit blijft een uitdaging in een voortdurend veranderende maatschappij met daarin ook een groeiende rol voor de regio. Met die uitdaging in gedachten stelden wij ons collegewerkprogramma op met de titel *Duurzaam vooruit!* Dit collegewerkprogramma vormt, samen met de uitvoering van onze bestaande taken, de basis voor deze begroting.

Wij richten ons op de opdrachten van het hoofdlijnenakkoord *Duurzaam vooruit!* en het uitvoeringsprogramma 2015-2025. De opdrachten vertaalden wij in concrete actiepunten. Aan het einde van onze collegeperiode zijn al deze doelen gerealiseerd of binnen handbereik.

Omgevingsvisie

Wij koesteren ons landschap en onze dorpen. En gaan voor vitaliteit en kwaliteit. Het belangrijkste document waarin wij dat vastleggen is de omgevingsvisie. Daarin komen de visie Vitale Dorpen, de gebiedsvisie en het uitvoeringsprogramma samen. De omgevingsvisie stellen we in deze collegeperiode op.

Zorg

De afgelopen jaren speelden er grote veranderingen op het gebied van zorg. Midden-Delfland pakte dat goed op. We leveren adequate zorg. Casuïstiek bekijken wij altijd vanuit meerdere invalshoeken. Zo krijgen wij de zorgbehoefte van onze inwoners nog beter in beeld. En kunnen we meer maatwerk leveren.

Open oriëntatie naar de samenleving

Onze inwoners en specifieke doelgroepen betrekken we actief bij wat we doen en bij wat we van plan zijn. Daarvoor nemen wij graag het initiatief met bijvoorbeeld wijkgesprekken, poldergesprekken of individuele gesprekken. Dat geldt straks ook voor het opstellen van de omgevingsvisie.

Wij vinden het ook fijn als inwoners zelf initiatief nemen. Vragen en opmerkingen vanuit de samenleving zijn kansen om onze dienstverlening verder te verbeteren.

Collegewerkprogramma

Dit collegewerkprogramma heeft dezelfde indeling als het hoofdlijnenakkoord:

1. Landschap
2. Duurzaamheid
3. Inwoners
4. Ontwikkeling
5. Dienstverlening

1. Landschap

Onze inwoners vormen onze gemeenschappen. Zij zijn voor ons het meest belangrijk. Maar zonder landschap is er geen Midden-Delfland. Ons landschap is altijd door onze inwoners gekoesterd. Daarom is het nu ook zo waardevol. Wij werken hard om ons landschap verder te ontwikkelen en daarmee te behouden. Wij zijn trots op ons cultuurhistorisch landschap en op onze authentieke dorpen. Iedereen is van harte welkom om ons *Bijzonder Provinciaal Landschap* zelf te beleven. Zeker de inwoners van de nabijgelegen steden moeten van al dat moois kunnen genieten. Wij bevorderen dan ook recreatie. Dat is wat Midden-Delfland bestaansrecht geeft.

Onze actiepunten verdelen we over drie thema's:

- a. ontwikkelen en koesteren;
- b. agrarisch ondernemen;
- c. beleving voor iedereen.

2. Duurzaamheid

We dringen onze energiebehoefte terug en wekken onze energie duurzaam op. We zorgen voor onze natuur en voor ons milieu. Natuurlijk houden we daarbij rekening met klimaatverandering.

Onze actiepunten verdelen we over twee thema's:

- a. Minder en schone energie;
- b. klimaatverandering werkt door in onze aanpak.

3. Inwoners

Meedoen is belangrijk. Werk speelt daarbij een belangrijke rol. Het is een blijvend speerpunt voor dit college. Wij bieden maatwerk. Op de persoon afgestemde zorg voor een veilig, gezond en waardig leven. We bieden de zorg waaraan behoefte is. Als de situatie dat vraagt, kijken we aandachtig op welke manier we maatwerk kunnen leveren. Scholing is in ons land op orde. We koppelen kunst, cultuur en sport aan het reguliere onderwijsprogramma. Zo bevorderen we de ontwikkeling van onze kinderen

In 2019 actualiseren we het actieprogramma Veiligheid. Dit programma richt zich zowel op de ondersteuning van landelijke thema's en projecten als op de aanpak van gemeentelijke onderwerpen met prioriteit.

Onze actiepunten verdelen we over drie thema's:

- a. iedereen werkt, werkt mee of werkt aan;
- b. wij bieden zorg op maat;
- c. lokaal veiligheidbeleid.

4. Ontwikkeling

We werken mee aan duurzame initiatieven van ondernemers. En zetten in op werkgelegenheid en innovatie. We ondersteunen onze ondernemers bij de afzet en de promotie van hun streekproducten in de nabije steden. Variatie in wonen is de basis voor levendige dorpen. Meer inwoners zijn meer schouwers die de Midden-Delflandse gemeenschap en de voorzieningen dragen. De toename van verkeer moeten we wel goed begeleiden. Vooral in de dorpscentra gaan wij op zoek naar creatieve oplossingen.

Onze actiepunten verdelen wij over drie deelthema's:

- a. Economie en grondstoffen
- b. Goed wonen in een vitaal dorp
- c. Verkeerstromen leiden wij in goede banen.

5. Dienstverlening

Wij zijn een gastvrije gemeente met een open oriëntatie naar onze samenleving. De snelle ontwikkelingen in de maatschappij vragen van ons een goede, veilige en flexibele dienstverlening en informatievoorziening. De digitalisering en onze gastvrije houding stellen ons in staat maatwerk te verrichten waar dat gewenst is. De veranderingen in de dienstverlening in deze collegeperiode zijn dan ook daarop gericht: mee schakelen met de vragen vanuit de maatschappij.

Onze concrete actiepunten voor 2018-2022 leest u in ons collegewerkprogramma *Duurzaam vooruit!*

Financiële balans en belastingdruk

Midden-Delfland loopt graag voorop op de gebieden landschap, duurzaamheid en voedselproductie voor de nabije stad. Met onze financiën willen we juist in de pas lopen. Onze legestarieven zijn op zijn hoogst kostendekkend en onze lokale belastingen stijgen óf met de inflatie óf met de waardevermindering (OZB).

Het financieel resultaat is voor alle jaren sluitend. Hiermee is de begroting 2019-2022 op orde. Dit geeft de nieuwe gemeenteraad de mogelijkheid eigen accenten te stellen. De actiepunten uit het

collegewerkprogramma hebben we in de begroting verwerkt. Voor een aantal acties is aanvullend onderzoek nodig voor een goed beeld van de (financiële) gevolgen. De gevolgen nemen we mee bij de voorbereiding van de volgende begroting.

De tarieven voor de belangrijkste belastingen en heffingen wijzigen niet ten opzichte van 2018. We houden wel rekening met de waardestijging van onroerend goed. De belastingaanslag voor onze inwoners valt hierdoor gemiddeld hoger uit dan in 2018.

De voorzieningen blijven in tact en tenminste gelijk van kwaliteit.

Cittaslow

In 2008 is Midden-Delfland als eerste gemeente in Nederland gecertificeerd als Cittaslow. Binnen alle beleidsterreinen zorgt het gedachtegoed van Cittaslow voor bewustwording van de kwaliteiten van Midden-Delfland. Kwaliteit van leven staat hierbij centraal.

Als Cittaslow zetten wij altijd een stap extra. Onze keuzes wegen wij breder af dan alleen op doorlooptijd en kosten. Onze inwoners krijgen de persoonlijke aandacht en zorg die nodig is. Dat maakt Midden-Delfland een fijne, gastvrije en duurzame gemeente.

Financieel meerjarenperspectief

Uitgangspunten begroting

De algemene uitgangspunten voor deze programmabegroting staan in onze missie *Dit is Midden-Delfland*, 'Beleidsmatig meerjarenperspectief' en het collegewerkprogramma *Duurzaam vooruit!* Daarnaast gelden de volgende financiële uitgangspunten:

1. Een gezonde financiële structuur. Speerpunten zijn een sluitende begroting en beperking van de gemeentelijke lastendruk voor onze inwoners.
2. Structurele uitgaven dekken we structureel en incidentele uitgaven krijgen zover nodig een incidentele dekking.

Samenvattend financieel overzicht begroting 2019 – 2022

	2019	2020	2021	2022
Saldo begroting 2019 – 2022 (incl. begrotingswijzigingen ¹)	156.695	263.697	364.351	
I. Mutaties begroting				
1. Autonome ontwikkelingen en doorwerking eerdere besluiten)	-46.566	-170.407	-125.437	
2. Collegewerkprogramma (per saldo)	-110.000	-90.000	-90.000	-90.000
Resultaat begroting²	129	3.290	148.914	313.496

¹ Inclusief structurele doorwerking mutaties Eerste periodieke begrotingswijziging 2018.

² Een positief bedrag betekent een voordelig resultaat.

Met dit resultaat voldoet de begroting 2019-2022 aan de voorwaarden om in aanmerking te komen voor repressief toezicht door de provincie.

In de paragrafen I, II, III, IV en V informeren wij u op welke wijze de begroting 2019-2022 tot stand kwam. En wij vertellen welke overwegingen daarbij leidend waren.

I. Mutaties begroting

De saldi aan mutaties bepalen de afwijking tussen de Begroting 2018-2021 en de ramingen volgens de primitieve begroting 2019-2022. In onderstaand overzicht van de voornaamste afwijkingen is onderscheid gemaakt tussen 'autonome ontwikkelingen en doorwerking eerdere besluiten' en 'collegewerkprogramma'.

Mutaties Begroting	2019	2020	2021	2022 ¹
1. Autonome ontwikkelingen en doorwerking eerdere besluiten				
- Algemene uitkering	963.439	1.096.264	1.571.969	N.v.t.
- Toename salarissen	-490.000	-520.000	-650.000	N.v.t.
- OZB opbrengst	83.212	134.733	167.869	N.v.t.
- Opbrengst verkoop gemeenteground	250.000	50.000		N.v.t.
- Programma onderwijs	-70.893	-70.893	-70.893	N.v.t.
- Programma Welzijn en Wmo	-559.577	-559.314	-559.458	N.v.t.
2. Collegewerkprogramma				
- Bevorderen uitstroom naar werk	-100.000			
- Dekking t.l.v. Res. Sociaal domein	100.000			
- Arbeidsbeperkten of migranten in dienst nemen	-20.000			
- Extra controle rechtmatigheid Wmo	p.m.	p.m.		
- Intensivering schuldhulpverlening	-25.000			
- Dekking uit Reserve Noodhulp-vangnet	25.000			

- Verkeersstromen dorpen beperken	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
- Herinrichting Woudse- en Hoornseweg	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
- Duurzame inrichting gemeentelijk wegennet	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
- Professionalisering inkooporganisatie	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000

¹De jaarschijf 2022 kwam niet voor in de begroting 2018-2021.

Toelichting mutaties begroting

1. Autonome ontwikkeling en doorwerking eerdere besluiten

- Algemene Uitkering

De cijfers in de Begroting 2019-2022 zijn gebaseerd op de meicirculaire 2018 en op cijfers van de eigen organisatie. Dan gaat het vooral om de woning- en inwonersprognose en de WOZ-waarden. Vanaf 2019 is de uitkering voor het Sociaal domein grotendeels opgegaan in de algemene uitkering. Mede daardoor is de uitkering voor alle jaren fors hoger dan eerder geraamd. Ook de afspraken uit het Interbestuurlijk programma hebben een positieve uitwerking. Daar staan uitgaven tegenover.

- Salariskosten

Ten opzichte van de meerjarenbegroting stijgen de salariskosten. Deze stijging heeft verschillende oorzaken waaronder een raming voor kosten van een generatiepact, de gevolgen van de nieuwe CAO per 1-1-2019 en een verplichting vanuit het Rijk in het kader van garantiebanen (mensen aannemen met afstand tot de arbeidsmarkt).

- OZB

Voor de opbrengsten van de OZB is uitgegaan van de meest recente gegevens. Dit betekent dat de waarde stijgt als gevolg van (landelijk) stijgende prijzen van huizen. Voor het bepalen van de opbrengst is de door de gemeenteraad vastgestelde berekeningswijze gehanteerd.

- Opbrengst verkoop gemeentegrond

Veel particulieren hebben in de loop der jaren gemeentegrond in gebruik genomen zonder dat daar toestemming voor is gegeven door de gemeente. Veelal is deze gemeentegrond gebruikt voor vergroting van de siertuin. Mondjesmaat zijn de laatste jaren stukken van deze gemeentegrond verkocht aan inwoners. Hiermee is het gebruik voor die inwoners gelegaliseerd. Uit een inventarisatie blijkt dat er zeker 12.500 m² gemeentegrond in gebruik is bij inwoners van deze gemeente.

In 2018 is een pilot uitgevoerd, waarbij wij een start hebben gemaakt met het te koop aanbieden van deze gemeentegrond. Doel is inwoners die gemeentegrond in gebruik hebben in de gelegenheid te stellen dit in eigendom te verwerven. Voor 2019 ramen wij een incidentele opbrengst van € 250.000 en voor 2020 € 60.000.

- Programma onderwijs

Op dit programma zijn de kapitaallasten na doorrekening bij de jaarrekening 2017 structureel gestegen met € 70.893. Dit betreft de kapitaallasten van eerder genomen besluiten voor de huisvesting onderwijs.

- Programma Welzijn en Wmo

Belangrijkste oorzaken van het nadelig saldo van circa € 559.000 zijn als volgt te specificeren:

- Prognose jeugdkosten 2019 zijn hoger	€ 100.000
- Hogere lasten hulp in de huishouding	€ 57.000
- Minder inkomsten door invoering abonn.tarief Wmo	€ 235.400
- Hogere subsidie Welzijn E25	€ 142.000
- Structureel preventiebudget	€ 25.000

2. Collegewerkprogramma

- Algemeen

Het collegewerkprogramma is uitgewerkt in concrete actiepunten. Veel actiepunten zijn verwerkt in de begroting en worden uitgevoerd binnen bestaande budgetten. Voor een aantal acties is aanvullend onderzoek nodig voor een goed beeld van de (financiële) gevolgen. De gevolgen nemen we mee bij de voorbereiding van de volgende begroting. Hiervoor is in de meerjarenbegroting voldoende ruimte beschikbaar.

Voor de actiepunten die nieuw in de begroting zijn verwerkt gaan wij hierna nader in.

- Bevorderen uitstroom naar werk
We bevorderen de uitstroom naar werk. Eind 2018 hebben we maximaal 120 huishoudens met een uitkering van de gemeente. Medio 2019 hebben we het vervolgplan klaar om de dalende lijn vast te houden. In dat plan maken we ook een programmatische verbreding naar lokale ondernemers, onderhoud groen en gemeentelijke inkoop en aanbesteding. Als dekking geldt de reserve sociaal Domein.
- Arbeidsbeperkten of migranten in dienst nemen
De gemeente neemt, als werkgever, mensen met een arbeidsbeperking of migrantenachtergrond in dienst. De doelstelling zetten we op 150% van de opdracht. In de begroting 2019-2022 is hiervoor een budget opgenomen.
- Extra controle rechtmatigheid Wmo
In 2019 zetten we extra in op controle op de rechtmatigheid van Wmo verstrekkingen en op de regionale aanpak van oneigenlijk gebruik en fraude bij uitkeringen en verstrekkingen. Het doel is een correcte en doelmatige inzet van overheidsmiddelen. Extra kosten worden gedekt uit de reserve Sociaal Domein.
- Intensiveringschuldhelpverlening
We gaan schuldhelpverlening meer inzetten als integraal onderdeel van de zorg. Het doel is om escalatie te voorkomen en betere ondersteuning te bieden aan (multi-probleem) gezinnen. De meerkosten dekken wij uit de middelen die beschikbaar zijn vanuit de motie 'solidair'.
- Verkeersstromen dorpen beperken
We gaan in alle drie de dorpen de doorgaande verkeersstromen beperken. Voor Maasland doen we dit door de profilering van de N468 aan te passen en de Molenweg anders in te richten. Voor Schipluiden gaan we de ontsluiting naar Vlaardingen minder aantrekkelijk maken. Voor Den Hoorn richten we ons op de herinrichting van de wegen in de bebouwde kom richting Delft en Rijswijk.
- Herinrichting Woudse- en Hoornseweg
Na de aansluiting van de Zuidhoornseweg op de Reinier de Graafweg in Delft gaan we binnen de bebouwde kom de Woudseweg en Hoornseweg herinrichten. Onze voorkeur heeft een fietsstraat, gericht op het vergroten van de verkeersveiligheid en de kwaliteit van de openbare ruimte. Ook vinden we een oplossing voor de verkeerssituatie in de Gantel/Hoefslagendreef. We pakken dit samen met gemeente Delft op. Voor deze herinrichting is een bestemmingsreserve beschikbaar.
- Duurzame inrichting gemeentelijk wegennet
In het kader van klimaatadaptatie streeft het college naar een veilige en duurzame inrichting van het gemeentelijk wegennet. We richten ons in 2019 op de duurzame inrichting van wegen, met elementen zoals stroom uit asfalt, met een alternatief voor strooien en een nieuwe milieuvriendelijke deklaag. Deze verkenning zal tot beleidsvoorstellen (en directe toepassing) leiden. De dekking van de geraamde € 50.000 voor de duurzame inrichting wegen vinden wij door vermindering van bestaande onderhoudsbudgetten.
- Professionalisering inkooporganisatie
Professionaliseren inkooporganisatie in 2019 met als doel voorbeeldfunctie overheid in te vullen gericht op duurzame en lokale inkoop.

II. Overig

Een aantal posten wijkt af van de geactualiseerde begroting 2018-2021. Verklaringen hiervoor leest u bij elk programma en in de Financiële begroting.

III. Financiële structuur

Algemeen

Een goede financiële structuur is noodzakelijk voor een sluitende begroting. Dankzij de maatregelen van de afgelopen jaren is onze financiële structuur voldoende solide. De administratie en gemeentelijke financiën voldoen aan de basisregelingen, waaronder het BBV en de eigen gemeentelijke verordeningen. Ook de financiële soliditeit en het financieel meerjarenperspectief hebben wij op orde. Hierover leest u meer in de volgende alinea. Op termijn is er een financieringsoverschot. Door het verplicht schatkistbankieren wordt hierover nauwelijks rendement behaald. Dat is de reden dat we voor erfpacht zoveel mogelijk deze eigen middelen inzetten.

Een belangrijke ontwikkeling is de sterk aantrekkende economie. Dit heeft zowel positieve als negatieve invloed op de financiën van de gemeente.

Positief is de toenemende kans op verbetering van het resultaat van de grondexploitaties. Veelal neemt ook de waarde van het onroerend goed toe, waardoor de opbrengst OZB stijgt. Over het algemeen stijgen de uitgaven van het Rijk, waardoor ook de uitkering uit het Gemeentefonds toeneemt. Als laatste noemen wij een positieve invloed op de uitstroom van bijstandsgerechtigden naar werk, waardoor de bijstandslasten voor de gemeente afnemen.

Negatief is de ontwikkeling van de kostprijs bij leveranciers/bedrijven die werken voor de gemeente uitvoeren of producten leveren.

Per saldo is een aantrekkende economie voordelig voor de financiële structuur van de gemeente.

Gemeentelijke heffingen

Binnen een gezonde financiële structuur willen we graag de belastingdruk voor inwoners beperken. De belangrijkste belastingtarieven hebben we dan ook niet gewijzigd ten opzichte van 2018. Onze afvalstoffenheffing is vanwege kostenstijgingen echter niet meer volledig kostendekkend. In 2019 houden we alvast rekening met de effecten van het 'nieuwe inzamelen'. Wij geloven in deze manier van inzamelen en verwachten daarvan een positief financieel effect. Ondanks onze positieve verwachting houden we er wel rekening mee dat we een extra bijdrage nodig hebben uit de egalisatievoorziening (en een aanvullende bijdrage vanuit de Algemene reserve). Dit voor een budgettair neutraal verloop. De egalisatievoorziening is echter niet voldoende voor een structurele bijdrage, maar daarvoor is deze voorziening ook niet bedoeld. Indien het 'nieuwe inzamelen' onvoldoende oplevert, dan is verhoging van het tarief op termijn noodzakelijk voor handhaving van 100% kostendekking.

Reserves en voorzieningen

Het totaal van de gemeentelijke reserves en voorzieningen neemt de laatste jaren af. Deze daling komt voor een belangrijk deel voor rekening van de algemene reserve. Door daling van de algemene reserve neemt ook de weerstandscapaciteit af. Dit is de buffer waarmee we de gevolgen van risico's opvangen.

De gemeente heeft nog andere (bestemming)reserves die als weerstandsvermogen kunnen worden aangemerkt. Bijvoorbeeld de Nutsreserve en de reserve Compensatie dividenden en huuropbrengst. Bij de eerstvolgende actualisatie van de Nota reserves en voorzieningen (later dit jaar) herschikken we het totaal van de gemeentelijke reserves. Daarbij doen we het voorstel om de reserves zonder specifiek doel op te heffen.

Vooruitlopend op deze herziening stellen wij voor om de Nutsreserve (saldo per 1-1-2019 van € 12,8 mln.) aan te wijzen als (reserve) weerstandsvermogen. Daarmee verdient onze weerstandsratio de kwalificatie 'uitstekend' (zie ook paragraaf weerstandsvermogen).

Een overzicht van alle reserves en voorzieningen vindt u als bijlage in de begroting.

In november 2015 besloot de gemeenteraad om een Risicoreserve erfpachtgronden te vormen. Hierin storten we de 'rentewinsten' op de erfpacht, na aftrek van een gedeelte om de administratiekosten te dekken. Deze rentewinsten zijn het saldo van ontvangen erfpachtcanon en de betaalde rente over de lening voor de aankoop van de ondergrond en de afkoopsom voor het Bedrijfschap Harnaspolder (BHP). In december 2017 stemde de gemeenteraad in met een nieuwe erfpachtuitgifte. In lijn met het besluit uit 2015 besloot de raad tot toevoeging van de rentewinst aan de reserve. Bij deze erfpachtuitgifte was geen sprake van een afkoopsom voor BHP. Daardoor is de toevoeging aan de risicoreserve fors hoger dan bij eerdere uitgiften.

De risico's van uitgifte van grond in erfpacht zijn beperkt. Dit beschreven we ook in de notitie 'Risico's bij uitgifte van erfpachtgronden' (2015). Mede daarom gaf de gemeenteraad aan, dat er een maximum moet worden verbonden aan de toevoegingen aan deze reserve. Wij stellen daarom voor om, afwijkend op het raadsbesluit van december 2017, de toevoeging aan de risicoreserve vanuit de laatste erfpachtuitgifte in lijn te brengen met de eerdere erfpachtuitgiften. Het financiële voordeel hiervan komt ten gunste van de gemeentebegroting. Verder stellen wij voor onze risicoreserve te beperken tot maximaal € 1 mln. Wij verwachten dit maximale bedrag binnen enkele jaren te bereiken. Dit heeft consequenties voor het raadsbesluit van december 2017 over de Risicoreserve erfpachtgronden. Dit besluit wordt met vaststelling van de begroting 2019-2022 herzien.

V. Financieel perspectief tot en met 2026

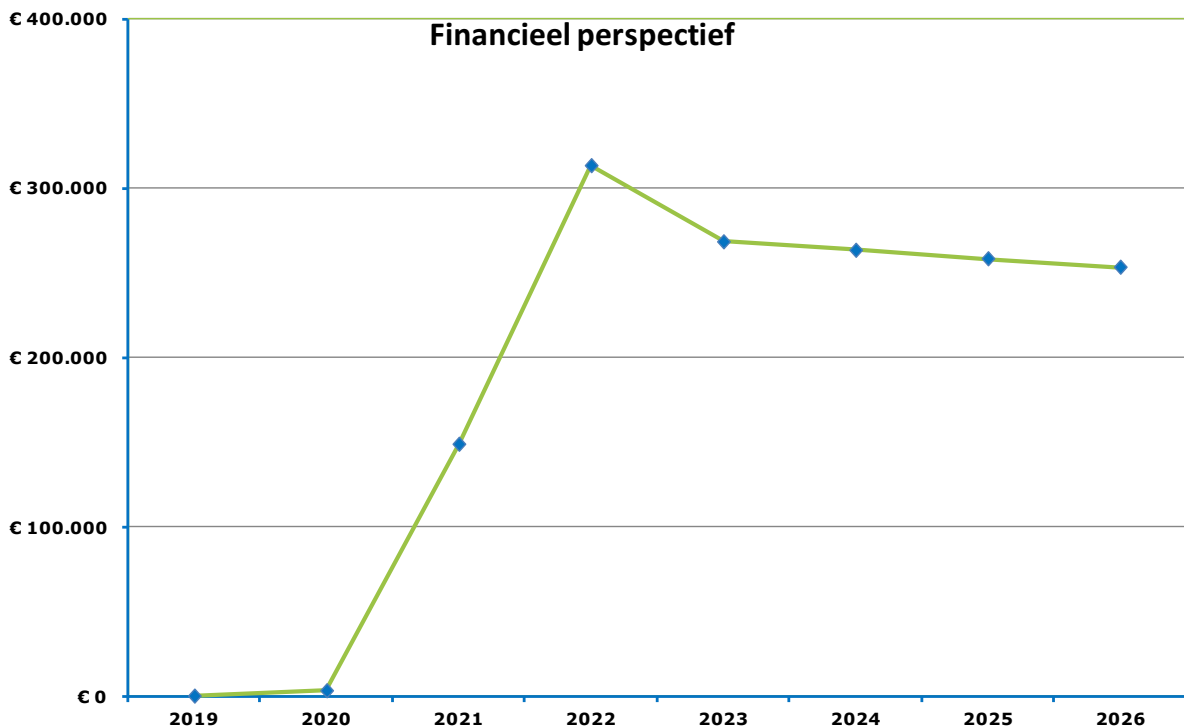
Deze meerjarenbegroting loopt tot en met 2022. De betrouwbaarheid van de ramingen neemt af naarmate het begrotingsjaar verder af ligt van het eerste jaar. Afname van het aantal variabele posten beperkt de mate van onzekerheid.

Deze beperking van de onzekerheid is gevoed door:

- een goede financiële structuur, zie hiervoor;
- verwerking van het verloop van de afschrijvingen;
- verwerking van de verwachte ontwikkeling van de OZB-inkomsten.

De informatie over het Gemeentefonds loopt tot 2022 en is gebaseerd op de meicirculaire 2018 en de meest actuele berekeningsmaatstaven. Voor de doorkijk tot 2026 gaan wij ervan uit dat de jaarlijkse correctie voor de prijzen en de salarissen gecompenseerd wordt door een verhoging van de uitkering uit het Gemeentefonds.

Op basis van deze uitgangspunten ziet het financieel perspectief (= resultaat begroting voor de betreffende jaren) tot en met 2026 er als volgt uit.

Conclusie

Door de maatregelen die de afgelopen jaren zijn genomen en de voorzichtige, terughoudende opstelling ten aanzien van de gemeentelijke financiën is er sprake van een solide financiële structuur.

De laatste jaren zijn noodzakelijke bezuinigingen doorgevoerd. Desondanks blijft de financiële positie onder druk staan. Bij de voorbereiding van deze begroting is dit ook gebleken. Het proces om te komen tot een sluitende begroting is niet makkelijk geweest, maar heeft wel geleid tot een sluitende begroting voor de jaren 2019-2022.

Overzicht begrotingsresultaat

	2019	2020	2021	2022
Saldo lasten -/- baten per programma				
1	-534.744	-414.732	-417.230	-419.863
2	-3.746.715	-3.696.932	-3.734.696	-3.770.684
3	-3.901.780	-4.586.019	-4.524.398	-4.741.805
4	-1.370.380	-1.333.768	-1.299.100	-1.305.160
5	-9.063.494	-8.955.579	-9.061.525	-9.085.949
6	-2.074.283	-1.902.893	-2.174.526	-2.193.671
7	-276.596	229.623	175.307	45.300
Totaal van de programma's	-20.967.991	-20.660.299	-21.036.167	-21.471.831
Algemene dekkingsmiddelen	25.699.500	26.442.245	27.248.205	27.944.005
Overzicht overhead	-7.126.632	-6.994.487	-7.015.999	-7.074.642
Bedrag heffing Vpb	0	0	0	0
Bedrag voor onvoorzien	-16.000	-16.000	-16.000	-16.000
Subtotaal programma's (incl. alg. dekkingsmiddelen, overhead, Vpb en onvoorzien)	-2.411.123	-1.228.541	-819.961	-618.468
Reservemutaties:				
Onttrekkingen	2.875.383	1.296.213	1.033.922	997.686
Stortingen	464.131	64.382	65.047	65.722
Saldo reservemutaties	2.411.252	1.231.831	968.875	931.964
Geraamd resultaat	129	3.290	148.914	313.496

Dit is bereikt door enerzijds uit te gaan van ervaringscijfers uit voorgaande jaren en anderzijds kritisch te zijn bij het ramen van de budgetten.

Door deze handelwijze zijn wij er in geslaagd een begroting te presenteren waarin:

- de tarieven voor de gemeentelijke OZB en de riool- en afvalstoffenheffing ongewijzigd blijven ten opzichte van 2018;
- de voorzieningen in deze gemeente in stand blijven;
- er bescheiden ruimte blijft voor investeren in de toekomst van Midden-Delfland.

Door incidentele baten is de begroting 2019 en 2020 niet structureel sluitend. Voor de jaren erna kennen wij wel structureel begrotingsevenwicht.

Overzicht structureel/ incidenteel begrotingsaldo

	2019	2020	2021	2022
Structureel begrotingsaldo	-199.871	-6.710	148.914	313.496
Saldo incidentele baten en lasten	200.000	10.000	0	0
Geraamd resultaat	129	3.290	148.914	313.496

De gemeente heeft een stevige financiële buffer in de vorm van reserves. Punt van aandacht is wel dat deze financiële buffer slechts beperkt kan worden ingezet voor het realiseren van een structureel sluitende exploitatie. Overeenkomstig de uitgangspunten is aanwending van algemene reserve slechts mogelijk voor de dekking van incidentele uitgaven. Dit is voor 2019 en 2020 toegepast.

2. Programma's

Programma 1 : Vitale dorpen in Midden-Delfland® 2025

Beleidsdoel

Het behouden en versterken van het open agrarisch cultuurlandschap van Midden-Delfland.
Het behouden en versterken van de kwaliteiten van de vitale dorpen en de buurtschappen in Midden-Delfland.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Midden-Delfland is nu en in 2025 een vitaal landschap, met een agrarisch en recreatief karakter. De 'koe in de wei' is en blijft het symbool voor een grondgebonden veehouderij, de 'Grutto in de wei' staat voor een natuurlijk landschap met kansen voor weidevogels. Uit allerlei studies, waaronder die van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) blijkt dat het kwaliteitslandschap 'Central Park Midden-Delfland' een belangrijke pijler is voor het economisch draagvlak van de regio. Het landschap van Midden-Delfland draagt daarnaast een steentje bij aan de regionale economie in de vorm van voedselproductie, een steeds verder ontwikkelde sector van 'hospitality' en andere vormen van dienstverlening aan het stedelijk gebied. In de visie *Midden-Delfland® 2025* zijn de centrale thema's al vastgelegd. Landschappelijke kwaliteit, rust, stilte en natuurbehoud zijn centrale kenmerken van ons gebied, gedragen door bedrijvigheid die 'brood ziet' in weidevogelbeheer, voedselproductie voor de stad ('korte ketens') en bij het gebied passende recreatieve voorzieningen (horeca, hippische sport etc.).

Het inspelen op de economische uitdagingen en de veranderende behoeften vanuit de steden binnen de MRDH vraagt van het gebied, de ondernemers – zeker van de veehouders – en ons bestuur een grote flexibiliteit. Het gemeentelijk (investerings)beleid draagt hieraan bij door de ontwikkelingen actief te volgen, actoren in het gebied waar nodig steun te geven om zich aan te passen aan de veranderende vraag en de noodzakelijke publieke investeringen mogelijk te maken. Midden-Delfland werkt, o.a. met het geld dat is ontvangen ter compensatie van de aanleg van de A4, aan optimalisering van de eigendommen in het buitengebied (grondruil), aan verbetering van de landschapskwaliteit en aan bedrijfsmatige vernieuwing (innovatie) die inspeelt op de economische kansen voor Midden-Delfland. Samenwerking en draagvlak zijn daarbij belangrijk. Bestuurders uit de regio, maatschappelijke organisaties, ondernemers, inwoners en onderwijs 'dragen' met hun plannen en inzet Midden-Delfland en werken hierbij mee aan het realiseren van de toekomst van het landschap. Zeker stellen van draagvlak is mede daarom een voortdurend aandachtspunt voor het gemeentebestuur.

De inwoners van de dorpen Den Hoorn, Maasland, Schipluiden en de buurtschappen vormen met elkaar een gemeenschap waar persoonlijk contact centraal staan. Een dynamische en gastvrije gemeenschap die levenskracht uitstraalt en waar ondernemers een belangrijke plek innemen en bezoekers van harte welkom zijn. De dorpen beschikken over basisvoorzieningen op de terreinen van wonen, zorg en welzijn.

Midden-Delfland is lid van de internationale beweging Cittaslow die nadruk legt op de authentieke waarden van de aangesloten gemeenten, op aandacht voor de kwaliteit van leven en voor goed en gezond voedsel. Lid zijn van Cittaslow betekent voor Midden-Delfland een oriëntatie op lokale kracht, fijnschaligheid en de eigen authentieke waarden. De komende jaren wordt meer ingezet op de samenwerking met Cittaslow-netwerk in onze gemeente en op de 'branding' van Midden-Delfland als een 'slow' en vooral 'bijzonder provinciaal landschap'.

In het kader van het behouden en versterken van de kwaliteiten van de vitale dorpen en buurtschappen in Midden-Delfland wordt de ontwikkeling van de 3 centrumplannen voortgezet. Dit houdt in uitvoeren van het bestemmingsplan Den Hoorn en zorgen voor een goede verkeersafwikkeling, in Schipluiden voortgaan met de structuurvisie en in Maasland ontwikkelen van een plan rond het gemeentehuis, Kerkplein en nabij Veldesteijn.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Midden-Delfland[®] 2025 en *Behoud door ontwikkeling* zijn het fundament van Cittaslow in Midden-Delfland. Beide visies sluiten naadloos aan op de filosofie van deze beweging. Deze filosofie refereert aan drie mondiaal bestaande factoren die de kwaliteit van leven negatief kunnen beïnvloeden, te weten armoede, de energiecrisis en voedselcrisis. Gemeenten kunnen vanuit de filosofie van Cittaslow proactief maatregelen nemen en gemeenschappen ondersteunen om de kwaliteit van leven te verbeteren. Zij doen dit door bewustwording en uit te gaan van de kracht van de lokale samenleving. Fijnschaligheid en veerkracht van deze lokale gemeenschappen worden lokaal ondersteund.

Wat gaan we daarvoor doen?

<p>Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken</p>	<p>De concrete doelen in dit programma zijn direct gerelateerd aan het behoud en versterken van het groene landschap van Midden-Delfland. In de Gebiedsvisie Midden-Delfland[®] 2025 zijn voor 2025 de volgende operationele doelen vastgelegd:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het Landschapsonwikkelingsplan 2. Relatie stad-platteland 3. Identiteit 4. Instrumenten <p>Een blijvende bestuurlijke, juridische en financiële verankering.</p>
<p>Concrete doelen/acties voor 2019</p>	<p>In juni 2016 is het Uitvoeringsprogramma Gebiedsvisie Midden-Delfland[®]2025 door de gemeenteraad vastgesteld. Dat programma bevat diverse projectvoorstellen en concrete uitvoeringsacties voor de komende jaren. De vijf doelen van de Gebiedsvisie Midden-Delfland[®]2025 zijn vertaald in het uitvoeringsprogramma in vier opdrachten met bijbehorende actiepunten. Hierbij zijn ook onderwerpen genoemd die een langere looptijd kennen. Veel ontwikkelingen in het gebied Midden-Delfland kennen voor de realisatie een meerjarig traject.</p> <p>Opdracht A: Kwaliteit, Landschap van Stand; Opdracht B: Betrokken en duurzaam beheer; Opdracht C: Ontmoeting tussen stad en land; Opdracht D: Het A-merk Midden-Delfland[®]2025</p> <p><i>Ad A Kwaliteit, Landschap van Stand</i> Het authentieke agrarisch landschap is groen, weids en waterrijk. Met koeien in de wei, monumentale boerderijen en goed verzorgde erven. In het agrarisch landschap kunnen rust en weidsheid ten opzichte van de stad ervaren worden. Versterking van de ruimtelijke kwaliteit is van belang voor de toekomst van Midden-Delfland. Dit geldt voor de veenweiden en cultuurhistorische (lint)bebouwing. Het authentieke veenweidelandschap is kwetsbaar. Ontwikkeling is nodig om dit landschap in stand te houden. Bij nieuwe ontwikkelingen staat kwaliteit voorop. Centraal bij deze opdracht staan draagvlak en bestuurlijke bescherming. Draagvlak voor de bewustwording bij inwoners, gebruikers en andere overheden. Een betere borging van de kwaliteiten van het bijzondere landschap van Midden-Delfland.</p> <p><i>Actiepunten opgave A:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Nader uitwerken van het ontwikkelperspectief en uitvoeringsprogramma voor het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland - Vervolg pilot 'poldergesprekken' met input voor de gemeentelijke Omgevingsvisie; - Structureel inzet in 2019 van de Polderarchitect, die gevraagd en ongevraagd advies geeft aan gemeente en andere publieke en private partijen over het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit van plannen, projecten en beleid - Mede vanuit het Weidevogelpact optimaliseren van de kwaliteit van de leefomgeving voor de weidevogels door maatregelen, zoals bevorderen kruidenrijk grasland, aanleg plasdras en het kappen van bomen

- Biodiversiteit vergroten door onder andere het toepassen van ecologisch bermbeheer en aanleg van natuurvriendelijke oevers
- Kwaliteitsversterking landschap, waaronder voortgang problematiek saneren verspreid liggend glas en verplaatsen niet agrarisch gebonden bedrijfslocaties
- De gemeente maakt zich sterk voor een verantwoorde ruimtelijke en verkeerskundige inpassing van de aanpassing van de provinciale wegen N223 en de N211
- Bij het Rijksplan verbreding A4 zetten wij in op een goede ruimtelijke inpassing en het benutten van koppelkansen om de recreatieve en groene structuur rondom het wegtracé te verbeteren
- Vaststellen van het definitief ontwerp voor de ecologische verbindingzone tussen de Vlietlanden en de Ackerdijkse Plassen
- Stakeholders langs de trekvaarten enthousiasmeren om de beleving en de kwaliteit van de trekvaarten te versterken
- In samenspraak met omliggende gemeenten een plan uitwerken voor de regionale water- en recreatieopgave.

Ad B Betrokken duurzaam beheer

Centraal in deze opdracht staat het vergroten van de betrokkenheid van ondernemers, agrarisch en niet-agrarisch, en gebruikers bij het beheer van het landschap. Het beheer van het gebied Midden-Delfland is van directe invloed op de kwaliteitsbeleving door inwoners van onze gemeente en omliggende gemeenten en overige recreanten. Boeren zijn van cruciaal belang voor het beheer en onderhoud van het landschap. Samen met andere overheden en gebiedsorganisaties zorgt de gemeente voor een betere afstemming tussen de vraag en het aanbod. Het betrekken van lokale partijen bij beheer en onderhoud is het uitgangspunt.

Actiepunten opgave B:

- Vaststellen van een nieuwe (ecologische) beheervisie voor de gronden van het voormalig recreatieschap
- Verder uitvoering geven aan het project Grondinstrument, met de onderdelen ruilverkaveling, grondruilbank, kwalitatieve verplichtingen en innovatie
- Verder uitvoering geven aan de IODS-opgave Groen ondernemen via het Meerjarenprogramma Duurzaam Boer Blijven in Midden-Delfland 2016-2020 en het project Grondinstrument. Samen met betrokken partijen faciliteren we o.a. de studiegroepen kringlooplandbouw, korte ketens, het jonge boeren netwerk en het innovatienetwerk Midden IN Delfland (MIND). De ontwikkelde initiatieven en experimenten gericht op innovatie worden voortgezet en/of verder ondersteund.
- Permanente aandacht voor mogelijkheden nieuwe en aanvullende financiering in stand houden landschap Midden-Delfland
- Opzetten pilot bodemdaling in landelijk gebied in samenwerking met het Hoogheemraadschap van Delfland op basis van de uitkomst van het onderzoek naar versnelde bodemdaling
- Opstellen van een handelingsperspectief om versnelde bodemdaling in het landelijk gebied tegen te gaan

Ad C Ontmoeting tussen stad en land

In deze opgave staat centraal de doelstelling dat de stedeling makkelijker en vaker het gebied Midden-Delfland kan bezoeken en beleven. Deze beleving vraagt een gedoseerde groei om de kwaliteiten rust en ruimte in stand te houden. Het gebied kan beter ontsloten worden door recreatieve (fiets)verbindingen te verbeteren en te realiseren tussen de stadscentra en groengebieden. De poorten zijn startpunten voor een bezoek, waar informatie verkrijgbaar is. Daarnaast is een verbetering van waterverbindingen nodig met als uitgangspunt een doorvaart van 1,80 meter. Ondernemers en natuurorganisaties verzorgen de beleving, waarbij lokaal, eerlijk en duurzaam geproduceerd voedsel een volwaardige plek heeft.

Actiepunten opgave C:

- Benutten kansen Maaslandse Poort voor recreatieve verblijfsmogelijkheid en waterrecreatie in samenwerking met ondernemers, Maassluis en regio
- In stand houden en uitbreiden fietsverbindingen, bijvoorbeeld via aansluiting recreatieve paden op Metropolitane fietspadenOnderzoek naar ontbrekende schakels in het fietsnetwerk in samenwerking met de Landschapstafel Hof van Delfland en MRDH
- Ondernemers ondersteunen en informatieverstrekking stimuleren voor het realiseren van sterke poorten
- Verder verdichten en variëren recreatieve verbindingen
- Aanleg nieuwe ruitpaden
- Ondersteunen aanleg fruittuin naast het vrachtwagenparkeerterrein in Schipluiden
- Ondernemers stimuleren realiseren uitbreiding pop-up store voor lokale producten en korte ketens
- Verder verbeteren vaarroutes, zoals ondersteunen maatschappelijke initiatieven Rondje Maasland en ondersteunen voorzieningen waterrecreatie Vlietland/Foppenplas
- Gezamenlijke belangenbehartiging recreatie en handhaving
- Ondersteunen initiatieven realisatie Historische scheepswerf
- Ondersteunen en eventueel subsidiëren van concrete maatschappelijke initiatieven die zorgen voor een versterking van de stad-land-relaties.
- Realiseren van faciliteiten voor recreanten zoals camperplaatsen en rustpunten
- Benutten kansen vestiging hotelketen op het Bedrijvenschap Harnaschpolder om lokale producten te promoten bij bezoekers en recreatieve mogelijkheden gebied Midden-Delfland te promoten
- Regionale inzet van Bijzonder Provinciaal Landschap voor stedelijke omgeving in het kader van klimaatadaptatie, gezondheid en verstedelijkingsopgave vanuit mogelijkheden versterken kwaliteit landschap en vergroten van ecologische en recreatieve structuren en verbindingen

	<p>Ad D Het A-merk Midden-Delfland® 2025</p> <p>Centraal bij deze opgave is een eenduidige branding van het 'product' Midden-Delfland, gebaseerd op de kwaliteit van het landschap, de producten en evenementen. Branding is hierbij geen doel op zich, maar een middel om de opgaven te realiseren. Een eenduidige communicatie wekt verwachtingen bij de recreanten over de kwaliteiten, die vervolgens ook zijn waar te maken bij een bezoek aan het gebied.</p> <p><i>Actiepunten opgave D:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Eenduidige communicatie gericht op 'warme' branding en bekendheid van het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland - Als uit onderzoek blijkt dat bij ondernemers draagvlak bestaat en financieel wordt bijgedragen bieden van ondersteuning ondernemersinitiatief Portal Midden-Delfland. Hierbij staat samenwerking met het bezoekerscentrum Midden-Delfland, de groene gebiedsorganisatie en agrariërs voorop en moet aansluiting ontstaan op regionale initiatieven, zoals de vrije tijdseconomie MRDH - Nauwe samenwerking met de gemeente Maassluis op onder andere mogelijkheden waterrecreatie, ontwikkeling Maaslandse Poort en vrije tijdseconomie - Ondersteunen initiatieven recreatieve sector gericht op uitbreiding fijnschalige voorzieningen voor inwoners en omliggende steden en activiteiten gericht op verdere verbinding tussen bedrijven en initiatieven - Versterking kwaliteit Oostgaag-Westgaag - Belevenisboerderij/Boerderij van de toekomst - Ondersteuning initiatief agrariërs om hun producten en duurzame bedrijfsvoering onder de aandacht te brengen bij de stedeling - Ondersteuning initiatief bezoekerscentrum Midden-Delfland om de website Midden-Delfland in Beeld actiever en actueler te maken <p>Het groen in de MRDH op de kaart zetten bij de stedeling door samenwerking met de gemeente Maassluis binnen de Alliantie Vrijtijdseconomie</p>
Instrumenten	<ul style="list-style-type: none"> - LOP Midden-Delfland® 2025 (gemeentelijke structuurvisie voor het buitengebied) - Stichting Groenfonds Midden-Delfland - Bestemmingsplannen, in het bijzonder buitengebied Gras en Glas - Visie <i>Behoud door ontwikkeling</i> (Vitale Dorpen) - Lidmaatschap Cittaslow, inclusief kennisuitwisseling binnen landelijk netwerk - Beleidskader toerisme en recreatie - EGTS Cittaslow - Plan van aanpak Saneren verspreid liggend glas - Plan van aanpak Duurzaam boer blijven in Midden-Delfland - Evaluatie en uitvoeringsvoorstel Grondinstrument december 2015 - Uitvoeringsprogramma Gebiedsvisie Midden-Delfland® 2025 - Uitvoeringsprogramma Hof van Delfland - Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Het doel van de Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland is om van beleid tot behoud, versterking en verdere ontwikkelingen te reguleren.

De doelstellingen van de Stichting Groenfonds Midden-Delfland sluiten aan op de gemeentelijke missie, zoals ook vastgelegd in Midden-Delfland® 2025. De pijler van het open groene agrarische cultuurlandschap, de melkveehouderij, staat onder druk. Door ondersteuning van deze sector wordt gewerkt aan de doelen van de stichting, te weten:

- instandhouding van het open agrarisch cultuurlandschap
- verbetering van de relatie stad en platteland.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten:						
Midden-Delfland en Vitale Dorpen	1.848.321	1.736.989	517.894	397.430	369.440	371.577
Toerisme en recreatie	43.509	81.645	82.849	83.525	84.255	84.997
Baten:						
Midden-Delfland en Vitale Dorpen	1.315.130	1.195.076	65.999	66.223	36.465	36.711
Toerisme en recreatie	0	0	0	0	0	0

Wijzigingen budget 2019 ten opzichte van 2018

Lasten

Midden-Delfland en Vitale Dorpen (€-1.219.095)

De raming voor het taakveld Midden-Delfland en Vitale Dorpen is in 2018 € 1.219.095 lager dan in 2018. Dit heeft vooral te maken met een incidenteel budget in 2018 voor Aanpak Abtswoude 52 (raadsbesluit 30 maart 2017). Verder is in de loop van 2018 een bedrag bijgeraamd voor de IODS-projecten Grondinstrument en Duurzaam Boer Blijven. Zodra er duidelijkheid is voor de uitgaven in 2019, dit is mede afhankelijk van de realisatie in 2018, worden deze budgetten (lasten en baten) bijgeraamd. Voor de begroting verloopt die bijraming budgettair neutraal.

Baten

Midden-Delfland en Vitale Dorpen (€-1.129.077)

In lijn met de verklaring van de lasten voor dit taakveld houden de lagere baten in 2019 verband met het project Aanpak Abtswoude 52 en de IODS-projecten Grondinstrument en Duurzaam Boer Blijven. Zodra er duidelijkheid is voor de inkomsten in 2019 worden deze budgetten (lasten en baten) bijgeraamd.

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal lasten	30.126	128	130	132	134	136
Totaal baten	104.677	93.000	122.500	0	0	0

Wijzigingen reserves 2019 ten opzichte van 2018

Baten € 29.500

In 2018 worden de volgende bedragen incidenteel onttrokken aan de Algemene reserve:

- Village Fleuri € 33.000
- Poldergesprekken interprovinciaal landschap € 30.000
- Ambtelijke en juridische begeleiding Abtswoude 52 € 30.000

In 2019 worden de volgende bedragen incidenteel onttrokken uit de Algemene reserve:

- Bijdrage voor uitwerkfase platform promotie Midden-Delfland € 22.500
(het betreft een bijdrage van 50% van de kosten tot een maximum € 22.500; de betrokken ondernemers dragen voor de overige 50% bij).
- Budget cofinanciering € 100.000

Programma 2 : Bestuur en veiligheid

Beleidsveld bestuurlijke organisatie

Beleidsdoel

Het doel van het beleid is dat we een herkenbaar en toegankelijk bestuur hebben.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Met dit bestuur willen wij bereiken dat er aandacht is voor het behoud en de versterking van de identiteit van de gemeente Midden-Delfland, haar dorpen en gemeenschappen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Wensen en ideeën vanuit de lokale samenleving vormen de identiteit van gemeenschappen. Bij de voorbereiding van de visies *Midden-Delfland*[®] 2025 in 2005 en *Behoud door ontwikkeling* in 2007 werd de lokale gemeenschap nauw betrokken. Het authentieke veenweidelandschap bepaalt de identiteit van de gemeente Midden-Delfland. Behouden en versterken van de kwaliteit van het landschap is een kernopgave.

De identiteit vanuit de dorpen is het behoud van het goede, zoals het sociale klimaat en de cultuurhistorie. Citaat *Behoud door ontwikkeling*: 'Wij streven naar vitale dorpen met een menselijk gezicht, dorpen waarin de bewoners centraal staan en zij samen een dynamische en betrokken gastvrije gemeenschap vormen die levenskracht uitstraalt, dorpen waarin ondernemers een belangrijke plek innemen.'

Kenmerkende elementen die voortvloeien uit Cittaslow en identiteit zijn kwaliteit, sociale cohesie, duurzaamheid, cultuurhistorie, gastvrijheid en ondernemerschap. Deze algemene onderwerpen beïnvloeden in belangrijke mate de keuzes binnen de andere beleidsvelden van deze programmabegroting.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	Burgerparticipatie en cocreatie is voor veel ontwikkelingen waar de gemeente bij betrokken is de norm geworden. De organisatie gaat zich daar in 2018 op aanpassen. Dit betekent dat het betrekken van inwoners bij deze ontwikkelingen geen afweging behoeft, maar een gewoonte wordt. De gemeenteraad wordt over de concrete stappen in dit veranderproces geïnformeerd. De verwachting is dat deze ontwikkeling in de nieuwe coalitieperiode doorgezet mag worden.
Concrete doelen/acties voor 2019	We hebben voor de uitvoering van dit beleidsonderdeel voor 2019 geen nieuwe specifieke doelen opgesteld. Het opstellen van nieuwe doelen is een taak voor de gemeenteraad in nieuwe samenstelling, die wordt vormgegeven op basis van een raads- of collegeprogramma voor de periode 2018-2022.
Instrumenten	<ul style="list-style-type: none">- Inspraakverordening- Klachtenverordening- Reglement van orde voor de raadsvergaderingen (spreekrecht)- Verordening op de commissies (spreekrecht)- Beleidskader communicatie- Nota burgerparticipatie- Social Media

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Stadsgewest Haaglanden is een gemeenschappelijke regeling die in liquidatie is. Er is hier verder geen betrokkenheid bij. Wij wachten op de afronding van de liquidatie.

De Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) werkt met de 23 deelnemende gemeenten aan het versterken van de bereikbaarheid en het economisch vestigingsklimaat van de regio Rotterdam Den Haag.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten:						
Bestuursorganen	490.474	482.687	483.031	485.512	488.073	490.709
Bestuursondersteuning / P&C – cyclus						
Burgerzaken	701.386	785.145	828.659	736.413	770.588	764.609
Raad en raadscommissies	208.673	232.920	221.880	222.857	223.913	247.022
Bestuursondersteuning raad	159.697	183.675	181.269	188.475	183.830	185.182
Bestuurlijke samenwerking	105.005	136.477	141.056	142.457	143.970	146.015
Baten:						
Bestuursorganen	18.100	17.900	17.900	17.900	17.900	17.900
Bestuursondersteuning / P&C – cyclus	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	418.366	387.957	262.189	238.498	240.598	232.463
Raad en raadscommissies	0	0	0	0	0	0
Bestuursondersteuning raad	0	0	0	0	0	0
Bestuurlijke samenwerking	44.059	0	0	0	0	0

Wijzigingen budget 2019 ten opzichte van 2018

Lasten

Burgerzaken (€ 43.514)

De toename van lasten op dit taakveld heeft als verschillende oorzaken;

- Een deel van het huidige kassasysteem wordt vervangen. De kassalades zullen verdwijnen en er komt een gesloten kassasysteem. Wél met de mogelijkheid om cash te betalen (€ 19.615).
- Daarnaast heeft er op basis van werkelijke gemaakte uren een verschuiving van werkgeverslasten plaatsgevonden.

Baten

Burgerzaken (€ -125.768)

De lagere raming van baten op dit taakveld heeft verschillende oorzaken.

- Leges huwelijken. Er wordt steeds minder getrouwd, er is sprake van een dalende trend (€ - 15.000).
- In de wetgeving van reisdocumenten is de laatste jaren veel veranderd. In maart 2014 is de geldigheidsduur van paspoorten voor personen boven de 18 jaar gewijzigd van vijf naar tien jaar. De gewijzigde geldigheidsduur heeft effecten voor het aantal aanvragen vanaf 2019. Dit heeft flink effect op de opbrengsten.

Beleidsveld openbare orde en veiligheid

Beleidsdoel

Het doel van het beleid is dat de gemeente Midden-Delfland een veilige gemeente is om in te wonen, te werken en te recreëren.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Wij willen bereiken dat inwoners, ondernemers en bezoekers zich veilig voelen in Midden-Delfland. Als er een incident, ramp of crisis is of deze zich dreigt voor te doen, merken inwoners dat de gemeente dit adequaat oppakt.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Een goede en veilige leefomgeving is een basisvoorwaarde bij de beleving van de kwaliteit van leven in een gemeente. Cittaslow besteedt bij de fysieke leefomgeving aandacht aan herstel en herbesteding van vervallen locaties en leegstaande panden. De aandacht voor de fysieke leefomgeving draagt bij aan de leefbaarheid en veiligheid in een gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	We continueren het behaalde veiligheidsniveau. We zetten lopende activiteiten voort. De meeste aandacht gaat uit naar de veiligheidsaspecten die we noemen in het geldende actieprogramma veiligheid. Het operationele doel staat eveneens in dit actieprogramma.
Concrete doelen/acties voor 2019	<p>Voor de periode 2019-2022 staan de volgende prioriteiten</p> <ul style="list-style-type: none">- Woninginbraken voorkomen- Verkeersveiligheid verbeteren- De aanpak van kleine ergernissen versnellen- Analyseren en inspelen op nieuwe ontwikkelingen op het snijvlak van zorg en veiligheid- Het bevorderen van de veiligheid van kwetsbare groepen die langer zelfstandig blijven wonen- Vroegsignalering bij (jeugd)overlast en -criminaliteit bevorderen- (Huiselijk) geweld terugdringen- Overlast en maatschappelijke onrust terugdringen- Ondernijning terugdringen- Aangiftebereidheid stimuleren- Integrale aanpak van gebiedsgebonden overlastgevend thema's ontwikkelen- Aanstellen van een gebiedsregisseur <p>Als er een incident, ramp of crisis is of deze zich dreigt voor te doen, pakken we dit adequaat op.</p> <p>In het najaar van 2018 wordt het geldende beleid herijkt en een nieuw actieplan vastgesteld. Indien dat leidt tot een andere prioritering, dan treedt dat in de plaats van de hiervoor genoemde prioriteiten.</p>
Instrumenten	<ul style="list-style-type: none">- Handhavingbeleid en uitvoeringsprogramma- Algemene Plaatselijke Verordening Midden-Delfland 2010- Evenementenbeleid- Horecabeleid- Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Haaglanden- Regionaal Crisisplan Haaglanden 2016-2019

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) is ontstaan op basis van de Wet veiligheidsregio's die gemeenten verplicht een gemeenschappelijke regeling aan te gaan voor het organiseren van de samenwerking op het gebied van brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening.

De integrale aanpak van gebiedsgebonden overlastgevende thema's ontwikkelen we in samenwerking met politie, zorg en het Veiligheidshuis Haaglanden.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten:						
Brandweer en rampenbestrijding	1.029.707	1.082.091	1.135.447	1.135.664	1.135.900	1.136.139
Overige openbare orde	355.125	354.477	435.469	437.406	439.494	441.619
Baten:						
Brandweer en rampenbestrijding	0	0	0	0	0	0
Overige openbare orde	15.308	23.541	23.541	23.917	24.324	24.738

Wijzigingen budget 2019 ten opzichte van 2018

Lasten

Brandweer en rampenbestrijding (€ 53.356)

Dit betreft een stijging van de jaarlijkse bijdrage aan de Veiligheidsregio Haaglanden (€ 42.000). Daarnaast heeft er op basis van werkelijke uren 2017 een verschuiving van werkgeverslasten plaatsgevonden (€ 44.816).

Overige openbare orde (€ 80.992)

De verhoging van de raming op dit taakveld heeft voornamelijk te maken met een verschuiving van werkgeverslasten. De werkelijk bestede uren vanuit 2017 en de verwachte taken in 2019 zijn hiervoor de basis van verandering geweest.

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal lasten	44.059	0	0	0	0	0
Totaal baten	203.480	17.000	34.615	0	0	0

Wijzigingen reserves 2019 ten opzichte van 2018

N.v.t.

Programma 3 : Beheer, verkeer en milieu

Beleidsveld beheer openbare ruimte

Beleidsdoel

Het leveren van een kwalitatieve bijdrage aan de aanleg, de verbetering en de instandhouding van de boven- en ondergrondse infrastructuur, de leefbaarheid van de woonomgeving en de natuurontwikkeling.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Handhaving van een onderhoudsniveau van de openbare ruimte waarbij inwoners zich prettig voelen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

De inrichting van de openbare ruimte draagt bij aan de beleving van de kwaliteit van de dorpen en het landschap. Cittaslow ondersteunt bewustwording van de inrichting van die ruimte, waarbij rekening wordt gehouden met de directe omgeving. Een historische omgeving vraagt om een ander bestratingmateriaal, inrichtingselementen zoals openbare verlichting dan een nieuwbouwwijk. In het open veenweidegebied wordt rekening gehouden met zichtlijnen en het voorkomen van lichtvervuiling door bijvoorbeeld groene LED-verlichting toe te passen. Aandacht voor duurzaamheid door het gebruik van milieuvriendelijke materialen, hergebruik van bestratingmateriaal en relinen riolering zijn binnen dit terrein belangrijke aspecten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wegen, kunstwerken en openbare verlichting

<p>Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken</p>	<p>Wegen Het onderhoud vindt zoveel mogelijk plaats op basis wegvakonderdeel gericht onderhoud¹. De financiële middelen worden doelgericht ingezet op de wegvakonderdelen die onvoldoende scores. Het vastgestelde doel was om in 2020 94% van ons wegenareaal op beeldkwaliteitsniveau A en B (voldoende volgens de CROW-norm) te brengen. Door de structurele bezuinigingen in de afgelopen jaren komt in 2019 naar verwachting 82% op beeldkwaliteit A en B (dus 18% onvoldoende).</p> <p>¹Bij profielbreed onderhoud worden naast elkaar gelegen wegvakonderdelen in een werk hersteld (een goed of matig onderdeel wordt ook meegenomen). Bij wegvakonderdeel gericht onderhoud wordt alleen het onvoldoende scorende wegvakonderdeel hersteld.</p> <p>Kunstwerken Alle kunstwerken (bruggen, duikerbruggen, tunnels en duikers) die in eigendom en/of onderhoud zijn van de gemeente zijn in 2014 geïnspecteerd. Deze geactualiseerde gegevens en onderhoudsacties zijn verwerkt in het beheerplan 2015-2019.</p> <p>Het doel van dit beheerplan is het inzichtelijk maken van de huidige en gewenste kwaliteit van de kunstwerken in de openbare ruimte en de daarvoor benodigde maatregelen en financiële middelen. In het beheerplan is een aantal onderhoudsvarianten opgenomen. De gemeenteraad heeft onderhoudsvariant 2 vastgesteld. Deze variant gaat uit van onderhoud van de karakteristieke en beeldbepalende kunstwerken op kwaliteitsniveau A+ en de overige kunstwerken op kwaliteitsniveau A. In 2019 vindt de actualisatie plaats van het beheerplan voor de periode 2020-2025.</p>
--	---

	<p>Openbare verlichting</p> <p>Conform het huidige energieakkoord is ons beleidsplan opgesteld. Deze gaat uit van een energiebesparing op de openbare verlichting van 20% in 2020 ten opzichte van 2013. Dit sluit aan op het Europees Covenant of Mayors dat de gemeente Midden-Delfland ook heeft ondertekend. In 2019 gaan wij door met het toepassen van aanvullende technieken binnen de openbare verlichtingsinstallatie. De 'keuzenotitie openbare verlichting' beschrijft de maatregelen. Aan de hand van deze notitie wordt het onderhoudsplan uitgevoerd.</p> <p>Om de (inter)nationale en gemeentelijke ambities te realiseren is in dit plan meer aandacht gegeven aan energiezuinige oplossingen. Onze doelstelling is dat de openbare verlichting conform de Richtlijn voor Openbare Verlichting ROVL-2011 in een goede staat van onderhoud blijft. Waar mogelijk zorgen wij voor verbetering en een nog energiezuinigere openbare verlichting. Het streven blijft om in 2020 het doel van 20% besparing op energie binnen de openbare verlichting te behalen.</p>
<p>Concrete doelen/acties voor 2019</p>	<p>Wegen</p> <p>Al vanaf 2011 zijn structurele bezuinigingen doorgevoerd op het budget voor wegonderhoud. Deze bezuiniging is verwerkt in het beheerplan wegen 2015 – 2020. Om de wegen op een verantwoord kwaliteitsniveau te behouden (beeldkwaliteit A en B, voldoende volgens de CROW-norm), wordt wegvakonderdeel gericht onderhoud uitgevoerd (¹. Zie voor uitleg vorige pagina).</p> <p>De verwachting is dat in 2019 voor ca. 82% van het wegenareaal de CROW-norm A en B (voldoende) beeldkwaliteit haalbaar is. Belangrijkste doelen/acties om dit in 2019 te realiseren zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> – reconstructie Willemsoordseweg; – reconstructie Kerkweg; – reconstructie Hof van Delftstraat (in synergie met verkeer en centrumplan); – reconstructie deel Rijksweg (gelegen tussen de Hoornsewal en Zuidhoornsewal); – onderhoud asfaltwegen op basis van de actuele wegenschouw gegevens uit ons beheerspakket. Uitvoering in wegvakonderdeel gericht onderhoud; – onderhoud elementverhardingen op basis van de actuele wegenschouw gegevens uit ons beheerspakket. Uitvoering in wegvakonderdeel gericht onderhoud; – onderhoud wegbermen en halfverhardingen op basis van schades en meldingen; – onderhoud en vervanging wegmeubilair; – bij iedere reconstructie of onderhoudsklus op basis van technische levensduur mogelijkheid hergebruik van materialen in dat plan bepalen. Indien hergebruik ter plaatse niet mogelijk is, deze materialen als grondstof voor funderingen af te voeren. <p>Kunstwerken</p> <p>In 2015 is het beheerplan bruggen 2015-2019 vastgesteld. Het beheerplan geeft inzicht in het kwaliteitsniveau van de kunstwerken, doelstellingen en hiervoor benodigde middelen. De vastgestelde doelstellingen voor deze planperiode zijn als volgt:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Extra uitlichten karakteristieke en/of beeldbepalende kunstwerken door onderhoud op kwaliteitsniveau A+; – De overige kunstwerken onderhouden op kwaliteitsniveau A. <p>In 2017 is een calamiteit opgevangen binnen het exploitatiebudget. Het betreft het vervangen van het betonnen dek van de Kwakelwegbrug door een tijdelijk stalen dek. De kosten van circa € 90.000 zijn gedekt binnen het exploitatiebudget. Wij verwachten deze extra kosten door doelmatige uitvoering van het onderhoud op te kunnen vangen zonder concessies te doen aan de doelstellingen in het beheerplan 2015-2019 gestelde doelstellingen.</p>

	<p>Naast het reguliere onderhoud wordt de renovatie van de Trambrug in 2019 uitgevoerd.</p> <p>Openbare verlichting Door het op tijd vervangen van afgeschreven openbare verlichting verbetert de lichttechnische kwaliteit zonder extra milieubelasting. Door te kiezen voor de juiste verlichtingstechniek wordt energie bespaard. Belangrijkste doelen/acties in 2019 zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - afgeschreven armaturen vervangen en verbeteren; - conform de keuzenotitie energie- en CO2-besparende maatregelen uitvoeren in de vorm van dimmers, Telemangement units en het toepassen van (groene) led verlichting; - verlichten van achterpaden (sociale veiligheid).
Instrumenten	<ul style="list-style-type: none"> - beheerplan wegen 2015 - 2020 - keuzenotitie openbare verlichting 2015 - baggerbeheerplan - beheerplan civiele kunstwerken 2015-2019 - gladheidsbestrijdingsplan - waterplan

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten:						
Wegen, kunstwerken en openbare verlichting	1.947.582	2.037.373	2.104.926	2.383.477	2.471.604	2.558.126
Binnenhavens en waterwegen	113.768	104.550	128.783	130.363	132.069	133.804
Waterkering, afwatering en landaanwinning	104.584	125.505	154.734	192.158	207.100	225.404
Baten:						
Wegen, kunstwerken en openbare verlichting	81.989	78.660	78.660	79.918	81.278	82.659
Binnenhavens en waterwegen	0	0	5.000	5.000	5.000	5.000
Waterkering, afwatering en landaanwinning	0	0	0	0	0	0

Investeringen	2019	2020	2021	2022
Reconstructie Hof van Delftstraat	145.000	0	0	0
Reconstructie Rijksstraatweg wegvak 1 en 2	205.000	0	0	0
Reconstructie Willemoordseweg	305.000		0	0
Reconstructie en dijkverzwaring Dijkshoornseweg	0	225.000	0	0
Reconstructie en dijkverzwaring Hoornsekade	0	0	500.000	0
Reconstructie Kwakelweg deel 2	250.000	0	0	0
Reconstructie Kerkweg	100.000			
Aanvulling reconstructie Kerkweg	210.000	0	0	0
Reconstructie Burg v.d. Leljkade	100.000			
Aanvulling Burg v.d. Leljkade	110.000	0	0	0
Herinrichting Lijsterbesstraat	90.000			
Aanvulling herinrichting Lijsterbesstraat	111.000	0	0	0
Reconstructie en verbetering fietspad	0	0	0	450.000

Rotterdamseweg				
Reconstructie Slot de Houvelaan	0	0	195.000	0
Opwaarderen fietspad en asfalteren Westgaag	0	550.000	0	0
Reconstructie Anna van Raesfeltstraat	32.794			
Aanpassing Dijkshoornseweg t.b.v. dorpsvernieuwing	58.000			
Parkeerplaatsen kern Schipluiden	65.000			
Inkomsten parkeerplaatsen kern Schipluiden	-15.000			
Reconstructie Maassluisseweg	400.000			
Reconstructie Wilgenlaan	100.000			
Vervangen lichtmasten	166.200	169.200	172.200	175.350
Wegdekverlichting	50.000			
Wegdekverlichting inkomsten	-25.000			
Vervangen brug DH019 Woudselaan	0	0	296.900	0
Vervangen brug Trekkade/Kerkweg M004	0	310.100	0	0
Vervangen brug S019 Zouteveenseweg	0	277.100	0	0
Vervangen Sionsbrug DH021	0	0	0	382.700
Vervangen grondk. landhoofd Middelvlietbrug M002	97.000			
Vervangen grondk. landhoofd Middelvlietbrug M003	151.100			
Reconstructie Trambrug Schipluiden	1.429.358			
Vervangen brug Ingeland	101.200	0	0	0
Renoveren Hodenpijbrug S028 behoud gem. monument	0	0	182.300	0
Vervangen brug fietspad 't Woud	211.200	0	0	0
Vervangen Schout-Jansheulbrug (S027)	0	0	560.000	0
Vervangen brug Zuidkade-Zouteveenseweg (S022)	0	0	192.100	0
Vervangen brug Willemoordseweg	0	0	159.900	0
Vervangen ophaalbrug Gaagweg	286.700	0	0	0
Vervangen brug S020 Zouteveenseweg	0	0	0	202.300
Vervangen brug S021 Zouteveenseweg	0	0	0	267.700
Vervangen brug Hoornseweg DH 003	0	0	0	1.851.800
Vervangen voetbrug B. v. Schagenlaan-Wilgenlaan	0	0	0	41.100
Bouw nieuwe Zoutloods	0	100.800	0	0
Zoutloods extra budget zwaardere fundering	0	35.000	0	0
Strooier 3 m3 Maasland	40.200			
Strooier 3 m3 Den Hoorn	41.800	0	0	0
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2015	90.000			
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2017	100.000			
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2018	80.000			
Vervangen beschoeiingen/damwanden	150.000	200.000	250.000	350.000
Voegen metselwerk beschoeiing Singel	58.406			
Vervangen beschoeiing damwand Rotterdamseweg	40.000			

Algemeen

Bij de begroting 2019 is uitgegaan van de werkelijke woningaantallen in 2018 met de bijgestelde prognose voor de jaren daarna.

Wijziging budget 2019 ten opzichte van 2018

Lasten

Wegen, kunstwerken en O.V. (€ 67.553)

De hogere kostenraming op dit taakveld in 2019 ten opzichte van 2018 is het resultaat van diverse mutaties. Enerzijds zijn er budgetverhogingen door:

- Aanschaf twee sneeuwschuiven in 2019 (€ 22.000)
- Hogere kapitaallasten (€ 116.000)

- Toename onderhoudsbudget a.g.v. areaaluitbreiding (€ 26.000)
 - Bijraming werkgeverslasten (€ 16.000)
- Hier staat een verlaging van budget tegenover voor onderhoud (€ -110.000). Dit is vrijwel volledig het gevolg van incidentele bijramingen in 2018, zoals voor de extra investering in de deklaag van de Kwakelweg in Maasland t.b.v. het skaterouten netwerk.

Waterkering, afwatering en landaanwinning (€ 29.229)

Deze budgetverhoging is het gevolg van hogere kapitaallasten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Groen

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	In stand houden en ontwikkelen van een hoogwaardige groenstructuur met de daarin passende functies en het bevorderen van een aantrekkelijke woon-, werk- en recreatieomgeving als karakteristieke kwaliteit van de gemeente Midden-Delfland. Invulling geven aan geformuleerde doelen in het Groenbeleidsplan Midden-Delfland 2007-2022 en bomenbeleidsplan.
Concrete doelen/acties voor 2019	<ul style="list-style-type: none"> - voortzetten terugbrengen aantal onderhoudscontracten (groenbestekken). - verkoop van percelen snippergroen/ gemeentegrond - toepassen bomenbeleid bij herinrichtingen van straten - afronden inventarisatie waardevolle bomen in buitengebied
Instrumenten	<ul style="list-style-type: none"> - groenbeleidsplan Midden-Delfland 2007-2022 - bomenbeleidsplan Midden-Delfland 2009

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten:						
Openbaar groen	1.205.048	1.306.837	1.260.405	1.273.125	1.285.690	1.298.903
Begraafplaatsen	146.408	162.816	191.847	206.346	206.885	207.433
Baten:						
Openbaar groen	67.255	283.855	279.324	89.553	29.801	30.052
Begraafplaatsen	159.099	99.011	131.412	133.515	135.784	138.092

Investeringen	2019	2020	2021	2022
Herinrichting openbaar groen	25.000	25.000	25.000	50.000

Wijziging budget 2019 ten opzichte van 2018

Lasten

Openbaar groen (€-46.432)

Tegenover een bijraming van de kapitaallasten (€ 16.000) staan aframingen op de werkgeverslasten (€ -31.000) en het budget advieskosten (€ -30.000). Dit laatste heeft betrekking op een incidenteel budget in 2018 voor het inventariseren van de mogelijkheden tot verkoop van gemeentegrond in bezit bij particulieren.

Begraafplaatsen (€ 29.031)

De bijraming op dit taakveld is het gevolg van hogere kapitaallasten (€ 9.000), bijraming van het budget voor het ruimen van graven (€ 10.000) en meer toerekening van werkgeverslasten (€ 30.000). Tegenover deze bijramingen staat een aframing door incidentele uitgaven in 2018 (€ -20.000).

Baten

Begraafplaatsen (€ 32.401)

Op basis van de realisatiecijfers uit voorgaande jaren is het budget 'afkoopsommen eigen graven' bijgeraamd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Speelvoorzieningen

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	In overleg met inwoners, ouders en kinderen een evenwichtig gespreid patroon van speelvoorzieningen realiseren. De actieradius van de leeftijdsgroepen is basis voor de spreiding van de speelvoorzieningen. De gemeente beheert de voorzieningen op adequate wijze en speelt in op toekomstige ontwikkelingen. Het beleid is gericht op het in stand houden van speelvoorzieningen die voldoen aan de landelijke veiligheidsnormen. Speeltoestellen verouderen en zijn in principe na twaalf jaar afgeschreven. Door het opstellen en bijhouden van een beheer-, vervangings- en een onderhoudsprogramma blijven de speelterreinen kwalitatief in goede conditie. De speeltoestellen voldoen aan recente veiligheidseisen. Invulling geven aan de doelen die genoemd zijn in het speelplaatsen beleidsplan.
Concrete doelen/acties voor 2019	<ul style="list-style-type: none"> - in stand houden bestaande voorzieningen en uitvoeren renovaties - doorvoeren speelplaatsenbeleid
Instrumenten	Beleidsplan speelplaatsen

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten:						
Speelvoorzieningen	88.025	110.315	158.029	166.659	174.155	173.084
Baten:						
Speelvoorzieningen	0	0	0	0	0	0
Investerings			2019	2020	2021	2022
Reconstructie speelvoorzieningen 2018			50.000			
Reconstructie speelvoorzieningen			105.000	90.000	150.000	120.000

Wijziging budget 2019 ten opzichte van 2018

Lasten

Speelvoorzieningen (€ 47.714)

Naast kleine bijramingen van de kapitaallasten en het onderhoudsbudget (i.v.m. areaaluitbreiding) worden de hogere lasten op dit taakveld voornamelijk veroorzaakt door (de toerekening van) werkgeverslasten (€ 39.000).

Beleidsveld verkeer

Beleidsdoel

Het hoofddoel van het verkeersbeleid blijft het terugdringen van de overlast van het gemotoriseerde verkeer in de dorpen. Dit doen we via drie routes:

- het actief ontmoedigen van het gebruik van de wegen in Midden-Delfland voor doorgaand verkeer;
- het verbeteren van de alternatieve vervoersmogelijkheden, zoals openbaar vervoer, fiets en wandelen;
- verduurzamen van het wagenpark door het aanleggen en faciliteren van oplaadpunten voor elektrische voertuigen.

Verder blijft het verkeersbeleid van de gemeente er op gericht om:

- de veiligheid voor alle verkeersdeelnemers te verbeteren, met een extra prioriteit voor schoolroutes;
- De recreatiemogelijkheden in Midden-Delfland te vergroten door het verbeteren van fiets- en wandelverbindingen.

Wat willen we bereiken?

- verbeteren voorzieningen voor fietsers en wandelaars;
- realisatie van de Zuidhoornseweg en aanpassen inrichting Hoornseweg en Woudseweg;
- verbeteren verkeerssituatie Oude Veiling-Maassluiseweg;
- monitoren verkeerssituatie N468/A4/Woudseweg/polderwegen na openstelling A4 en Blankenburgtunnel.

Gewenst maatschappelijk effect

De afwikkeling van het verkeer op een zodanige wijze organiseren dat voor de inwoners geen of beperkte overlast wordt veroorzaakt.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Stimuleren van alternatieve vervoersmethoden vloeit voort uit de uitgangspunten van Cittaslow. Binnen de dorpen wordt rekening gehouden met veilige routes voor fietsers en voetgangers. Fietsroutes zijn beschikbaar voor recreatie en woon-werkverkeer. De gemeente beheert 28 kilometer vrij liggend fietspad, ongeveer 15% van het totale beheerareaal. Binnen de MRDH is een actieve inzet om voor fietsverkeer 'Hollandse Banen' (Slowlanes) te creëren; deze 'Hollandse Banen' vormen op verschillende locaties in het gebied Midden-Delfland doorgaande routes voor recreanten en woon-werkverkeer. De Route Den Haag-Delft-Rotterdam is de eerste pilot. Verder werken wij aan Hollandse banen Delft-Den Hoorn- De Lier en Delft-Schipluiden-Maasland-Maassluis.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	In stand houden van het openbaar vervoer in Midden-Delfland, verbeteren van de verkeersveiligheid, terugdringen van verkeersoverlast en zorgdragen voor goede fiets- en voetgangersvoorzieningen.
Concrete doelen/acties voor 2019	<u>Korte termijnmaatregelen</u> <ul style="list-style-type: none">– Maaslandse Poort: Verbeteren verkeerssituatie Oude Veiling-Maassluiseweg;– vaststellen vervoerplan 2020 voor regionaal Openbaar Vervoer na openstelling Hoekselijn;– voorbereiding start nieuwe busconcessie Haaglanden Streek (2019-2030) en HOV lijn 36;– besluitvorming en planprocedures N223, N211 en N468 van de provincie;– planprocedure A4 Haaglanden-N14 van Rijkswaterstaat;– het aanpassen van fietsbewegwijzering bij het openstellen van nieuwe fietsroutes;– verbeteren parkeersituatie en verkeercirculatie in het centrum van Den Hoorn.

	<ul style="list-style-type: none"> - participatieproces/voorbereiding herinrichting centrum Den Hoorn; - onderzoeken en monitoren verkeerssituatie; N468/A4/Woudseweg/A20/Polderwegen in relatie tot openstelling A4, fileverplaatsingsysteem Ketheltunnel en in de toekomst de Blankenburgtunnel; - Aanbesteden beheer en exploitatie laadpalen Midden-Delfland. <p><u>Lange termijnmaatregelen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - terugdringen van doorgaand verkeer door de dorpen; - actualisatie parkeerbeleid en nota parkeernormen Midden-Delfland; - uitvoering centrumplan Den Hoorn; - verbeteren van fietspaden en fietsroutes en oplossen van knelpunten en barrières; - invulling omgevingsvisie en omgevingsplannen in het kader van de omgevingswet.
Instrumenten	<ul style="list-style-type: none"> - breed verkeersonderzoek Maasland – kaderstellende notitie; - onderzoek verkeersafwikkeling aansluiting 6 en 7 op de A20; - verkeersplan Den Hoorn 2016; - nota parkeernormen 2012; - routestructuurplan (Recreatieschap Midden-Delfland); - structuurschets Harnaschpolder e.o. 2002; - bestuurlijke overeenkomst IODS; - uitvoeringsagenda Bereikbaarheid MRDH 2016-2025; - regionaal Investeringsprogramma; - Green Deal Laadinfrastructuur; - plan van aanpak 'inrichting en beheer N468 na openstelling A4 Delft-Schiedam'; - verkeersmodel MRDH; - uitvoeringsagenda bereikbaarheid MRDH

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten:						
Verkeer	385.938	264.663	268.331	496.112	442.098	447.867
Parkeren	9.600	9.791	1.911	1.941	1.975	2.009
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0
Baten:						
Verkeer	42.450	406.466	81.466	82.770	84.177	85.607
Parkeren	4.380	4.623	4.623	4.697	4.777	4.858
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0

Investeringen	2019	2020	2021	2022
Onderzoek afwaardering Hoornseweg	25.000	25.000	0	0
Onderzoek doseerinstallaties	25.000	0	0	0
Vervangen doseerinstallaties	0	50.000	50.000	0

Wijziging budget 2019 ten opzichte van 2018

Baten

Verkeer (€ -325.000)

In 2018 hebben wij een eenmalige bijdrage ontvangen van € 325.000 van de MRDH ten behoeve van de Woudseweg.

Beleidsveld milieu

Beleidsdoel

Het behouden en versterken van een veilige, gezonde en aangename leefomgeving zoals omschreven in de wet Milieubeheer. Het versterken van duurzaam wonen en werken in Midden-Delfland en het realiseren van 30% minder CO₂-uitstoot in 2020 ten opzichte van 2010.

Wat willen we bereiken?

Het realiseren en in stand houden van een veilige, gezonde en aangename leefomgeving en bijdragen aan een duurzaam Midden-Delfland.

In het investeringsoverzicht zijn voorstellen opgenomen die bijdragen aan het behoud en ontwikkelen van een goed milieuniveau. De inhoudelijke uitwerking van de wettelijke verplichtingen en de verplichtingen voortvloeiend vanuit het COM (Covenant of Mayors) zijn vastgelegd in het Duurzaam Energie Actieplan en uitvoeringsprogramma's.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Duurzaamheid is één van de basisprincipes van Cittaslow. Hierbij gaat het om handhaving van de minimale regelgeving op deze terreinen en zorgen voor bewustwording, zodat inwoners en bedrijven meer maatregelen treffen dan wettelijk moet. Hierdoor zijn inwoners en bezoekers zich meer bewust dat zij zich bevinden in een groen landschap van hoge kwaliteit. Voorbeelden hiervan zijn de 'supporters van Cittaslow Midden-Delfland' die bewust met hun bedrijfsvoering bezig zijn en zorgen voor het terugdringen van de milieubelasting van de 'ecologische voetafdruk'. Veel maatregelen op het terrein van duurzaamheid vallen binnen andere beleidsvelden, zoals groene LED-verlichting, zonnepanelen bij melkveehouderijen.

Gebruik en afhankelijkheid van fossiele brandstoffen zijn belangrijke factoren bij het bepalen van de 'ecologische voetafdruk'. Maatregelen om minder energie te gebruiken en meer duurzame energiebronnen te gebruiken sluiten nauw aan bij Cittaslow. Cittaslow is supporter van het Europese Convenant of Mayors, waar Midden-Delfland deelnemer van is. Uitvoering van het Duurzaam Energie Actieplan zorgt dat de gemeenschap van Midden-Delfland nog duurzamer wordt. Bovendien vormt de vastgestelde Energievisie een kader voor maatregelen. Met deze maatregelen ondersteunen en stimuleren wij de verdere energietransitie van fossiele brandstoffen naar duurzaam opgewekte energie. Doelstelling daarbij is dat Midden-Delfland in 2040 CO₂ neutraal is.

Een belangrijke factor op de leef- en woonkwaliteit is geluidhinder. Door de provincie zijn voor grote delen van Midden-Delfland gebieden aangewezen als stiltegebied. Ook daarbuiten wordt soms overlast ervaren door geluid. Ook als de geluidsproductie binnen de wettelijke grenzen blijft is de overlast soms schadelijk voor het gebied. Om die reden onderzoeken wij of er mogelijkheden bestaan om aanvullend op het provinciaal stiltebeleid een eigen gemeentelijk stiltebeleid op te stellen. Afvalbeleid is een ander onderdeel dat binnen dit beleidsveld en Cittaslow belangrijk is. Cittaslow roept op tot voorkomen van verspilling, preventie op het ontstaan van afval en bij het ontstaan van afval zoveel mogelijk gescheiden verwerken. In 2012 was de emissie CO₂ per inwoner met 0,23 ton lager dan het landelijk gemiddelde van 0,25 ton.

Wat gaan we daarvoor doen?

<p>Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken</p>	<p>De Wet milieubeheer legt de gemeente een aantal verplichtingen op. Deze verplichtingen zijn uitgewerkt in operationele plannen en kaarten die aansluiten bij de Wet milieubeheer. Op basis van die plannen en kaarten zijn per beleidsveld operationele doelen vastgesteld en kosten inzichtelijk gemaakt. De bestaande plannen en kaarten hebben betrekking op de volgende milieuthema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Riolering - Afval - Handhaving en vergunningverlening (jaarplan ODH, bestemmingsplannen) - Bodem (Bodemfunctiekaart/Bodemkwaliteitskaart) - Water - Geluid (Geluidsactieplan/Geluidskaart) - Luchtkwaliteit - Externe Veiligheid - Klimaat (Duurzaam energie actieplan) - Energie (Energievisie) - Groen/Natuur - Stiltebeleid <p>Via gerichte investeringen worden impulsen gegeven aan projecten die voortvloeien uit deze plannen en kaarten.</p>
<p>Concrete doelen/acties voor 2019</p>	<p>Bij de realisatie van de plannen is sprake van een directe relatie en overloop tussen de verschillende operationele doelen. Tegelijkertijd kennen de verschillende projectonderdelen een meerjarige looptijd en betrokkenheid van een groot aantal partijen, zoals gebiedsorganisaties en andere overheden. In verband hiermee is een beschrijving opgenomen van acties die ook weer in 2018 uitgevoerd worden, maar hun oorsprong vinden in eerdere besluitvorming.</p> <p><u>Afval/contract Avalex</u> De zes aangesloten gemeenten en Avalex onderzoeken de mogelijkheden om te komen tot een hogere afvalscheiding. De minister heeft aangegeven dat in 2025 een afvalscheiding van het huishoudelijk afval van 75% wordt bereikt. Het onderzoek dat momenteel gestart is draagt de naam 'Van Afval Naar Grondstof 2020 (VANG2020). Een van de scenario's hierbij is het omgekeerd inzamelen met nascheiding. De fracties die geld waard zijn worden aan huis opgehaald en de restfractie moet weggebracht worden naar een ondergrondse container. De glaszameling blijft zoals die nu is, via ondergrondse containers. Bij dit scenario gaat de grijze minicontainer dienst doen als minicontainer voor kunststof, drankenverpakkingen en blik.</p> <p><u>Handhaving en vergunningverlening</u> Met bestemmingplannen stelt de gemeenteraad vast waar welk type bedrijfsactiviteit plaats mag vinden. Vervolgens worden de individuele benodigde bedrijfsactiviteiten getoetst aan het bestemmingsplan. Daarnaast worden de bedrijfsactiviteiten door de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) getoetst aan en gecontroleerd op de voorschriften van de Wet milieubeheer en andere milieuregelgeving. De gemeenteraad geeft jaarlijks een zienswijze af op de operationele begroting van de ODH. Het werkplan van de ODH is jaarlijks onderwerp van besluitvorming voor het college.</p> <p><u>Bodem</u> Met het vaststellen van de bodemfunctiekaart is gekozen voor het stand-still beginsel. Dit houdt in dat de bodem in Midden-Delfland niet vuiler mag worden. De bodemfunctiekaart maakt de gewenste bodemkwaliteit inzichtelijk. Voor de Harnaspolder is een aparte bodemkwaliteitskaart vastgesteld.</p>

Geluid

Uitgangspunten:

- voldoen aan de wettelijke verplichtingen voor omgevingslawaai en geluidsbelaste woningen.
- ondersteunen van het provinciale beleid voor stiltegebieden en houden daar rekening mee met de vergunningverlening.
- Geen nieuwe overlast gevende activiteiten zoals helikoptervluchten.

Europese richtlijn omgevingslawaai (Actieplan Geluid)

Het Actieplan Geluid is een wettelijke verplichting van de Europese commissie. Het gemeentelijk actieplan bestaat uit een geluidskaat en een actieplan voor de aanpak van de knelpunten. Het is een verplichting die iedere vijf jaar terugkeert. Het huidige actieplan is vastgesteld in 2018. In 2019 start het uitvoeren van het actieplan geluid. Voorafgaand daaraan is de erbij behorende geluidskaat geactualiseerd.

Nieuwe situaties toetsen wij aan de Wet geluidhinder en worden in de vorm van voorwaarden/maatregelen volgens de wettelijke voorschriften opgenomen in de omgevingsvergunning.

Luchtkwaliteit

Uitgangspunten:

In het kader van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) monitoren wij jaarlijks of de luchtkwaliteit voldoet aan de wettelijke norm. Bij nieuwe planontwikkelingen nemen wij het aspect luchtkwaliteit mee. Wij ondersteunen regionale plannen die de luchtkwaliteit verbeteren. Het NSL is verlengd tot de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Zowel onder het verlengde NSL als onder de Omgevingswet wordt de luchtkwaliteit gemonitord.

Externe Veiligheid

Uitgangspunten:

- Binnen de mogelijkheden, situaties voorkómen die kunnen leiden tot een verhoogd extern veiligheidsrisico.
- Risicovolle bedrijven en activiteiten weren uit woonomgevingen en verplaatsten waar mogelijk.
- Voorbereid blijven op risico's.
- Jaarlijks actualiseren van het rampenplan.
- Structurele borging van externe veiligheid in beleid ruimtelijke ordening en milieu.
- Vergroting van de bestuurlijke bewustwording voor de externe veiligheidsaspecten en -verantwoordelijkheden.
- Behoud en beheer van kennis, data, netwerk en samenwerking.

Klimaatbeleid

Gemeentelijke doelstelling is om in 2020 in totaal 30% CO₂-uitstoot te besparen ten opzichte van 2010. Daarvoor is een Duurzaam Energie Actieplan opgesteld en goedgekeurd door de Europese Commissie.

In 2019 geven wij verder uitvoering aan het Duurzame Energie Actieplan en uitvoeringsprogramma van de Energievisie 'Samen naar een CO₂-neutraal Midden-Delfland'.

Het Duurzaam Energie Actieplan en de Energievisie met het uitvoeringsprogramma zijn de pijlers van ons klimaatbeleid.

Wij richten ons ondermeer op het saneren van verspreid liggend glas, aardwarmte, warmte-koude opslag, zonne-energie en energiebesparing als middelen om onze doelstelling te halen. Het plaatsen van bijvoorbeeld grote windmolens steunen wij niet omdat deze landschapsvervuilend zijn. Niet-duurzame energiewinning ondersteunen wij niet.

	<p><u>Groen/natuur</u></p> <p>Ons natuurbeleid is verwoord in programma 1. Daarnaast voeren we de volgende zaken uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Waar mogelijk ecologisch beheer van wegkanten en oevers. - Toetsen van omgevingsvergunningen aan de wet Flora en Fauna. <p><i>Overige concrete acties</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Interne en externe communicatie over het milieu. - Opstellen/actualiseren en uitvoeren van de bovengenoemde plannen. - Waar mogelijk subsidie aanvragen ter ondersteuning van projecten. - Participatie in een regionaal project om emissie van meststoffen en bestrijdingmiddelen naar het oppervlaktewater door de glastuinbouwsector te verminderen.
Instrumenten	<ul style="list-style-type: none"> - Wet Milieubeheer - Duurzaam Energie Actieplan - Energievisie 'samen naar een CO₂-neutraal Midden-Delfland' - LOP Midden-Delfland[®] 2025 - Bestemmingsplan Buitengebied Gras - Visie <i>Midden-Delfland</i>[®] 2025 (Vitale Dorpen) - Lidmaatschap Cittaslow, inclusief kennisuitwisseling binnen landelijk netwerk - Plan van aanpak Saneren verspreid liggend glas - Plan van aanpak Duurzaam boer blijven in Midden-Delfland - Plan van aanpak grondinstrument - De omgevingsvergunning - Regionaal bodembeleid Zuid Holland

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Met de deelname aan Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de wettelijke verplichtingen op het gebied van afvalinzameling.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten:						
Afvalinzameling en -verwerking	2.117.479	2.270.123	2.223.947	2.206.238	2.222.526	2.218.972
Riolering	1.616.496	1.639.088	1.602.717	1.609.694	1.592.113	1.689.770
Milieubeheer	792.290	1.264.423	877.223	877.748	711.515	712.092
Baten:						
Afvalinzameling en -verwerking	2.574.619	2.762.425	2.614.034	2.678.970	2.698.605	2.694.306
Riolering	1.860.867	1.852.219	1.861.325	1.868.188	1.868.679	1.869.854
Milieubeheer	14.750	15.230	15.230	15.230	15.230	15.230

Investeringen	2019	2020	2021	2022
Vervangen pompunits drukriolering	104.000	104.000	149.000	149.000
Vervangen pompen hoofdgemalen	49.000	49.000	90.000	90.000
Vervangen vrijvervalriolering	230.000	230.000	230.000	230.000

Wijziging budget 2019 ten opzichte van 2018

Lasten

Afvalinzameling en -verwerking (€ -46.176)

De aframing van de kosten zijn het gevolg van een toename aan werkgeverslasten voor dit taakveld (€ 28.000) en een afname van de kosten voor externe advieskosten (€ -10.000) en kosten voor inzameling (€ -64.000).

Riolering (€-36.371)

De lagere kostenraming op dit taakveld in 2019 ten opzichte van 2018 is het resultaat van diverse mutaties. Tegenover een budgetverhoging door hogere kapitaallasten (€ 66.000) staan lagere budgetten voor:

- (toegerekende) werkgeverslasten (€ -11.000)
- Onderhoudskosten (incidenteel budget in 2018 vanuit vergoeding van Bedrijvenschap Harnaschpolder (€ -45.000)
- Toevoeging aan Egalisatievoorziening Riolering (€ -46.000).

Milieubeheer (€ -387.200)

De voornaamste oorzaak van het verschil op dit taakveld betreft de budgetten 'Verduurzaming gemeentelijke gebouwen' en de 'Energievisie'. Het niet bestede deel uit 2017 is in 2018 met de 1^e Periodieke Begrotingswijziging bijgeraamd. Bij verduurzaming een bedrag van (€ 355.710) en bij Energievisie een bedrag van (€ 91.260).

Daarnaast zijn er een aantal bijramingen voor 2019.

Een deel van de asbesttaken gaat over naad de Omgevingsdienst Haaglanden. Dit betreft een wettelijke beslissing. (€ 35.700) Daarnaast vind hier een verhoging plaats van werkgeverslasten. (€ 19.070). De werkelijke uren 2017 en verwachte taken 2019 zijn als basis gebruikt voor deze verhoging.

Baten

Afvalinzameling en -verwerking (€-148.391)

De verlaging van de baten op het taakveld Afvalinzameling en -verwerking zijn het saldo van een lagere onttrekking uit de Egalisatiereserve Afvalstoffenheffing (€ -282.000) tegenover enkele hogere inkomsten. De hogere inkomsten betreffen de bijdrage vanuit de afvalstoffenheffing door areaaluitbreiding (€ 81.000) en een hogere bijdrage voor de vergoeding van gerecycled afval (€ 53.000).

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal lasten	102.883	761.542	423.304	23.654	24.009	24.369
Totaal baten	303.858	927.652	619.301	116.152	44.152	44.152

Wijzigingen reserves 2019 ten opzichte van 2018

Lasten € -338.238

In 2018 wordt de verwachte opbrengst van de voorloop snippergroen van € 220.000 in de Algemene reserve gestort.

In de Dekkingsreserve wordt in 2018 een bedrag gestort voor het project Reconstructie Oude Veiling (€ 118.582).

Baten € -308.351

Uit de Algemene reserve worden incidenteel in 2018 de volgende bedragen onttrokken:

Deklaag Kwakelweg t.b.v. skaterrouthenetwerk	€ 50.000
Fietsbewegwijzering	€ 20.000
Energievisie Midden-Delfland	€ 83.400
Uitgaven afkoopsom Bedrijvenschap Harnaschpolder	€ 87.629
Constructieve veiligheid bruggen	€ 20.000
Routhenetwerk	€ 50.000

Uit de investeringsreserve wordt € 118.582 onttrokken voor het project Reconstructie Oude Veiling.

In 2019 worden incidenteel de volgende bedragen onttrokken aan de Algemene Reserve

Nulmeting dorpen t.b.v. omgevingswet	€ 30.000
Verkenning oplossen verkeersdrukte Maassluisseweg/Oude Veiling	€ 25.000
Storting in voorziening egalisatie afvalstoffenheffing	€ 87.649

Uit de Dekkingsreserve wordt € 29.071 minder onttrokken voor het kunstgrasveld MVV '27, dit is bijna afgeschreven.

Programma 4 : Onderwijs

Beleidsveld onderwijs

Beleidsdoel

Passend onderwijs voor alle jongeren. Dat streven wij na in Midden-Delfland. Zo thuisnabij mogelijk, maar indien nodig in de regio. Zo ondersteunen wij de optimale ontwikkeling van jongeren. Voor actieve deelname aan de maatschappij en de arbeidsmarkt hebben jongeren bij het verlaten van het onderwijs minimaal een startkwalificatie nodig. De gemeente zet zich ervoor in dat zoveel mogelijk jongeren een startkwalificatie behalen. En de gemeente spant zich in om kinderen met een onderwijsachterstand of een risico daarop extra (taal)ondersteuning te bieden, zodat zij het onderwijs kunnen volgen dat het beste aansluit op hun ontwikkelingsmogelijkheden. De gemeente zorgt voor goede huisvesting voor de basisscholen, afgestemd op de behoefte van de inwoners van de dorpen in Midden-Delfland. Het meer dan evenredige aantal kinderen uit de buurgemeenten (met name Delft) dat gebruik maakt van de scholen in het dorp Den Hoorn blijft een belangrijk aandachtspunt. Afstemming met buurgemeenten Delft en Rijswijk is hierbij noodzakelijk.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

We willen optimale deelname aan de maatschappij en de arbeidsmarkt bereiken. En daarnaast onderwijshuisvesting afgestemd op de behoefte van de inwoners van Midden-Delfland.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

De mogelijkheid om onderwijs te volgen en daarmee kansen op de arbeidsmarkt te vergroten is een toetsingscriterium van Cittaslow. De percentages kinderen met een (onderwijs)achterstand en jeugdwerkloosheid zijn in Midden-Delfland lager dan het landelijke en regionale gemiddelde. Niet het bepalen van de keuzes van mensen, maar mensen bewust maken van de gevolgen van hun eigen keuzes is onderdeel van de filosofie van Cittaslow. Ons doel is een gedragsverandering te laten ontstaan waardoor energiegebruik vermindert, lokale en seizoensgebonden producten worden gebruikt en de kracht van de gemeenschap wordt benut.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	De gemeente, kinderopvang en scholen maakten afspraken over voor- en vroegschoolse educatie. De gemeente en de scholen maakten afspraken over extra ondersteuning voor kinderen van statushouders. Alle jongeren die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten, krijgen een oproep voor een gesprek. Dit gesprek moet leiden tot een passend traject naar scholing of werk.
Concrete doelen/acties voor 2019	<ul style="list-style-type: none">- Voortzetting van de(financiële) ondersteuning van het basisonderwijs dmv het jaarlijkse budget ` lokaal onderwijsbeleid.- Uitvoeren van de Lokaal Educatieve Agenda (LEA). De LEA is een landelijk richtinggevend instrument voor een plaatselijk onderwijs- en jeugdbeleid. De gemeente voert de regie over het overleg en de afspraken tussen de besturen voor onderwijs en kinderopvang.- Afstemming met de kinderopvang en het onderwijs over het voorkomen en bestrijden van (taal)onderwijsachterstanden. Gemeente, kinderopvang en onderwijs geven gezamenlijk invulling aan de afspraken over Voor- en Vroegschoolse Educatie, ieder vanuit hun eigen verantwoordelijkheid.- Afstemming met het basisonderwijs over de invulling van het onderwijs aan kinderen van statushouders. Deze kinderen stromen in op diverse leeftijden, meestal met een taalachterstand en vaak met een algehele onderwijsachterstand. Dit maakt dat zij extra ondersteuning nodig hebben.

	<ul style="list-style-type: none"> - Overleg met de samenwerkingsverbanden over de invulling van het passend onderwijs en de uitvoering van de ondersteuningsplannen. De Wet passend onderwijs is vanaf 1 augustus 2014 in werking. De gemeente Midden-Delfland is ingedeeld in vier verschillende regionale samenwerkingsverbanden; twee voor het primaire en twee voor het voortgezet onderwijs. - Afstemming met de RMC-regio (Regionaal Meld- en Coördinatiepunt) over de aanpak van voortijdig schoolverlaten. - In overleg met de schoolbesturen de onderwijshuisvesting (blijven) bespreken. - In overleg met buurgemeenten komen tot een meer evenredige verdeling van de onderwijshuisvesting.
Instrumenten	<ul style="list-style-type: none"> - Integraal Huisvestingsplan - Huisvestingsverordening onderwijs - Leerlingenprognose - Verordening leerlingenvervoer - Jaarlijks huisvestingsprogramma (B&W) - Leerplichtverslag - Overeenkomst LEA - Wet ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie - Wet passend onderwijs - Wet Educatie en Beroepsonderwijs

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten:						
Huisvesting basisonderwijs	1.043.697	1.019.779	1.107.732	1.067.955	1.030.549	1.034.128
Gemeenschappelijke baten en lasten onderwijs	550.693	546.801	497.760	500.788	503.457	505.869
Baten:						
Huisvesting basisonderwijs	313.953	173.274	173.446	173.621	173.810	174.002
Gemeenschappelijke baten en lasten onderwijs	61.422	62.914	61.666	61.354	61.096	60.835

Wijziging budget 2019 ten opzichte van 2018

Lasten

Huisvesting basisonderwijs (€ 87.953)

De bijraming op dit taakveld heeft verschillende oorzaken.

- Wij hebben als gemeente een wettelijke verplichting in het kader van onderwijshuisvesting (Huisvestingsprogramma). In 2019 gaat dat om de eerste inrichting van 2 lokalen 1ste inrichting + kosten Groene Oase (€ 55.365).
- Daarnaast is er een verhoging van de kapitaallasten.

Gemeenschappelijke baten en lasten onderwijs (€ -49.049)

De voornaamste daling van de raming van de lasten op dit taakveld komt door het vervallen van het budget voor kinderen van statushouders. Het rijk voorziet in bekostiging vanaf vier nieuwkomers per school. Vanwege de lage instroom en het feit dat kinderen niet gelijktijdig instromen, is het opzetten van een centrale schakelklas niet rendabel. Afspraak met de schoolbesturen is dat de kinderen meedoen in het regulier onderwijs met extra ondersteuning. Voor 2018 blijven de lasten, onder meer door de inschrijving van de kinderen zoveel mogelijk bij één schoolbestuur per dorp plaats te laten vinden, beperkt tot € 13.500.

Gezien de hoge mate van onzekerheid ten aanzien van het aantal aanvragen voor de komende jaren worden deze lasten niet bij voorbaat geraamd. Ten opzichte van 2018 betekent dit een budgetverlaging van € 45.000.

Indien wij in 2019 en volgende jaren verzoeken ontvangen voor extra ondersteuning brengen wij deze kosten ten laste van de reserve Sociaal domein.

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal lasten	35.717	0	0	0	0	0
Totaal baten	407.154	212.928	318.206	262.841	262.841	262.841

Wijzigingen reserves 2019 ten opzichte van 2018

Baten € 105.278

In 2019 wordt € 59.913 onttrokken uit de Dekkingsreserve voor de kapitaallasten van het krediet Aanpak Klimaatproblemen MFA.

Uit de Algemene reserve wordt in 2019 € 55.365 onttrokken voor het huisvestingsprogramma.

Programma 5 : Sociaal Domein en Welzijn

Beleidsveld Sociaal Domein

- a. Wmo
- b. Jeugdwet
- c. Participatiewet

Voor de uitvoering van de Participatie verwijzen wij naar programma 6.

Beleidsdoel

Met dit programma trachten we iedere inwoner zoveel mogelijk –zelfstandig- te laten participeren in de maatschappij. Hierbij gebruiken zij eigen kracht en eigen netwerk. Voor dit programma staat de komende jaren de realisatie van de Transformatie centraal.

Wat willen we bereiken?

- Iedereen neemt deel aan de samenleving.
- Inwoners kunnen zo lang als mogelijk zelfstandig thuis wonen.
- Ondersteuning van de zelfredzaamheid en participatie van onze inwoners.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Midden-Delflanders zijn gewend om binnen hun eigen omgeving naar oplossingen te zoeken. Zij maken daarbij veelal gebruik van de algemene maatschappelijke voorzieningen die aanwezig zijn. Deze houding is de identiteit van de inwoners en past goed in de beleidsdoelen binnen het sociaal domein. We willen dat inwoners vanuit hun eigen kracht handelen. Wanneer inwoners daar ondersteuning bij kunnen gebruiken, organiseren wij met één plan maatwerk dichtbij de (sociale) omgeving van de inwoners. De inwoner houdt daarbij zelf de regie in handen en zet in op zijn aanwezige kwaliteiten. Op deze manier maken wij gebruik van de ondernemende identiteit van de inwoners.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	Waar mogelijk de zorg dichterbij de inwoners organiseren. In partnerschap en co-creatie hierbij een schakel vormen tussen burgers en zorgaanbieders. Hierbij inzetten op preventie en kwalitatief goede zorg wanneer dat nodig is. Werken volgens de principes van één gezin/huishouden – één plan – één regisseur.
Concrete doelen/acties voor 2019	<p><u>Algemeen (2 of 3D):</u></p> <ul style="list-style-type: none">- Opstellen integraal beleidsplan preventie sociaal domein inclusief uitvoeringsprogramma- Aanpassen integrale verordening Wmo en Jeugd op basis van nieuwe inkoopvoorwaarden Wmo en Jeugd- Doorontwikkelen aansluiting 18-/18+ <p><u>Wmo:</u></p> <ul style="list-style-type: none">- Transformatie van het Wmo aanbod dmv de omvorming naar resultaatgerichte inkoop. 2019 is daarvoor het implementatiejaar (=samen met de H4 gemeenten)- Ontwikkeling nieuwe beleidsregels Wmo op basis van nieuwe verordening.- Implementatie van maatregelen ten behoeve van de –op termijn- efficiëntere en kwalitatief betere inrichting van het vervoer binnen het sociaal domein.- Doorontwikkeling en transformatie van de beleidstaken Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang. <p><u>Jeugd:</u></p> <p><u>Lokaal:</u></p> <ul style="list-style-type: none">- Samen met de andere H10 gemeenten de transformatie van het Jeugd aanbod organiseren dmv omvorming naar resultaatgerichte inkoop

	<p>(vergelijkbaar met Wmo-zie hiervoor). 2019 wordt hiervoor het voorbereidingsjaar.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Versterken van gezinsgerichte, preventieve jeugdhulp in samenhang met gezondheidsbeleid, laaggeletterdheid, participatie, etc. - Vaststellen nieuw beleidskader Voor- en Vroegschoolse Educatie in samenhang met nieuwe Lokale Educatieve Agenda - Versterken van de verbinding onderwijs-jeugdhulp - Versterken aansluiting JGZ-voorschoolse voorzieningen - Opstellen lokaal implementatieplan inkoop jeugdhulp 2020-2024 en de uitvoering intern coördineren - Aanpassen beleidsregels jeugdhulp op basis van nieuwe inkoopvoorwaarden Jeugd 2020-2024 - Doorontwikkeling van het lokaal contractmanagement - Versterken van accounthouderschap mbt diverse ketenpartners als Welzijn E25, Jeugdformaat en Minters. <p><i>Subregionaal (h4):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Participatie in Kernteam Jeugd & Jongeren, onder andere op het gebied van wachtlijsten en samenspel GGZ/huisartsen/maatschappelijk team <p><i>Regionaal (h8-h10):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Implementatie inkoop jeugdhulp 2019 - Participatie in regionaal inkooptraject specialistische jeugdhulp 2020-2024 - Participatie in regionale inkoop crisisdienst, jeugdbescherming en jeugdreclassering - Participatie in regionale samenwerking, onder andere in het project Jeugdhulp in gezinsvormen, werkgroep alternatieve woonvoorzieningen - Participatie in regionale accountteams met gecontracteerde zorgaanbieders en h10 Inkoopbureau - Verdere doorontwikkeling van de Jeugdgezondheidszorg Zuid-Holland West, o.a. met betrekking tot inzet epidemioloog, uitbreiding wettelijke taken, betere zichtbaarheid en vindbaarheid, kwaliteit en monitoring, etc. - Implementatie uitkomsten visietraject rond de Governance H10 <p>(zie voor overige taken op het gebied van jeugd ook de paragraaf verbonden partijen GR GGD en VT Haaglanden en de genoemde taken onder overige preventie en gezondheidsprogramma's elders in dit programma)</p>
Instrumenten	<ul style="list-style-type: none"> - Aanscherpen Programma op Maat ten behoeve van de jeugdgezondheidszorg en preventie in Midden-Delfland - Inzet van gerichte preventie voor jongeren tussen 16 en 25 jaar <ul style="list-style-type: none"> - Algemene Subsidieverordening (ASV) - Calamiteitenprotocol Sociaal Domein Midden-Delfland - Besluit doorontwikkeling van het Maatschappelijk Team - Beleidsnota Privacy in het sociaal domein - Beleidsregels jeugdhulp 2018 - Beleidsnotitie 2017-2019 VVE - Subsidieregeling Kwaliteit Voor-en Vroegschoolse Educatie (VVE) 2018 <ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkelen van een nieuwe Regionale Beleidsvisie 2019-2022 op jeugdhulp in de regio Haaglanden om daarmee verder vorm te geven aan de transformatie. - Ontwikkelen van een nieuwe regionale Inkoopvisie en -strategie 2019-2022 waarmee de jeugdhulp op passende wijze regionaal wordt gecontracteerd. - Contracteren zorgaanbieders m.b.t. het jaar 2019 en verder - Participatie in regionale samenwerking, onder andere in de projecten: Jeugdhulp in Gezinsvormen en Tellen en Vertellen - Regiovisie Huiselijk geweld en Kindermishandeling - Verdere doorontwikkeling / aanpassing van uitvoeringsorganisaties als Veilig Thuis, STOJAH - Uitvoeren cliëntervaringsonderzoek onder gebruikers van jeugdhulp

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De GGD Haaglanden bewaakt en monitort de publieke gezondheid in de regio Haaglanden. Zij bevordert de gezondheid en beschermt tegen natuurlijke en/of opzettelijke bedreigingen van de volksgezondheid door toezicht of actief ingrijpen. Veilig Thuis Haaglanden draagt bij aan het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Het inkoopbureau H10 sluit onder meer de contracten met de aanbieders van jeugdhulp die medeverantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het door de raad vastgestelde inkoopplan Jeugd. Door de inzet van het inkoopbureau wordt de administratieve last van partners en gemeenten beperkt. Gezamenlijk inkopen ondersteunt de kwaliteit en het behoud van de zorginfrastructuur.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten:						
Maatschappelijk team	94.127	116.061	113.905	114.721	115.575	116.442
Vreemdelingen	152.290	66.831	52.645	53.408	53.900	54.399
Wmo	2.519.140	2.817.134	2.879.043	2.892.826	2.978.718	2.989.792
Jeugd	1.592.683	1.830.815	1.853.480	1.847.802	1.847.802	1.847.802
Wmo en Jeugd	1.592.791	1.932.706	2.101.512	2.049.465	2.063.093	2.076.928
Overig sociaal-cultureel werk	11.608	6.105	6.105	6.203	6.308	6.415
Kinderopvang	223.992	162.116	165.868	165.940	166.068	166.200
Openbare gezondheidszorg	185.929	239.562	303.281	257.680	260.883	263.641
Baten:						
Maatschappelijk team	0	0	0	0	0	0
Vreemdelingen	73.470	0	0	0	0	0
Wmo	295.467	343.976	108.576	108.916	109.283	109.656
Jeugd	0	0	0	0	0	0
Wmo en Jeugd	59.810	26.000	0	0	0	0
Overig sociaal-cultureel werk	6.113	6.258	6.258	6.358	6.466	6.576
Kinderopvang	0	0	0	0	0	0
Openbare gezondheidszorg	50.092	15.200	50.200	50.200	50.200	50.200

Wijziging budget 2019 ten opzichte van 2018

Lasten

Wmo (€ 61.909)

De gewijzigde begroting van de H10 Inkoopbureau levert een hogere last op van € 46.177. Verder is het incidentele budget 2018 Integrale preventie € 25.000 structureel gemaakt op basis van het preventieplan in Q4 2018.

Wmo en jeugd (€ 168.806)

Op dit taakveld is de subsidie aan WelzijnE25 structureel met € 142.000 verhoogd. In 2018 is deze verhoging opgelost deels door een bijraming en deels door het ten laste van bestaande budgetten te brengen. Daarnaast is er eenmalig een budget van € 50.000 extra benodigd voor implementatiekosten voor de inkoop van Jeugdzorg 2020-2024.

Openbare gezondheidszorg (€ 63.719)

Vanuit het rijk komt een nieuwe taak in het kader van vaccinaties naar gemeenten toe per 1/1/2019. De kosten hiervan bedragen naar schatting € 35.000. Daarvoor worden we financieel gecompenseerd. Daarnaast heeft er op basis van werkelijke gemaakte uren een verschuiving van werkgeverslasten plaatsgevonden.

Baten

Wmo (€ -235.400)

De verwachte invoering van het abonnementstarief Wmo per 1-1-2019 leidt tot structureel minder inkomsten (€ -235.400).

Wmo en jeugd (€ -26.000)

In 2018 is er eenmalig een SWOT-analyse uitgevoerd naar het inkoopbureau Jeugd. Deze kosten zijn doorbelast aan andere gemeenten in de regio.

Openbare gezondheidszorg (€ 35.000)

Vanuit het rijk komt een nieuwe taak in het kader van vaccinaties naar gemeenten toe per 1/1/2019. Daarvoor worden we financieel gecompenseerd.

Beleidsveld Welzijn

Beleidsdoel

De bedoeling is dat iedere inwoner de kans krijgt zichzelf optimaal te ontwikkelen en te ontplooiën, zodat hij volwaardig aan de maatschappij kan deelnemen. Het behoud van ons erfgoed draagt bij aan het behoud van de eigen identiteit en de beleving van de dorpen en het buitengebied en daarmee ook aan het welzijn van de inwoners.

Het culturele en verenigingsleven in Midden-Delfland dragen in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid in de dorpen in onze gemeente. De gemeente ondersteunt organisaties zodat zij in staat zijn hun activiteiten zo goed mogelijk uit te voeren.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Om iedere inwoner mee te kunnen laten doen in de maatschappij is het belangrijk dat alle doelstellingen van de Wmo gerealiseerd worden. De programmaonderdelen voor Welzijn leveren hier een positieve bijdrage aan.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

De identiteit van een gemeenschap vloeit voor een belangrijk deel voort uit de gezamenlijke historie. Het beleefbaar maken van de historie maakt inwoners bewust van hun geschiedenis. Voorbeelden zijn de aanwijzing van beschermde monumenten, publicatie van de historie van gebouwen en locaties, de provinciale aanwijzing van de erfgoedlijn 'trekvaartroute' en straatnamen die verwijzen naar de historie van een gebied. Cittaslow erkent de Kindermonumentendag als een goed voorbeeld.

Een 'levende' geschiedenis ondersteunt het besluitvormingsproces om landschapselementen zoals het verkavelingspatroon van het veenweidegebied te handhaven.

Daarnaast vraagt Cittaslow specifiek aandacht voor het behoud van de culturele, lokale evenementen en toegang tot maatschappelijke voorzieningen zoals een bibliotheek.

Binnen de dorpen hebben de evenementen een groot draagvlak bij inwoners. Behoud door ontwikkeling richt zich in belangrijke mate op het behoud en versterken van maatschappelijke voorzieningen en de lokale cultuurhistorie.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	<ul style="list-style-type: none">- Taalvaardigheid en digitale vaardigheden verbeteren, waardoor een beter functioneren in het maatschappelijk leven en kansen op de arbeidsmarkt verbeteren.- Adequate huisvesting voor het verenigingsleven in de dorpen van Midden-Delfland.- Verenigingen ondersteunen door o.a. bekendheid te geven aan de vele mogelijkheden voor sport en cultuur en hen te informeren over belangrijke ontwikkelingen.- De aangewezen monumenten zijn in 2025 nog als monument aanwezig.
---	--

Concrete doelen/acties voor 2019	<ul style="list-style-type: none"> - Aanpak laaggeletterdheid en bevorderen digi-vaardigheden onder andere door goed functionerende Taalpunten in de dorpen van Midden-Delfland. - (Ondersteuning van) adequate huisvesting van verenigingen/organisaties in de dorpen van Midden-Delfland. - Bevorderen van sport/bewegen voor jong en oud. - Deelname aan de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit. - Samen met het onderwijs en het culturele veld ontwikkelen wij een levendig, uitdagend en samenhangend programma van cultuureducatie. Dit programma is gericht op het ontwikkelen van de identiteit, trots en betrokkenheid, het vergroten van de toegankelijkheid, de beleving en de herkenbaarheid. Dit draagt bij aan een opstap naar en draagvlak voor landelijke thema's. - Ondersteunen van schaalvergroting van de bibliotheekorganisatie. - Prestatieafspraken met de grote gesubsidieerde organisaties als Stichting Welzijn Midden-Delfland en de ketenpartners van het Maatschappelijk Team. - Uitvoering geven aan het derde jaar van de cultuurimpuls. - Uitwerken en uitvoeren van speerpunten vanuit lokaal gezondheidsbeleid. - Mogelijke aanpassing van financiering en subsidiëring van de peuteropvang (afhankelijk van aanpassing in wet- en regelgeving). - Het oppakken van diverse accommodatievraagstukken in verband met diverse ontwikkelingen in de bevolkingssamenstelling (bijvoorbeeld vergrijzing, ontgroening) en het voeren van een kostenefficiënt beleid hierin. - Zorgen dat sport en andere maatschappelijke organisaties voor iedereen bereikbaar blijven en dat gebruik van deze organisaties wordt gestimuleerd. - De open monumentendag en de Kindermonumentendag worden georganiseerd met partners, in samenwerking met de gemeente. - Uitvoering van de Agenda Erfgoed 2014-2018. - Herziening Bestemmingsplan Gras met aanvullende regels ter bescherming van cultuurhistorische waarden.
Instrumenten	<ul style="list-style-type: none"> - Maatschappelijke verenigingen en organisaties - Subsidieverordening (raad), subsidieregelingen (college) - Uitvoeringsprogramma's/samenwerkingsovereenkomsten rond subsidiëring - Bestrijding laaggeletterdheid door activiteiten Taalhuis en Taalmeter - Recreatieschap Midden-Delfland - Erfgoedverordening - Gecombineerde commissie erfgoed en monumenten - Werkgroep Erfgoed - Samenwerking met de historische verenigingen en stichting Midden-Delfland is Mensenwerk - Voorlichting richting eigenaren (en bewoners/gebruikers) van monumenten over rechten en plichten - Handboek Erfgoed - Open monumentendag en Kindermonumentendag - Beleidskader kunst en cultuur - Regionale Agenda Samenleving -programma Haaglanden. - Gemeentelijke agenda erfgoed - Monumentschildjes - Meerjarenprogramma Delflandse Trekvaarten

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Als gevolg van het besluit tot liquidatie is het gemeentelijk beleidsdoel tot deelname aan Recreatieschap Midden-Delfland vervallen. Gemeentelijke doelstelling bij de liquidatie is gericht op behoud en versterken van de groene gebieden in Midden-Delfland.

Bij de liquidatie van de gemeenschappelijke regeling is afgesproken dat de deelnemers hun financiële bijdragen beschikbaar houden voor de rechtsopvolger van de gemeenschappelijke regeling zijnde Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland U.A.

Primaire doelstelling van deelname aan de coöperatieve vereniging is het creëren van een efficiënte en beleidsarme organisatie voor het beheer van gronden die bij de opheffing van het Recreatieschap Midden-Delfland in beheer of erfpacht aan de deelnemende gemeenten zijn overgedragen

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten:	436.821	436.920	428.986	429.007	429.030	429.053
Openbare bibliotheekwerk	0	0	0	0	0	0
Vormings- en ontwikkelingswerk	946.238	877.965	803.286	808.197	812.441	811.109
Sport	143.110	144.122	134.813	135.985	137.250	138.535
Oudheidkunde/monumenten	150.646	149.554	160.017	131.509	122.861	114.065
Volksfeesten	16.660	20.987	28.570	28.906	29.269	29.638
Baten:						
Openbare bibliotheekwerk	0	0	0	0	0	0
Vormings- en ontwikkelingswerk	0	0	0	0	0	0
Sport	199.956	202.497	204.067	207.654	211.428	213.527
Oudheidkunde/monumenten	23.848	2.328	2.328	2.365	2.405	2.446
Kunst	38.109	7.785	10.380	10.546	8.130	8.268
Volksfeesten	0	0	0	0	0	0

Wijziging budget 2019 ten opzichte van 2018

Lasten

Sport (€ -74.679)

Deze verlaging van de raming komt voornamelijk door een incidentele subsidie die in 2018 is uitgekeerd voor het vervangen van een overkapping van een tribune. Daarnaast zijn er minder kapitaallasten.

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal lasten	384.204	1.670	11.571	11.333	11.503	11.676
Totaal baten	532.782	532.782	366.872	136.298	122.807	121.571

Wijzigingen reserves 2019 ten opzichte van 2018

Baten € -265.910

Uit de Algemene reserve worden in 2018 incidenteel de volgende bedragen onttrokken:

Onderwijs kinderen statushouders	€ 45.000
Corrosievorming tribune SV Den Hoorn	€ 45.150
Urgentie, decentralisatie beschermd wonen	€ 20.000

Uit de reserve Sociaal Domein worden in 2018 incidenteel de volgende bedragen onttrokken:

Preventieve sportcoach E25	€ 30.000
Ondersteuning 4 implementatietrajecten	€ 50.000
Budget preventieactiviteiten	€ 25.000
Formatieuitbreiding St. Welzijn	€ 27.000
Preventieve activiteiten jongeren	€ 57.000

Daarnaast wordt in 2019 € 50.000 onttrokken aan de Algemene reserve voor de lokale implementatiekosten inkoop 2020-2014.

Uit de reserve Sociaal Domein wordt in 2019 € 100.000 onttrokken voor het bevorderen van uitstroom naar werk.

Programma 6 : Economische en sociale zaken

Beleidsveld economische zaken

Beleidsdoel

Versterking van de economische structuur van de gemeente en optimalisering van de gemeentelijke inzet.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Behoud van de vitaliteit van Midden-Delfland. Dit betreft zowel de dorpen als het landelijk gebied. De vitaliteit komt terug in zowel de economische dynamiek als in de leefbaarheid. Dynamiek uit zich onder andere door het vestigen van nieuwe economische dragers. Bijvoorbeeld op het gebied van recreatie en toerisme, waaronder leisure in de vorm van verdere ontwikkelingen van de hippische sport. Belangrijke voorwaarde voor de vitaliteit is een goed vestigingsklimaat, waarbij wonen, voorzieningen en werken met elkaar in evenwicht zijn.

Daarnaast willen de structuur bevorderen waarbij ondernemers in overleg gaan met de gemeente als kans om hun (nieuwe) ondernemersactiviteiten te faciliteren. Hierbij doelen we op voorbeelden zoals het verplaatsen van bedrijven. Hiermee willen we het lokaal ondernemerschap versterken.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Het Cittaslow keurmerk kent toetsingscriteria die passen in een toekomstgerichte economische ontwikkeling. Het gaat hierbij om een economie die minder of niet afhankelijk is van fossiele brandstoffen, korte ketens heeft van voedselproductie, producten heeft waarvan bekend is waar die vandaan komen, productie heeft gebaseerd op 'oude' technieken die innovatief zijn doorontwikkeld en herstel en behoud van duurzame landbouwgebieden voor biodiversiteit en voedselproductie.

Het Cittaslow keurmerk geeft lokale ondernemers een instrument om zich te onderscheiden. Bedrijven die werken volgens de principes van maatschappelijk verantwoord ondernemen kunnen zich als 'Supporter Cittaslow Midden-Delfland' aanmelden.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	Leidraad voor het opereren van de gemeente op het terrein van economische zaken is het door de raad in 2012 vastgestelde Economisch Beleidskader 2012-2016 'Samen werken aan een duurzame economie'. Het doel is om de thema's werken, wonen en landschap in Midden-Delfland vanuit economisch perspectief te versterken.
Concrete doelen/acties voor 2019	<p>Het beleid is voornamelijk gebaseerd op het Economisch Beleidskader 2012-2016 'Samen werken aan een duurzame economie'. De thema's uit dit kader zijn nog passend, maar een actualisatie in 2019 is wenselijk. Hierbij kunnen actuele thema's zoals het benutten van het economisch potentieel van de hippische sport (Equestrium) en recreatie en toerisme als versterking voor de vitaliteit van het landschap en dorpen beleidsmatig verankerd worden. Het economisch beleidskader formuleert de gemeentelijke opgaven. Het beleidskader onderscheidt voornamelijk de drie thema's werken, wonen en landschap.</p> <p>Opgaven bij het thema 'werken':</p> <ul style="list-style-type: none">- Voorzien in duurzame werklocaties (duurzame glastuinbouwclusters, bedrijventerreinen, detailhandel in dorpen, grondgebonden landbouw in agrarisch kerngebied en recreatief-toeristische activiteiten in Poorten);- Voorzien in goede bereikbaarheid;- Voorzien in maatschappelijk verantwoord ondernemen;- Voorzien in goede dienstverlening.

	<p>Acties bij het thema 'werken':</p> <ul style="list-style-type: none"> - Verder invullen bedrijventerrein Harnaschpolder waarmee we werkgelegenheid creëren aansluitend op het arbeidsaanbod in de regio; - Afstemmen gemeentelijk beleidskader economie op nieuwe regionale visie MRDH-provincie op werklocaties (kantoren, detailhandel en bedrijfsterreinen); - Intensiveren beleid recreatie en toerisme met als doel economische potentie te benutten en vergroten vitaliteit dorpen en landschap; - Uitwerken toeristisch-recreatieve invulling Maaslandse Poort; - Samenwerking met provincie en gemeente Westland binnen MIRT-verkenning Duurzame Greenport in Westland 3.0; - Regionale samenwerking gericht op vermindering energiegebruik binnen Greenport en benutten potentieel aardwarmte; - Ondersteunen duurzame innovatie Greenport gericht op aanvullende teelten en realiseren cross-overs andere economische sectoren; - Benutten economische potentie hippische sector in relatie tot de ontwikkeling van Equestrum; - Ondersteunen en initiëren initiatieven verkorte ketens, zoals duurzame veehouderij vanuit MIND, distributie streekproducten. <p>Opgaven bij het thema 'wonen':</p> <ul style="list-style-type: none"> - Voorzien in kwalitatieve en kwantitatieve woningbehoefte en hoogwaardige leefomgeving; - Versterken vitaliteit dorpen door ondersteuning ondernemers en vereniging bij aanbod voorzieningenniveau. <p>Acties bij het thema 'wonen':</p> <ul style="list-style-type: none"> - De Woonagenda vertalen in gemeentelijke en particuliere bouwprojecten, zodat het vestigingsklimaat voor ondernemers verbetert en er voldoende financiële draagkracht is om (detailhandel)voorzieningen te accommoderen; - Invullen centra, (winkel)voorzieningen en horeca Den Hoorn, Maasland en Schipluiden. <p>Opgaven bij het thema 'landschap':</p> <ul style="list-style-type: none"> - Behoud en versterken kwalitatief hoogwaardig landschap in samenwerking met grondgebonden veehouderij; - Toegankelijk en aantrekkelijk hoeden van het groene landschap als vestigingsfactor in de metropoolregio. <p>Acties bij het thema 'landschap':</p> <ul style="list-style-type: none"> - Landschap is onderdeel van het Uitvoeringsprogramma 2015-2025 Midden-Delfland® 2025 en opgenomen in programma 1; - Versterken economisch vestigingsklimaat MRDH door actief recreatie en toerisme als nieuwe economische drager voor het landelijk gebied te ondersteunen; - Actief meewerken aan nieuw strategisch Werkplan 2019 MRDH gericht op versterken economisch vestigingsklimaat (onder andere landschap als vestigingsfactor); - Vanuit het doel om de landschappelijke kwaliteit te verbeteren ontwikkelingen ondersteunen die ondernemers ter plaatse of elders groeimogelijkheden bieden binnen de randvoorwaarden van het Landschapontwikkelingsperspectief Midden-Delfland® 2025; - Ondersteunen initiatief inrichting recreatieve 'portal' (website) gebied Midden-Delfland waarbij het bezoekerscentrum Midden-Delfland, ondernemers, groene gebiedsorganisaties en agrariërs integraal met elkaar samenwerken.
--	---

	<p>Overkoepelend boven deze thema's is het uitgangspunt voor ondernemers een toegankelijke gemeente te zijn. Beoordeling van initiatieven vindt plaats met een positieve intentie. De gemeente is faciliterend en heeft periodiek overleg met ondernemers om bijvoorbeeld op basis van praktijkervaringen inefficiënte procedures en regels aan te passen. Praktische onderwerpen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vast aanspreekpunt ambtelijke organisatie in de vorm van de bedrijfscontactfunctionaris; - Periodiek bestuurlijk overleg vertegenwoordigers ondernemersorganisaties en RECER; - Digitaal ondernemersloket en gebruik maken van E-herkenning voor bedrijven.
Instrumenten	<ul style="list-style-type: none"> - Economisch beleidskader Midden-Delfland 2012-2016; - Midden-Delfland® 2025, inclusief uitvoeringsprogramma 2015-2025; - Visie behoud door ontwikkeling (vitale dorpen) 2025; - IODS-MIND: Kringlooplandbouw en Grondinstrument; - Toeristisch-recreatief beleidskader Midden-Delfland; - Tweejaarlijkse Ondernemersmanifestatie, inclusief het uitreiken van de OndernemersAward Cittaslow Midden-Delfland; - Werkbezoeken portefeuillehouders; - Gemeentelijk inkoop- en aanbestedingsbeleid met gebruik maken mogelijkheid duurzaam en lokaal aan te besteden; - Organisatie Beursvloer, overeenkomst Delftse uitdaging en bijdrage matchbijeenkomsten en foundersoverleg; - Deelname SOB (Samenwerking Onderwijs Bedrijfsleven), Westland On Stage en Delft On Stage; - Bestemmingsplannen, onder andere Buitengebied gras en glas; - Standplaatsenbeleid; - Gemeenschappelijke Regeling Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH); - Agenda Detailhandel 2016-2021 (MRDH); - Werklocaties MRDH/provinciale behoeftering bedrijventerreinen; - Rapportage OESO (OECD Metropolitan Review Rotterdam The Hague) - Roadmap Next Economy (MRDH-provincie); - Regionaal Investeringsprogramma MRDH-provincie (http://investeringsprogramma.nl); - Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Harnaspolder; - Stichting Businesspark Haaglanden; - Stichting Greenport West-Holland; - Greenportvisie 2030 Mondiale tuinbouwkern voor voedselvoorziening, gezondheid en welbevinden; - Deelname aan Energieakkoord Greenport en Innovatiepact Greenport; - Aandeelhouderschap Westland Infra; - Aandeelhouderschap Waterbedrijf Evides.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Juva N.V. houdt zich bezig met het transporteren van energie en daaraan gerelateerde producten en diensten binnen met name de regio's Midden-Delfland en Westland.

Doel van de samenwerking binnen Stichting Businesspark Haaglanden is de gronduitgifte voor de klant zo soepel mogelijk te laten verlopen. De samenwerking tussen de ambtelijke accountmanagers van gemeenten en bedrijvenschappen is binnen het businesspark georganiseerd. Samen hebben zij meer kennis, meer mogelijkheden en een groter netwerk.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten:						
Handel, Ambacht en Industrie	395.355	438.422	534.747	389.014	523.938	538.158
Nutsbedrijven	0	0	0	0	0	0
Baten:						
Handel, Ambacht en Industrie	212.575	334.659	331.644	336.469	251.323	255.085
Nutsbedrijven	0	0	0	0	0	0

Wijziging budget 2019 ten opzichte van 2018

Lasten

Handel, Ambacht en Industrie (€ 96.325)

Binnen dit taakveld is er sprake van een hogere toerekening van werkgeverslasten (€ 47.000). Verder vindt er een bijraming plaats (€ 161.000), ten laste van de Reserve Investeringsprogramma, ten behoeve van incidentele kosten voor bouwkundige aanpassingen aan gemeentelijke gebouwen. Tegenover deze bijramingen staan enkele budgetaframingen. De voornaamste is het incidentele budget in 2018 voor ambtelijke inzet en stedenbouwkundige uitwerking voor centrum Maastrand (€ -100.000).

Beleidsveld participatiewet en minimabeleid

Beleidsdoel

Iedereen doet mee in Midden-Delfland. De inwoner die in staat is om betaalde arbeid te verrichten zo snel mogelijk doorgeleiden naar de reguliere arbeidsmarkt, al dan niet met ondersteuning. De inwoner die (nog) niet in staat is om te werken, participeert naar vermogen in de samenleving. De inwoner die niet in staat is om zelfstandig in het inkomen te voorzien (bij voorkeur tijdelijk) ondersteunen. Het voorkomen en/of het bestrijden van armoede onder onze inwoners. De stijging van het uitkeringenbestand stoppen/ombuigen door het voeren van een effectief re-integratiebeleid in combinatie van het streng handhaven van de wet- en regelgeving.

Wat willen we bereiken?

- Iedereen in Midden-Delfland werkt, werkt aan of werkt mee! Zoveel mogelijk inwoners van Midden-Delfland werken om te voorzien in hun eigen onderhoud. De inwoner die (nog) niet in staat is om te werken werkt aan het vergroten van zijn/haar mogelijkheden of participeert naar vermogen in de maatschappij.
- Zo min mogelijk inwoners van Midden-Delfland leven in armoede.
- De stijgende lijn van het uitkeringenbestand doorbreken.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Bestrijding van de sociale armoede is een belangrijk uitgangspunt van de filosofie van Cittaslow. Een eigen inkomen en maatschappelijke participatie dragen bij aan het vergroten van de kwaliteit van leven en de sociale cohesie. Het percentage uitkeringen en kinderen die leven in een 'uitkeringsgezin' is in Midden-Delfland lager dan het landelijke en regionaal gemiddelde, tegelijkertijd is sprake van een hoger besteedbaar inkomen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	Ons motto is: Iedereen in Midden-Delfland werkt, werkt aan of werkt mee! Het uitkeringenbestand stijgt sinds de tweede helft van 2015, onder andere door de extra instroom van statushouders in de gemeente en de gevolgen van de recessie van de afgelopen jaren. Met extra (formatie)inzet op bemiddeling naar werk, ondersteunen bij re-integratie en het streng handhaven van de wet- en regelgeving willen we deze stijgende lijn doorbreken.
---	--

	Werk en participatie draagt bij aan het verbeteren op alle leefgebieden. Bij de inzet van middelen gaan we daarom uit van wat nodig is om onze inwoners te laten werken en/of hun participatie te vergroten, zonder de eigen kracht van de inwoner uit het oog te verliezen.
Concrete doelen/acties voor 2019	<ul style="list-style-type: none"> - Opstellen van en uitvoering geven aan het Vervolgplan (na ons vorige 'uitvoeringsprogramma Werk en inkomen') om de komende jaren een nieuwe impuls te geven aan de concretisering van ons doel/motto: Iedereen in Midden-Delfland werkt, werkt aan of werkt mee - Voortzetting van uitvoering van integraal armoedebeleid en inzet op preventie van schulden - Uitvoering van Beschut Werk conform de taakstelling overheid - Sturing op actieve werkgeversdienstverlening richting Midden-Delflandse ondernemers - Blijvend actualiseren bestaande verordeningen en beleidsregels
Instrumenten	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoeringsprogramma Werk en Inkomen 2017-2019 - Actieplan versterken van de uitstroom naar werk - Uitgangspuntennota Participatiewet - Re-integratieverordening en beleidsregels re-integratie - Maatregelenverordening - Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive - Handhavingplan - Handhavingverordening - Beleidsregels bestuurlijke boete - Verificatieplan - Verordening individuele inkomenstoelage - Verordening individuele studietoelage - Beleidsplan armoede - Beleidsregels bijzondere bijstand - Jeugdsportfonds / Jeugdcultuurfonds - Collectieve Aanvullende Verzekering - Regeling compensatie eigen risico zorgkosten - Verordening kinderopvang - Beleidsplan en verordening Wet Inburgering - Beleidsplan, beleidsregels en preventieplan schuldhulpverlening

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten:						
Bijstand	2.571.776	2.855.412	2.665.283	2.664.163	2.661.874	2.666.645
Sociale werkvoorziening	65.524	171.891	219.373	258.693	258.801	258.910
Minimabeleid	760.777	717.291	619.086	623.462	628.782	634.193
Participatiefonds	225.646	156.620	455.806	395.870	445.883	445.895
Baten:						
Bijstand	2.065.386	2.081.317	2.014.368	2.015.840	2.017.429	2.019.045
Sociale werkvoorziening	0	0	0	0	0	0
Minimabeleid	111.874	31.000	74.000	76.000	76.000	76.000
Participatiefonds	0	20.560	0	0	0	0

Wijziging budget 2019 ten opzichte van 2018

Lasten

Bijstand (€ -190.129)

De verlaging van de raming op dit taakveld heeft voornamelijk te maken met een verschuiving van werkgeverslasten. De werkelijk besteedde uren vanuit 2017 en de verwachte taken in 2019 zijn hiervoor de basis van verandering geweest.

Sociale werkvoorziening (€ 47.482)

De bijdrage voor (voormalig) WSW-ers is hoger dan in 2018 geraamd. Daarnaast heeft er op basis van werkelijke gemaakte uren een verschuiving van werkgeverslasten plaatsgevonden.

Minimabeleid (€ -98.205)

In 2018 was er incidenteel een extra bedrag beschikbaar voor schuldhulpverlening. Daarnaast heeft er op basis van werkelijke gemaakte uren een verschuiving van werkgeverslasten plaatsgevonden.

Participatiefonds (€ 299.186)

In 2019 wordt uitvoering geven aan het Vervolgplan (na het vorige 'uitvoeringsprogramma Werk en inkomen') om de komende jaren een nieuwe impuls te geven aan de concretisering van ons doel/motto: Iedereen in Midden-Delfland werkt, werkt aan of werkt mee. Hiervoor is meer budget begroot dan in 2018. Daarnaast heeft er op basis van werkelijke gemaakte uren een verschuiving van werkgeverslasten plaatsgevonden. Vanuit het collegewerkprogramma is er een bedrag van € 100.000 bijgeraamd ter bevordering van uitstroom naar werk. Deze extra last wordt gedekt door een onttrekking uit de reserve Sociaal domein.

Baten

Bijstand (€ -66.949)

De raming van de aanvullende rijksbijdrage over het voorafgaande jaar voor de bijstandskosten is naar beneden bijgesteld.

Minimabeleid (€ 43.000)

Op basis van werkelijke inkomsten uit voorgaande jaren kan de raming voor aflossing van leenbijstand naar boven worden bijgesteld.

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal lasten	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	20.657	125.000	186.211	25.000	25.000	0

Wijzigingen reserves 2019 ten opzichte van 2018

Baten € 61.211

Uit de Algemene reserve wordt in 2018 éénmalig € 100.000 onttrokken voor de ambtelijke inzet centrum Maasland.

Uit de reserve Investeringsprogramma wordt in 2019 € 161.211 onttrokken voor onderhoud gebouwen.

Programma 7 : Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en volkshuisvesting

Beleidsveld ruimtelijke ordening

Beleidsdoel

In de ruimtelijke ordening spelen diverse belangen en ontwikkelingen. Deze hebben invloed op de bestaande en toekomstige leefomgeving van de inwoners van onze gemeente. Wij willen mede door participatie van onze inwoners ruimtelijke projecten tot ontwikkeling brengen. Op deze wijze streven wij een groter maatschappelijk draagvlak na voor de ontwikkelingen van woningbouwlocaties en bedrijfsterreinen. Daarnaast biedt het ruimtelijk beleid, dat is vastgelegd in bestemmingsplannen en beleidsnota's zoals het Landschapsontwikkelingsperspectief, handvatten voor het bestuur om tot goede belangenafwegingen te komen. Verder vormt dit beleid een praktisch toetsingskader voor planvorming, vergunningverlening en handhaving. In aansluiting en vooruitlopend op de invoering van de Omgevingswet is alle ontwikkeling gericht op een goede ruimtelijke kwaliteit.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect.

Het ruimtelijk ordeningsbeleid is ondersteunend aan de missie van de gemeente en de gebiedsvisie Midden-Delfland[®] 2025 en Vitale dorpen in 2025. We ordenen ruimte zodanig dat de gebruikers ervan zich maximaal kunnen ontplooiën. Daarnaast hebben we respect voor de medegebruiker en nemen we eenieder verantwoordelijkheid voor de wet in acht (ruimte maken en ruimte delen). Ook willen we komen tot een harmonieuze, evenwichtige, duurzame en leefbare samenleving. De componenten wonen, werken, verzorgen, recreëren, verkeer, natuur en milieu moeten ieder voor zich en in gezamenlijkheid de juiste aandacht krijgen.

De regering wil het stelsel van het omgevingsrecht ingrijpend veranderen met de invoering van de Omgevingswet. Het omgevingsrecht moet eenvoudiger, sneller en overzichtelijker worden. Er moet ruimte komen voor een meer integrale benadering van de fysieke leefomgeving. Een intensievere samenwerking met betrokken partijen moet leiden tot meer lokaal maatwerk. Het verder ontwikkelen van deze aspecten past in het door ons ingezette organisatie ontwikkelingsproces. De invoering vergt de komende jaren de nodige aandacht. Daar waar mogelijk worden actuele ontwikkelingen in de herziening van de bestemmingsplannen opgenomen in het licht van de nieuwe Omgevingswet.

Beleid van andere overheden zoals Rijk en Provincie beoordelen we in het kader van gewenst maatschappelijk effect voor onze gemeente. Doel is het realiseren van een zo hoog mogelijke ruimtelijke kwaliteit.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Cittaslow richt zich op behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteit. Het gaat hierbij om handhaving van natuur en agrarische gronden, tegengaan en herbestemmen van leegstaande gebieden en gebouwen en een kwalitatieve inrichting van de openbare ruimte. De visies Midden-Delfland[®] 2025 en Behoud door ontwikkeling kennen een belangrijke ruimtelijke component. Deze bestaat uit bescherming via het bestemmingsplan, herontwikkeling via een grondexploitatie en aanpak van vervallen of leegstaande locaties.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	De gemeente beschikt over actuele bestemmingsplannen (jonger dan 10 jaar) voor het totale grondgebied.
Concrete doelen/acties voor 2019	<ul style="list-style-type: none">- Voorbereiding invoering Omgevingswet- Starten met de werkzaamheden voor een omgevingsvisie voor de gehele gemeente- Vaststellen van enkele kleine postzegelbestemmingsplannen voor individuele percelen- Opstellen partiele herzieningen van bestemmingsplannen voor de

	uitvoering van projecten <ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkeling centrum Maasland - Vaststellen van het uitwerkingsplan Woningbouw Woudselaan - Vaststellen herziening bestemmingsplan Glastuinbouwgebieden - Begeleiden van uitgebreide procedures voor aanvragen omgevingsvergunning en projecten - Opstellen en beoordelen van ruimtelijke onderbouwingen - Het voeren van verweer in beroep op de diverse vastgestelde bestemmingsplannen - Het faciliteren van kleinere plannen en projecten - Oplossinggerichte uitvoering van het handhavingbeleidsplan.
Instrumenten	<ul style="list-style-type: none"> - Midden-Delfland® 2025 - Grondbeleid - Bestemmingsplannen - Grondinstrument (in ontwikkeling) - Stichting Groenfonds Midden-Delfland - Structuurvisies inclusief uitwerking dorpskernen (nog vast te stellen) - Ontheffingenbeleid - Beeldkwaliteitplannen - Landschapsontwikkelingsperspectief - Ruimtelijke Visie Hof van Delfland - Provinciaal beleid - Handhavingsbeleidplan

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Het doel van de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) is het uitvoeren van de wettelijke milieutaken. Hierbij wordt vol-daan aan landelijke kwaliteitscriteria, wordt gezorgd voor specialisatievorming op inhoud en wordt een bijdrage geleverd aan een constante en eenduidige taakuitvoering in de regio.

Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke wettelijke verplichtingen op het gebied van archeologisch onderzoek en het scheppen van de mogelijkheid om vondsten uit opgravingen in een eigen depot onder te brengen.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten:						
Ruimtelijke ordening	684.305	897.469	636.027	496.943	497.932	498.938
Baten:						
Ruimtelijke ordening	79.155	7.889	46.776	14.810	14.847	14.884

Wijziging budget 2019 ten opzichte van 2018

Lasten

Ruimtelijke ordening (€ -261.442)

In 2018 waren er een aantal incidentele budgetten opgenomen:

- Tiny Houses € 200.000
- Inhuur begeleiding projecten € 87.500
- Herinrichting centrumplan Schipluiden € 100.000

Daarnaast ramen we in 2019 een aantal budgetten bij.

- Omgevingswet (€ 40.000) Momenteel wordt binnen onze organisatie gewerkt aan de invoering van de Omgevingswet. Een van de onderwerpen die daarbij uitdrukkelijk aan de orde komt, is participatie. Er vinden poldergesprekken plaats die de komende periode worden voortgezet. Later wordt ook een participatietraject voor de dorpen uitgevoerd. Om dat goed voorbereid te doen willen wij voor de dorpen op hoofdlijnen een nul-situatie vastleggen. Wij willen daartoe per dorp een analyse laten opstellen die onder meer aandacht schenkt aan economische kwaliteiten, sociale cohesie, leefomgevingskwaliteiten, vergrijzing (demografie) klimaatverandering etc.
- Begeleiding ruimtelijke projecten en onderzoeken (€ 100.000). Dit betreft aanloopkosten welke nodig zijn voor de eerste advisering om een project op haalbaarheid te beoordelen. Door budget hiervoor op te nemen in de begroting kan eerder aan projecten begonnen worden dan voorheen.

Beleidsveld volkshuisvesting

Beleidsdoel

Wij stemmen de woningvoorraad af op de behoefte van de inwoners. De Woonagenda 2016-2020 laat zien dat het accent per dorp verschilt. Dit beleidsveld heeft een sterke relatie met Welzijn (onder andere Wmo, statushouders, voorrangverklaringen, langer zelfstandig wonen, sociale cohesie en veilige woonomgeving), Locatieontwikkeling en Ruimtelijke ordening (randvoorwaarden nieuwe woningbouwlocaties).

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Een woningvoorraad en woningtoewijzing die past binnen de Woonagenda 2016-2020 en daarmee binnen het streefbeeld Vitale dorpen in 2025. Een belangrijk gewenst maatschappelijk effect daarbij is voldoende aanbod van betaalbare woningen in de drie dorpen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

De kwaliteit van leven en wonen liggen in elkaars verlengde. Vanuit Cittaslow gaat het bij dit beleidsveld om een kwalitatieve inrichting van de woon- en leefomgeving. Het lokaal beleid is gericht op de persoonlijke omstandigheden van inwoners en verschillende doelgroepen in de gemeente. Bij de planvorming voor woningbouw zijn duurzaamheid, veiligheid en de bijdrage aan de vitaliteit van de dorpen belangrijke beleidsonderdelen. Het bouw- en woningtoezicht is gericht op het voorkomen van verpaupering van de leefomgeving.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	De door de raad vastgestelde Woonagenda 2016-2020 geeft richting aan het woonbeleid, waarmee we vitale dorpen beogen door meer diversiteit te brengen in het woningaanbod en doorstroming te bevorderen.
Concrete doelen/acties voor 2019	In 2019 vervolgen wij de uitwerking van de doelen uit de Woonagenda 2016-2020 en de prestatieafspraken. Wij werken hierbij nauw samen met de lokale woningcorporatie Wonen Midden-Delfland. Ook blijven we samenwerken met de gemeenten binnen de woningmarktregio Haaglanden. De bebouwingmogelijkheden in de dorpen zijn beperkt. Op basis van de woonagenda maken we daarom in overleg met de gemeenteraad afgewogen keuzes, voor welke doelgroep wij woningen toevoegen. Tegelijkertijd werken wij in elk dorp aan het bevorderen van doorstroming uit de bestaande eengezinswoningen. In 2019 maken wij een start met het actualiseren van het gemeentelijk woonbeleid (woonvisie/woonagenda vanaf 2020). In 2019 verloopt de huidige huisvestingsverordening. In nauwe afstemming met de andere 8 gemeenten in de regio Haaglanden werken we aan een actuele huisvestingsverordening per 1 juli 2019.

Instrumenten	<ul style="list-style-type: none"> - Woonagenda Midden-Delfland 2016-2020 - Woonvisie Midden-Delfland 2010-2025 - Resultaten woonwensenonderzoek jongeren - Visie Behoud door ontwikkeling (Vitale Dorpen 2025) - Nieuwe huisvestingsverordening Midden-Delfland 2015 - Regionale prestatieafspraken - Prestatieafspraken met Wonen Midden-Delfland - Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en de voorzieningen die daarop gebaseerd zijn (wonen, zorg en welzijn)
--------------	--

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten:						
Bouw- en woningtoezicht	809.062	832.244	822.902	823.236	825.146	825.878
Baten:						
Bouw- en woningtoezicht	497.290	631.836	568.064	475.337	410.332	282.026

Wijziging budget 2019 ten opzichte van 2018

Baten

Bouw- en woningtoezicht (€ -63.772)

De raming voor bouwleges is gebaseerd op de bouwprognose voor woningen en bedrijven. Op basis van deze prognose is de geraamde legesopbrengst in 2019 lager dan in 2018.

Beleidsveld grondzaken

Beleidsdoel

De gemeente wil een regierol vervullen bij ruimtelijke ontwikkelingen. Het grondbeleid is in het bijzonder ondersteunend aan de beleidsvelden Midden-Delfland® 2025 en Vitale Dorpen in 2025.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Het beschikbaar hebben van gronden, tegen (maatschappelijk) acceptabele kosten, voor de doeleinden van andere programma's.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Het beleidsveld grondzaken heeft een indirecte relatie met Cittaslow. De grondexploitatie is gericht op het realiseren van voorafgaand geformuleerde doelstellingen vanuit andere beleidsvelden. Daarbij zijn de waarden van Cittaslow uitgangspunt, zoals het betrekken van inwoners, een hoogwaardige inrichting van de openbare ruimte, sociale woningbouw en duurzaam bouwen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken	Het volgens planning beschikbaar hebben van gronden voor de doeleinden van andere programma's, zoals onderwijs en welzijn. De plannings zijn onderdeel van de door het college van B&W vastgestelde projectplannen. In 2016 heeft de raad de woonagenda en de hieruit voortkomende woningbouwprogrammering 2016-2020 vastgesteld. In de woningbouwprogrammering is aangegeven dat we de raad nader informeren over de (financiële) haalbaarheid van de doelstellingen bij de vertaling in de bouwprojecten. Deze verdere uitwerking kan leiden tot aanpassingen in de uitgangspunten van bouwprojecten en dus de beoogde woningbouwprogrammering.
Concrete doelen/acties voor 2019	In de woningbouwplanning is voor 2019 opgenomen dat 243 woningen gerealiseerd worden. Hiervan vallen 60 woningen binnen de sociale sector. Deze aantallen zijn onder andere afhankelijk van de wijze waarop we invulling geven aan de woonagenda en de woningbouwprogrammering.
Instrumenten	Nota Grondbeleid en jaarlijkse herziening grondexploitaties. Onder deze laatste vallen ook de bijbehorende risicoanalyse en het meerjarenprogramma grondexploitaties (ontwikkeling reserve grondexploitaties).

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Met de deelname aan Bedrijvenschap Harnaschpolder wordt onder meer beoogd de werkgelegenheid en de lokale en regionale economie een impuls te geven, een kwalitatieve invulling te geven aan het bedrijventerrein en zorg te dragen voor de beleidsmatige afstemming met de woningbouw in de Harnaschpolder. Verder is de gemeente Midden-Delfland een volwaardig partner bij de ontwikkeling, waarmee een sterke externe oriëntatie vanuit de gemeente Midden-Delfland is gewaarborgd.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten:						
Grondexploitatie	3.173.093	6.520.830	6.938.690	3.855.546	2.992.403	942.180
Baten:						
Grondexploitatie	3.316.319	6.811.352	7.506.183	4.915.202	4.065.610	2.015.387

Wijziging budget 2019 ten opzichte van 2018

De lasten binnen het taakveld grondexploitaties zijn gebaseerd op de prognose van de werkzaamheden (in- en extern) ten aanzien van de grondexploitaties voor de komende jaren. Deze lasten worden budgettair neutraal verwerkt in de begroting.

Het saldo tussen de lasten en baten (€ 567.493) betreft de (netto) opbrengst uit erfpacht.

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal lasten	975.441	166.400	28.985	29.120	29.256	29.394
Totaal baten	1.405.059	1.519.874	286.825	186.825	20.025	20.025

Wijzigingen reserves 2019 ten opzichte van 2018

Lasten € -137.415

In 2018 wordt de bijdrage van MRDH voor de Woudseweg van € 150.000 gestort in de reserve Afwikkeling Complexen.

Baten € -1.233.049

Uit de Algemene reserve vinden in 2018 de volgende incidentele onttrekkingen plaats:

Herinrichting centrum Schipluiden	€ 100.000
Inhuur ambtelijke begeleiding kleine projecten	€ 75.000
Wensen omwonenden Zuidrand Schipluiden	€ 24.500

Uit de Investeringsreserve staat in 2018 nog een onttrekking gepland van € 519.125 voor de grondexploitaties.

Uit de reserve Investeringsprogramma vinden in 2018 de volgende incidentele onttrekkingen plaats:

Duurzaamheid gebouwen	€ 355.710
Tiny Houses	€ 200.000

Uit de reserve Afwikkeling complexen wordt éénmalig € 35.000 onttrokken.

In 2019 wordt uit de reserve Investeringsprogramma € 100.000 onttrokken voor de voorbereidingsfase van bouwprojecten niet zijnde grexen.

Overzicht van algemene dekkingsmiddelen

Het overzicht algemene dekkingsmiddelen is geen (beleids)programma en heeft daardoor een aparte plaats. De financiële middelen in al hun verschijningsvormen zijn dienstbaar aan het beleid. Tegelijkertijd zijn de financiële middelen de randvoorwaarden voor het te voeren beleid. Daarbij wordt een evenwicht gezocht tussen ambities en mogelijkheden. De voorschriften en regelgeving met betrekking tot het financiële beleid nemen ieder jaar toe. Hierdoor wordt de financiële ruimte beperkt maar tegelijkertijd wordt voorkomen dat onverantwoorde toepassingen worden gekozen.

In algemene termen kan gesteld worden dat het financiële beleid erop gericht is op korte en lange termijn te voorzien in voldoende financiële middelen om mogelijkheden en ambities met elkaar in evenwicht te houden. Omdat de voorgeschreven meerjarencijfers niet verder gaan dan het begrotingsjaar en de drie daaropvolgende jaren is een financieel perspectief opgesteld voor de langere termijn (zie Financieel meerjarenperspectief). Op deze manier wordt bereikt dat het kortetermijnbeleid past in en bijdraagt aan de noodzakelijke aanpassingen op langere termijn.

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de algemene dekkingsmiddelen. Onder de tabel worden de onderdelen toegelicht.

Tabel Algemene dekkingsmiddelen (in €)	2019	2018
OZB	4.411.702	4.218.126
Algemene uitkering	18.961.771	13.849.448
Dividenden	2.039.930	2.039.930
Rente uitzettingen > 1 jaar	726.940	1.191.046
Opbrengsten grondverkoop	250.000	250.000
Vennootschapsbelasting	0	0
Onvoorzien	16.000	16.000
Overige eigen middelen	0	0
Subtotaal	26.406.343	21.564.550
Saldo financieringsfunctie	-361.975	- 87.834
Totaal algemene dekkingsmiddelen	26.044.368	21.476.716

De gemeentelijke heffingen, ook wel lokale heffingen genoemd, vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente. De lokale heffing die bij de algemene dekkingsmiddelen hoort, is de OZB. Daarnaast zijn er nog heffingen die niet tot de algemene dekkingsmiddelen horen. Deze zijn opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.

Onroerend zaakbelasting

Sinds 2009 wordt de OZB berekend over een percentage van de WOZ-waarde. Door een amendement van de gemeenteraad zijn de tarieven tot 2019 'bevrozen' en fluctueert de opbrengst met de jaarlijkse waardeverandering. In de volgende tabel staan de OZB-tarieven voor 2019 tot en met 2022.

OZB – tarieven	2019	2020	2021	2022
Tarief eigenaren woningen	0,1205%	0,1205%	0,1205%	0,1205%
Tarief eigenaren niet-woningen	0,2267%	0,2267%	0,2267%	0,2267%
Tarief gebruikers niet-woningen	0,1627%	0,1627%	0,1627%	0,1627%

Er bestaat een relatie tussen de OZB en de algemene uitkering uit het gemeentefonds. De algemene uitkering wordt over de gemeenten verdeeld met behulp van verdeelmaatstaven die verschillen in kosten weerspiegelen, maar ook verschillen in belastingcapaciteit. De belastingcapaciteit is een afgeleide van de waarde van de onroerende zaken. Gemeenten die binnen de grenzen hoog gewaardeerd onroerend goed hebben, ontvangen een lagere algemene uitkering dan soortgelijke gemeenten met minder waardevol onroerend goed.

Van de waarde van de woningen wordt 80% meegerekend. Van de waarde van niet-woningen 70%. Op de uitkomsten daarvan wordt het zogenaamde rekentarief toegepast (-0,1000% van de waarde voor woningen). Dit rekentarief is afgeleid van het landelijke gemiddelde OZB-tarief.

Het resulterende bedrag wordt als 'eigen inkomstenmaatstaf' afgetrokken van de algemene uitkering van de betreffende gemeente. Een hogere totale WOZ-waarde leidt hiermee dus ook tot een hogere korting op de algemene uitkering. Het OZB-tarief dat de gemeente hanteert, heeft overigens geen effect op deze aftrekpost.

Algemene uitkering

De raming van de algemene uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2018. De berekeningen van de algemene uitkering voor de begroting 2019-2022 zijn met behulp van de meicirculaire 2018 gemaakt. In onderstaande tabel ziet u het verschil met de ramingen zoals gemaakt voor de begroting 2018-2021.

Raming algemene uitkering	2019	2020	2021	2022
Begroting 2019 – 2022	18.861.771	19.497.061	20.242.908	20.823.928
Begroting 2018 – 2021	17.898.332	18.400.797	18.670.939	-
Vershil	963.439	1.096.264	1.571.969	N.v.t. *

(*) 2022 was nog niet begroot. Daar kan geen verschil voor worden berekend.

Dividenden

De gemeente ontvangt jaarlijks dividenduitkeringen uit hoofde van haar aandelenbezit bij de Bank Nederlandse Gemeenten, Waterbedrijf Evides en Westland Infra.

	2019	2018
Bank Nederlandse Gemeenten	42.500	42.500
Juva N.V.	1.768.000	1.768.000
Waterbedrijf Evides	229.430	229.430
Totaal	2.039.930	2.039.930

Rente uitzettingen langer dan 1 jaar

Het betreft hier de rente die verkregen wordt van het langdurig uitgezette deel van de Nutsreserve (€ 726.940). Daarnaast wordt rendement gemaakt door de uitgifte van grond in erfpacht, welk wordt gefinancierd uit eigen overtollige financiële middelen.

Saldo financieringsfunctie

De gemeente heeft ter financiering van haar activiteiten in totaal € 18.935.842 aan langlopende geldleningen aangetrokken (saldo 1-1-2019). Het saldo van de totale werkelijk betaalde rentelasten is hoger dan het saldo van de verdeelde rentelasten over de boekwaarde van de investeringen op basis van een rente omslagpercentage van 0%. Dit levert een last van € 297.844 (werkelijke rente) op in de begroting van 2019. Daar komt een toevoeging van rentes aan de reserves bij van € 64.131. Per saldo komt de financieringsfunctie uit op een nadelig resultaat van € 361.975.

Onvoorzien

De raming van de post onvoorzien is bedoeld voor de dekking van niet voorzienbare uitgaven. Bij gemeenten die een sluitende begroting hebben, is de post onvoorzien meestal het positieve begrotingssaldo dat door de raad als dekkingsmiddel kan worden ingezet. In Midden-Delfland is dat zoals bekend niet het geval. In onze begroting is een bedrag voor onvoorzien uitgaven opgenomen van € 16.000 voor 2019.

Heffing vennootschapsbelasting

Om een gelijk speelveld te krijgen tussen particuliere ondernemingen en overheidsbedrijven is in mei 2015 het wetsvoorstel Vpb-plicht overheidsbedrijven aangenomen. Vanaf 1 januari 2016 is de gemeente vennootschapsplichtig. Dit betekent dat voor elke activiteit van de gemeente beoordeeld wordt of er aan de ondernemingscriteria volgens deze wet wordt voldaan. Als dit het geval is, wordt de gemeente per activiteit door de belastingdienst aangeslagen voor 25% van het saldo batig (uitgaven minus inkomsten).

Tot nu toe voldoet de gemeente Midden-Delfland niet aan de ondernemerscriteria voor de Vpb-plicht. Er zijn echter nog ontwikkelingen in de regelgeving die een onzekere factor vormen. Mocht de gemeente hierdoor aan de ondernemerscriteria gaan voldoen zal het nadeel gering zijn.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Het dienen van het maatschappelijk belang bindt de bank met de gemeente Westland. Daarom houdt de gemeente een gering aantal aandelen de bank.

Het doel van Evides is het altijd kunnen leveren van schoon en hoogwaardig drinkwater en het continu beschikbaar hebben van industriewater dat aan strenge normen voldoen.

Voor de bovenstaande partijen geldt dat er naast het maatschappelijk belang eveneens sprake is van een financieel belang voor de gemeente. De jaarlijkse winstuitkeringen vormt een relevante inkomstenpost.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten :						
Treasury	128.038	94.902	287.771	282.584	276.353	270.099
Algemene uitkering	0	0	0	0	0	0
Algemene baten en lasten	0	16.000	16.000	16.000	16.000	16.000
Uitk. Deelfonds sociaal domein	0	0	0	0	0	0
OZB woningen	128.653	128.134	128.073	131.535	133.239	134.367
OZB niet woningen	230.592	241.406	260.837	260.837	260.837	260.837
Heffing en invordering gem. belastingen	0	0	0	0	0	0
Saldo voor bestemming	0	0	0	0	0	0
Baten :						
Treasury	2.909.800	2.898.797	3.018.708	3.004.332	3.005.144	2.998.890
Algemene uitkering	13.376.434	14.059.268	18.961.771	19.547.061	20.242.908	20.823.928
Algemene baten en lasten	0	0	0	0	0	0
Uitk. Deelfonds sociaal domein	3.482.265	3.436.427	0	0	0	0
Uitvoering wet WOZ	0	0	0	0	0	0
OZB woningen	2.676.842	2.842.712	3.020.123	3.138.435	3.231.821	3.329.352
OZB niet woningen	663.336	1.370.414	1.391.579	1.443.373	1.454.761	1.473.138
Heffing en invordering gem. belastingen	0	0	0	0	0	0
Saldo voor bestemming	0	0	0	0	0	0

Wijziging budget 2019 ten opzichte van 2018

Lasten

Treasury

De stijging van de lasten op het taakveld treasury betreft de rentelasten van nieuw aangetrokken vaste leningen. Deze rentelasten zijn toe te bedelen aan de erfpacht.

Baten

Treasury

De stijging in baten op dit taakveld kent een tweetal van oorzaken. Enerzijds is er in 2018 een hoger dividendpercentage uitgekeerd door de BNG. Anderzijds zijn een deel van de rentelasten toe te bedelen aan de erfpacht.

Algemene uitkering (€ 4.902.503) en uitkering Deelfonds sociaal domein (€ -3.436.427)

De raming van de algemene uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2018.

De berekeningen van de algemene uitkering voor de begroting 2019-2022 zijn met behulp van de meicirculaire 2018 gemaakt. Vanaf 2019 is het grootste deel van het deelfonds Sociaal domein opgenomen in de algemene uitkering. En loopt dus mee in de trap-op, trap-af methode. Dit gegeven en het vaststellen van het Interbestuurlijk programma met het Rijk levert een fors hogere bijdrage op.

OZB woningen (€ 177.411)

Dit betreft een bijraming als gevolg van de waardeontwikkeling van het onroerend goed in combinatie met areaaluitbreiding. Deze stijging is hoger dan was voorzien in de Begroting 2018-2021.

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal lasten	5.374	5.377	141	143	145	147
Totaal baten	837.006	15.000	0	0	0	0

Wijzigingen reserves 2019 ten opzichte van 2018

N.v.t.

Overzicht van de kosten Overhead

In het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) worden baten en lasten van de overhead niet meer onder de afzonderlijke programma's geregistreerd, maar centraal onder een afzonderlijk taakveld. Hiermee vervalt de noodzaak van een complexe en veelal ondoorzichtige kostentoe rekening aan alle gemeentelijke taken en activiteiten.

Hiermee wint de begroting en verantwoording aan transparantie. De gemeenteraad kan beter sturen op de bedrijfsvoering. Bovendien kan door het hanteren van een eenduidige systematiek een betere vergelijking worden gemaakt met andere gemeenten.

Om te voorkomen dat er verschillen gaan optreden in de wijze van toerekening van overhead is een algemene definitie van overhead voorgeschreven:

Alle bedrijfskosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Uitgangspunt van deze definitie is dat kosten zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de betreffende taken/activiteiten.

Volgens deze nieuwe methodiek wordt in de begroting en verantwoording niet meer gerekend met de integrale kostprijs. In een aantal gevallen speelt het hanteren van een integrale kostprijs nog wel een rol. Dit om te voorkomen dat dit voor deze gevallen leidt tot een tekort in de begroting. Als voorbeelden kunnen worden genoemd: de grondexploitatie, investering en andere (subsidie)trajecten, die gepaard gaan met activering en afschrijving, waar vaak specifieke dekkingsposten voor bestaan. Voor deze gevallen is het toerekenen van overhead en (eventueel) rente wel toegestaan.

Ten aanzien van taken/activiteiten en daarmee samenhangende diensten waarvoor kostendekkende tarieven berekend mogen worden (bijvoorbeeld afval en riolering), geldt dat het niet meenemen van overhead betekent dat voor die producten een positief resultaat kan ontstaan. Dit komt doordat gemeenten overhead wel mogen meenemen in de berekening van de tarieven. Om die reden is in het gewijzigde BBV de verplichting opgenomen om in de paragraaf lokale heffingen toe te lichten hoe de algemene overhead zich verhoudt tot taken/activiteiten/heffingen volgens een nader omschreven systematiek.

Hieronder volgt in lijn met het format van onze begroting het overzicht van de overhead:

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling archiefbeheer Midden-Delfland wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke verplichtingen als bedoeld in de Archiefwet 1995.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten:						
Overhead ambtelijke organisatie	7.172.310	6.715.825	5.951.137	5.952.038	6.023.830	6.157.390
Overhead voorlichting en informatievoorziening	786.331	1.093.126	1.394.865	1.206.244	1.158.706	1.085.971
Overhead buitendienst	174.955	209.173	148.646	149.943	151.343	152.771
Overhead bestuurs-ondersteuning	50.552	294.556	416.904	417.640	418.435	419.243

Beschikbare middelen	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Baten:						
Overhead ambtelijke organisatie	258.297	159.612	145.387	146.915	148.565	150.243
Overhead voorlichting en informatievoorziening	10.037	0	0	0	0	0
Overhead buitendienst	4.167	0	0	0	0	0
Overhead bestuurs-ondersteuning	0	0	0	0	0	0

Investeringen	2019	2020	2021	2022
Vervangen hardware automatisering	467.500			
Informatiebeleidsplan	40.000	40.000		
Oracle migratie 2019	55.000			
Koppeling Corsa-GWS4all(Centric & BCT)	40.000			
Koppeling Corsa-Key2burgerz. (Centric & BCT)	35.000			
E-depot (digitale archiefbewaarplaats)	25.000			
Aanschaf en vervangen Ipads	55.000			
Implementatie digitalisering inwonerszaken	70.000			
Vervangen Isuzu 8-VHN-21		32.000		
Vrachtwagen klein	86.000			
Vervangen VW Crafter (snipper) 5-VBZ-67	47.700			
Vervangen VW Crafter 4-VBN-69	42.700			
Vervangen Opel Combo 4-VBN-86	27.400			
Vervangen riooldoorspuitwagen	33.500			
Vervangen Pick-up Renault Master 2-VNX-01			32.400	

Wijziging budget 2019 ten opzichte van 2018

Lasten

Overhead ambtelijke organisatie (€ -764.689)

De lagere lasten op dit taakveld hebben verschillende oorzaken.

- In 2018 is er een budget van € -150.000 incidenteel bijgeraamd voor bouwkundig onderhoud van het gemeentehuis.
- De kosten van de samenwerking op automatiseringsgebied zijn verschoven naar het taakveld voorlichting en informatievoorziening (€ -262.778).
- De verdeling van de werkgeverslasten is aangepast op basis van de werkelijke urenverdeling uit 2017. Gevolg hiervan is dat er meer kosten toegeschreven worden aan taakvelden anders dan overhead (€ -350.000).
- In 2018 zijn extra incidentele kosten (€ 40.000) geraamd voor de organisatie-ontwikkeling (onder andere assessments en ondersteuning).

Overhead voorlichting en informatievoorziening (€ 301.740)

De kosten van de samenwerking op automatiseringsgebied zijn verschoven naar het taakveld voorlichting en informatievoorziening (€ 262.778). Daarnaast is er in 2019 incidenteel extra budget geraamd voor ondersteuning bij diverse I-projecten.

Overhead buitendienst (€ -60.527)

De verdeling van de werkgeverslasten is aangepast op basis van de werkelijke urenverdeling uit 2017. Gevolg hiervan is dat er meer kosten toegeschreven worden aan taakvelden anders dan aan overhead buitendienst.

Overhead bestuursondersteuning (€ 122.348)

De verdeling van de werkgeverslasten is aangepast op basis van de werkelijke urenverdeling uit 2017. Gevolg hiervan is dat er meer kosten toegeschreven worden aan dit taakveld.

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Rekening 2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal lasten	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	1.265.296	1.365.294	940.853	569.097	559.097	549.097

Wijzigingen reserves 2019 ten opzichte van 2018

Baten € -424.441

Uit de Algemene reserve worden in 2018 incidenteel de volgende bedragen onttrokken:

Realisatieplan informatievoorziening en digitalisering	€ 40.000
Inzet trainees en leerarbeidsplaatsen	€ 70.000
Dienstverlening I-projecten	€ 40.000
Diverse onderzoeken automatisering	€ 32.000
Inhuur omgevingswet	€ 122.336
Meldpunt leefomgeving/duurzame inzet medewerkers	€ 46.900
Tekort Periodieke begrotingswijziging I	€ 322.140

Uit de Algemene reserve worden in 2019 de volgende bedragen onttrokken:

Inhuur omgevingswet	€ 40.000
Inhuur diverse diensten archief en communicatie	€ 207.000

3. Paragrafen

3. 1. Lokale heffingen

Inleiding

De gemeentelijke belastingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente. Van deze lokale heffingen hoort de onroerendezaakbelastingen (OZB) bij de algemene dekkingsmiddelen.

Daarnaast zijn er heffingen die niet tot de algemene dekkingsmiddelen behoren. Afvalstoffenheffing en rioolheffing zijn hiervan de voornaamste twee.

Nota lokale heffingen

De raad stelde op grond van de 'Financiële verordening gemeente Midden-Delfland' op 26 april 2016 de nota Lokale heffingen Midden-Delfland 2016 vast.

Deze nota beschrijft de samenstelling van de gemeentelijke belastingen en heffingen. Maar ook andere zaken die nauw samenhangen met de heffing en inning van deze belastingen en heffingen. De nota wordt tenminste eenmaal in de vier jaar aangeboden.

In deze paragraaf beschrijven wij de actuele stand van zaken.

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

De grondslag van de OZB is de waarde van de onroerende zaken in de gemeente. De OZB bestaat uit een eigenarenbelasting voor woningen en niet-woningen en een gebruikersbelasting voor niet-woningen. Voor de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) worden de onroerende zaken jaarlijks getaxeerd. Voor het belastingjaar 2019 geldt de waarde van peildatum 1 januari 2018.

De Waarderingskamer heeft het besluit genomen om met een overgangstermijn van vijf jaar alle gemeenten en uitvoeringsorganisaties de woningen verplicht te laten taxeren op basis van de gebruikersoppervlakte. De belangrijkste reden hiervoor is dat dit beter aansluit bij de markt. In de verkoopadvertenties wordt bijv. melding gemaakt van de gebruiksoppervlakte van woningen. Daarnaast wordt de gebruikersoppervlakte ook gebruikt in de basisregistraties.

De komende jaren gaat ook Midden-Delfland over van kubieke meters naar vierkante meters in de WOZ- administratie. Hierbij wordt uitgegaan van de criteria die de Waarderingskamer hanteert. In 2019 volgt nadere informatie over dit onderwerp.

Uit onderzoek blijkt dat de macronorm (gehanteerde norm voor de jaarlijks landelijk maximaal toegestane stijging voor de OZB-opbrengst) geen effectief beheersinstrument is. De keuze tot aanpassing van de macronorm is voorzien bij een herziening van het lokaal belastinggebied. Bij een herziening past mogelijk een andere wijze van normeren.

In de meicirculaire van het Gemeentefonds is de macronorm op 4% gesteld. In het Bestuurlijk overleg financiële verhouding (Bofv) wordt in het najaar 2018 een definitieve afspraak over de in 2019 te hanteren macronorm gemaakt.

De raad heeft tijdens haar vergadering van 23 juni 2015 besloten om voor de jaren 2016 tot en met 2019 OZB te heffen tegen een vast tarief. De opbrengst voor 2017 tot en met 2019 is begroot op basis van het tarief voor 2016 en de verwachte marktontwikkeling voor woningen en niet-woningen. Een evaluatie van deze berekeningswijze is voorzien in 2019.

De WOZ-waarde wordt bepaald aan de hand van gerealiseerde verkoopcijfers. De waardeontwikkeling wordt pas in de loop van een jaar duidelijk. Door de onzekere situatie op de vastgoedmarkt is de marktontwikkeling moeilijk te voorspellen. Gebruik van landelijke cijfers is niet gewenst, omdat deze teveel afwijken van de situatie in Midden-Delfland. Voorlopig wordt daarom voor de woningen voor 2019 de verwachte marktontwikkeling van 5,5% aangehouden. Voor de jaren daarna wordt gerekend met een marktontwikkeling van 3%. Voor de niet-woningen wordt gerekend met de verwachte marktontwikkeling van 0,3% (incl. afschrijving).

In de volgende tabel staan de OZB-tarieven voor 2019 tot en met 2022.

OZB – tarieven	2019	2020	2021	2022
Tarief eigenaren woningen	0,1205%	0,1205%	0,1205%	0,1205%
Tarief eigenaren niet-woningen	0,2267%	0,2267%	0,2267%	0,2267%
Tarief gebruikers niet-woningen	0,1627%	0,1627%	0,1627%	0,1627%

Hierna wordt de lastendruk weergegeven op basis van het huidige beleid en op basis van onze voorstellen.

Lastendruk bij huidig beleid

Uitgangspunten:

* eigen woning WOZ-waarde € 260.000 (2018), € 272.000 (2019)

* meerpersoonshuishouden

Belasting	Stijging	2018	2019
OZB eigenaar	4,9%	€ 313,00	€ 330,00
afvalstoffenheffing	0%	€ 318,00	€ 318,00
rioolheffing	0%	€ 227,64	€ 227,64
Totaal		€ 858,64	€ 875,64

Een huishouden zonder eigen woning betaalt geen OZB eigenaar, de totale lastendruk voor huurders is dus lager.

Afvalstoffenheffing

Uitgangspunt van de afvalstoffenheffing is de kosten van de afvalinzameling voor 100% te dekken door de opbrengst van de afvalstoffenheffing. Dit wordt bereikt door enerzijds kostenreductie en anderzijds verhoging van de afvalstoffenheffing.

De raad heeft tijdens haar vergadering van 23 juni 2015 besloten voor 2016 het tarief van 2015 te handhaven. Voor de tarieven 2019-2022 wordt voornamelijk dit standpunt aangehouden.

In de volgende tabel staan de tarieven voor 2019 tot en met 2022.

Bij de handhaving van gelijkblijvende tarieven zijn de positieve effecten van het 'nieuwe inzamelen' meegenomen. Indien de positieve effecten lager uitpakken dan nu voorzien is voor 2020 en volgende jaren een tariefsverhoging noodzakelijk om het principe van kostendekkendheid te handhaven.

Afvalstoffenheffing	2019	2020	2021	2022
Tarief meerpersoonshuishouden	318,00	318,00	318,00	318,00
Tarief eenpersoonshuishouden	238,56	238,56	238,56	238,56

Kostendekking en egalisatievoorziening afvalstoffenheffing

Verloop egalisatievoorziening afvalstoffenheffing	2019	2020	2021	2022
Stand per 1 januari ¹	-12.444	-12.444	-119.514	-245.663
Onttrekking/storting	0	-107.070	-126.149	-120.339
Toegevoegde rente	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Stand per 31 december	-12.444	-119.514	-245.663	-366.002

¹ Door mutaties binnen dit taakveld in 2018 wordt de stand per 1 januari 2019 weer positief.

Rioolheffing

De opbrengsten van deze heffing dekken de lasten van het rioolstelsel. De kosten van de uitvoering van het gemeentelijke rioleringsplan en het daarmee samenhangende investeringsschema zijn verwerkt in programma 3 Beheer, Verkeer en Milieu. De raad heeft tijdens haar vergadering van september 2016 het verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan 2016-2020 vastgesteld. Daarbij is voor de tarieven voor de rioolheffing gekozen om voor 2017 tot met 2020 een tarief van € 227,64 te hanteren. Voor 2019 en volgende jaren wordt voorlopig hetzelfde tarief aangehouden.

In de volgende tabel staan de tarieven voor 2019 tot en met 2022.

Rioolheffing	2019	2020	2021	2022
Tarief	227,64	227,64	227,64	227,64

Kostendekking en egalisatievoorziening rioolheffing

De totale kosten voor riolering, inclusief BTW, worden geraamd op € 1.506.390. De totale opbrengst uit rioolheffing en overige baten riolering bedragen € 1.861.325. Het dekkingspercentage voor de rioolheffing is meer dan 100. Het bedrag boven de 100% voegen wij toe aan de egalisatievoorziening.

Deze wordt ook ingezet voor toekomstige investeringen. De volgende tabel verduidelijkt het verloop van de egalisatievoorziening.

Verloop egalisatievoorziening rioolheffing	2019	2020	2021	2022
Stand per 1 januari	6.462.121	6.817.056	7.166.780	7.486.807
Ontrekking/storting	354.935	349.724	320.027	389.603
Toegevoegde rente	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Stand per 31 december	6.817.056	7.166.780	7.486.807	7.876.410

Kwijtscheldingsbeleid

De gemeente voert een actief kwijtscheldingsbeleid. Op het aanslagbiljet staat informatie over de kwijtscheldingsmogelijkheid en de procedure voor het verkrijgen van kwijtschelding. Beoordeling van een verzoek gebeurt op basis van het vermogen en het netto besteedbare inkomen van de volledige huishouding.

Bij een eerste verzoek om kwijtschelding worden relevante gegevens automatisch getoetst bij de Belastingdienst, het Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen (UWV) en de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW). Blijkt uit deze toetsing dat belastingplichtige in aanmerking komt voor kwijtschelding, dan krijgt hij dat meteen. Aanvullende gegevens van de belastingplichtige zijn dan niet nodig.

Voor belastingplichtigen die daar toestemming voor geven, worden ook in de komende jaren de relevante gegevens automatisch getoetst. Het invullen van een kwijtscheldingsformulier is dan niet nodig.

Kwijtschelding kan tot 100% worden toegekend voor de afvalstoffen- en de rioolheffing.

In de begroting 2019-2022 is rekening gehouden met kwijtschelding tot de volgende bedragen.

Verloop kwijtscheldingsbeleid	2019	2020	2021	2022
Afvalstoffenheffing	55.656	55.656	55.656	55.656
Rioolheffing	45.528	45.528	45.528	45.528
Totale kwijtschelding	101.184	101.184	101.184	101.184

De meerjarige kosten blijven gelijk vanwege de gelijkblijvende tarieven voor afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Opbrengst leges en belastingen

De komende jaren verwachten wij opbrengsten voor leges en belastingen. Deze opbrengsten zijn in de meerjarenbegroting verwerkt.

Overzicht geraamde inkomsten	2019	2020	2021	2022
Leges inzake vergunningen/ ontheffingen	12.375	12.573	12.787	13.004
Burgerlijke stand	44.038	39.823	40.670	41.362
Rijbewijzen en reisdocumenten	185.034	165.949	167.544	158.165
Leges gehandicaptenparkeerkaarten	6.007	6.103	6.207	6.313
BRP	4.020	4.084	4.153	4.224
Overige leges burgerzaken	20.350	19.755	19.193	19.520
Leges vergunningen ligplaatsen	1.308	1.329	1.352	1.375
Bijzondere transporten	476	484	492	500
Verhaal kosten welstandstoezicht	27.736	28.180	28.659	29.146
Volkshuisvesting	100	102	104	106
Monumenten	1.270	1.290	1.312	1.334
Afvalstoffenheffing	2.404.034	2.361.900	2.362.456	2.363.967
Bouwleges	537.588	444.373	378.841	250.000
Rioolheffing	1.830.226	1.837.055	1.837.510	1.838.648
Algemene plaatselijke verordening	11.715	11.902	12.104	12.310
OZB	4.411.702	4.581.808	4.686.582	4.802.490
Begrafenisrechten	56.412	57.315	58.289	59.280
Totaal	9.554.391	9.574.025	9.618.255	9.601.744

Nieuwe begrotingsvoorschriften en kostenonderbouwing heffingen

Met ingang van 1 januari 2017 zijn de begrotingsvoorschriften in het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) aangepast. Deze wijziging heeft ook invloed op de berekening van de kostenonderbouwing van gemeentelijke heffingen. Door deze aanpassing is de methode waarmee overhead kan worden toegerekend gewijzigd. Dit zorgt voor hogere toe te rekenen bedragen aan overhead bij de diverse heffingen.

De overhead is bepaald als percentage van de toe te rekenen werkgeverslasten op een taakveld. Dit percentage bedraagt 112%. Dit betekent dat wanneer een bedrag aan werkgeverslasten als directe kosten aan de heffing wordt toegerekend, 112% van de werkgeverslasten van dit taakveld als overhead wordt toegerekend.

Bij de rioolheffing is op een andere wijze de overhead toegerekend. Hier is de overhead als percentage van alle lasten op alle taakvelden (exclusief overhead) gebruikt. Dit heeft als reden dat de rioolheffing vooral kapitaalintensief is. Bij een toerekening op basis van de werkgeverslasten zou er relatief weinig overhead toegerekend worden.

Beleidsuitgangspunten

Gemeentelijke heffingen

De gemeentelijke heffingen die Midden-Delfland kent zijn de onroerendezaakbelasting (OZB), afvalstoffenheffing, de rioolheffing, de begrafenisrechten en de leges. Bij deze heffingen, behalve de OZB, mogen de geraamde opbrengsten de geraamde lasten niet overstijgen.

In deze aanvulling vindt u de kostendekkendheidspercentages van de verschillende heffingen.

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing

Omschrijving		2019
Kosten taakveld	€	2.177.837
Inkomsten taakveld excl. Heffingen	€	- 297.649
Netto kosten taakveld	€	1.880.188
Toe te rekenen kosten:		
Overhead	€	121.322
BTW	€	432.786
Totale kosten	€	2.434.296
Opbrengst heffingen	€	2.404.034
Dekkingspercentage		98,8%

Bij de kosten voor dit taakveld zijn de kosten (gedeeltelijk) meegenomen van:

- Straatvegen, dit houdt de openbare ruimte vrij van veeg- en zwerfafval.
- Kwijtschelding van de afvalstoffenheffing.
- Kosten van toezicht en handhaving van de aanbiedingsregels.
- Kosten van het taakveld afval.

Kostendekkendheid rioolheffing

Omschrijving		2019
Kosten taakveld	€	1.473.558
Inkomsten taakveld excl. heffingen	€	- 31.099
Netto kosten taakveld	€	1.442.459
Toe te rekenen kosten:		
Overhead	€	234.844
BTW	€	156.484
Totale kosten	€	1.833.787
Opbrengst heffingen	€	1.830.226
Dekkingspercentage		99,8%

Bij de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing is al rekening gehouden met het onlangs vastgestelde lagere tarief voor de rioolheffing. Bij de kosten voor dit taakveld zijn de kosten (gedeeltelijk) meegenomen van:

- Aanleg en onderhoud van openbaar water, vijvers en kleine watergangen.
- De kosten van het schoonhouden en onderhouden van taluds. Een deel van deze kosten is toe te rekenen aan de gemeentelijke watertaken.
- Straatvegen, het bladafval zorgt voor verstoppingen van kolken. Straatvegen voorkomt dit.
- Kwijtschelding van de rioolheffing.
- Kosten van het taakveld riolering.

Kostendekkendheid legesverordening

De tarieventabel bij de legesverordening bestaat uit drie titels. De eerste titel bevat de algemene dienstverlening, zoals bijvoorbeeld het verstrekken van een paspoort. De tweede titel bevat de dienstverlening die samenhangt met de omgevingsvergunning en de derde titel de dienstverlening die valt onder de Europese dienstenrichtlijn.

Hieronder vindt u eerst de kostendekking van de gehele legesverordening. Daarna volgt een overzicht per titel.

Totaal:

Omschrijving		2019
Kosten taakveld	€	818.650
Inkomsten taakveld excl. heffingen	€	- 9.396
Netto kosten taakveld	€	809.254
Toe te rekenen kosten:		
Overhead	€	688.503
BTW	€	40.838
Totale kosten	€	1.538.595
Opbrengst heffingen	€	851.562
Dekkingspercentage		55,3%

Titel 1 Algemene dienstverlening

Omschrijving		2019
Kosten taakveld	€	241.429
Inkomsten taakveld excl. heffingen	€	- 1.513
Netto kosten taakveld	€	239.916
Toe te rekenen kosten:		
Overhead	€	132.128
BTW	€	27.299
Totale kosten	€	399.343
Opbrengst heffingen	€	269.460
Dekkingspercentage		67,5%

Titel 2 Dienstverlening omgevingsvergunning

Omschrijving		2019
Kosten taakveld	€	494.547
Inkomsten taakveld excl. heffingen	€	0
Netto kosten taakveld	€	494.547
Toe te rekenen kosten:		
Overhead	€	472.576
BTW	€	10.950
Totale kosten	€	978.073
Opbrengst heffingen	€	567.652
Dekkingspercentage		58,0%

Titel 3 Dienstverlening Europese dienstenrichtlijn

Omschrijving		2019
Kosten taakveld	€	82.675
Inkomsten taakveld excl. heffingen	€	- 7.883
Netto kosten taakveld	€	74.792
Toe te rekenen kosten:		
Overhead	€	83.799
BTW	€	2.589
Totale kosten	€	161.180
Opbrengst heffingen	€	14.450
Dekkingspercentage		9,0%

Er is sprake van kruissubsidiëring tussen de verschillende titels doordat er sprake is van verschillende dekkingpercentages. Dit is echter geen bewuste beleidskeuze. Het uitgangspunt is een titel maximaal 100% kostendekkend te maken. Er is dus geen sprake van bewust meer dan 100% opbrengst op een titel genereren om met deze opbrengst de lasten op een andere titel te dekken.

Bij de leges omgevingsvergunning (titel 2) is er wel sprake van kruissubsidiëring tussen de onderdelen. Door de manier waarop de tarieven zijn opgebouwd kost een bouwvergunning voor bijvoorbeeld een dakkapel meer dan deze aan leges opbrengt. Bij grotere bouwprojecten is dit andersom. Dit is een bewuste keuze. Hierdoor blijven vergunningen voor kleine verbouwingen van de burger betaalbaar.

Bij het bepalen van de toe te rekenen kosten en overhead is gebruik gemaakt van de handreiking van de VNG. Omdat dit om nieuwe regelgeving gaat en er nog ontwikkelingen zijn in de uitleg hiervan kunnen er de komende tijd nog wijzigingen optreden. Het kan daarom voorkomen dat de toe te rekenen overhead dit jaar afwijkt van de in komende jaren toe te rekenen overhead. Het aanpassen van de tarieven om de kostendekkendheid te laten stijgen is dan ook (nog) niet aan te raden.

Kostendekkendheid begrafenisrechten

Omschrijving		2019
Kosten taakveld	€	172.746
Inkomsten taakveld excl. heffingen	€	0
Netto kosten taakveld	€	172.746
Toe te rekenen kosten:		
Overhead	€	116.636
BTW	€	0
Totale kosten	€	289.382
Opbrengst heffingen	€	131.412
Dekkingspercentage		45,4%

Bij deze heffing zijn alleen de kosten van het taakveld lijkbezorging toegerekend. De compensabele BTW is bij deze heffing al verwerkt in de lasten van het taakveld. Dit heeft als oorzaak dat niet alle BTW van deze post compensabel is.

3. 2. Verbonden partijen

Deze paragraaf geeft een overzicht van derde rechtspersonen waarmee de gemeente bestuurlijke en/of financiële banden heeft. Deze rechtspersonen worden de verbonden partijen genoemd. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Financieel belang wil zeggen dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld. De gemeente kan deze middelen kwijtraken als de verbonden partij failliet gaat of als financiële problemen van de verbonden partij op de gemeente worden verhaald.

Deze paragraaf is om de volgende twee redenen van belang voor de raad:

- De verbonden partijen voeren vaak beleid uit dat de gemeente in beginsel zelf kan doen. De gemeente blijft verantwoordelijk voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's. De raad heeft een kaderstellende en controlerende taak over die programma's.
- Het budgettaire beslag en de financiële risico's die de gemeente met de verbonden partijen kan lopen, en de daaruit volgende budgettaire gevolgen.

Overzicht verbonden partijen

1. Gemeenschappelijke regelingen
 - Stadsgewest Haaglanden
 - Bedrijvenschap Harnaschpolder
 - Metropoolregio Rotterdam – Den Haag
 - Veiligheidsregio Haaglanden
 - Gemeentelijke Gezondheidsdienst Haaglanden
 - Regionaal Inkoopbureau H-10
 - Recreatieschap Midden-Delfland
 - Gemeenschappelijke regeling Archiefbeheer Midden-Delfland
 - Gemeenschappelijke regeling Archeologie Midden-Delfland
 - Omgevingsdienst Haaglanden
 - Regionaal reinigingsbedrijf Avalex
2. Vennootschappen en coöperaties
 - A. Besloten vennootschappen
 - B.V. Evides
 - B. Naamloze vennootschappen
 - NV Bank Nederlandse Gemeenten
 - NV Juva
 - C. Coöperatieve vereniging
 - Coöperatief beheer groengebieden Midden-Delfland U.A.
3. Stichtingen en verenigingen
 - A. Stichtingen
 - Stichting Groenfonds
 - Stichting Businesspark Haaglanden
 - Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland

1. Gemeenschappelijke regelingen

Naam	Stadsgewest Haaglanden
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling Regionaal Openbaar Lichaam
Activiteiten	In 2014 is het proces tot liquidatie van het Stadsgewest Haaglanden gestart. Relevante besluitvorming over liquidatie van Haaglanden en oprichting van de Metropoolregio heeft plaatsgevonden in de raadsvergadering van 23 september 2014.
Financieel belang gemeente	In de gemeentebegroting zijn voor het Stadsgewest Haaglanden in liquidatie geen uitgaven of inkomsten geraamd.
Vermogenspositie	Prognose van het liquidatiesaldo per 2 mei 2018 is € 1.299.387.
Bestuurlijk belang gemeente	Het Stadsgewest Haaglanden in liquidatie vervult geen functie meer. Belang gemeente beperkt zich nog tot een zorgvuldige liquidatie. Het proces van liquidatie is vertraagd als gevolg van een BTW-claim die door de verhuurder

	van het voormalig kantoor van het Stadsgewest Haaglanden is ingediend.
Eventuele risico's	Voor de BTW-claim is een voorziening opgesteld. De verplichtingen die voortvloeien uit de liquidatie ten aanzien van personeel en afrekening subsidies zijn volledig afgerond per 31 december 2017. Er wordt vanuit gegaan dat de afwikkeling van de liquidatie binnen de begroting en reserve(s) van de gemeenschappelijke regeling eind 2019 wordt opgevangen.

Naam		Bedrijvenschap Harnaschpolder	
Vestigingsplaats	Schipluiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (GR)		
Financieel belang gemeente	De gemeenten Midden-Delfland en Den Haag participeren beiden risicodragend. Een tekort wordt verdeeld in de verhouding 15% (Midden-Delfland) en 85% (Den Haag). De laatst vastgestelde grondexploitatieberekening is van prijspeil 01-01-2018. Het tekort wordt door het Bedrijvenschap op dit moment geschat op € 18,816 miljoen (prijspeil 01-01-2018). Het aandeel voor gemeente Midden-Delfland bedraagt daarbij € 2,82 miljoen. Dit tekort hebben wij afgedekt in de "Voorziening bijdrage tekort Bedrijvenschap". Daarnaast draagt de gemeente zorg voor het afdekken van haar aandeel van 15% van de risico's en kansen. In het gemeentelijk concern risicoregister is hiervoor op basis van de grondexploitatie 2018 een risico van € 1,185 miljoen opgenomen.		
Vermogenspositie		<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2017</u>
	Eigen vermogen	€ - 18.240.000	€ - 18.815.000
	Vreemd vermogen	€ 120.092.000	€ 117.394.000
Bestuurlijk belang gemeente	Lid van het Algemeen Bestuur zijn de portefeuillehouders: H.H.V. Horlings, S. Smit en W. Renzen; De heer Horlings is ook lid van het Dagelijks bestuur. Het voorzitterschap rouleert jaarlijks tussen beide gemeenten. De portefeuillehouder van de gemeente Midden-Delfland is in 2019 voorzitter van het DB en AB.		
Eventuele risico's	De meest actuele grondexploitatieberekening is van prijspeil 1-1-2018. Daarin wordt het tekort geraamd op ((netto contante waarde) € 18,816 miljoen (15% = € 2.822.000).		
Overige informatie	<p><u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u> Met de deelname wordt onder meer beoogd de werkgelegenheid en de lokale en regionale economie een impuls te geven, een kwalitatieve invulling te geven aan het bedrijventerrein en zorg te dragen voor de beleidsmatige afstemming met de woningbouw in de Harnaschpolder. Verder is de gemeente Midden-Delfland een volwaardig partner bij de ontwikkeling, waarmee een sterke externe oriëntatie vanuit de gemeente Midden-Delfland is gewaarborgd. Binnen de bestuurlijke en ambtelijke organisatie is sprake van een functiescheiding om te zorgen dat de algemene publieke taken vergunningverlener-toezichthouder onafhankelijk en objectief worden uitgevoerd ten opzichte van de rollen deelnemer en eigenaar van de gemeenschappelijke regeling.</p> <p><u>Wat zijn de beleidsvoornemens?</u> Via de deelname aan het Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur geven wij invulling aan de bovengenoemde uitgangspunten. Daarnaast stelt de gemeentelijke organisatie capaciteit beschikbaar om de genoemde doelstellingen te bereiken (via detachering).</p>		

Naam		Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)	
Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (GR)		
Activiteiten	Deelnemende gemeenten bij de MRDH zijn: Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam,		

	<p>Schiedam, Vlaardingen, Wassenaar, Westland, Westvoorne en Zoetermeer. De provincie Zuid-Holland heeft in de regeling de positie van agendalid.</p> <p>Centrale doelstelling van de MRDH is het versterken van de regionale economie. De MRDH werkt met de 23 gemeenten, de provincie Zuid-Holland, diverse samenwerkingsverbanden, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan het versterken van het economisch vestigingsklimaat.</p> <p>Tweede belangrijke opdracht voor de MRDH zijn de taken op het terrein van verkeer en vervoer, benoemd als Vervoersautoriteit (VA). Centrale doelstelling van de VA is het verbeteren van de bereikbaarheid. Om dit te bereiken verricht de VA taken op het terrein van het openbaar vervoer en verbetering van interne en externe verkeerskundige verbindingen gericht op het versterken van de agglomeratiekracht.</p>									
Financieel belang gemeente	<p><i>Totale omvang begroting</i> De totale omvang van de begroting in 2019 is € 744.549.662. Hiervan is bestemd voor het programma exploitatie verkeer en openbaar vervoer € 408.707.256 en het programma infrastructuur verkeer en openbaar vervoer € 325.177.374. Het programma economisch vestigingsklimaat is begroot op € 4.831.031. De totale overhead voor de MRDH is begroot op € 5.834.000. Hiervan komt 80% ten laste van de Vervoersautoriteit en 20% ten laste van het economisch vestigingsklimaat.</p> <p><i>Inkomsten MRDH</i> De MRDH heeft twee permanente inkomstenbronnen. Voor de taken Economisch vestigingsklimaat is dat de inwonersbijdrage. Voor de taken op het terrein van verkeer en openbaar vervoer ontvangt het rechtstreeks vanuit het Rijk budget, genaamd BDU (brede doeluitkering) verkeer en vervoer.</p> <p><i>Versterken economisch vestigingsklimaat</i> Dit programma wordt volledig gefinancierd vanuit de gemeentelijke bijdragen. Het aandeel van Midden-Delfland is ongeveer 1%. De inwonersbijdrage 2019 is € 2,58. Deze bijdrage is bestemd voor de gezamenlijke activiteiten gericht op het versterken van het regionaal economisch vestigingsklimaat. Van de inwonersbijdrage is maximaal € 1,07 bestemd voor de apparaatslasten. Het restant van deze bijdrage is bestemd voor concrete maatregelen en subsidies die bijdragen aan het versterken van de regionale economische ontwikkeling en innovatie.</p>									
Vermogenspositie	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th><u>31-12-2016</u></th> <th><u>31-12-2017</u></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td> <td>€ 7.425.581</td> <td>€ 2.590.025</td> </tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td> <td>€ 1.348.170.234</td> <td>€ 566.216.670</td> </tr> </tbody> </table>		<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2017</u>	Eigen vermogen	€ 7.425.581	€ 2.590.025	Vreemd vermogen	€ 1.348.170.234	€ 566.216.670
	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2017</u>								
Eigen vermogen	€ 7.425.581	€ 2.590.025								
Vreemd vermogen	€ 1.348.170.234	€ 566.216.670								
Bestuurlijk belang gemeente	<p><i>Gemeentelijke vertegenwoordiging</i> Burgemeester Rodenburg is lid van het Algemeen Bestuur. Wethouder Horlings is op basis van zijn portefeuille in het college qualitate qua lid van de Bestuurscommissie Vervoersautoriteit en de Bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat. De raadsleden mevrouw E.C. Snethlage-Barnard en de heer A.J. Gebben zijn benoemd in de Adviescommissie economisch vestigingsklimaat. Mevrouw D. Langeveld en de heer T.A. Buitelaar zijn benoemd in de adviescommissie Vervoersautoriteit. Het raadslid de heer R.H.P. Ringeling is benoemd in de Rekeningencommissie.</p> <p><i>Inhoudelijk belang</i> De formele taken van de gemeenschappelijke regeling MRDH zijn verlengd lokaal bestuur. Uit diverse onderzoeken blijkt dat de economische potentie binnen de regio groter is dan de feitelijke situatie. Doelstelling van de huidige samenwerking is om vanuit het faciliteren van de versterking van het economische vestigingsklimaat, met ondersteuning van een verbeterde bereikbaarheid, de regionale economie hoger dan gemiddeld te laten groeien. Dit moet een duurzame en innovatieve ontwikkeling zijn gebaseerd op de Roadmap Next Economy. De lokale economie profiteert van een</p>									

regionale economische groei. In het bijzonder geldt dit voor de Greenport. Het verbeteren van de bereikbaarheid is er op gericht dat inwoners beter gebruik kunnen maken van regionale voorzieningen. Extra aandachtspunt is om binnen de beperkte middelen openbare vervoersvoorzieningen beschikbaar te houden. Vice versa kunnen de omliggende stedelingen beter gebruik maken van de recreatieve faciliteiten van het Bijzonder Provinciaal Landschap van Midden-Delfland.

Naast de formele taken is de gemeentelijke inzet er op gericht om de MRDH meer te benutten als een netwerkorganisatie. De grootschalige maatschappelijke opgaven zoals de verstedelijking, bereikbaarheid en klimaatadaptatie vragen een integrale regionale benadering waar taken op het gebied van ruimte, wonen en landschap onderdeel van moeten zijn. De MRDH kan als netwerkverband van 23 gemeenten op deze onderdelen zorgen voor onderlinge afstemming en overleg met provincie en Rijk. Op termijn kunnen de huidige taken van de Landschapstafel Hof van Delfland overgaan naar een informele vorm van netwerksamenwerking binnen de MRDH.

Eventuele risico's Er zijn op dit moment geen risico's bekend.

Naam		Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)	
Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling Regionaal Openbaar Lichaam		
Activiteiten	<p>In de gemeenschappelijke regeling is ten aanzien van de doelstelling het volgende opgenomen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De Veiligheidsregio behartigt de belangen van de gemeenten op het gebied van brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing, en geneeskundige hulpverlening. 2. Aan het Algemeen Bestuur zijn de taken overgedragen genoemd in artikel 10 van de Wet veiligheidsregio's. Dit zijn: <ul style="list-style-type: none"> - het inventariseren van risico's van branden, rampen en crises; - het adviseren van het bevoegd gezag over risico's van branden, rampen en crises in de bij of krachtens de wet aangewezen gevallen alsmede in de gevallen die in het beleidsplan zijn bepaald; - het adviseren van het college van burgemeester en wethouders over de taak, bedoeld in artikel 3, eerste lid (brandweezorg); - het voorbereiden op de bestrijding van branden en het organiseren van de rampenbestrijding en de crisisbeheersing; - het instellen en in stand houden van een brandweer; - het instellen en in stand houden van een GHOR; - het voorzien in de meldkamerfunctie; - het aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel; - het inrichten en in stand houden van de informatievoorziening binnen de diensten van de veiligheidsregio en tussen deze diensten en de andere diensten en organisaties die betrokken zijn bij enkele genoemde taken. 		
Financieel belang gemeente	<p>De Veiligheidsregio stelt jaarlijks een begroting op die door het Algemeen Bestuur wordt vastgesteld. Voorafgaand kan de raad haar zienswijze uitbrengen op de ontwerpbegroting.</p> <p>Ongeveer 86% van de inkomsten van de VRH wordt ingebracht door de deelnemende gemeenten. Van deze totale gemeentelijke bijdrage neemt Midden-Delfland 1,25% voor haar rekening. In 2019 is de bijdrage van de gemeente Midden-Delfland, behoudens wijziging van het (regionale) inwoneraantal € 1.077.000.</p>		
Vermogenspositie		<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	Eigen vermogen	€ 6.300.000	€ 6.286.000
	Vreemd vermogen	€ 111.933.000	€ 115.124.000
Bestuurlijk belang gemeente	De burgemeester is lid van het Algemeen Bestuur. De burgemeester van Midden-Delfland is door het Algemeen Bestuur benoemd tot lid van het Dagelijks Bestuur.		
Eventuele risico's	De ratio van het weerstandsvermogen is voldoende.		

Naam	GGD Haaglanden		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	De Gemeenschappelijke regeling GGD en VT Haaglanden is sinds 1/1 2018 van kracht. De GGD en VT zijn als organisatie ondergebracht bij de gemeente Den Haag. Het Algemeen Bestuur van de GR GGD en VT Haaglanden stelt voor negen gemeenten in Haaglanden het takenpakket vast. Dit takenpakket bevat zowel wettelijke als regionale taken.		
Financieel belang gemeente	De gemeente draagt bij in de wettelijke en regionale taken op basis van een bedrag per inwoner. Daarnaast wordt voor lokale taken een apart bedrag betaald.		
Vermogenspositie	Niet van toepassing, het betreft een dienstverleningsmodel.		
Bestuurlijk belang gemeente	De wethouder Jeugdzorg, WMO en Volksgezondheid is lid van het Algemeen Bestuur en de bestuurlijke adviescommissies van de GR GGD en VT Haaglanden. Het Algemeen Bestuur monitort de efficiency en effectieve uitvoering van de taken.		
Eventuele risico's	Er zijn geen risico's op de bedrijfsvoering, om dat er sprake is van een dienstverleningsmodel. De jaarrekening van de gemeenschappelijke regeling is gelijk aan de begroting. Dit tenzij er sprake is geweest van extra taken (zoals grootschalige vaccinatie ter afwijking van een infectieziekte-epidemie) of dat er meer of minder is afgenomen van producten die per prestatie worden afgerekend (zoals kinderopvanginspecties). Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling toetst jaarlijks de geleverde prestaties in relatie tot het afgesproken volume en kwaliteitsniveau.		
Overige informatie	<p><u>Wat willen we met de deelname aan de GR bereiken?</u> De belangrijkste taak van de GGD Haaglanden is het bewaken, bevorderen en beschermen van de publieke gezondheid van de inwoners van de negen gemeenten in de regio Haaglanden. In het regionale takenpakket zijn alle wettelijke taken opgenomen.</p> <p>De (wettelijke) taken van VT Haaglanden zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Verzorgen van voorlichting, vergroten van kennis en signalering door professionals; - Het bieden van advies en ondersteuning bij (vermoeden van) huiselijk geweld en kindermishandeling; - Meldingen in behandeling nemen en opstellen van veiligheidsplannen; - Coördineren huisverbod(en). <p><u>Wat doen we verder op het gebied van Gezondheid en Huiselijk Geweld en kindermishandeling?</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Versterken lokaal gezondheidsbeleid via preventie, schoolgezondheidsbeleid en inkoop lokale taken van de GGD. - Opstellen en uitvoering geven aan de regiovisie Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. <p>Opstellen en uitvoering geven aan de DWO uitvoeringsagenda Huiselijk Geweld en Kindermishandeling.</p>		

Naam	Inkoopbureau H – 10		
Vestigingsplaats	Pijnacker-Nootdorp		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling in de rechtsvorm van een bedrijfsvoeringorganisatie met één verantwoordelijk bestuur.		
Financieel belang gemeente	De gemeente draagt bij in de regionale taken op basis van een bedrag per inwoner.		
Vermogenspositie		<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	Eigen vermogen	€ -41.756	€ -41.756
	Vreemd vermogen	€ 257.006	€ 970.178
Bestuurlijk belang	Zie art. 5 Nieuwe Gemeenschappelijke regeling. Midden-Delfland heeft		

gemeente	bestuurlijk belang in H4 verband. Burgemeester en wethouders van de gemeenten Delft, Midden-Delfland, Rijswijk en Westland wijzen samen uit hun midden één lid en één plaatsvervangend lid van het bestuur aan.
Eventuele risico's	<p>Er zijn geen risico's op de bedrijfsvoering, omdat er sprake is van een dienstverleningsmodel. De jaarrekening van het Regionaal Inkoopbureau is gelijk aan de begroting. Dit tenzij er sprake is geweest van extra taken. Uit het geheel van bedrijfs- en bestuurrisico's worden in de begroting van het inkoopbureau de hiernavolgende specifiek benoemd. Dit zijn dus niet uitputtend alle risico's, maar wel die risico's die de afgelopen jaren specifieke aandacht hebben gevraagd bij vergelijkbare organisaties als het Inkoopbureau H-10 en die zouden kunnen leiden tot (financiële) gevolgen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Terugtrekkende deelnemers en/of het niet doorzetten van de GR per 1 januari 2019 hebben een risico voor de continuïteit van het Inkoopbureau H-10 - Risico's die voortvloeien uit rechtsgedingen als gevolg van handelen van het Inkoopbureau H-10 (reguliere taakuitvoering). - Technische incidenten zoals gebouwen, ICT, archief e.d. - Gedragsrisico's: integriteit, fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik van bevoegdheden, rechtmatigheid. - Externe onvoorziene ontwikkelingen: benodigde investeringen vanwege wettelijke ontwikkelingen. - Onvoorziene omstandigheden zoals archiefvorming en ICT die niet in beginsel waren voorzien. - Het risico van extra dan wel hogere kosten i.v.m. noodzakelijke aanpassing hard- en software die in de opstartfase niet is voorzien. - Het risico dat de werkzaamheden meer personele capaciteit vragen dan vooraf ingeschat. - Implementatie nieuwe (ICT) software pakketten. - Per 25 mei 2018 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in werking getreden. Volgens de verordening heeft het Inkoopbureau met bijzondere persoonsgegevens te maken. Voor de bescherming van deze gegevens gelden zeer stringente eisen. <p>De bovengenoemde risico's kunnen niet afzonderlijk gekwantificeerd worden. De waarschijnlijkheid waarbij deze risico's zich kunnen manifesteren wordt door het Inkoopbureau ingeschat op "gemiddeld". Deze classificatie komt overeen met een (geschatte) benodigde omvang van het weerstandsvermogen van het Inkoopbureau van 15% van de omzet zijnde € 2.671.753 * 15% = € 400.763.</p> <p>Dit bedrag is exclusief de eventuele wachtgeldverplichting die ontstaat indien de contracten met de diverse medewerkers niet verlengd dan wel beëindigd worden.</p> <p>Met het bedrag zoals hierboven benoemd en de eventuele verplichting tot uitbetaling van wachtgeld is het weerstandsvermogen onvoldoende. Dit wordt opgevangen door artikel 16 lid 2 van de regeling gemeenschappelijke regeling Inkoopbureau H10 waarin staat dat de gemeenten verantwoordelijk zijn voor eventuele tekorten op de uitgaven voor de instandhouding van het Inkoopbureau.</p>
Overige informatie	<p><u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u> De regeling behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken op taakonderdelen binnen het sociaal domein.</p> <p><u>Wat zijn de beleidsvoornemens?</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ter behartiging van de in artikel 3 genoemde belangen is het Inkoopbureau H-10 belast met de volgende taken: <ol style="list-style-type: none"> a. uitvoering van de gezamenlijke inkoop en contractering (dat wil zeggen het bepalen van de wijze van inkoop, de inkoopprocedure en het contract- en leveranciersmanagement) b. het op verzoek namens gemeenten optreden richting leveranciers om de voorwaarden en eisen, waaronder de overeenkomsten worden afgesloten te harmoniseren (gecombineerde inkoop)

c. het op verzoek van een individuele (of cluster van) gemeente(n) contracteren met leveranciers (individuele inkoop en contractering).

2. In de dienstverleningsovereenkomst worden samenwerkingsafspraken vastgelegd met betrekking tot de financiering en af te nemen diensten van het Inkoopbureau H-10. De uit te voeren diensten zien op het aangaan en beëindigen van inkoopcontracten en contractmanagement met derden ter uitvoering van de taken in de Jeugdwet en voor een deel van de taken op basis van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015. De dienstverleningsovereenkomst loopt tot 1 januari 2018; voorgesteld is de overeenkomst met twee jaar te verlengen tot 1 januari 2020 aangezien de definitieve besluitvorming over de toekomstige samenwerking binnen de h10 twee jaar later plaatsvindt.

Naam	Recreatieschap Midden-Delfland		
Vestigingsplaats	Schiedam		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financieel belang gemeente	Gemeente draagt voor 2% bij in het nadelig saldo.		
	Bij de liquidatie van de gemeenschappelijke regeling is afgesproken dat de deelnemers hun financiële bijdragen beschikbaar houden voor de rechtsoptvolger van de gemeenschappelijke regeling. In de raadsvergadering van 27 juni 2017 heeft besluitvorming plaatsgevonden over de oprichting van de vereniging Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland U.A. Bij de liquidatie is eveneens besloten om gronden vanuit de gemeenschappelijke regeling over te dragen aan de grondgebiedgemeenten. Dit zorgt voor een uitbreiding van de bezittingen van de gemeente. Beheer van deze gronden is een taak voor de coöperatieve vereniging.		
Vermogenspositie		<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	Eigen vermogen	€ 10.931.312	€ 9.503.845
	Vreemd vermogen	€ 5.595.062	€ 9.066.060
Bestuurlijk belang gemeente	De portefeuillehouder Buitengebied is lid van het dagelijks bestuur (secretaris) en de Midden- Delflandraad. Raadslid de heer F.J. van Lier is lid van de Midden-Delflandraad.		
	Bij het Recreatieschap Midden-Delfland zijn de gemeenten Delft, Vlaardingen, Schiedam, Maassluis, Westland, Midden-Delfland en de provincie Zuid-Holland betrokken. Door de deelnemers van het Recreatieschap Midden-Delfland is besloten over te gaan tot opheffing van de gemeenschappelijke regeling. Deze is per 1 januari 2017 formeel in liquidatie. Opheffing van de regeling is pas mogelijk nadat alle verplichtingen zijn afgehandeld.		
	Het inhoudelijk belang voor de gemeente Midden-Delfland is zorgen voor een vlot proces van liquidatie van deze gemeenschappelijke regeling. Hierbij is het uitgangspunt dat het beheer van de groene gebieden wordt overgedragen aan de coöperatieve vereniging "Coöperatief Beheer groengebieden Midden-Delfland u.a.", met als doelstelling de kwaliteit van het groenbeheer te verbeteren. Bij de liquidatie van het Recreatieschap Midden-Delfland worden de vrijkomende (pacht)gronden en financiële reserves behouden voor het gebied van het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland.		
Eventuele risico's	Risico's bij de liquidatie van het Recreatieschap Midden-Delfland zijn relatief beperkt. De reserves van het schap zijn op basis van de jaarstukken hoog genoeg voor het uitvoeren van het liquidatieproces.		
Overige informatie	<p><u>Wat willen we met deelname bereiken?</u></p> <p>Als gevolg van het besluit tot liquidatie is het gemeentelijk beleidsdoel tot deelname vervallen. Gemeentelijke doelstelling bij de liquidatie is gericht op behoud en versterken van de groene gebieden in Midden-Delfland. Aanvullende doelstellingen zijn om meer gebiedspartijen bij de groene ontwikkelingen te betrekken en de bestuurlijke drukte te verminderen.</p> <p><i>Beheersmatig belang gemeente</i></p> <p>Het beheer van de voormalige gebieden van het Recreatieschap Midden-</p>		

Delfland wordt met ingang van 1 januari 2018 uitgevoerd door de coöperatieve vereniging. Doelstelling hierbij is minimaal voortzetting van het huidige beheer en streven naar nieuwe vormen van beheer en vergroten van de kwaliteit.

Beleidsmatig belang gemeente

Regionaal uitgangspunt bij de liquidatie van het Recreatieschap Midden-Delfland is een meer integraal beheer van de groene gebieden. Hiervoor vindt samenwerking plaats met andere overheden, boeren en gebiedsorganisaties. Deze samenwerking vindt plaats binnen de gebiedstafel Central Park van de Landschapstafel Hof van Delfland. De begrenzing van de gebiedstafel Central Park komt overeen met de begrenzing van het aan te wijzen Bijzonder Provinciaal Landschap. Daarnaast vindt regionaal beleidsmatige afstemming op economische en verkeerskundige aspecten plaats met de Metropoolregio Rotterdam Den Haag.

Naam	Gemeenschappelijke regeling archiefbeheer Midden-Delfland
Vestigingsplaats	Delft
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	Voor het beheer en het beschikbaar stellen van de overgebrachte archieven draagt de gemeente per m ¹ bij aan de gemeente Delft. De te verwachten kosten voor 2019 bedragen € 23.000. Deze regeling moet in de toekomst worden herzien in verband met de overdracht van digitale archiefbescheiden naar het e-depot. Het is nog onduidelijk wat dit voor de kosten betekent.
Vermogenspositie	De vermogenspositie is in dit geval moeilijk te bepalen. Het zijn werkzaamheden die door gemeente Delft worden uitgevoerd. Er is niet een aparte entiteit voor gecreëerd.
Bestuurlijk belang gemeente	Vóór 1 mei van elk jaar informeert het gemeentebestuur van Delft het gemeentebestuur van Midden-Delfland over de uitvoering van de regeling.
Eventuele risico's	Op dit moment zijn er geen risico's bekend.
Overige informatie	<p><u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u> Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke verplichtingen als bedoeld in de Archiefwet 1995.</p> <p><u>Wat zijn de beleidsvoornemens?</u> Door gebruik te maken van de archiefbewaarpplaats van de gemeente Delft, wordt voldaan aan de doelstelling van de deelname aan de gemeenschappelijke regeling. De archivaris van Delft is ook aangewezen als archivaris van de gemeente Midden-Delfland. Er zijn verder geen beleidsvoornemens op dit gebied. De verwachting is dat in de toekomst deze gemeenschappelijke regeling wordt herzien.</p>

Naam	Gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland
Vestigingsplaats	Delft
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	De gemeente draagt jaarlijks een vast bedrag bij in de kosten van de archeoloog van de gemeente Delft. Dit bedrag wordt jaarlijks proportioneel verhoogd aan de hand van de toepasselijke salarisverhoging voor gemeentebestuurders. De bijdrage voor 2019 bedraagt ongeveer € 18.850. Daarnaast wordt in voorkomende gevallen bijgedragen in de projectkosten voor opgravingen.
Vermogenspositie	De vermogenspositie is in dit geval moeilijk te bepalen. Het zijn werkzaamheden die door gemeente Delft worden uitgevoerd. Er is niet een aparte entiteit voor gecreëerd.
Bestuurlijk belang gemeente	Jaarlijks informeert het gemeentebestuur van Delft het gemeentebestuur van Midden-Delfland over de uitvoering van de regeling.
Eventuele risico's	Op dit moment zijn er geen risico's bekend.
Overige informatie	<p><u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u> Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke wettelijke verplichtingen op het gebied van archeologisch onderzoek en het</p>

scheppen van de mogelijkheid om vondsten uit opgravingen in een eigen depot onder te brengen.

Wat zijn de beleidsvoornemens?

Door de benoeming van de archeoloog van Delft tot archeoloog van de gemeente Midden-Delfland en het creëren van een depot voor de vondsten uit opgravingen, is invulling gegeven aan de doelstelling van de deelname aan de gemeenschappelijke regeling met Delft. Op basis van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg doet de gemeente een beroep op de capaciteit van de archeologische dienst van Delft voor met name bouwplannen gesitueerd in het buitengebied, waarvoor archeologisch onderzoek nodig is.

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Financieel belang gemeente	De ODH stelt jaarlijks een begroting op die door het Algemeen Bestuur wordt vastgesteld. Voorafgaand kan de raad haar zienswijze uitbrengen op de ontwerpbegroting. Vaststelling van de begroting gebeurt uiterlijk op 1 juli in het jaar voorafgaande aan het begrotingsjaar. De vorming van de Omgevingsdienst Haaglanden vindt budgetneutraal plaats. De gemeente draagt jaarlijks bij aan de exploitatiekosten.	
Vermogenspositie		
	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
Eigen Vermogen	€ 1.609.295	€ 2.785.547
Vreemd Vermogen	€ 14.142.832	€ 13.495.161
Bestuurlijk belang gemeente	Midden-Delfland levert een lid voor het algemeen bestuur. Een wethouder van Midden-Delfland is benoemd tot lid van het dagelijks bestuur.	
Eventuele risico's	In het Bedrijfsplan ODH is een gewenst weerstandsvermogen van 5% van de lasten bepaald. De concept 'Nota weerstandsvermogen', gaat uit van een maximale waarde van het weerstandsvermogen van 5%.	
Overige informatie	<u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u> We willen bereiken dat de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) op een efficiënte wijze milieutaken uitvoert voor de gemeente Midden-Delfland. De ODH is opgezet als een regionale uitvoeringsdienst voor de uitvoering van de vergunningverlening en handhavingstaken gerelateerd aan diverse milieuwetten en de groene wetgeving. De doelstelling van de ODH is om bij de uitvoering van de genoemde taken te voldoen aan de landelijke kwaliteitscriteria, te zorgen voor specialismenvorming op inhoud en een bijdrage leveren aan een constante en eenduidige taakuitvoering.	

Naam	Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Financieel belang gemeente	Per aansluiting wordt een bijdrage voor het geheel van afvalinzameling en -verwerking.	
Vermogenspositie		
	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
Eigen Vermogen	€ 6.374.000	€ 4.205.000
Vreemd Vermogen	€ 45.412.000	€ 48.400.000
Bestuurlijk belang gemeente	De portefeuillehouder Leefomgeving, Economie en Financiën is lid van het dagelijks bestuur.	
Eventuele risico's	In de begroting van Avalex zijn de verwerkingskosten van het afval meegenomen. Als de te verwachten hoeveelheden afval (GFT, Restafval en Grofvuil) in de begroting sterk afwijken van de werkelijke hoeveelheden aangeleverd afval dan kan dit een risico meebrengen. Dit geldt voor afwijkingen die hoger zijn dan begroot.	
Overige informatie	<u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u> Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de wettelijke	

verplichtingen op het gebied van afvalinzameling. Daarbij maken het bedrijf en de deelnemers toetsbare afspraken over de omvang en kwaliteit van de te leveren producten en diensten, evenals de daarbij behorende kosten. Deze afspraken worden jaarlijks neergelegd in een Dienst Verlening Overeenkomst (DVO).

2A. Besloten vennootschappen

Naam	B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides (GBE)		
Vestigingsplaats	Rotterdam		
Rechtsvorm	Besloten vennootschap		
Financieel belang gemeente	B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides is gezamenlijk eigendom van 22 gemeenten in de provincie Zuid-Holland. De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 23.980 aandelen (1,3% van het totaal). Jaarlijks ontvangt de gemeente dividend.		
Vermogenspositie		<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	Eigen Vermogen	€ 251,7 miljoen	€ 248,6 miljoen
	Vreemd Vermogen	€ 0 miljoen	€ 0 miljoen
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Leefomgeving, Economie en Financiën. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal.		
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van € 1 miljoen op de balans staan.		
Overige informatie	De Drinkwaterwet versterkt de publieke verankering van drinkwaterbedrijven, stelt eisen aan het opereren van deze bedrijven en voorziet in een vorm van financiële regulering van de drinkwateractiviteiten.		
	<p><u>Wat willen we met deelname bereiken?</u> Wij verwachten dat er altijd schoon en hoogwaardig drinkwater geleverd wordt en dat er continu industriewater beschikbaar is dat aan strenge normen voldoet. Daarnaast verwachten wij een rendement op onze investering te ontvangen door goede bedrijfsvoering.</p>		

2B. Naamloze vennootschappen

Naam	N.V. Bank Nederlandsche Gemeenten (BNG)		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap		
Financieel belang gemeente	Eigenaar van de bank zijn gemeenten, Provincies en de Staat. De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 48.594 aandelen (0,087% van het totaal) de nominale waarde bedraagt € 2,50. Jaarlijks ontvangt de gemeente dividend. Dividend per aandeel 2014 € 0,57, 2015 € 1,02, 2016 € 1,64 en 2017 € 2,53.		
Vermogenspositie		<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	Eigen vermogen	€ 4.953 miljoen	€ 4.486 miljoen
	Vreemd vermogen	€ 135.041 miljoen	€ 149.483 miljoen
	Achtergestelde schulden	€ 31 miljoen	€ 31 miljoen
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Leefomgeving, Economie en Financiën. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal.		
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van € 120.674 op de balans staan. De BNG Bank hoort tot de meest kredietwaardige banken ter wereld. Over 2017 realiseerde BNG Bank een nettowinst na belastingen van € 393 miljoen (2016: € 369 miljoen).		
Overige informatie	<p><u>Wat willen we met deelname bereiken?</u> Deze deelneming is een duurzame belegging. BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.</p>		

Naam	Juva N.V.		
Vestigingsplaats	Poeldijk		
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap		
Financieel belang gemeente	Juva N.V. is gezamenlijk eigendom van de gemeenten Midden-Delfland en Westland. De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 272 aandelen (13,6% van het totaal). Jaarlijks ontvangt de gemeente dividend.		
Vermogenspositie		<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	Eigen vermogen	€ 134.015.000	€ 132.462.000
	Vreemd vermogen	€ 111.451.000	€ 109.542.000
	Deze vermogensposities zijn op basis van de geconsolideerde balans.		
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door de wethouder W. Renzen-van Leeuwen. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal. Wethouder H. Horlings is benoemd als commissaris van de N.V. De commissaris houdt toezicht op de directie en het beleid.		
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van € 123.428 op de balans staan.		
Overige informatie	<p><u>Wat willen we met deelname bereiken?</u> Met de deelname in Juva N.V. is een ongestoorde levering van gas en elektriciteit aan burgers en bedrijven binnen de gemeente gegarandeerd.</p> <p>Juva N.V. opereert volgens de vastgestelde Netbeheer⁺ strategie. Netbeheer⁺ houdt in dat de kerncompetenties die in de organisatie aanwezig zijn om de wettelijke, gereuleerde taken van de netbeheerder op een goede wijze uit te voeren, ook worden ingezet voor activiteiten in de vrije markt. Dit zijn de zogenoemde 'nevenactiviteiten'. De nevenactiviteiten zijn een integraal onderdeel van het netwerkbedrijf. De nevenactiviteiten zorgen voor extra inkomsten en ook voor extra dekking van kosten die de netbeheerder voor het uitvoeren van zijn wettelijke taken moet maken. De nevenactiviteiten zorgen voor een klantgerichte- en dynamische omgeving en voor prikkels tot productontwikkeling en innovatie. Dit beleid wordt door de aandeelhouders onderschreven.</p>		

2C. Coöperatieve verenigingen

Naam	Coöperatief Beheer groengebieden Midden-Delfland U.A.		
Vestigingsplaats	Schipluiden		
Rechtsvorm	Coöperatieve vereniging U.A.		
Financieel belang gemeente	Het exacte financiële belang is niet in deze begroting aan te geven. Afspraak tussen gemeenten en provincie is dat de bijdragen die voor het Recreatieschap Midden-Delfland beschikbaar waren tot 2025 beschikbaar blijven voor de coöperatieve vereniging. Voor de gemeente Midden-Delfland zijn dat de inwonersbijdrage Recreatieschap Midden-Delfland (prijspeil 2017 € 37.732) en de pachtopbrengsten. De exacte omvang van de pachtopbrengsten is nog niet bekend. In het kader van de harmonisatie van bijdragen wordt door de bestuurlijk trekker Schiedam een voorstel in coöperatieverband uitgewerkt. Naar verwachting is op termijn sprake van een forse stijging van onze bijdrage.		
Vermogenspositie	De coöperatieve vereniging is in het vierde kwartaal 2017 opgericht. Een jaarrekening is niet beschikbaar. Het vermogen komt voort uit de liquidatie van het Recreatieschap Midden-Delfland. Deze overdracht is vertraagd om een oplossing te vinden voor het vraagstuk van de vennootschapsbelasting.		
Bestuurlijk belang gemeente	Primaire doelstelling van deelname aan de coöperatieve vereniging is het creëren van een efficiënte en beleidsarme organisatie voor het beheer van gronden die bij de opheffing van het Recreatieschap Midden-Delfland in beheer of erfpacht aan de deelnemende gemeenten zijn overgedragen. Secundaire doelstelling is te komen tot een meer integraal beheer van alle groene gebieden binnen het gebied Midden-Delfland.		
Eventuele risico's	Een financieel risico is de mogelijke forse stijging van de gemeentelijke bijdrage als gevolg van de harmonisatie. Een ander risico is het vraagstuk onder welk belastingregime de werkzaamheden van de Coöperatieve vereniging verricht moeten worden. In het bijzonder gaat het dan om de		

vennootschapsbelasting. De vereniging heeft aan een extern kantoor opdracht gegeven voor deze kwestie te komen tot een adequate financiële oplossing. Het uitwerken van deze oplossing zorgt voor een vertraging in de liquidatie van het Recreatieschap Midden-Delfland.

Overige informatie	<p><u>Wat willen we met deelname bereiken?</u></p> <p>Deelname aan de coöperatieve vereniging heeft als doel om in samenwerking met andere overheden en gebiedsorganisaties te zorgen voor een doelmatige en rechtmatige uitvoering van beheer- en onderhoudstaken van de groengebieden in het landschap van Midden-Delfland. De samenwerking in de coöperatieve vereniging richt zich hierbij op de volgende gemeentelijke kernpunten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Integrale samenwerking op het gebied van beheer en onderhoud van het landschap van Midden-Delfland, waaronder vallen de recreatieve, agrarische en natuurgebieden; - Bijdragen aan het behouden en versterken van de kwaliteiten van het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland; - Een beleidsarme organisatie met korte bestuurlijke en ambtelijke lijnen; - Een efficiënte en rechtmatige besteding van publieke middelen; - Inschakelen van lokale partijen bij beheer en onderhoud, waarbij de deelnemers aan de coöperatieve vereniging binnen de regelgeving voor aanbesteding keuzevrijheid hebben.
--------------------	---

3A. Stichtingen

Naam	Stichting Groenfonds Midden-Delfland		
Vestigingsplaats	Midden-Delfland		
Rechtsvorm	Stichting		
Financieel belang gemeente	Bij de oprichting heeft de gemeente een startbedrag aan de stichting beschikbaar gesteld. Daarnaast heeft de gemeente voor elke opgeleverde nieuwe woning in Look-West en Look-West Noord € 1.361 bijgedragen aan het vermogen van de stichting. Voor de uitvoering heeft de stichting een contractrelatie voor periodes van 6 jaar met de Agrarische Natuurvereniging Vockestaert. De huidige periode loopt van 2018-2023.		
Vermogenspositie		<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
	Eigen vermogen	€ 8.983.661	€ 9.721.000
	Vreemd vermogen	€ 23.785	€ 15.846
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente Midden-Delfland levert de voorzitter van het bestuur van de stichting. Huidige voorzitter is de portefeuillehouder Midden-Delfland en groen.		
Eventuele risico's	Er is op dit moment geen risico bekend.		
Overige informatie	<p><u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u></p> <p>De doelstellingen van de Stichting Groenfonds Midden-Delfland sluiten aan op de gemeentelijke missie, zoals ook vastgelegd in Midden-Delfland® 2025. De pijler van het open groene agrarische cultuurlandschap, de melkveehouderij, staat onder druk. Door ondersteuning van deze sector wordt gewerkt aan de doelen van de stichting, te weten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - instandhouding van het open agrarisch cultuurlandschap - verbetering van de relatie stad en platteland. <p><u>Wat zijn de beleidsvoornemens?</u></p> <p>Zorgen voor continuering van de activiteiten zoals de stichting deze ontwikkelt. Dit houdt in: beloning van groene diensten op het gebied van natuur en landschap (doelstelling 1) en educatie en recreatie (doelstelling 2).</p> <p>Samen met de stichting wordt gewerkt aan de concretisering van de doelstellingen. Voorbeelden zijn toetreding van andere gemeenten, het promoten van de Streekrekening, en Vliegende Wandelpaden. Daarnaast maakt de stichting komend jaar een strategische balans op.</p>		

Naam	Stichting Businesspark Haaglanden	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Stichting	
Financieel belang gemeente	De jaarlijkse gemeentelijke bijdrage kan oplopen € 10.000.	
Vermogenspositie	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	€ 11.190	€ 11.190
	€ 0	€ 0
	De stichting is in 2016 geformaliseerd. Er is een jaarrekening 2017 opgesteld en er is een kascontrole uitgevoerd.	
Bestuurlijk belang gemeente	<p>De stichting betreft regionale samenwerking tussen de gemeenten Den Haag, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp en Midden-Delfland op het gebied van bedrijventerreinen. Regionale samenwerking en afstemming vergroten de slagkracht bij de ontwikkeling van bedrijventerreinen en gaat onderlinge regionale concurrentie tegen.</p> <p>Vanuit Midden- Delfland zijn wij zeer geïnteresseerd in het faciliteren van arbeidsintensieve bedrijven en duurzaamheid. Het businesspark probeert vanuit de gebundelde kracht en omvang van de deelnemende gemeenten meer te kunnen bereiken op deze thema's. Zo kijkt het businesspark momenteel naar de mogelijke toepassing van circulaire economie.</p>	
Eventuele risico's	Er zijn op dit moment geen risico's bekend.	
Overige informatie	<p><u>Wat zijn de beleidsvoornemens?</u></p> <p>Het businesspark Haaglanden is een samenwerkingsverband op het gebied van de ontwikkeling en uitgifte van nieuwe bedrijfsterreinen. Deelnemers zijn de gemeenten Midden-Delfland, Den Haag, Rijswijk en Pijnacker-Nootdorp. De gemeenten en bedrijven zijn ieder individueel beleidsmatig, financieel en juridisch verantwoordelijk voor de bedrijventerreinen die onder de vlag van het Businesspark Haaglanden worden uitgegeven en ontwikkeld.</p> <p><u>Wat willen we met deelname bereiken?</u></p> <p>Het creëren en behouden van werkgelegenheid en het bieden van aantrekkelijke vestigingslocaties in de regio staan centraal. Dit komt ten gunste van alle deelnemende gemeenten.</p> <p>Doel van de samenwerking is de gronduitgifte voor de klant zo soepel mogelijk te laten verlopen. De samenwerking tussen de ambtelijke accountmanagers van gemeenten en bedrijven is binnen het businesspark georganiseerd. Samen hebben zij meer kennis, meer mogelijkheden en een groter netwerk.</p>	

Naam	Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland	
Vestigingsplaats	Midden-Delfland	
Rechtsvorm	Stichting	
Financieel belang gemeente	<p>Aan deelname is geen gemeentelijk bijdrage gekoppeld.</p> <p>De stichting heeft geen winstoogmerk. De bestuurders ontvangen geen financiële vergoeding voor hun werkzaamheden.</p>	
Vermogenspositie	<p>De Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland is eind 2017 opgericht. Over 2017 is geen jaarrekening opgesteld.</p> <p>De gemeente Midden-Delfland heeft als penvoerder van de Landschapstafel Hof van Delfland een provinciale subsidie ontvangen voor projecten van de Landschapstafel. Deze middelen zijn medio 2018 overgedragen aan de Stichting. Het uitbetalen (doorsluizen) van deze provinciale middelen wordt op verzoek van de deelnemers van de Landschapstafel Hof van Delfland financieel-administratief uitgevoerd door de gemeente Midden-Delfland.</p>	

Bestuurlijk belang gemeente	<p>De Stichting is opgericht door de gemeenten Maassluis, Midden-Delfland en Pijnacker-Nootdorp. Andere leden van de Landschapstafel Hof van Delfland kunnen toetreden tot de stichting. De Landschapstafel Hof van Delfland is een formele adviesraad van het stichtingsbestuur. Besluitvorming van het bestuur is gekoppeld aan een instemmend advies, zoals bij het toekennen van subsidie aan projecten. In het eerste kwartaal 2018 heeft de Stichting de ANBI-status gekregen.</p> <p>Primaire doelstelling van deelname aan de stichting is het creëren van een efficiënte organisatie voor de financiële ondersteuning van de doelstelling behoud en versterken van het regionale landschap.</p> <p>Secundaire doelstelling op termijn is het vergroten van de kansen op externe fondsen of andere externe financiële middelen voor ontwikkeling en beheer van groene landschappen.</p> <p>De</p>
Eventuele risico's	<p>Er zijn op dit moment geen risico's bekend. Het bestuur van de Stichting kan slechts middelen aan projecten toekennen, voor zover de Stichting daar ook daadwerkelijk de beschikking over heeft.</p>
Overige informatie	<p><u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u></p> <p>Deelname aan de stichting heeft als doel om in samenwerking met andere overheden en gebiedsorganisaties de financiële ondersteuning van het beleid tot behoud, versterking en verdere ontwikkeling van de groene landschappen efficiënt te reguleren.</p> <p><u>Wat zijn de beleidsvoornemens?</u></p> <p>De rechtsvorm van de stichting wordt hierbij gebruikt om middelen te werven en ondersteuning te bieden aan projecten die:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. De kwaliteiten van de open groene landschappen behouden en versterken; b. De gebruiks- en belevingswaarden van natuur, recreatie, (cultuur)historie en agrarisch cultuurgebruik of een combinatie van deze gebruiksbestemmingen behouden en versterken; <p>De gebruiks- en belevingswaarden voor de inwoners van het omliggend stedelijk gebied vergroten door meer inhoud te geven aan de relatie stad en land.</p>

3. 3. Grondbeleid

Het grondbeleid heeft invloed op en een relatie met de realisatie van de vastgestelde programma's voor de ruimtelijke ontwikkeling, wonen en verkeer, cultuur, sport en recreatie en economische structuur. Daarnaast heeft het grondbeleid een grote financiële impact. Externe invloeden als marktomstandigheden en vertragingen bij de ontwikkelingen hebben invloed op de financiële positie van de gemeente.

Nota grondbeleid

Het huidige grondbeleid vindt zijn oorsprong in juli 2009 met het vaststellen van de Nota Grondbeleid 2009. In februari 2015 heeft de raad hier een update op vastgesteld middels de Nota Grondbeleid 2014. De herziening van de nota grondbeleid staat voor 2019 gepland.

De Nota Grondbeleid vormt het beleidskader waarmee wij richting geven aan de ontwikkeling van gronden in de gemeente Midden-Delfland. De nota verschaft inzicht in de wijze waarop de gemeente haar grondbeleid voert en zorgt tevens voor eenduidige kaders. Door middel van deze nota geeft de raad sturing aan het grondbeleid van onze gemeente.

De gemeente Midden-Delfland vormt voor de omliggende steden een aantrekkelijke, dichtbij gelegen ruimte om te recreëren, verblijven en sporten. Midden-Delfland is een gemeente met een uniek landschap dat behouden, beschermd en versterkt moet worden. Het is in het belang van de gehele regio dat dit gebied in de toekomst verder ontwikkelt en kan blijven fungeren als de groene binnentuin in een sterk verstedelijkte omgeving. De doelstellingen om dit te bereiken zijn opgenomen in de Gebiedsvisie Midden-Delfland® 2025 en de visie Vitale Dorpen 'Behoud door ontwikkeling'. De doelstellingen die de gemeente Midden-Delfland heeft vastgesteld, vragen meermaals om een actief grondbeleid.

Op basis van prioriteit, grondpositie, gemeentelijke doelstellingen en financieel risicoprofiel bekijken we in voorkomende gevallen of een meer faciliterend grondbeleid gewenst/nodig is.

In de grondexploitatieberekeningen houden we zo goed mogelijk rekening met het gewenste woningbouwprogramma zoals vastgelegd in de door de raad vastgestelde woonagenda. Dit geldt ook voor andere door de raad vastgestelde beleidsdoelen, zoals duurzaamheid.

Verantwoordingsinformatie

Informatievoorziening

Voor de gemeente is een grondexploitatie een bedrijfsmatige activiteit waarbij wij risicodragend optreden. Begin 2018 zijn alle grondexploitatieprojecten met peildatum 1 januari 2018 aan de raad aangeboden. Daarnaast is in vertrouwen met de raad gediscussieerd over de bij de grondexploitatie (grexen) behorende risicoanalyse.

Van de volgende projecten stelde de raad de herzieningen per 1 januari 2018 in mei 2018 vast: Lookwest-Noord, bedrijfsterreintjes Hoopolder, Keenenburg V, Kreekzone, Commandeurspolder IV, Centrum Den Hoorn, Maaslandse Dam, Vastgoedzone en Spreeuwenest.

Het is een doelstelling om jaarlijks de (herziening van de) grondexploitatie ter goedkeuring, dan wel ter kennisname aan de raad voor te leggen.

Relatie grondexploitatie met de begroting

De grondexploitaties zijn direct gekoppeld aan de begroting. Hiervoor worden de in mei 2018 aan de raad gepresenteerde grondexploitaties gebruikt. De jaarschijven 2019 tot en met 2022 uit deze exploitaties zijn overgenomen als investeringen en opbrengsten in de voorliggende begroting. De verwachte kosten en opbrengsten 2018 worden gebruikt bij het controleren van de ramingen voor de budgetten in 2018. Dit heeft plaatsgevonden in het voorjaar 2018.

Aan het eind van 2018 wordt gestart met de herzieningen van de exploitaties per 1 januari 2019. De mutaties die hieruit voortkomen ten opzichte van de in 2018 gepresenteerde grondexploitaties worden verantwoord in de jaarrekening 2018 en de raadsvoorstellen voor de herzieningen van de grondexploitatie per 1 januari 2019. Alle in deze meerjarenbegroting opgenomen getallen zijn gerelateerd aan de grondexploitaties zoals gepresenteerd aan de raad in mei 2018. Tekorten in de reserve Grondexploitaties moeten wij dekken uit andere reserves.

Meerjarenontwikkeling van de reserve Grondexploitaties

Winst- en verliesnemingen

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn regels opgenomen over de tijdstippen wanneer winst of verlies genomen mag en moet worden vanuit de grexen. Het BBV heeft daarbij aansluiting gezocht met een algemeen aanvaardbare methodiek in de vorm van de Poc—methode (Percentage of completion), rekening houdende met de bijzondere kenmerken van gemeentelijke grondexploitaties. Deze methodiek is vanaf 2016 in het BBV opgenomen. In de financiële verordening is nog een andere methodiek opgenomen. Omdat de gemeente niet mag afwijken van het BBV wordt de betreffende methode bij de eerstvolgende wijziging van de financiële verordening verwijderd.

Bij een grex met een negatief exploitatieresultaat moet in principe direct, in dit geval bij de jaarrekening 2018, verlies genomen worden. Dit geldt ook voor projecten waarin geïnvesteerd is, geen grex is opgesteld, maar waarbij niet (via een grex of overeenkomst) aangetoond kan worden dat de investeringen terugverdiend gaan worden.

De winst- en verliesnemingen worden conform de gemeentelijke Nota grondbeleid ten gunste of ten laste gebracht van de reserve Grondexploitaties. De verliesnemingen in de vorm van een dotatie aan een voorziening (geoormerkte reserve) voor de tekorten op de grexen.

Bij de jaarrekening 2017 is verlies genomen bij de projecten Kreekzone, Centrum Den Hoorn en Keenenburg V. Daarnaast is er winst genomen bij de projecten Lookwest-Noord, Maaslandse Dam en Commandeurspolder IV.

Ontwikkeling reserve Grondexploitaties op langere termijn

Als alle verwachte winst- en verliesnemingen in de tijd uitgezet worden, levert dat het volgende beeld op voor de ontwikkeling van de reserve Grondexploitaties.

Stand per 31 december 2017	:	€ 0,1 mln. positief
Verwachte stand per 31-12-2018	:	€ 0,1 mln. positief
Verwachte stand per 31-12-2019	:	€ 0,1 mln. positief
Verwachte stand per 31-12-2020	:	€ 3,0 mln. positief
Verwachte stand per 31-12-2021	:	€ 3,0 mln. positief
Verwachte stand per 31-12-2022	:	€ 3,8 mln. positief

Indien aan het einde van een boekjaar de ontwikkeling van de reserve Grondexploitaties negatief wordt, leidt dit tot het dekken van dit tekort (storting in voorziening) ten laste van de Algemene reserve. In de bovenstaande prognose is dit niet nodig.

De daadwerkelijke ontwikkeling van de reserve Grondexploitaties is afhankelijk van de ramingen uit de grondexploitaties voor kosten en opbrengsten, planaanpassingen, optimalisaties en de hoogte van de verliesnemingen. Bij de verliesnemingen is in bovenstaand schema er vanuit gegaan dat alle exploitaties uitgevoerd worden zoals nu geprognosticeerd. Gedurende het jaar wordt regelmatig gecontroleerd in hoeverre sprake is van belangrijke afwijkingen en wordt daarna beoordeeld of er moet worden bijgestuurd. Bij de bovenstaande ontwikkeling zijn eventuele tussentijdse winstnemingen buiten beschouwing gelaten.

Wanneer de reserve Grondexploitaties zich ontwikkelt overeenkomstig de bovengenoemde prognose, dan ontstaat er naar verwachting financiële ruimte om aan het saldo van de reserve of een deel daarvan een nadere/andere bestemming te geven. Op dat moment doen wij daarvoor concrete voorstellen. In de meerjarenbegroting is opgenomen dat de eerdere bijdrage aan de reserve Grondexploitaties vanuit de algemene exploitatie ter hoogte van € 5,5 miljoen op termijn terugvloeit vanuit de reserve Grondexploitaties. Op basis van de huidige informatie is voor deze storting onvoldoende ruimte beschikbaar om deze daadwerkelijk tot het volle bedrag terug te laten vloeien naar de algemene exploitatie.

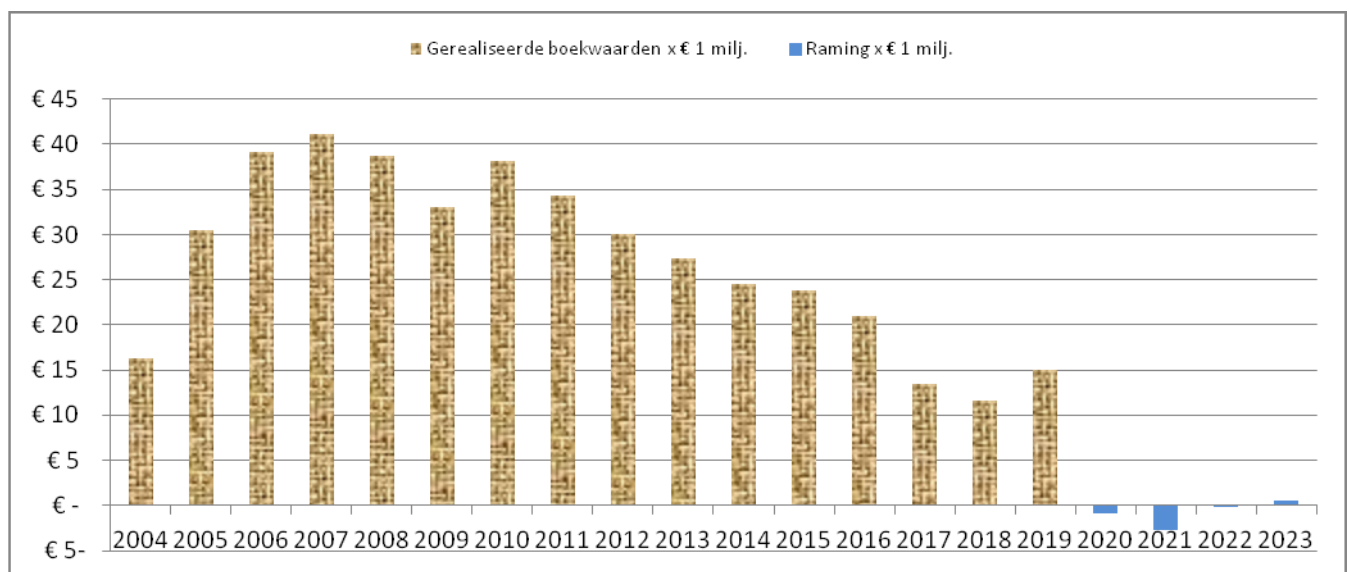
Hieronder is een overzicht gegeven van de verwachte resultaten en eerdere verliesnemingen per project.

Complexen/project	Verwacht resultaat 1-1-2018 na verlies-/ winstnemingen 2017	Verlies (-) en winst (+) nemingen t/m 2017
6.820.02 Lookwest Noord	€ 9	€ -1.496
6.320.10 Bedrijfsterreintjes Hoopolder	€ 8	€ 0
6.320.12 Vastgoedzone	€ 2.615	€ 0
6.820.04 Centrum ontwikkeling Den Hoorn	€ 0	€ -9.236
6.820.05 Keenenburg V	€ 0	€ -406
683018 Commandeurspolder IV	€ 243	€ 31
6.820.08 Ruimte voor ruimte (Maasl. Dam)	€ 1.127	€ -1.945
6.820.09 Kreekzone	€ 0	€ -4.795
6.820.10 Spreeuwenest Maasland	€ 59	€ -281

Bovenstaande grexen zijn grexen die ter kennisname zijn gebracht aan de raad en waarop geheimhouding van toepassing is.

Ontwikkeling boekwaarde

De boekwaarde betreft het verschil tussen gedane investeringen en gerealiseerde opbrengsten. Hieronder is de ontwikkeling van de gerealiseerde en verwachte boekwaarde van alle grondexploitaties gezamenlijk in grafiekvorm weergegeven.

Per saldo is de boekwaarde per 31 december 2017 € 11,6 miljoen. Nadat de boekwaarde jaren achterelkaar daalde neemt deze nu tijdelijk toe doordat wij uit te geven percelen bouwrijp moeten maken. Zoals bijvoorbeeld de Kreek en de Vastgoedzone.

Risicoanalyse

Vanwege het risicodragende karakter en de grote omvang van de grondexploitaties vormt een risicoanalyse een wezenlijk onderdeel bij de beoordeling van de projecten en de informatievoorziening naar de raad. Een overzicht met een beschrijving van de algemene risico's van de projecten - en voor enkele projecten ook nog een aantal projectspecifieke risico's - is in mei 2018 schriftelijk onder geheimhouding aan de raad voorgelegd.

Voor alle risico's zijn de financiële consequenties voor de grexen (gezamenlijk) berekend en is een inschatting gemaakt van de kans dat dit risico zich daadwerkelijk voordoet. Deze twee samen vormen een product waarbij in aanmerking wordt genomen bij de beoordeling of de risico's naar verwachting opgevangen kunnen worden binnen de reserve Grondexploitaties. Nadrukkelijk wordt

erop gewezen dat inschattingen of bepaalde ontwikkelingen die zich kunnen voordoen een subjectief karakter dragen. Het stil staan bij eventuele risico's zorgt ervoor dat deze risico's in ieder geval de aandacht krijgen. De ontwikkeling van deze risico's wordt periodiek gemonitord.

De absolute omvang van de risico's wordt bruto risico's genoemd. Als deze bruto risico's vermenigvuldigd worden met de kans dat ze optreden resteren de netto risico's. Het is wenselijk om financiële dekking te hebben voor de som van alle netto risico's. Deze dekking is aanwezig door de geprognoseerde ontwikkeling van de reserve Grondexploitaties.

Bij de grexen 2018 is een positief (netto) risico gecalculeerd van € 0,4 miljoen voor algemene risico's. Voor projectspecifieke risico's is een netto-risico van € 1,1 miljoen gecalculeerd. Per saldo een netto-risico van € 0,7 miljoen.

Het saldo van de reserve Grondexploitaties wordt op termijn (31 december 2022) begroot op € 3,8 miljoen positief. De berekende en ingeschatte risico's kunnen daarom naar verwachting binnen de reserve opgevangen worden.

Conclusie

Uit de risicoanalyse blijkt dat wij de geraamde exploitatiesaldi en de geschatte risico's op langere termijn binnen de reserve Grondexploitaties kunnen opvangen en dat er dus geen aanvullende middelen uit de gewone exploitatie nodig zijn.

3. 4. Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf gaan wij in op het onderwerp de kapitaalgoederen en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties. De kwaliteit van de openbare ruimte is belangrijk voor het woongenot van inwoners. De kapitaalgoederen dragen bij aan dit woongenot. Het gaat hierbij om wegen, riolering, groenvoorzieningen, speelplaatsen, verlichting, bruggen, beschoeiingen, gebouwen.

Beleids- en beheerplannen

Beleids-/ beheerplannen	Programma	Jaar van vaststelling	Gepland jaar van actualisatie
Wegenbeheerplan	Beheer openbare ruimte	2015	2020
Openbare verlichtingsplan	Beheer openbare ruimte	2015	2020
Kunstwerken	Beheer openbare ruimte	2015	2019
Gemeentelijk rioleringsplan	Beheer openbare ruimte	2016	2020
Groen beleidsplan	Beheer openbare ruimte	2007	2022
Bomenbeleidsplan	Beheer openbare ruimte	2009	2025

In ieder beleids-/beheerplan werken wij met één of meerdere vastgestelde kwaliteitsniveaus. Door de vastgestelde bezuinigingen wijken wij soms gemotiveerd van deze kwaliteitsniveaus af (bijvoorbeeld bij het wegenonderhoud). De ramingen voor het onderhoud zijn opgesteld op basis van de vastgestelde kwaliteitseisen. Afhankelijk van het soort onderhoud is ook de keuze gemaakt voor dekking van de kosten.

In hoofdlijnen worden het beheer en onderhoud gesplitst in:

- nieuwe investeringen (activering, dekking kapitaallasten via exploitatie)
- groot onderhoud (dekking via exploitatie)
- klein (regulier) onderhoud (dekking via exploitatie).

Voor de wijze van activering van de kapitaalgoederen wordt verwezen naar de financiële verordening 2017 van de gemeente Midden-Delfland. In de verordening is onderscheid gemaakt tussen activa met maatschappelijk nut, zoals wegen, en activa met economisch nut, zoals gebouwen en riolering. In de notitie is beschreven hoe met de activa wordt omgegaan. Ook de zogenaamde rehabilitatiekosten van wegen en grotere vervangingsinvesteringen worden geactiveerd. Als groot onderhoud plaatsvindt, komt dit ten laste van de exploitatie.

Exploitatiekosten (in €) voor groot en regulier onderhoud van de kapitaalgoederen (inclusief kapitaallasten en manuren) in de periode 2019 t/m 2022:

Programma	Taakveld	2019	2020	2021	2022
3	Wegen	1.166.538	1.350.951	1.420.447	1.468.743
3	Openbare verlichting	361.006	386.831	377.037	399.580
3	Kunstwerken	500.812	582.816	597.003	621.356
3	Rioleringsplan	1.602.717	1.609.694	1.592.113	1.689.770
3	Binnenhavens & waterwegen	128.783	130.363	132.069	133.804
3	Beschoeiingplan	154.734	192.158	207.100	225.404
3	Groen beleids-/beheerplan	1.237.075	1.249.477	1.261.699	1.274.564
3	Speelplaatsen	158.029	166.659	174.155	173.084
	Totalen	5.309.694	5.668.949	5.761.623	5.986.305

Nieuwe en vervangingsinvesteringen (in €) die via activering zijn opgenomen:

Programma	Taakveld	2019	2020	2021	2022
3	Wegen	2.281.794	775.000	695.000	450.000
3	Openbare verlichting	216.200	169.200	172.200	175.350
3	Kunstwerken	2.276.558	587.200	1.391.200	2.745.600
3	Rioleringsplan	383.000	383.000	469.000	469.000
3	Binnenhavens en waterwegen	0	0	0	0
3	Beschoeiingplan	518.406	200.000	250.000	350.000
3	Groen beleids-/beheerplan	25.000	25.000	25.000	50.000
3	Speelplaatsen	155.000	90.000	150.000	120.000
	Totalen	5.855.958	2.229.400	3.152.400	4.359.950

Een toelichting op de belangrijkste beheerplannen lichten we in het navolgende toe. Daarbij wordt ingegaan op het beleidskader, de financiële consequenties en de vertaling in de programmabegroting.

Wegenbeheerplan

Beleid

In 2019 wordt het huidige beleidsplan geactualiseerd. Met het doorvoeren van structurele bezuinigingen op het wegenonderhoud is de kwaliteit ondanks het overstappen van profielbreed onderhoud naar wegvakonderdeel gericht onderhoud¹ aanzienlijk achteruit gegaan. Dit blijkt uit schouwgegevens van mei 2018. Wij verwachten dat in 2019 gemiddeld ca. 82% van het wegenareaal de beeldkwaliteit A en B (voldoende volgens CROW-norm) haalt. Het in het huidige beleidsplan vastgestelde doel was 94% beeldkwaliteit A en B in 2020.

Activiteiten 2019:

- onderhoud asfaltwegen op basis van de actuele wegenschouw gegevens uit ons beheerspakket. Uitvoering in wegvakonderdeel gericht onderhoud;
- onderhoud elementverhardingen op basis van de actuele wegenschouw gegevens uit ons beheerspakket. Uitvoering in wegvakonderdeel gericht onderhoud;
- onderhoud wegbermen en halfverhardingen op basis van schades en meldingen;
- onderhoud en vervanging wegmeubilair;

De volgende investeringen worden in 2019 uitgevoerd naast het regulier onderhoud:

- reconstructie Willemsoordseweg;
- reconstructie Kerkweg;
- reconstructie Hof van Delftstraat (in synergie met verkeer en centrumplan);
- reconstructie deel Rijksstraatweg (gelegen tussen de Hoornsewal en Zuidhoornseweg);
- bij iedere reconstructie en of onderhoudsklus op basis van technische levensduur mogelijkheid hergebruik van materialen in dat plan bepalen. Indien hergebruik ter plaatse niet mogelijk is, deze materialen als grondstof voor funderingen of halfverharding af te voeren.

Financiering

Dit reguliere preventieve onderhoud aan asfalt- en elementverhardingen vindt plaats op basis van het onderhoudsplan. Dit onderhoudsplan wordt gemaakt op basis van de resultaten van de wegininspecties. Met dit onderhoud is in 2019 een bedrag gemoeid van € 1.166.538, inclusief vaste lasten zoals kapitaallasten, verzekering, manuren, tractie. De direct inzetbare middelen voor het dagelijks beheer en onderhoud aan wegen bedragen in 2019 circa € 697.000. Dit is exclusief investeringen.

¹Bij profielbreed onderhoud worden naast elkaar gelegen wegvakonderdelen in een werk hersteld (een goed of matig onderdeel wordt ook meegenomen). Bij wegvakonderdeel gericht onderhoud wordt alleen het onvoldoende scorende wegvakonderdeel hersteld.

Openbare verlichting

Beleid

Het verbeteren en het energie zuiniger maken van de openbare verlichting vindt plaats aan de hand van het actuele beheerplan/ keuzenotitie. Het reguliere preventieve onderhoud aan openbare verlichting vindt plaats op basis van het onderhoudsplan. In overleg met ANEXO zijn de bedragen voor energie, onderhoud armaturen en groepsremplace (naar beneden) bijgesteld.

Afgeschreven verlichting vervangen wij voor zuinige, slimme en innovatieve verlichting. In het (landelijke) energieakkoord voor duurzaam energiebeleid zijn doelstellingen op het gebied van energiebesparing beschreven. Aan de hand van het beheerplan willen we bereiken dat de openbare verlichting:

- conform de ROVL-2011 richtlijnen, in goede staat van onderhoud blijft;
- wanneer mogelijk wordt verbeterd;
- conform de doelstelling energiezuiniger en slimmer wordt.

De lichttechnische kwaliteit verbetert zonder extra milieubelasting door afgeschreven openbare verlichting te vervangen. Verlichting op maat (toepassen van de juiste verlichtingstechniek) bespaart energie. Voorbeelden zijn:

- groene led verlichting buitengebied;
- ledverlichting binnen de bebouwde kom;
- toepassen van dimmers;
- aanbrengen van slimme techniek zoals detectie en op afstand monitoring.

Maatregelen in 2019:

- oude en afgeschreven armaturen vervangen en verbeteren doormiddel van led verlichting;
- conform het actuele beheerplan energie- en CO₂ -besparende maatregelen uitvoeren in de vorm van dimmers, slimme technieken en het toepassen van (groene) led verlichting;
- verlichten van achterpaden.

Financiering

Met het onderhoud is in 2019 een bedrag gemoeid van € 361.006, inclusief vaste lasten. De direct inzetbare financiële middelen voor het laten branden van en het dagelijks beheer en onderhoud aan de openbare verlichting bedragen in 2019 circa € 220.000 Dit is exclusief investeringen.

De volgende investeringen worden uitgevoerd naast het regulier onderhoud. Het gaat om het vervangen van lichtmasten 2019 voor een bedrag van € 166.200. Dit levert in de toekomst besparingsmogelijkheden op.

Kunstwerken (bruggen)

Beleid

Het beheerplan bruggen 2015-2019 is vastgesteld in 2015. Het beheerplan geeft inzicht in het kwaliteitsniveau van de kunstwerken, doelstellingen en hiervoor benodigde middelen.

Maatregelen in 2019

De vastgestelde doelstellingen voor 2019 zijn de volgende:

- extra uitlichten karakteristieke en/of beeldbepalende kunstwerken door onderhoud op kwaliteitsniveau A+;
- de overige kunstwerken onderhouden op kwaliteitsniveau A;
- wegens tegenvallend aanbestedingsresultaat schuift de uitvoering van de renovatie Trambrug te Schipluiden door naar 2019. U bent hierover per brief geïnformeerd.

Financieel

Met het preventieve en correctieve onderhoud is in 2019 een bedrag gemoeid van circa € 248.000. Dit bedrag maakt deel uit van de totale begroting voor kunstwerken in 2019 van € 500.812. Voor de trambrug is een investeringskrediet van € 1,93 miljoen beschikbaar gesteld. Dit investeringskrediet wordt deels gedekt door subsidiebijdragen ter grootte van € 585.000.

Openbaar groen

Beleid

De gemeenteraad heeft het "Groenbeleidsplan Midden-Delfland 2007-2022", zoals uit de titel blijkt, vastgesteld voor de periode 2007-2022. Bij de vaststelling is bewust gekozen voor een lange looptijd van het plan. De reden daarvan is dat ontwikkelingen in het openbaar groen vaak langjarig zijn. Bestendigheid in beleid is belangrijk om het groenbeheer goed uit te kunnen voeren.

Het "Bomenbeleidsplan Midden-Delfland 2009" is van kracht sinds 2009 en kent feitelijk geen vastgestelde looptijd. Inhoudelijk overlapt het bomenbeleid met het groenbeleidsplan. Het bomenbeleidsplan is alleen meer toegespitst op bomen. De redenen van bestendigheid gelden ook voor dit vakgebied.

De groenvoorzieningen in Midden-Delfland worden door de eigen dienst en door aannemers onderhouden. Het overgrote deel van het onderhoud is uitbesteed aan aannemers. De afspraken met de aannemers over planmatige uitvoering van het onderhoud zijn vastgelegd in meerjarige onderhoudscontracten (groenbestekken).

Financiering

Met het groenonderhoud is een bedrag gemoeid van € 1.237.075 in 2019, inclusief vaste lasten zoals kapitaallasten, manuren en tractie.

Water

Beleid

Het Hoogheemraadschap van Delfland is, binnen haar beheergebied, verantwoordelijk voor de waterkwantiteit en -kwaliteit. Daarom eist het hoogheemraadschap door middel van de regelgeving in de zogenaamde 'keur' dat alle watergangen voldoen aan de normen die zij daaraan stelt. Deze normen bepalen onder meer de diepte van de watergang en de hoeveelheid plantengroei die is toegestaan.

Afhankelijk van het type watergang en de daarvoor geldende normen moet het onderhoud minder of meer frequent uitgevoerd worden. De eigenaren en/of aangelanden van de watergangen zijn voor deze uitvoering verantwoordelijk.

De gemeente is eigenaar en aangelande van een groot aantal watergangen of delen daarvan. Voor de gemeente betekent dit dat zij hieraan jaarlijks onderhoud moet uitvoeren. Voorbeelden van dergelijke werkzaamheden zijn het uitmaaïen van de watergangen, uitvoeren van baggerwerkzaamheden, maaien van de slootkanten en verwijderen van drijfvuil en overhangende takken.

Beschoeiingen

Een groot aantal watergangen, die de gemeente beheert, is voorzien van een beschoeiing van hout of kunststof. Een beschoeiing is aan normale slijtage onderhevig en moet na een aantal jaren vervangen worden. Meestal is de levensduur van een beschoeiing ongeveer 30 jaar. Dit zorgt voor een piek in de vervanging van beschoeiingen in woonwijken die werden gebouwd in de jaren '70 en '80 van de vorige eeuw. Vanaf 2019 begint een renovatie van deze beschoeiingen.

In 2016 is voor alle beschoeiingen die de gemeente beheert een inventarisatie gemaakt van de kwaliteit en de verwachte resterende levensduur. In combinatie met het landelijk beleid (Kader Richtlijn Water) en gemeentelijk beleid (Groenbeleidsplan, Waterplan) heeft dit geleid tot een meerjarenplanning voor het onderhoud.

Financiering

Het reguliere preventieve onderhoud aan water (maaïen van waterplanten en baggeren) gebeurt op basis van het onderhoudsplan. Met dit onderhoud is in 2019 een bedrag gemoeid van circa € 99.000. Voor het vervangen van beschoeiingen is in 2019 een investeringskrediet beschikbaar van € 518.406.

Speelvoorziening

Beleid

Het beleidsplan (Nota speelplaatsen gemeente Midden-Delfland) is gericht op een ontwikkeling van het aanbod van speelvoorzieningen. Het areaal speelplekken verandert geleidelijk. Aanpassingen leiden tot een betere spreiding van het aanbod. Speeltoestellen verouderen en zijn in principe na 10 tot 15 jaar afgeschreven (afhankelijk van het materiaal). Door het opstellen en bijhouden van een beheer-, vervangings- en onderhoudsprogramma kunnen de spelterreinen kwalitatief in goede conditie worden gehouden en voldoen deze aan de veiligheidseisen.

Vervanging speelplaatsen

In het beleidsplan is op basis van wetgeving (attractiebesluit) en de kwaliteit van de speelplaatsen een vervangingsoverzicht opgesteld. De gemeente telt in totaal 80 speel- en sportplekken. De verdeling per dorp is: Maasland 28, Den Hoorn 27 en Schipluiden 25.

De gemeente voert het onderhoud aan speelterreinen zelf uit. Maandelijks controleren wij de toestellen en terreinen. Ook voeren wij jaarlijks een algemene veiligheidsinspectie uit. Bij gebreken en/of schade nemen wij direct maatregelen. De controles en verrichte reparaties tekenen wij op in een logboek. Vanaf 2011 wordt het schoonmaken van de skatevoorziening ten laste gebracht van het project 'zwerfvuil'.

Het reguliere preventieve onderhoud aan speelvoorzieningen gebeurt op basis van het beleidsplan.

Financiële consequenties

Met dit onderhoud is een bedrag gemoeid van € 43.087 in 2019. In 2019 is voor het uitvoeren van reconstructies aan speelvoorzieningen een investeringskrediet geraamd van € 155.000.

Riolering

Beleid

Voor het beschermen van de volksgezondheid, het milieu en het tegengaan van wateroverlast is een goede riolering een onmisbare voorziening.

De gemeente is verantwoordelijk voor de inzameling en transport van het afvalwater en moet faciliteren bij het afvoeren van overtollig regen- en grondwater van particulieren.

In 2016 is er een nieuw zogenaamd verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan (vGRP) vastgesteld. Dit vGRP bestrijkt de planperiode 2016-2020. In het vGRP zijn de afval-, hemel- en grondwaterzorgplicht in individuele en samenhangende doelstellingen verankerd. De verschillende activiteiten en de daarvoor benodigde middelen zijn hierin benoemd en vastgesteld.

Net als in 2018 worden voor 2019 de strategieën in een operationeel jaarprogramma uitgewerkt naar concrete plannen voor aanleg, onderzoek, maatregelen, reparaties, vervanging en verbetering voor dat jaar. In het Operationele Programma (O.P.) wordt tevens aangegeven of alle in voorafgaande O.P.'s beschreven taken zijn uitgevoerd (een evaluatie). Achtereenvolgende O.P.'s geven dus een volledig beeld van alle activiteiten die in de planperiode van het vGRP worden/zijn uitgevoerd.

Maatregelen in 2019

De belangrijkste doelen en acties die in het operationeel programma 2018 nader uitgewerkt worden:

- vervanging en relining vrijvervalriolering;
- vervanging versleten pompen van de drukriolering;
- reiniging vrijverval- en drukriolering in combinatie met uitvoeren camera-inspecties;
- onderzoeken functioneren riolering (onder andere meten aan overstorten);
- onderhoud aan gemalen en pompen drukriolering en vrijvervalriolering (niet vooraf in te plannen reparaties).

Financiering

Het reguliere preventieve onderhoud aan rioleringen gebeurt op basis van het operationeel plan. Met dit onderhoud is in 2019 een bedrag gemoeid van € 1.602.717 (inclusief kapitaallasten, manuren en tractie).

De geplande investering in 2019 zijn: voor vrijvervalriolering € 230.000, voor rioolgemalen € 49.000 en voor de drukriolering € 104.000.

Samenwerking gemeente Delft

De drukriolering van vijf minigemalen aan de Lookwatering in Delft staat in directe verbinding en loost dus ook op de drukriolering van Midden-Delfland. Hoewel deze vijf minigemalen en bijbehorende drukriolering formeel het eigendom zijn van gemeente Delft is uit praktische overwegingen met gemeente Delft afgesproken dat gemeente Midden-Delfland deze minigemalen voor hen beheert.

Een vergelijkbare situatie doet zich voor aan de Schieweg. Gemeente Delft beheert hier een vergelijkbaar aantal minigemalen voor de gemeente Midden-Delfland. De situatie en omvang is in beide situaties ongeveer gelijk, zodat is afgesproken dat een en ander met 'gesloten beurs' plaatsvindt. Er vindt dus geen verrekening plaats.

Verdergaande samenwerking in de (afval)waterketen

Beleid

Een onderhandelingsakkoord is door het Rijk, de VNG, het IPO en de UvW getekend voor een breed bestuursakkoord op 21 april 2011. Onderdeel van het brede bestuursakkoord is het deelakkoord water. In dit deelakkoord wordt primair ingezet op het vergroten van de doelmatigheid van het beheer van het watersysteem en de waterketen.

Het doel van de aanpak van de afvalwaterketen is:

- het realiseren van kostenbesparingen in het beheer van de afvalwaterketen;
- het vergroten van de kwaliteit van de uitvoering van de beheerstaken en het innovatievermogen;
- het verminderen van de kwetsbaarheid van de uitvoering van beheerstaken.

De afspraken zijn gericht op een intensieve samenwerking bij de uitvoering van de beheerstaken tussen gemeenten onderling en tussen gemeenten en waterschappen.

Stand van zaken in onze regio

Tijdens de watertafel op 22 november 2013 is de bestuurlijke overeenkomst 'Netwerk Afvalwaterketen Delfland' (NAD) door alle partijen (gemeenten en Delfland) getekend. Met de bestuurlijke overeenkomst wordt regionaal invulling gegeven aan de landelijke afspraken. Voor elke samenwerkingskans is steeds een vertrekpunt vastgelegd in de bij de overeenkomst behorende notitie 'Uitvoeringsafspraken Afvalwaterketen Delfland'.

Er zijn twee sporen waarop kan worden samengewerkt. Spoor 1 gaat over het beleid, de planvorming, kennis en innovatie en het afwegen en afstemmen van investeringen. Spoor 2 gaat in op het beheer en onderhoud van de afvalwaterketen. Het betreft hier de operationele werkzaamheden maar ook analyses van het daadwerkelijk functioneren van het de afvalwaterketen en het verbeteren van de sturing van het afvalwater

Door verschillende (ambtelijke) werkgroepen worden de samenwerkingskansen verkend en verder uitgewerkt. De komende jaren resulteert dit mogelijk in samenwerkingsvoorstellen die bestuurlijk worden voorgelegd.

Lange termijn visie afvalwaterketen

In 2014 is er o.a. gewerkt aan een gemeenschappelijke visie. Een lange termijn visie biedt sturing aan een gezamenlijk onderzoeks- en innovatieprogramma om op termijn aan de visie te kunnen voldoen. De lange termijn Visie is op 8 december 2014, tijdens de bestuurlijke Watertafel, vastgesteld. De langetermijnvisie op het Netwerk Afvalwaterketen Delfland (NAD), opgesteld door de twaalf betrokken gemeenten en het hoogheemraadschap, laat zich als volgt samenvatten: *'De afvalwaterketen gaat op weg naar een afvalwatercyclus waarbij alle partijen het technische systeem centraal stellen. Deze benadering vraagt om samenwerking met verschillende partijen zoals drinkwaterbedrijven, energiebedrijven, onderzoeksinstituten en particuliere initiatieven. De samenwerkende partners laten zich inspireren door verdienmodellen en gaan flexibel en transparant om met investeringen. Dit gebeurt in steeds nauwere samenwerking als een kaderstellende en faciliterende overheid die regie houdt op de kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid van de (afval)waterketen, maar ruimte laat voor initiatief en innovatie.'*

Het strategisch ketenplan

Vanuit de visie is er in 2015 gewerkt aan een strategisch ketenplan. Het strategisch ketenplan beschrijft hoe we de in de visie gestelde inzichten en doelstellingen bereiken. Het SKP geeft hiervoor samenhangende doelen en stappen aan voor de periode 2015-2020 met een doorkijk naar de middellange (2035) en lange termijn (2050). Het geeft richting aan planvorming, projecten en activiteiten in het Netwerk Afvalwaterketen Delfland (NAD) en de daarbij aangesloten organisaties. Het dient bovendien als basis voor het uitvoeringsprogramma 2016-2018 van NAD.

2015 – 2020

De eerste 5 jaren zijn nodig om te bouwen aan:

- kennis en nieuwe informatie over de veranderingen (leren)
- Netwerken om nieuwe samenwerkingsverbanden te smeden en participatie met burgers te versterken
- voorbeeldprojecten om concrete ervaring op te doen en zichtbaar te maken welke weg te volgen is (doen).

In deze vijf jaar moet duidelijk worden welke belemmeringen en obstakels de transitie frustreren en welke kansen er zijn om deze te bespoedigen (belemmeringen in beeld krijgen die weggenomen moeten worden).

Het SKP omvat de volgende vijf (met elkaar verbonden) ontwikkelpaden om uiteindelijk tot de visie

te komen: bestuur en maatschappij, technologie, financiën, klimaat en informatiemanagement. In het SKP worden voor elke ontwikkelingslijn doelen beschreven en uitgewerkt in een aanpak voor de periode 2015-2020. Per doel kijken we waar we nu staan en vervolgens naar wat er nog nodig is (doen en leren). Deze aanpak vormt input voor het Uitvoeringsprogramma NAD 2015-2020 dat wordt uitgewerkt. Op 2 december 2015 heeft de bestuurlijke Watertafel ingestemd met het strategisch ketenplan.

Samenwerking is niet vrijblijvend

De samenwerking is niet vrijblijvend. Een landelijke visitatiecommissie heeft eind 2014 aan de tweede kamer gerapporteerd over de voortgang van alle regionale samenwerkingen. Het rapport laat zien dat de samenwerkende regio's goed uit de startblokken gekomen zijn, maar dat we er nog niet zijn. De voortgang wordt nu bewaakt door de koepels (VNG &UvW). Gemeenten en waterschappen zijn steeds meer gaan samenwerken in de afvalwaterketen. Het landelijk beeld laat zien dat de lastenontwikkeling gematigd is, één van de doelstellingen van het samenwerkingsproces. Dit geldt ook voor onze gemeente.

Gebouwenbeheer

Voor deze begroting is het uitgangspunt dat voor de gemeentelijke gebouwen (excl. gemeentehuis en huisvesting buitendienst Openbare Werken) ingezet wordt op het voorbereiden van een beleidsnotitie. In deze notitie wordt een visie gepresenteerd hoe om te gaan met de gemeentelijke gebouwen. Doel is duidelijkheid verkrijgen over de noodzaak van het in eigendom hebben en behouden van de gemeentelijke gebouwen. Ook de noodzakelijke formatie en omvang van het onderhoudsbudget wordt in deze notitie opgenomen.

Voor 2019 is een raming worden opgevoerd van ca. € 161.211 voor noodzakelijke (instandhoudings)kosten. Met ingang van 2021 is structureel een extra bedrag van € 200.000 opgenomen voor het onderhoud gemeentelijke gebouwen.

3. 5. Bedrijfsvoering

Algemeen

De visie op de organisatie is het kader voor de ontwikkeling van onze organisatie. Professionaliteit en externe gerichtheid vormen de basis vormen voor een klantgerichte organisatie. Deze elementen zijn samen met ons bestaansrecht leidend voor de inrichting van onze organisatie. In de komende jaren wordt de structuur van de organisatie hieraan aangepast. Er komt een plattere organisatie (van 6 naar 4 afdelingen) ook wordt de werkwijze in de organisatie (mandaten en overlegvormen) geoptimaliseerd.

Organisatie en personeel

Het Cittaslow denken is leidend voor de inrichting en ontwikkeling van onze eigen organisatie. Betrokken medewerkers die dienstbaar zijn aan de samenleving, toegankelijk en positief naar onze inwoners en ondernemers. Wij richten de aandacht op het bevorderen van efficiency, kwaliteit, flexibele en brede inzet van medewerkers, plezier in het werk en duurzame inzetbaarheid.

Ontwikkelingen en veranderingen

De positie van de gemeente in de ontstane netwerksamenleving is anders dan voorheen. Samenwerken met inwoners, met het maatschappelijk middenveld, in publiek-private vorm en met andere gemeenten is de norm. In veel gevallen ligt de 'vraag', in de samenleving. Wij haken aan met een dienstverlenende houding: luisterend, faciliterend en flexibel. De gemeente is de eerste en meest nabije overheid voor de burgers. De gemeente krijgt nog steeds nieuwe taken en verantwoordelijkheden (Omgevingswet, meer lokale belastingheffingen).

De herinrichting van het sociaal domein heeft geleid tot zowel veranderingen in onze organisatie als in de samenwerking met gemeenten in de regio. De nieuwe taken en verantwoordelijkheden hebben de regionale samenwerking versterkt. Expertise en taken zijn gebundeld om zo de vereiste kwaliteit bij elkaar te brengen. Een voorbeeld hiervan is de ontwikkeling van een regionale inkooporganisatie. De wijzigingen in het sociaal domein hebben ook tot een andere manier van denken en werken in de organisatie geleid. Naast onze focus om met de regionale samenwerking kwaliteit te kunnen bieden, is ons doel één efficiënte en integrale aanpak op de gezinsproblematiek. Dit realiseren we door de verdere ontwikkeling en positionering van het Maatschappelijk Team en door sterkere samenwerking met onze ketenpartners.

Organisatiecultuur

Onze focus is op professionaliteit, vakmanschap en gastvrijheid. Dat vormt de basis voor onze omgangsvormen en cultuur. De filosofie van Hostmanship sluit hier goed bij aan. Wij werken samen met de hostmanshipgroep om ons hierin verder te brengen en scherp te houden. Deze aanpak heeft aandacht voor al de aspecten in de organisatie. Met een goede balans tussen economische inrichtingsprincipes (efficiënt en effectief) en de menselijke aspecten (voldoening, belastbaarheid en persoonlijke ontwikkeling).

Met gericht sturen door het management verwachten wij de noodzakelijke veranderingen tot stand te brengen. Wij investeren in het vergroten van de taakvolwassenheid en eigenaarschap van medewerkers, zodat ze beter in staat zijn in te spelen op de snelle veranderingen. Medewerkers mogen vragen stellen en kritisch kijken naar processen en systemen en zich afvragen of die de (nieuwe) rol van de gemeente ondersteunen. De organisatie stimuleert medewerkers om anders te durven denken en geeft ruimte voor verandering. Initiatief nemen, lef hebben en positief kritisch durven zijn, dat stimuleren en waarderen wij.

De ontwikkeling van de organisatie is niet een project maar een blijvende beweging. De nadruk in 2019 ligt op de combinatie vakmanschap & gastvrijheid. Dit moet tot uiting komen bij medewerkers zelf, in hun samenwerking met collega's en in de samenwerking met 'buiten'. We zorgen ervoor dat we de kennis en kwaliteiten van de medewerkers benutten en ontwikkelen. Dit doen we via ambassadeurs, buitencoaches en train-de-trainer concepten, bijvoorbeeld de procesbegeleiders die in samenwerking met collega's aan continue procesoptimalisatie werken. Zo werken we aan een organisatie waar de focus ligt op medewerkers die bijdragen aan de ontwikkeling van Midden-Delfland, geïnspireerd zijn en plezier in hun werk hebben.

Organisatieontwikkeling leidt tot aanpassing

De organisatie is zo sterk in ontwikkeling en aan het veranderen dat een aanpassing van de structuur passend is. Dit proces zal in 2019 worden afgerond.

De aanpassing is erop gericht om de behoefte aan interne afstemming te verkleinen en daarmee de focus op de behoefte in de samenleving en de focus op de klanten van onze producten te vergroten. Tevens zal de aanpassing leiden tot een structuur waarin integraal werken de norm is en waar de missie van Midden-Delfland bij elke ontwikkeling centraal staat.

Dienstverlening, communicatie en informatie

Wij hebben een hoge kwaliteit van dienstverlening en streven naar verbetering ervan

Wij toetsen de kwaliteit van onze dienstverlening door onderzoek te doen. We maken gebruik van het digitale burgerpanel. We laten ook externe onderzoeken uitvoeren naar de telefonische en digitale bereikbaarheid van de gemeente.

We werken met de zogenaamde Net Promoter Score. De Net Promoter Score is simpel uit te voeren. De vraagstelling is kort en krachtig, en daardoor weinig belastend voor burgers. Direct na de dienstverlening wordt digitaal om feedback gevraagd. Wij nemen met de mensen met negatieve feedback (de 'detractors' of critics met scores 0-6) en met de mensen met de (erg) positieve feedback ('promoters' met scores 9-10) telefonisch contact op. Deze aanpak zorgt voor directe feedback van de inwoners op onze dienstverlening. Dat maakt concreet bijsturen en verbeteren mogelijk.

Ons dienstverleningsmodel is leidend voor de inrichting van de gemeentebrede dienstverlening. Dit model gaat uit van het KCC als eerste ingang voor inwoners en de bedrijfscontactfunctionaris als eerste aanspreekpunt voor ondernemers. Het dienstverleningsmodel bevat daarnaast normen over dienstverlening en uitgangspunten over welke kanalen van dienstverlening worden ingezet. De informatievoorziening is ondersteunend aan het gewenste niveau van dienstverlening. Het realisatieplan Informatievoorziening is leidend voor de (digitale) informatievoorziening. Eind 2018 ontvangt de gemeenteraad een voorstel voor een nieuwe visie op dienstverlening.

Dienstverlening en Informatie: persoonlijke dienstverlening én optimaal digitaal

De toenemende digitalisering biedt mogelijkheden voor betere dienstverlening. Een digitale klantrelatie tussen overheid en inwoner is steeds meer gebruikelijk en uitgangspunt bij 'overheidsdienstverlening'. Steeds meer ontwikkelingen zijn gericht op digitalisering. Het rijksbeleid is om 'alles digitaal' te kunnen aanbieden (programma Agenda 2020).

De gemeente Midden-Delfland staat voor een goede, correcte en persoonlijke benadering. Wij organiseren de dienstverlening dichtbij. Dat betekent dat inwoners onder meer via de digitale snelwegen zoals e-mail, website, social media en whatsapp waar en wanneer zij maar willen contact met de gemeente leggen. Naast digitaal contact, blijft het mogelijk om persoonlijk via de telefoon of de balie contact te hebben met de gemeente. De burger of ondernemer kiest het kanaal van zijn of haar voorkeur.

Het verder digitaliseren heeft groot effect op de dienstverlening, organisatie en de bedrijfsvoering. Alle werkzaamheden en processen genereren data, daarmee is dus ook iedere overheidsorganisatie een informatiebedrijf. En iedere medewerker is dus ook een informatiemanager. Dit betekent dat de werkzaamheden en de rol van medewerkers wijzigt.

De verwachting is dat de standaardzaken de komende jaren door digitalisering geautomatiseerd gaan verlopen. De dienstverlening van de toekomst bouwt op het rationele (digitale perfectie) én het emotionele (de menselijke *touch*). Deze kenmerkt zich door een hoge mate van efficiëntie met een hoge mate van klantgerichtheid. De klant staat centraal en dienstverlening moet naast dat het kwalitatief goed is en daarmee betrouwbaar ook snel, gemakkelijk en 'fun' zijn¹.

Een van de grote aanstaande ontwikkelingen in dit kader is het zaakgericht werken. Ook heeft dit grote gevolgen voor de rollen en taken in het werkveld van post en archief.

De verandering in werken heeft ook effect op het toenemend gebruik van mobiele devices, zoals telefoons, iPads, laptops etc. Hiermee kan plaats- en tijdonafhankelijk worden gewerkt en dat draagt bij aan flexibilisering. De wens tot steeds meer digitaal, kan soms op gespannen voet staan met beveiliging van informatie en privacy. De wetgever vraagt hiervoor steeds meer aandacht. Het veilig beheren van informatie én informatie kunnen benutten voor betere dienstverlening, is een van de vraagstukken die we de komende periode gaan aanpakken.

¹ Dit is de zogenaamde angry bird checklist

In 2019 gaan we 'Unified communications' oppakken. Unified Communications draait om een zich steeds ontwikkelende communicatietechnologie architectuur, die alle communicatie tussen mensen en systemen binnen de organisatie automatiseert en uniformeert. Het doel van Unified Communications is om de communicatie in bedrijfsprocessen tussen medewerker en klant en medewerkers onderling verder te verbeteren door informatiestromen te beheren onafhankelijk van specifieke communicatiemedia en -apparaten. Het geeft de klanten en collega's optimale regie over de wijze waarop de medewerker bereikbaar is. Een eerste stap hierin is participatie in een landelijke aanbesteding. Vervolgens bekijken we hoe we de benodigde ontwikkelstappen kunnen zetten.

Communicatie

Bij nieuwe ontwikkelingen hebben we aandacht voor doelgroepgerichte communicatie en participatie. Daar waar mogelijk betrekken wij inwoners actief bij aanpassingen in de wijk. De focus wordt daarbij vooral gelegd op projecten die zich afspelen in de directe woon- en leefomgeving van onze inwoners. Projecten met een korte doorlooptijd lenen zich het best voor participatie. Participatie betekent ook dat wij waar mogelijk beleid meer samen met de doelgroepen ontwikkelen en hen betrekken bij besluitvorming. Daarvoor is het belangrijk om uit te gaan van de logica, wensen en verwachtingen van de doelgroepen. De afgelopen periode heeft de gemeente goed aandacht besteed aan participatie. De komende periode willen wij het proces verder verbeteren door beter aan het begin te communiceren welke rol de betrokken partijen hebben. Dat voorkomt teleurstelling tijdens het proces.

Onze inwoners maken in toenemende mate gebruik van sociale media om te communiceren met de gemeente. In 2018 voegen we daar ook het WhatsApp kanaal aan toe. Dit is in lijn met de uitgangspunten van het dienstverleningsmodel en van onze communicatiestrategie; sluit aan bij waar onze inwoners communiceren en laat hen vervolgens het kanaal van hun voorkeur kiezen. Door de toename van de communicatie via Social Media, werken we sinds 2017 ook met een nieuw monitoringsysteem. Dit helpt ons om de online informatie goed te analyseren, te duiden en adequaat te reageren.

Informatiebeveiliging & ENSIA

Voor een goede online en offline dienstverlening is het essentieel dat de kwaliteit en veiligheid van gegevens en gegevensuitwisseling (informatiebeveiliging) goed zijn. Informatiebeveiliging heeft een 'harde', technische kant en een 'zachte', organisatorische kant. Deze 'zachte' kant zit veel meer op afspraken, houding, gedrag en bewustzijn van iedereen die met informatie en informatie-uitwisseling te maken heeft.

In de begroting zijn kosten opgenomen voor structurele uitgaven voor informatiebeveiliging. Denk daarbij aan middelen om penetratietesten te kunnen doen, maar ook aan de rol van een CISO (beveiligingsfunctionaris). In 2018 gaat veel aandacht uit naar ENSIA. ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatieveiligheid bij gemeenten verder te professionaliseren door het toezicht te bundelen en aan te sluiten op de gemeentelijke planning-en-controlcyclus. Hierdoor hebben het college en de raad meer overzicht over de stand van zaken van de informatieveiligheid en kunnen zij hier ook beter op sturen.

Privacy

Op 25 mei 2018 is de nieuwe Privacywet, de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in werking getreden. De privacywetgeving geeft een aantal basisregels voor de bescherming van persoonsgegevens. In 2018 is dit geïmplementeerd. De kosten voor 2019 en verder zijn nog niet bekend.

Automatisering

Een juiste en betrouwbare ICT infrastructuur bepaalt de flexibiliteit, veiligheid, toekomstbestendigheid en schaalbaarheid waarmee de medewerkers automatisering kunnen anticiperen op een grote hoeveelheid nieuwe behoeftes en veranderende omstandigheden binnen de gebruikersorganisatie. De continuïteit en de kwaliteit van de bedrijfsvoering moet hierdoor verbeteren. De gemeente Westland voert het technisch beheer van onze ICT infrastructuur uit. We monitoren de samenwerking door contractmanagement. Bij aanschaf van nieuwe software en hardware en bij nieuwe ontwikkelingen kijken we eerst wat we in de samenwerking met de gemeenten Westland en Leidschendam-Voorburg gezamenlijk kunnen oppakken. Voorwaarde is dat dit leidt tot efficiency, kwaliteitsverbetering of kostenbesparing. Zo starten we in 2018 een gezamenlijke aanbesteding voor alle hardware. In 2018 en 2019 staan drie grote migraties op de agenda: Office, Firewall en Oracle. Dit vraagt naast veel inzet ook specifieke expertise. In 2019 vervangen we daarnaast ook al onze afgeschreven servers, opslag- en back-ups systemen.

3. 6. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen is te definiëren als 'het vermogen van de gemeente om niet-structurele risico's op te kunnen vangen om haar taken te kunnen voortzetten'. Door een goed systeem van risicomanagement kunnen bestuurders en managers voor risico's, die het behalen van de doelstellingen bedreigen, passende beheersmaatregelen nemen.

Uit deze paragraaf blijkt dat het weerstandsvermogen ruim voldoende is. Daarnaast verhouden de wettelijk voorgeschreven indicatoren zich tot de normen die de VNG hiervoor heeft ontwikkeld.

Interne regelgeving en beleidsafspraken:

- Verordeningen
Financiële verordening
Controleverordening
- Beleidsnota's
Nota Reserves en voorzieningen
Treasurystatuut
Nota risicomanagement
Herziening nota grondbeleid
Collegeprogramma

Conform het Besluit begroting en verantwoording (BBV) provincies en gemeenten is de naam van deze paragraaf gewijzigd naar 'weerstandsvermogen en risicobeheersing'.

Risicomanagement

Wie denkt aan risicomanagement en risico's in algemene zin, denkt vaak aan vervelende, negatieve gebeurtenissen. Vaak wordt gedacht dat risicomanagement innovatie en vernieuwing tegenhoudt.

Dat dit niet waar is zien we terug in de definitie van de term risico, namelijk: het effect van onzekerheid op het bereiken van waarde. Met andere woorden, risicomanagement is het beheersen van risico's en het nemen van beslissingen die gericht zijn op het voorkomen of minimaliseren van nadelige effecten.

Goed risicomanagement zorgt voor procesoptimalisatie, een betere inrichting en borging van resultaten. Een essentieel instrument voor het bereiken van resultaat, innovatie en de Cittaslow filosofie.

Risicomanagement heeft een prominente plek binnen de planning-en-controlcyclus (p&c cyclus). Het is een continu proces. Bij alle p&c producten wordt hierover gerapporteerd. Risicomanagement is een manier van denken. Het dient als hulpmiddel bij het nemen van besluiten door zowel Raad als college. Op 24 februari 2014 is de 'Nota Risicomanagement Midden-Delfland' vastgesteld door de Raad. Met deze nota en nog belangrijker een actueel risicoregister wordt het mogelijk een betrouwbaar oordeel over het benodigde weerstandsvermogen te geven. Dat leidt er uiteindelijk toe dat risico's zo weinig mogelijk effect hebben op de uitvoering van het lopende beleid en in stand houden van bestaande voorzieningen voor de lokale samenleving. De continuïteit van de bedrijfsvoering en de uitvoering van beleid wordt hiermee beter gewaarborgd.

In het risicoregister gaat het niet alleen om risico's met financiële gevolgen, maar ook om het inzicht in de niet financiële gevolgen (bijvoorbeeld op politiek-, imago-, milieu-, juridisch- of veiligheidsvlak).

Een actueel risicoregister biedt de volgende voordelen:

- Een scherper beeld van het meest waarschijnlijke scenario voor de afwikkeling van risico's
- Verhoogd risicobewustzijn binnen alle lagen van de organisatie (verankering)
- Effectievere en efficiëntere bedrijfsvoering (prioriteit leggen bij de belangrijkste onderwerpen)
- Betere koppeling tussen beleid en bedrijfsvoering.

Het risicoregister wordt niet als bijlage gepubliceerd bij de programmabegroting en –rekening. Dit in verband met de vertrouwelijkheid van sommige risico's. De belangrijke openbare risico's worden in deze paragraaf benoemd. Indien zich buiten de P&C cyclusmomenten om, ontwikkelingen voordoen (denk bijvoorbeeld aan risico's betreffende de grondexploitatie) dan geldt uiteraard een actieve informatieplicht.

Belangrijkste risico's

- Grondexploitatie

Door de grote omvang van de grondexploitatie vormt dit een risico voor de gemeente. Jaarlijks worden de grondexploitaties en de bijbehorende risicoanalyse geactualiseerd. De resultaten van de grondexploitatie brengen wij ten gunste of ten laste van de reserve grondexploitaties. De laatste actualisatie geeft aan dat het resultaat van de reserve grondexploitaties op termijn een batig saldo laat zien.

- Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in 18 verbonden partijen. Veelal is dat een deelname of samenwerking met meerdere gemeenten. De afgelopen jaren is enkele malen gebleken dat hier behoorlijke financiële gevolgen uit voort kunnen vloeien (bijvoorbeeld GGD en Avalex). Stringente bewaking is noodzakelijk om problemen in de toekomst te voorkomen.

- Sociale Domein

Per 1 januari 2015 zijn de Participatiewet, de nieuwe Wmo 2015 en de nieuwe taken uit de Jeugdwet succesvol ingevoerd. Het uitgangspunt blijft dat de invoering budgettair neutraal voor de begroting verloopt. Het betreft voornamelijk nieuwe taken. Dit is een risico.

Risico's waardoor de dienstverlening en kwaliteit van de zorg in gevaar komen:

- Toename noodzakelijke zorg en onvoldoende deskundig personeel
- Veranderende wetgeving en jurisprudentie waardoor nieuw gemeentelijk beleid niet snel (genoeg) kan worden doorgevoerd.
- Door verschil van inzicht over de gewenste kwaliteit van de dienstverlening tussen gemeente en contractpartners bestaat de kans dat de dienstverlening niet de gewenste kwaliteit heeft waardoor ambities niet haalbaar zijn.
- Bij een moeizame samenwerking bestaat de kans dat inkoopvoordelen achterwege blijven, contractpartijen niet efficiënt werken en de kosten hiervoor doorberekenen aan de gemeente.

- Garantstellingen

Midden-Delfland staat borg voor leningen van derden (voornamelijk ten behoeve van woningbouw). Hoewel hiervoor het Waarborgfonds Eigen Woningen in eerste aanleg wordt aangesproken is er ook voor de gemeente een risico.

Daarnaast heeft deze gemeente garanties aan verenigingen en instellingen verstrekt, zodat zij financiering aan hebben kunnen trekken. Goede monitoring en terughoudendheid bij toekomstige aanvragen is noodzakelijk om het risico voor de gemeente te beperken.

- Renteontwikkelingen

Binnen onze begroting wordt het zogenaamde renteomslag percentage gehanteerd voor de berekening van de (bespaarde) rente over de reserves/voorzieningen en de rentetoerekening over de boekwaarde van de vaste activa. Het renteomslag percentage is een gemiddelde van de betaalde en ontvangen rente. Als gevolg van diverse ontwikkelingen zoals het verplicht schatkistbankieren, de lage marktrente, BBV voorschriften is het omslagpercentage 0%.

- Aantrekken geldleningen

Aangekochte gronden bedrijvenschap Harnaschpolder worden in erfpacht uitgegeven (zie raadsbesluiten 2015-23980 en 2016-32705). Voor de financiering van aankoop grond en de betaling van de overeengekomen afkoopsommen voor renteversillen worden leningen aangetrokken. Het aantal leningen en het totale vreemde vermogen neemt aanzienlijk toe. Gezien de afspraken is het financieel risico beperkt.

- Uitgezette geldleningen

In 1988 heeft de voormalige gemeente Schipluiden een bedrag van 7,7 mln. uitgeleend aan de ABN-AMRO. De lening is later overgegaan naar de Royal Bank of Scotland (RBS). De RBS is geen sterke bank en grotendeels in handen van de Britse overheid. De rating van de RBS zit rond de BBB. De lening is voor 50 jaar fixe en heeft een rente van 8,15% (€ 629.000 exploitatie inkomsten per jaar). Doordat de RBS grotendeels in handen is van de Britse overheid is het risico van omvallen beperkt. De resultaten van de RBS zijn inmiddels verbeterd.

Naast deze risico's zijn er nog vele andere onzekerheden waarmee alle gemeenten te maken hebben. In dit verband noemen wij calamiteiten (vrijkomen gevaarlijke stoffen of saneringen), dubieuze debiteuren, fraude, leegstand van gebouwen, overige schadeclaims en ook aanslagen. Indien de kosten die hiermee gemoeid zijn niet op derden verhaald kunnen worden of niet volledig worden gedekt door verzekeringen of voorzieningen moeten zij binnen de algemene middelen opgevangen worden.

Schades die voortvloeien uit de dagelijkse activiteiten hebben andere oorzaken en uitingsvormen dan calamiteiten. Ze komen meestal frequenter voor en het schadebedrag per keer is kleiner. Deze structurele schades worden door de gemeente zelf beheerst door te investeren in de bedrijfsvoering. Dit kunnen preventieve maatregelen in de werkprocessen zijn, maar ook informatie en trainingen aan het personeel en bestuur om hun risicobewustwording te verhogen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de middelen waarover de gemeente beschikt/kan beschikken om niet begrote kosten te dekken en ook de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn afgesloten. Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de gemeentelijke financiën. Voor structurele risico's wordt normaliter een voorziening gevormd.

Weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit is de mate waarin de gemeente op dit moment financieel in staat is risico's af te dekken. Hieronder wordt ingegaan op enerzijds de benodigde weerstandscapaciteit ter afdekking van de hierboven beschreven risico's en anderzijds de werkelijk bij de gemeente aanwezige weerstandscapaciteit.

In het laatste kwartaal 2018 is een actualisatie van de Nota reserves en voorzieningen gepland. Voorgesteld wordt de reserves waarvan de bestemmingen niet langer relevant zijn op te heffen. Voorbeeld hiervan is de egalisatiereserve bouwleges.

Een ander voorstel wordt om een reserve weerstandscapaciteit te vormen. Hierdoor ontstaat enerzijds een ruim voldoende buffer om de mogelijke gevolgen van risico's op te vangen en anderzijds komt de Algemene reserve vrij voor andere bestemmingen.

Ratio weerstandsVermogen (WV)

Doelstelling voor het hebben/aanhouden van weerstandsvermogen is dat er een buffer aanwezig is om financiële tegenvallers op te vangen zodra risico's werkelijkheid worden. Een algemeen aanvaarde normstelling voor de hoogte van het weerstandsvermogen is er niet. Het oordeel over de toereikendheid van de weerstandscapaciteit is afhankelijk van de financiële risico's. Een berekening van het 'ratio weerstandsvermogen' zoals hieronder toegelicht, geeft een goed inzicht.

Het 'ratio weerstandsvermogen' wordt als volgt berekend:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit (res. weerstandscap.)}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit (totaal risico's)}}$$

De gemeente streeft ernaar zo min mogelijk risico te lopen en -mits financieel verantwoord- zoveel mogelijk risico's af te dekken. Acceptabel is een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,0 en 1,4.

Waardering weerstandsvermogen	Ratio	Aanduiding
Groter dan	2,0	Uitstekend
Tussen	1,4 en 2,0	Ruim voldoende
Tussen	1,0 en 1,4	Voldoende
Tussen	0,8 en 1,0	Matig
Tussen	0,6 en 0,8	Onvoldoende
Lager dan	0,6	Slecht

Beschikbare weerstandscapaciteit

De reserve weerstandscapaciteit bedraagt € 12,8 mln. Zie ook onder 'financiële structuur'. Dit geeft de gemeente meer dan voldoende weerstandscapaciteit om onvoorziene financiële tegenvallers op te vangen.

Risicoregister

Alle risico's zijn tegen het licht gehouden en aangepast/aangevuld in het risicoregister. Op basis van de huidige inzichten en de berekening blijkt dat een onderbouwde kans bestaat dat een bedrag van € 2,8 mln. noodzakelijk is om aan de zo reëel mogelijk ingeschatte financiële risico's weerstand te bieden.

$$\begin{array}{l} \text{Ratio} \\ \text{Weerst.} \\ \text{Vermogen} \end{array} = \frac{\text{Beschikbaar weerstandscap.} = \text{€ 12,8 mln.}}{\text{Totaal aan risico's} = \text{€ 2,8 mln.}} = \begin{array}{cccc} \underline{2019} & \underline{2020} & \underline{2021} & \underline{2022} \\ 4,6 & 4,4 & 4,3 & 4,3 \end{array}$$

Het streven van de gemeente naar een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,0 en 1,4 wordt in 2019 en volgende jaren ruimschoots gehaald. Het ratio stijgt tot >2,0. Hiermee is de aanduiding 'uitstekend'.

Financiële kengetallen

Netto schuldquote (en gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen)						
	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Passiva						
A Raming van het totaal van de vaste schulden (ultimo jaar)	€ 9.980.660	€ 18.977.472	€ 18.841.338	€ 18.498.521	€ 18.153.622	€ 17.764.989
B Raming van het totaal van de netto-vlottende schulden (ultimo jaar)	€ 3.274.929	€ 4.499.508	€ 3.097.862	€ 3.097.862	€ 3.097.862	€ 3.097.862
C Raming van het totaal van de overlopende passiva (ultimo jaar)	€ 18.779.814	€ 18.779.814	€ 18.779.814	€ 18.779.814	€ 18.779.814	€ 18.779.814
Totaal A+B+C	€ 32.035.403	€ 42.256.794	€ 40.719.014	€ 40.376.197	€ 40.031.298	€ 39.642.665
Activa						
D Financiële vaste activa						
b Totaal leningen aan openbare lichamen, woningbouwcorporaties, deelnemingen, ov. verbonden partijen	€ 1.496.811	€ 1.496.811	€ 1.496.811	€ 1.496.811	€ 1.496.811	€ 1.496.811
c Totaal van overige langlopende leningen						
d Totaal van de uitzettingen Rijks schatkist rentetypische looptijd ≥ 1 jr						
e Totaal van de uitzettingen Nederlands schuld papier rentetypische looptijd ≥ 1 jr						
f Totaal van de overige uitzettingen rentetypische looptijd ≥ 1 jr	10483533	€ 10.571.211	€ 10.399.992	€ 10.228.774	€ 10.067.624	€ 9.911.011
g Totaal van de bijdragen aan activa in eigendom derden						
E Totaal van uitzettingen rentetypische looptijd < 1 jr	€ 9.443.401	€ 4.157.924	€ 9.151.361	€ 8.578.643	€ 5.381.179	€ 4.161.146
F Totaal van alle liquide middelen	€ 66.907	€ 66.907	€ 66.907	€ 66.907	€ 66.907	€ 66.907
G Totaal van de overlopende activa	€ 3.241.218	€ 3.241.218	€ 3.241.218	€ 3.241.218	€ 3.241.218	€ 3.241.218
Totaal voor netto schuldquote	€ 23.235.059	€ 18.037.260	€ 22.859.478	€ 22.115.542	€ 18.756.928	€ 17.380.282
Totaal voor netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen (b en c)	€ 24.731.870	€ 19.534.071	€ 24.356.289	€ 23.612.353	€ 20.253.739	€ 18.877.093
H Het geraamde totaal van de baten exclusief de mutaties van reserves	37.226.912	€ 42.675.970	€ 43.014.407	€ 40.828.177	€ 40.572.572	€ 39.095.608
Netto Schuldquote = [((A+B+C) - (D [onderdelen d,e,f,g] +E+F+G))] / H	23,64%	56,75%	41,52%	44,73%	52,44%	56,94%
Netto Schuldquote (gecorrigeerd) = [((A+B+C) - (D [onderdelen b,c,d,e,f,g] +E+F+G))] / H	19,62%	53,24%	38,04%	41,06%	48,75%	53,11%
Solvabiliteitsratio						
	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
A Raming van het totale eigen vermogen	€ 65.350.419	€ 59.039.035	€ 56.815.431	€ 55.583.600	€ 54.614.725	€ 53.682.761
B Raming van het totaal van de passiva	€ 108.238.664	€ 114.700.078	€ 111.015.828	€ 109.633.206	€ 105.974.218	€ 104.955.435
Solvabiliteitsratio = A/B	60,38%	51,47%	51,18%	50,70%	51,54%	51,15%
Grondexploitatie						
	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
A Raming van het totaal van de activa van de niet in exploitatie genomen bouwgronden	€ -	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
B Raming van het totaal van de activa van de bouwgronden in exploitatie	€ 10.371.386	€ 16.948.542	€ 5.785.431	€ 5.253.909	€ 4.679.322	€ 4.845.522
C Raming van het totaal van de baten exclusief de mutaties van reserves.	€ 37.226.912	€ 42.675.970	€ 43.014.407	€ 40.828.177	€ 40.572.572	€ 39.095.608
Grondexploitatie = (A+B) / C	28%	40%	13%	13%	12%	12%
Structurele Exploitatie						
	Rekening 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Totaal lasten exclusief mutaties reserves	€ 41.233.714	€ 46.549.385	€ 45.425.530	€ 42.056.719	€ 41.392.533	€ 39.714.076
Totaal incidentele lasten exclusief mutaties reserves	€ 3.067.873	€ 872.165	€ 1.087.365	€ 217.000		
A Totaal structurele lasten exclusief mutaties reserves	€ 38.165.841	€ 45.677.220	€ 44.338.165	€ 41.839.719	€ 41.392.533	€ 39.714.076
Totaal baten exclusief mutaties reserves	37.226.912	€ 42.675.970	€ 43.014.407	€ 40.828.177	€ 40.572.572	€ 39.095.608
Totaal incidentele baten exclusief mutaties reserves	€ 1.451.344	€ 220.000	€ 250.000	€ 60.000		
B Totaal structurele baten exclusief mutaties reserves	€ 35.775.568	€ 42.455.970	€ 42.764.407	€ 40.768.177	€ 40.572.572	€ 39.095.608
Totaal stortingen in reserves	€ 947.803	€ 935.117	€ 464.131	€ 64.382	€ 65.047	€ 65.722
Totaal incidentele stortingen in reserves	€ 141.000	€ 220.000	€ 400.000	€ 0		
C Totaal structurele stortingen in reserves	€ 806.803	€ 715.117	€ 64.131	€ 64.382	€ 65.047	€ 65.722
Totaal onttrekkingen uit reserves	€ 5.173.502	€ 4.808.532	€ 2.875.383	€ 1.296.216	€ 1.033.922	€ 997.686
Totaal incidentele onttrekkingen uit reserves	€ 1.905.791	€ 872.165	€ 1.286.225	€ 167.000	€ 0	
D Totaal structurele onttrekkingen uit reserves	€ 3.267.711	€ 3.936.367	€ 1.589.158	€ 1.129.216	€ 1.033.922	€ 997.686
E Totaal baten exclusief mutaties reserves	€ 37.226.912	€ 42.675.970	€ 43.014.407	€ 40.828.177	€ 40.572.572	€ 39.095.608
Structurele Exploitatie = ((B-A) + (D-C)) / E	0,19%	0,00%	-0,11%	-0,02%	0,37%	0,80%
Belastingcapaciteit						
	Rekening 2017	begroot 2018	begroot 2019	begroot 2020	begroot 2021	begroot 2022
A OZB lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	€ 304	€ 319	€ 330	€ 340	€ 350	€ 361
B Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	€ 228	€ 227	€ 227	€ 227	€ 227	€ 227
C Afvalstoffenheffing voor gezin	€ 318	€ 318	€ 318	€ 318	€ 318	€ 318
D Eventuele Heffingskorting voor gezin	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
E Totale Woonlasten = A+B+C-D	€ 850	€ 864	€ 875	€ 885	€ 895	€ 906
F Woonlasten landelijk gemiddelde voor gezin in het voorafgaande begrotingsjaar	€ 723	€ 721	€ 730	€ 740	€ 750	€ 760
Belastingcapaciteit = E/F	117,57%	119,83%	119,86%	119,58%	119,35%	119,16%

Toelichting kengetallen:

Netto schuldquote

Geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Er zijn gronden aangekocht waarvoor vaste geldleningen zijn afgesloten en deze gronden zijn weer uitgegeven in erfpacht. Het netto schuldquote percentage wordt hierdoor minder gunstig.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Omdat bij uitgezette leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt dit kengetal zowel berekend inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Zo wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Hoe lager deze percentages, hoe beter. In de uitgezette geldleningen vinden geen mutaties plaats.

Solvabiliteitsratio

Dit cijfer geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente. De solvabiliteit neemt af, maar is nog steeds > 50%.

Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Structurele exploitatieruimte

Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen. Een positieve structurele exploitatieruimte is te verwachten in 2021 en 2022.

Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

Het streven is om de woonlasten laag te houden. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de riool- en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage. Dit percentage is stabiel.

3. 7. Financiering

Inleiding

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet FiDO), zijn de kaders gesteld voor een professionele inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie van decentrale overheden.

Onder de treasuryfunctie vallen o.a. het beheer van geldstromen, liquiditeit, renterisico's en de financiering van en in de gemeente (zowel lenen van gelden als het uitzetten).

De kaders hierbij zijn:

- Treasurystatuut. Een beleidsmatige financiële infrastructuur, waarin verantwoordelijkheden en spelregels voor de gemeentelijke treasury zijn opgenomen.
- Financieringsparagraaf die jaarlijks wordt aangeboden bij de begroting en het jaarverslag.

Door het schatkistbankieren kan de gemeente niet meer vrij beschikken over haar liquide middelen. Er is een verplichte rekening-courant verhouding met het Rijk. Door de huidige negatieve rente op liquide middelen wordt er geen rentevergoeding ontvangen.

Met de introductie van het instrument erfpacht wordt beoogd de gronduitgiften te stimuleren. Door het toepassen van erfpacht is er een rendement van minimaal 3% op het geïnvesteerde vermogen.

De risico's van lenen worden beperkt doordat gemeenten zich moeten houden aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Renterisico op kortlopende schuld (kasgeldlimiet)

De Wet Fido bevat instrumenten en regels die de risico's beperken die gemeenten lopen bij het lenen. De kasgeldlimiet (looptijd <1 jaar) zorgt ervoor dat niet teveel kortlopende leningen worden aangetrokken. De kasgeldlimiet geeft weer tot welk bedrag de gemeente maximaal in haar korte financieringsbehoefte mag voorzien.

Deze limiet is voor het begrotingsjaar gesteld op 8,5% van de totale omvang van de begroting per 1 januari. Op basis van deze norm is de kasgeldlimiet voor onze gemeente circa € 4 miljoen. Indien blijkt dat de kasgeldlimiet wordt overschreden, moet een deel van de kortlopende schuld omgezet worden in langlopende schuld (=lening). Als het kasgeldlimiet gedurende drie opeenvolgende kwartalen wordt overschreden moet Gedeputeerde Staten worden geïnformeerd.

De liquiditeitspositie van de gemeente Midden-Delfland is inmiddels minder sterk. Het beleid is erop gericht om de financieringsbehoefte af te dekken met kortlopende schulden omdat de rente op de kortlopende middelen in het algemeen lager is dan de rente op langlopende middelen. In 2018 zijn enkele leningen met een looptijd < 1 jaar aangetrokken met een negatieve rente van 0,35%. Hier is dus een vergoeding van de bank voor ontvangen.

Renterisico op langlopende schuld (renterisiconorm)

Op grond van de Wet Fido mag een gemeente van haar langlopende schulden (looptijd >1 jaar) in enig jaar maximaal 20% van het begrotingstotaal aflossen en/of herfinancieren, wat overeenkomt met een aflossingsperiode van ten minste vijf jaar. Dit is de zogenoemde renterisiconorm. Het doel van de renterisiconorm is de herfinanciering van leningen in omvang en tijd te spreiden waardoor de (eventuele) gevolgen van een rentestijging beperkt blijven en de (mogelijke) renterisico's worden ingeperkt. Voor onze gemeente bedraagt de renterisiconorm circa € 9 miljoen per jaar.

Renteontwikkeling

De rente op de geld- en kapitaalmarkt wordt voornamelijk bepaald door het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). Door uitspraken van ECB-vertegenwoordigers worden de eerste renteverhogingen van de ECB pas in december 2019 komen. De ECB handhaaft voor 2019 de refirente, de rente die banken onderling in rekening brengen (herfinancieringrente) op 0%. Daarnaast is het de verwachting dat de ECB het in 2014 gestarte opkoopprogramma van obligaties, met als doel het aanjagen van de inflatie, ook een groot gedeelte van 2018 blijft uitvoeren. Uitvoering van het opkoopprogramma moet ertoe leiden dat er meer geld in de economie komt, wat zal resulteren in een hogere inflatie. Tot nu toe heeft het opkoopprogramma nog niet volledig het gewenste effect opgeleverd (Het doel is een inflatie van rond de 2%).

Naast het beleid van de ECB zijn ook andere macro-economische effecten van belang voor de renteontwikkeling. Het beleid van de Verenigde Staten onder president Trump en de zichtbaar stijgende rente in de Verenigde Staten zijn van belang. Maar bijvoorbeeld ook de uittreding van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie kan een effect hebben op de rente.

Renteschema 2019:

a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering		€	299.118
b.	De externe rentebaten (idem)		-/-	€ 724.006
	Saldo rentelasten en rentebaten		-/-	€ 424.888
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	€		0
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	€	258.736	
c3.	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	€		0
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		€	258.736
0				
d1.	Rente over eigen vermogen		€	0
d2.	Rente over voorzieningen		€	0
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		-/-	€ 683.624
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		-/-	€ 0
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury		-/-	€ 683.624

-/- betekent een voordelig effect is het resultaat van de begroting

Kredietrisico en garanties

Naast de eerder genoemde renterisico's heeft de gemeente ook te maken met kredietrisico's. Dit zijn de risico's die verband houden met de nakoming van de betalingsverplichting van rente en aflossing op eerder door de gemeente verstrekte geldleningen in het kader van de publieke taak en aanspraken op verleende gemeentegaranties.

Volgens de subsidieregeling zijn de verenigingen en maatschappelijke instellingen verplicht jaarlijks de begroting en jaarrekening in te dienen. Door deze maatregelen wordt de vinger aan de pols gehouden en kunnen risico's worden beperkt.

De aanspraken op verleende gemeentegaranties zijn onderverdeeld in enerzijds verleende garanties voor de bevordering van het eigen woningbezit (zowel particulieren als woningbouwcorporaties) en anderzijds garanties die zijn verstrekt voor geldleningen die zijn aangetrokken door maatschappelijke instellingen in onze gemeente, zoals (sport)verenigingen. Voor hypotheek afgesloten na 1 januari 1995 met een zogenoemde Nationale Hypotheek Garantie (NHG) staat de stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) garant. De gemeente is door haar achtervang functie risicodragend voor hypotheek afgesloten met NHG in de periode tussen 1 januari 1995 en 31 december 2010.

Per 1 januari 2016 is de achtervang overeenkomst met de Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) verlengd tot en met 31 december 2020. Voor woningcorporaties is het hierdoor mogelijk om tegen een redelijke rente geld aan te trekken, omdat het waarborgfonds geldverstrekkers de tijdige betaling garandeert van rente en aflossing van leningen aan te gaan door woningcorporaties. De gemeente en het Rijk vervullen daarbij een achtervang functie. Mocht in geval van aanspraak door geldgevers blijken dat het vermogen van het waarborgfonds ontoereikend is, dan bestaat de kans dat de gemeente op grond van deze achtervang overeenkomst (in de vorm van renteloze leningen) het vermogen van het waarborgfonds moet aanvullen. De kans dat dit gebeurt is gering, omdat de woningcorporaties in eerste instantie zelf financieel verantwoordelijk zijn voor de risico's in hun sector en hierop jaarlijks worden gecontroleerd en beoordeeld door het waarborgfonds.

Voor het uitoefenen van de publieke taak neemt de gemeente ook deel in het aandelenkapitaal van een aantal vennootschappen. Dit betreft aandelen van N.V. Bank Nederlandse Gemeenten, B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides en N.V. Holding Westland Infra. Deze aandelen zijn in de balans opgenomen tegen nominale waarde. Doordat er een groot positief verschil bestaat tussen de werkelijke waarde en de nominale waarde is van een kredietrisico op deze aandelen geen sprake.

Financieringspositie en rentekosten

In de begroting voor 2019 wordt rekening gehouden met een financieringstekort. Hierbij is rekening gehouden met de boekwaarde van de activa en van de grondexploitatie, eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen) en opgenomen vaste geldleningen per 1 januari 2019. Dit betreft een momentopname tijdens het opmaken van de begroting.

Binnen onze begroting wordt het zogenaamde rente omslagpercentage gehanteerd voor de berekening van de (bespaarde) rente over de reserves/voorzieningen en de rentetoerekening over de boekwaarde van de vaste activa. Het rente omslagpercentage is een gemiddelde van de betaalde en ontvangen rente. Als gevolg van diverse ontwikkelingen zoals het verplicht schatkistbankieren, de lage marktrente, de BBV voorschriften en het beperkte aantal uitstaande leningen van onze gemeente is het omslagpercentage 0%.

Leningenportefeuille

Een belangrijk onderdeel van het financieringsbeleid vormt de omvang, flexibiliteit, gemiddelde looptijd en rentegevoeligheid van de leningenportefeuille. De leningenportefeuille langer dan één jaar heeft per 1 januari 2019 een omvang van € 18,8 miljoen.

Overzicht van vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar							
Omschrijving	Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Laatste aflossing	Rente-perc.	Restantbedrag geldleningen 1-1-2019	Aflossing 2019	Restantbedrag geldleningen 31-12-2019	Rente-kosten 2019
<u>Onderhandse leningen N.V. Bank Nederlandse Gemeenten:</u>							
BNG 089594	907.560	2024	4,67	217.815	36.302	181.512	8.751
BNG 091485*	680.670	2025	3,47	190.588	27.227	163.361	6.443
BNG 092017	680.670	2026	5,50	217.814	27.227	190.588	10.667
BNG 40.111437	7.429.045	2029	1,25	7.429.045	0	7.429.045	92.492
BNG 40.111438	1.566.123	2029	0,80	1.566.123	0	1.566.123	12.529
BNG 40.112090	6.751.680	2052	1,77	6.751.680	0	6.751.680	119.505
BNG 40.112091	2.381.266	2052	1,57	2.381.266	0	2.381.266	37.386
* Per 26-10-2010 is het rentepercentage gewijzigd van 5,8% in 3,47%				18.754.331	90.756	18.663.575	287.771
<u>Onderhandse leningen Nederlandse Waterschapsbank N.V.:</u>							
NWB 10014564	1.134.451	2022	6,40	181.512	45.378	136.134	10.073
				181.512	45.378	136.134	10.073
Totaal				18.935.843	136.134	18.799.709	297.845

Het tot medio 2017 zeer beperkt aantal langlopende leningen en het totale vreemde vermogen neemt vanaf 2018 aanzienlijk toe. Aangekochte gronden bedrijvenschap Harnaschpolder worden in erfpacht uitgegeven (zie raadsbesluiten 2015-23980 en 2016-32705). Voor de financiering van aankoop gronden en de betaling van de overeengekomen afkoopsommen voor rentever verschillen zijn leningen aangetrokken. Bij het opmaken van de begroting 2019 zijn alleen de getekende overeenkomsten en aangetrokken leningen verwerkt in de staat van vaste leningen. De verwachting is dat de totale leningportefeuille in 2019 door aankoop van nu voorziene erfpachtgronden zal oplopen tot ca. € 55 miljoen. Het te betalen rentepercentage voor deze langlopende leningen zal gemiddeld tussen 1,0 en 2,0% liggen. Gezien de afspraken en de te ontvangen canonopbrengsten is het financieel risico beperkt.

Uitgezette geldleningen

In 1988 heeft de voormalige gemeente Schipluiden een bedrag van 7,7 mln. uitgeleend aan de ABN-AMRO. De lening is later overgegaan naar de Royal Bank of Scotland (RBS). De RBS is geen sterke bank en grotendeels in handen van de Britse overheid. De rating van de RBS zit rond de BBB. De lening is voor 50 jaar fixe en heeft een rente van 8,15% (€ 629.000 exploitatie inkomsten per jaar). Doordat de RBS grotendeels in handen is van de Britse overheid is het risico van omvallen beperkt. De resultaten van de RBS zijn verbeterd.

Bij de Nederlandse Waterschapsbank is voor € 1,4 mln. uitgezet met een rente van 7% (€ 95.300 exploitatie-inkomsten per jaar).

Relatiebeheer

Voor het reguliere betalingsverkeer maakt de gemeente gebruik van de diensten van de BNG Bank. In het treasury statuut van de gemeente is bepaald dat de bankrelaties en hun bancaire condities ten minste eens in de vijf jaar worden beoordeeld. Een dergelijke beoordeling heeft in 2013 plaatsgevonden. Op basis van die beoordeling was besloten het huisbankierschap met ingang van 1 januari 2014 onder te brengen bij de BNG Bank. Daarnaast is er nog een beperkte bankrekening bij de Rabobank. De financiële mutaties op deze bankrekening zijn beperkt.

4. Recapitulatie

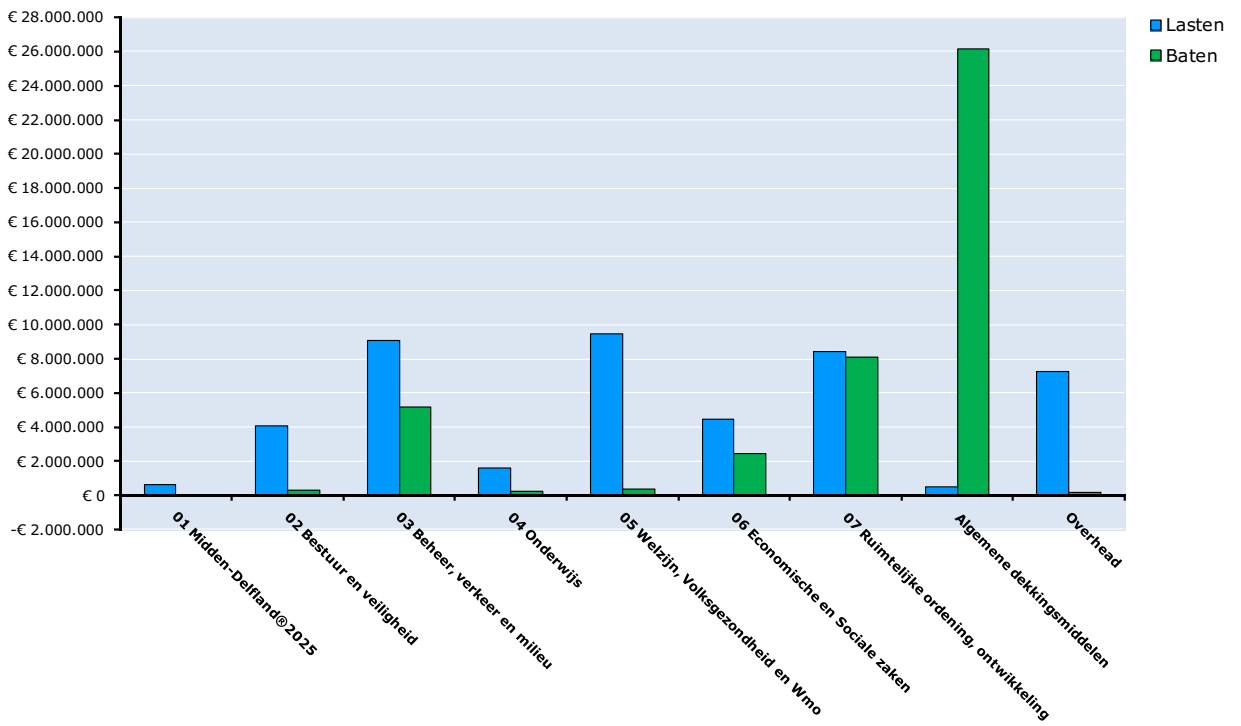
Recapitulatie programma's

<i>Samenvatting begroting 2019</i>	2017	2018	2019	2020	2021	2022
01 Midden-Delfland [®] 2025	576.700	623.558	534.744	414.732	417.230	419.863
02 Bestuur en veiligheid	2.800.033	3.316.485	3.746.715	3.696.932	3.734.696	3.770.684
03 Beheer, verkeer en milieu	3.715.427	3.789.394	3.901.780	4.586.019	4.524.398	4.741.805
04 Onderwijs	1.219.016	1.330.392	1.370.380	1.333.768	1.299.100	1.305.160
05 Welzijn, Volksgezondheid en Wmo	7.682.237	8.604.540	9.063.494	8.955.579	9.061.525	9.085.949
06 Economische en Sociale zaken	1.629.241	1.872.100	2.074.283	1.902.893	2.174.526	2.193.671
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling	773.696	799.466	276.596	-229.623	-175.307	-45.300
Algemene dekkingsmiddelen	-22.621.393	-24.127.176	-25.699.500	-26.442.245	-27.248.205	-27.944.005
Overhead	7.665.848	7.664.656	7.142.632	7.010.487	7.031.999	7.090.642
Geraamd saldo van baten en lasten	3.440.803	3.873.415	2.411.123	1.228.541	819.961	618.468

Mutaties reserves

01 Midden-Delfland [®] 2025	-74.551	-92.872	-122.370	132	134	136
02 Bestuur en veiligheid	-159.421	-17.000	-34.615	0	0	0
03 Beheer, verkeer en milieu	-200.975	-166.110	-195.997	-92.498	-20.143	-19.783
04 Onderwijs	-371.437	-212.928	-318.206	-262.841	-262.841	-262.841
05 Welzijn, Volksgezondheid en Wmo	-306.113	-531.112	-355.301	-124.965	-111.304	-109.895
06 Economische en Sociale zaken	-20.657	-125.000	-186.211	-25.000	-25.000	0
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling	-429.618	-1.353.474	-257.840	-157.705	9.231	9.369
Algemene dekkingsmiddelen	-831.632	-9.623	141	143	145	147
Overhead	-1.265.296	-1.365.294	-940.853	-569.097	-559.097	-549.097
Saldo reserves	-3.659.700	-3.873.413	-2.411.252	-1.231.831	-968.875	-931.964
Geraamd resultaat	-218.897	2	-129	-3.290	-148.914	-313.496

Samenvatting begroting 2019

5. Financiële begroting (overzicht van baten en lasten)

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) 2004 is de gemeente verplicht een overzicht van de financiële begroting (overzicht van baten en lasten) samen te stellen. De uiteenzetting van de financiële positie en het overzicht van baten en lasten vormen samen de financiële begroting.

De uiteenzetting van de financiële positie bevat:

- de baten en lasten van bestaand beleid
- de investeringen, gesplitst in investeringen met een economisch of een maatschappelijk nut
- de financiering
- de stand en het verloop van de reserves en voorzieningen.

Deze gegevens zijn bijna allemaal al in een ander onderdeel van de begroting opgenomen, maar worden hier in verband met de voorschriften van het BBV nogmaals weergegeven.

Uitgangspunten bij de begroting

In financiële zin is het belangrijkste uitgangspunt het realiseren van een materieel sluitende begroting.

De belangrijkste input vormen de structurele financiële gevolgen van het bestaande beleid van de begroting 2018 en het collegewerkprogramma 2018-2022. Uitgangspunt daarbij is structurele uitgaven worden structureel gedekt en incidentele uitgaven worden van een incidentele dekking voorzien.

Daarnaast zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd.

- Voor de structurele ontwikkeling van de salarissen en sociale lasten is uitgegaan van de meest recente gegevens betreffende de CAO voor gemeentepersoneel. Daarnaast is rekening gehouden met hogere kosten als gevolg van een nieuwe CAO per 1-1-2019 en de invoering van een generatiepact
- Wij hebben rekening gehouden met een compensatie voor stijgende prijzen. Hiervoor zijn de percentages uit de meicirculaire aangehouden.
- Voor de uitkering uit het Gemeentefonds is uitgegaan van de informatie uit de meicirculaire 2018.
- Voor de heffingen is kostendekkende tarieven het uitgangspunt. Bij het vaststellen van de kostendekkendheid van deze tarieven is de kostenkant inclusief BTW meegenomen.
- Voor 2019 en volgende jaren is de opbrengst van de OZB afhankelijk van de waardeontwikkeling van het onroerend goed. Het tarief voor riool- en afvalstoffenheffing blijft vooralsnog ongewijzigd.
- De structurele lasten van de 'verbonden partijen' zijn in de begroting verwerkt.
- Bij de kapitaallasten is door de wijziging van het BBV voor de rentehuishouding geen rente meer toegerekend.
- Er is rekening gehouden met een renteomslagpercentage van 0%.

De baten en lasten van bestaand beleid

In de volgende tabel zijn de geraamde baten en lasten in 2019 aangegeven per programma. Voorts is een bedrag aangegeven dat de gemeente hiervoor aan algemene dekkingsmiddelen raamt. De algemene dekkingsmiddelen zijn gemeentelijke middelen die vrij aan te wenden zijn en worden verantwoord in een apart hoofdstuk Algemene dekkingsmiddelen. De algemene dekkingsmiddelen zijn voor de vergelijkbaarheid in de tabel afzonderlijk opgenomen.

Lasten begroting 2019

Lasten begroting 2019	2017	2018	2019	2020	2021	2022
01 Midden- Delfland ® 2025	1.405.680	1.818.634	600.743	480.955	453.695	456.574
02 Bestuur en veiligheid	3.297.607	3.745.883	4.050.345	3.977.247	4.017.518	4.045.785
03 Beheer, verkeer en milieu	8.528.186	9.295.483	9.060.503	9.543.860	9.447.729	9.667.464
04 Onderwijs	1.594.391	1.566.580	1.605.492	1.568.743	1.534.006	1.539.997
05 Welzijn, Volksgezondheid en WMO	8.810.391	9.208.584	9.445.303	9.341.618	9.449.437	9.476.622
06 Economische en sociale zaken	4.019.077	4.339.636	4.494.295	4.331.202	4.519.278	4.543.801
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling	4.674.343	8.269.875	8.397.619	5.175.725	4.315.481	2.266.996
Algemene dekkingsmiddelen	487.284	480.442	692.681	690.956	686.429	681.303
Overhead	7.936.606	7.824.268	7.288.019	7.157.402	7.180.564	7.240.885
Totale lasten	40.753.565	46.549.385	45.634.999	42.267.708	41.604.137	39.919.426

Baten begroting 2019

Baten begroting 2019	2017	2018	2019	2020	2021	2022
01 Midden- Delfland ® 2025	828.980	1.195.076	65.999	66.223	36.465	36.711
02 Bestuur en veiligheid	497.574	429.398	303.630	280.315	282.822	275.101
03 Beheer, verkeer en milieu	4.812.759	5.506.089	5.158.723	4.957.841	4.923.331	4.925.658
04 Onderwijs	375.375	236.188	235.112	234.975	234.906	234.837
05 Welzijn, Volksgezondheid en WMO	1.128.154	604.044	381.809	386.039	387.912	390.673
06 Economische en sociale zaken	2.389.836	2.467.536	2.420.012	2.428.309	2.344.752	2.350.130
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling	3.900.647	7.470.409	8.121.023	5.405.349	4.490.789	2.312.297
Algemene dekkingsmiddelen	23.108.677	24.607.618	26.392.181	27.133.201	27.934.634	28.625.308
Overhead	270.758	159.612	145.387	146.915	148.565	150.243
Totale lasten	37.312.762	42.675.970	43.223.876	41.039.166	40.784.176	39.300.958

Lasten reserves begroting 2019

Lasten reserves begroting 2019	2017	2018	2019	2020	2021	2022
01 Midden- Delfland ® 2025	30.126	128	130	132	134	136
02 Bestuur en veiligheid	44.059	0	0	0	0	0
03 Beheer, verkeer en milieu	102.883	761.542	423.304	23.654	24.009	24.369
04 Onderwijs	35.717	0	0	0	0	0
05 Welzijn, Volksgezondheid en WMO	384.204	1.670	11.571	11.333	11.503	11.676
06 Economische en sociale zaken	0	0	0	0	0	0
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling	975.441	166.400	28.985	29.120	29.256	29.394
Algemene dekkingsmiddelen	5.374	5.377	141	143	145	147
Overhead	0	0	0	0	0	0
Totale lasten	1.577.804	935.117	464.131	64.382	65.047	65.722

Baten reserves begroting 2019

Baten reserves begroting 2019	2017	2018	2019	2020	2021	2022
01 Midden- Delfland@ 2025	104.677	93.000	122.500	0	0	0
02 Bestuur en veiligheid	203.480	17.000	34.615	0	0	0
03 Beheer, verkeer en milieu	303.858	927.652	619.301	116.152	44.152	44.152
04 Onderwijs	407.154	212.928	318.206	262.841	262.841	262.841
05 Welzijn, Volksgezondheid en WMO	690.317	532.782	366.872	136.298	122.807	121.571
06 Economische en sociale zaken	20.657	125.000	186.211	25.000	25.000	0
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling	1.405.059	1.519.874	286.825	186.825	20.025	20.025
Algemene dekkingsmiddelen	837.006	15.000	0	0	0	0
Overhead	1.265.296	1.365.294	940.853	569.097	559.097	549.097
Totale lasten	5.237.504	4.808.530	2.875.383	1.296.213	1.033.922	997.686

Begrotingsresultaat

Samenvatting begroting 2019	2017	2018	2019	2020	2021	2022
01 Midden- Delfland ® 2025	576.700	623.558	534.744	414.732	417.230	419.863
02 Bestuur en veiligheid	2.800.033	3.316.485	3.746.715	3.696.932	3.734.696	3.770.684
03 Beheer, verkeer en milieu	3.715.427	3.789.394	3.901.780	4.586.019	4.524.398	4.741.805
04 Onderwijs	1.219.016	1.330.392	1.370.380	1.333.768	1.299.100	1.305.160
05 Welzijn, Volksgezondheid en WMO	7.682.237	8.604.540	9.063.494	8.955.579	9.061.525	9.085.949
06 Economische en sociale zaken	1.629.241	1.872.100	2.074.283	1.902.893	2.174.526	2.193.671
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling	773.696	799.466	276.596	-229.623	-175.307	-45.300
Algemene dekkingsmiddelen	-22.621.393	-24.127.176	-25.699.500	-26.442.245	-27.248.205	-27.944.005
Overhead	7.665.848	7.664.656	7.142.632	7.010.487	7.031.999	7.090.642
Geraamde saldo van baten en lasten	3.440.803	3.873.415	2.411.123	1.228.541	819.961	618.468
Mutatie reserves						
01 Midden- Delfland ® 2025	-74.551	-92.872	-122.370	132	134	136
02 Bestuur en veiligheid	-159.421	-17.000	-34.615	0	0	0
03 Beheer, verkeer en milieu	-200.975	-166.110	-195.997	-92.498	-20.143	-19.783
04 Onderwijs	-371.437	-212.928	-318.206	-262.841	-262.841	-262.841
05 Welzijn, Volksgezondheid en WMO	-306.113	-531.112	-355.301	-124.965	-111.304	-109.895
06 Economische en sociale zaken	-20.657	-125.000	-186.211	-25.000	-25.000	0
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling	-429.618	-1.353.474	-257.840	-157.705	9.231	9.369
Algemene dekkingsmiddelen	-831.632	-9.623	141	143	145	147
Overhead	-1.265.296	-1.365.294	-940.853	-569.097	-559.097	-549.097
Saldo reserves	-3.659.700	-3.873.413	-2.411.252	-1.231.831	-968.875	-931.964
Geraamd resultaat	-218.897	2	-129	-3.290	-148.914	-313.496

Onderstaand zijn de belangrijkste wijzigingen tussen de begroting 2018 en 2019 op programmaniveau toegelicht. Binnen de programma's (hoofdstuk 2) staat een nadere verklaring van de wijziging van het budget 2019 ten opzichte van 2018.

Programma 1: Vitale dorpen en Midden-Delfland® 2025 per saldo € -88.814
De afname van lasten op het taakveld Midden-Delfland heeft vooral te maken met een incidenteel budget in 2018 voor Aanpak Abtswoude 52.

Programma 2: Bestuurlijke en veiligheid per saldo € 430.230
De toename van lasten op het taakveld Burgerzaken heeft als verschillende oorzaken. Een deel van het huidige kassasysteem wordt vervangen. De kassalades zullen verdwijnen en er komt een gesloten kassasysteem. Wél met de mogelijkheid om cash te betalen. Daarnaast heeft er op basis van werkelijke gemaakte uren een verschuiving van werkgeverslasten plaatsgevonden. Verder is er op het taakveld Brandweer en rampenbestrijding een stijging van de jaarlijkse bijdrage aan de Veiligheidsregio Haaglanden. Daarnaast heeft er ook hier op basis van werkelijke uren 2017 een verschuiving van werkgeverslasten plaatsgevonden. De werkelijk bestede uren vanuit 2017 en de verwachte taken in 2019 zijn hiervoor de basis van verandering geweest.

Programma 3: Beheer, verkeer en milieu per saldo € 112.386
De bijraming op dit programma heeft diverse oorzaken. Op verschillende taakvelden zijn hogere kapitaallasten en een verschuiving van (de toerekening van) werkgeverslasten. Daarnaast zijn er bijramingen van budget onder andere voor het ruimen van graven, de aanschaf van twee sneeuwschuiven in 2019 en een toename van onderhoudsbudget als gevolg van areaaluitbreiding. Tegenover deze bijramingen staat een aframing door incidentele uitgaven in 2018 en een verlaging van budget voor onderhoud. Dit is vrijwel volledig het gevolg van incidentele bijramingen in 2018, zoals voor de extra investering in de deklaag van de Kwakelweg in Maasland t.b.v. het skaterouten netwerk.

Programma 4: Onderwijs per saldo € 39.988
De voornaamste verklaring voor de toename van lasten binnen dit programma is het gevolg van een tweetal bijramingen:
- Wij hebben als gemeente een wettelijke verplichting in het kader van onderwijshuisvesting (Huisvestingsprogramma). In 2019 gaat dat om de eerste inrichting van 2 lokalen 1ste inrichting + kosten Groene Oase (€ 55.365).
- Daarnaast is er een verhoging van de kapitaallasten (€ 57.603).
Tegenover deze bijramingen staat een aframing van € 45.000 door het vervallen van het budget voor kinderen van statushouders. Gezien de relatief lage kosten in 2018 en de hoge mate van onzekerheid ten aanzien van het aantal aanvragen voor de komende jaren worden deze lasten niet bij voorbaat geraamd.

Programma 5: Welzijn en Wmo per saldo € 458.954
De gewijzigde begroting van de H10 Inkoopbureau levert een hogere last op. Verder is het incidentele budget 2018 Integrale preventie € 25.000 structureel gemaakt op basis van het preventieplan in Q4 2018.
Op het taakveld Wmo en jeugd is de subsidie aan WelzijnE25 structureel verhoogd. In 2018 is deze verhoging opgelost deels door een bijraming en deels door het ten laste van bestaande budgetten te brengen. Daarnaast is er eenmalig in 2019 een budget extra benodigd voor implementatiekosten voor de inkoop van Jeugdzorg 2020-2024. Vanuit het rijk komt een nieuwe taak in het kader van vaccinaties naar gemeenten toe per 1/1/2019. Daarvoor worden we financieel gecompenseerd. Daarnaast heeft er op basis van werkelijke gemaakte uren een verschuiving van werkgeverslasten plaatsgevonden. Op het taakveld Sport is in 2018 is een incidentele subsidie uitgekeerd voor het vervangen van een overkapping van een tribune. Daarnaast zijn er minder kapitaallasten. Tegenover deze wijzigingen van de lasten zijn er minder baten op het taakveld Wmo door de verwachte invoering van het abonnementstarief Wmo per 1-1-2019. En op het taakveld Wmo en jeugd is in 2018 eenmalig een SWOT-analyse uitgevoerd naar het inkoopbureau Jeugd. Deze kosten zijn doorbelast aan andere gemeenten in de regio.

Programma 6: Economische en sociale zaken per saldo € 202.183
Binnen dit programma hebben er op de taakvelden Handel, Ambacht en Industrie, Bijstand, Sociale werkvoorziening, Minimabeleid verschuivingen van werkgeverslasten plaatsgevonden. De werkelijk besteedde uren vanuit 2017 en de verwachte taken in 2019 zijn hiervoor de basis van verandering geweest. Verder vindt er in 2019 een bijraming plaats ten laste van de Reserve Investerings-

programma, ten behoeve van incidentele kosten voor bouwkundige aanpassingen aan gemeentelijke gebouwen. Tegenover deze bijramingen staan enkele budgetaframingen. De voornaamste is het incidentele budget in 2018 voor ambtelijke inzet en stedenbouwkundige uitwerking voor centrum Maasland. Daarnaast zijn er nog enkele bijramingen, de bijdrage voor (voormalig) WSW-ers is hoger dan in 2018 geraamd en in 2018 was er incidenteel een extra bedrag beschikbaar voor schuldhelpverlening.

In 2019 wordt uitvoering gegeven aan het Vervolgplan (na het vorige 'uitvoeringsprogramma Werk en inkomen') om de komende jaren een nieuwe impuls te geven aan de concretisering van ons doel/motto: Iedereen in Midden-Delfland werkt, werkt aan of werkt mee. Hiervoor is meer budget begroot dan in 2018. Daarnaast heeft er op basis van werkelijke gemaakte uren een verschuiving van werkgeverslasten plaatsgevonden. Vanuit het collegewerkprogramma is er een extra bedrag van bijgeraamd ter bevordering van uitstroom naar werk. Deze extra last wordt gedekt door een onttrekking uit de reserve Sociaal domein.

Hiertegenover staan diverse wijzigingen in de baten. De raming van de aanvullende rijksbijdrage over het voorafgaande jaar voor de bijstandskosten is naar beneden bijgesteld. En op basis van werkelijke inkomsten uit voorgaande jaren kan de raming voor aflossing van leenbijstand naar boven worden bijgesteld

Programma 7: R.O., ontwikkeling en volkshuisvesting per saldo € -522.870

In 2018 waren er een aantal incidentele budgetten opgenomen voor Tiny Houses, inhuur begeleiding projecten en Herinrichting centrumplan Schipluiden. In 2019 ramen we een aantal budgetten bij.

- Omgevingswet. Momenteel wordt binnen onze organisatie gewerkt aan de invoering van de Omgevingswet. Een van de onderwerpen die daarbij uitdrukkelijk aan de orde komt, is participatie. Er vinden poldergesprekken plaats die de komende periode worden voortgezet. Later wordt ook een participatietraject voor de dorpen uitgevoerd. Om dat goed voorbereid te doen willen wij voor de dorpen op hoofdlijnen een nul-situatie vastleggen. Wij willen daartoe per dorp een analyse laten opstellen die onder meer aandacht schenkt aan economische kwaliteiten, sociale cohesie, leefomgevingskwaliteiten, vergrijzing (demografie) klimaatverandering etc.
- Begeleiding ruimtelijke projecten en onderzoeken. Dit betreft aanloopkosten welke nodig zijn voor de eerste advisering om een project op haalbaarheid te beoordelen. Door budget hiervoor op te nemen in de begroting kan eerder aan projecten begonnen worden dan voorheen.

De raming voor bouwleges is gebaseerd op de bouwprognose voor woningen en bedrijven. Op basis van deze prognose is de geraamde legesopbrengst in 2019 lager dan in 2018.

De lasten binnen het taakveld grondexploitaties zijn gebaseerd op de prognose van de werkzaamheden (in- en extern) ten aanzien van de grondexploitaties voor de komende jaren. Deze lasten worden budgettair neutraal verwerkt in de begroting.

Algemene dekkingsmiddelen per saldo € -1.572.323

De stijging van de lasten op het taakveld treasury betreft de rentelasten van nieuw aangetrokken vaste leningen. Deze rentelasten zijn toe te bedelen aan de erfpacht. De stijging in baten op dit taakveld komt doordat er in 2018 een hoger dividendpercentage is uitgekeerd door de BNG en doordat een deel van de rentelasten toe te bedelen is aan de erfpacht.

De voornaamste oorzaak voor het saldo op dit programma is de raming van de algemene uitkering. De berekeningen van de algemene uitkering voor de begroting 2019-2022 zijn met behulp van de meicirculaire 2018 gemaakt. Vanaf 2019 is het grootste deel van het deelfonds Sociaal domein opgenomen in de algemene uitkering. En loopt dus mee in de trap-op, trap-af methode. Dit gegeven en het vaststellen van het Interbestuurlijk programma met het Rijk levert een fors hogere bijdrage op.

Daarnaast is er een bijraming van de OZB opbrengst als gevolg van de waardeontwikkeling van het onroerend goed in combinatie met areaaluitbreiding. Deze stijging is hoger dan was voorzien in de Begroting 2018-2021.

Overhead per saldo € 522.024

In 2019 is incidenteel extra budget geraamd voor ondersteuning bij diverse I-projecten. Verder is in 2019 de verdeling van de werkgeverslasten aangepast op basis van de werkelijke urenverdeling uit 2017. Gevolg hiervan is dat er meer kosten toegeschreven worden aan taakvelden anders dan overhead. In 2018 is er een budget van incidenteel bijgeraamd voor bouwkundig onderhoud van het gemeentehuis en in 2018 zijn extra incidentele kosten geraamd voor de organisatie-ontwikkeling (onder andere assessments en ondersteuning).

Incidentele baten en lasten

Om een goed inzicht te kunnen geven in het structurele evenwicht tussen baten en lasten is het noodzakelijk te weten in hoeverre incidentele dekkingsmiddelen tegenover incidentele lasten staan. Ook de uitgaven die binnen de grondexploitaties worden gedaan, zijn veelal eenmalig van aard. Deze kosten hebben geen invloed op het exploitatieresultaat. Ook wordt een aantal uitgaven ten laste van voorzieningen of bestemmingsreserves gebracht.

Omschrijving	Incidentele lasten (x € 1.000)				Incidentele baten (x € 1.000)			
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
1. Vitale Dorpen in Midden Delfland@2025	100							
2. Bestuur en Veiligheid								
3. Beheer, Verkeer, Milieu	88				250	60		
4. Onderwijs	55							
5. Welzijn en Wet maatschappelijke ondersteuning	150							
6. Economische- en sociale zaken	161							
7. Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en volkshuisvesting	267	167						
Algemene Dekkingsmiddelen								
Overhead	115	50						
Mutaties reserves	400				1286	167		
Totaal	1336	217	0	0	1536	227	0	0
Saldo					-200	-10	0	0

Conform de richtlijnen van de provincie zijn bedragen onder € 50.000 niet meegenomen in bovenstaand overzicht.

Programma 1

Lasten:

In 2019 wordt € 100.000 ingezet ten behoeve van cofinanciering.

Programma 3

Lasten:

In 2019 wordt € 87.649 gestort in de egalisatievoorziening afvalstoffenheffing.

Baten:

In 2018 is een pilot uitgevoerd waarbij wij een start hebben gemaakt met het te koop aanbieden van de gemeentegrond in gebruik bij inwoners. Doel is inwoners die gemeentegrond in gebruik hebben in de gelegenheid te stellen dit in eigendom te verwerven. Voor 2019 ramen wij een incidentele opbrengst van € 250.000 en voor 2020 € 60.000.

Programma 4

Lasten:

In 2019 wordt € 55.365 ingezet om te voldoen aan de wettelijke verplichting voor huisvesting scholen.

Programma 5

Lasten:

In 2019 wordt € 50.000 ingezet voor lokale implementatiekosten inkoop 2020-2024 en € 100.000 voor het bevorderen van uitstroom naar werk.

Programma 6

Lasten:

In 2019 wordt € 161.211 ingezet voor incidentele kosten bouwkundige aanpassingen van gemeentelijke gebouwen.

Programma 7

Lasten:

In 2019 en 2020 wordt € 167.000 ingezet voor de uitvoering van de energievisie.

In 2019 is € 100.000 bijgeraamd voor de voorbereidingsfase van bouwprojecten niet zijnde grexten.

Overhead

Lasten:

In 2019 wordt voor € 65.000 personeel ingehuurd voor diensten zaakgericht werken.
In 2019 en 2020 worden extra kosten gemaakt voor tijdelijke dubbeling van de functie afdelingsdirecteur Koers, beide jaren € 50.000.

Mutaties reserves

Lasten:

In 2019 wordt € 400.000 gestort in de Dekkingsreserve voor het veilig afwikkelen van verkeer bij de entree van Maasland (Maassluisseweg/Oude Veiling).

Baten:

Aan de Algemene reserve worden de volgende bedragen onttrokken:

- Budget cofinanciering € 100.000
- Veilig afwikkelen verkeer entree Maasland € 400.000
- Storting in voorziening egalisatie afvalstoffenheffing € 87.649
- Wettelijke verplichting huisvestingsprogramma € 55.365
- Lokale implementatiekosten inkoop 2020-2024 € 50.000
- Energievisie 2019 en 2020 € 167.000
- Inhuur diensten zaakgericht werken € 65.000.

Aan de reserve investeringsprogramma worden de volgende bedragen onttrokken:

- Budget voorbereidingsfase bouwprojecten niet zijnde grexen € 100.000
- Bouwkundige aanpassingen van gemeentelijke gebouwen € 161.211.

Daarnaast wordt aan de reserve Sociaal Domein € 100.000 onttrokken voor het bevorderen van uitstroom naar werk.

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de algemene dekkingsmiddelen. Onder de tabel worden de onderdelen toegelicht.

Tabel Algemene dekkingsmiddelen (in €)	2019	2018
OZB	4.411.702	4.218.126
Algemene uitkering	18.961.771	13.849.448
Dividenden	2.039.930	2.039.930
Rente uitzettingen > 1 jaar	726.940	1.191.046
Opbrengsten grondverkoop	250.000	250.000
Vennootschapsbelasting	0	0
Onvoorzien	16.000	16.000
Overige eigen middelen	0	0
Subtotaal	26.406.343	21.564.550
Saldo financieringsfunctie	-361.975	- 87.834
Totaal algemene dekkingsmiddelen	26.044.368	21.476.716

De gemeentelijke heffingen, ook wel lokale heffingen genoemd, vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente. De lokale heffing die bij de algemene dekkingsmiddelen hoort, is de OZB. Daarnaast zijn er nog heffingen die niet tot de algemene dekkingsmiddelen horen. Deze zijn opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.

OZB

Sinds 2009 wordt de OZB berekend over een percentage van de WOZ-waarde. Door een amendement van de gemeenteraad zijn de tarieven tot 2019 'bevoren' en fluctueert de opbrengst met de jaarlijkse waardeverandering.

In de volgende tabel staan de OZB-tarieven voor 2019 tot en met 2022.

OZB – tarieven	2019	2020	2021	2022
Tarief eigenaren woningen	0,1205%	0,1205%	0,1205%	0,1205%
Tarief eigenaren niet-woningen	0,2267%	0,2267%	0,2267%	0,2267%
Tarief gebruikers niet-woningen	0,1627%	0,1627%	0,1627%	0,1627%

Er bestaat een relatie tussen de OZB en de algemene uitkering. De algemene uitkering wordt over de gemeenten verdeeld met behulp van verdeelmaatstaven die verschillen in kosten weerspiegelen, maar ook verschillen in belastingcapaciteit. De belastingcapaciteit is een afgeleide van de waarde van de onroerende zaken. Gemeenten met hoog gewaardeerd onroerend goed ontvangen een lagere algemene uitkering dan soortgelijke gemeenten met minder waardevol onroerend goed. Van de waarde van de woningen wordt 80% meegerekend, van de waarde van niet-woningen 70%. Op de uitkomsten daarvan wordt het zogenaamde rekentarief toegepast (-0,1000% van de waarde voor woningen). Dit rekentarief is afgeleid van het landelijke gemiddelde OZB-tarief.

De uitkomst wordt als zogenaamde eigen inkomstenmaatstaf afgetrokken van de algemene uitkering van de gemeente. Het OZB-tarief dat de gemeente hanteert, heeft overigens geen effect op deze aftrekpost.

Algemene uitkering

De raming van de algemene uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2018.

De berekeningen van de algemene uitkering voor de begroting 2019-2022 zijn met behulp van de meicirculaire 2018 gemaakt. In onderstaande tabel ziet u het verschil met de ramingen zoals gemaakt voor de begroting 2018-2021.

Raming algemene uitkering	2019	2020	2021	2022
Begroting 2019 – 2022	18.861.771	19.497.061	20.242.908	20.823.928
Begroting 2018 – 2021	17.898.332	18.400.797	18.670.939	-
Vershil	963.439	1.096.264	1.571.969	N.v.t. *

(*) 2022 was nog niet begroot. Daar kan geen verschil voor worden berekend.

Dividenden

De gemeente ontvangt jaarlijks dividenduitkeringen uit hoofde van haar aandelenbezit bij de Bank Nederlandse Gemeenten, Waterbedrijf Evides en Westland Infra.

	2019	2018
Bank Nederlandse Gemeenten	42.500	42.500
Juva N.V.	1.768.000	1.768.000
Waterbedrijf Evides	229.430	229.430
Totaal	2.039.930	2.039.930

Rente uitzettingen > 1 jaar

Het betreft hier de rente die verkregen wordt van het langdurig uitgezette deel van de Nutsreserve. Daarnaast wordt rendement gemaakt door de uitgifte van grond in erfpacht, welk deels is gefinancierd uit eigen overtollige financiële middelen.

Overige eigen middelen

Er zijn geen overige eigen middelen.

Onvoorzien

De raming van de post Onvoorzien is bedoeld voor de dekking van niet voorzienbare uitgaven. Bij gemeenten die een sluitende begroting hebben, is de post onvoorzien meestal het positieve begrotingssaldo dat door de raad als dekkingsmiddel kan worden ingezet. In Midden-Delfland is dat zoals bekend niet het geval. In onze begroting is een bedrag voor onvoorziene uitgaven opgenomen van € 16.000 in 2019.

Financiële positie

De raming voor het begrotingsjaar 2019 en volgende jaren ziet er als volgt uit.

	2019	2020	2021	2022
Saldo begroting 2019 – 2022 (incl. begrotingswijzigingen ¹)	156.695	263.697	364.351	
Mutaties begroting:				
1. Autonome ontwikkelingen en doorwerking eerdere besluiten)	-46.566	-170.407	-125.437	
2. Collegewerkprogramma (per saldo)	-110.000	-90.000	-90.000	-90.000
Resultaat begroting²	129	3.290	148.914	313.496

¹ Inclusief structurele doorwerking mutaties Eerste periodieke begrotingswijziging 2018.

² Een positief bedrag betekent een voordelig resultaat.

Met dit resultaat (structureel sluitende (meerjaren)begroting) voldoet de begroting 2019-2022 aan de voorwaarden om in aanmerking te komen voor repressief toezicht door de provincie.

Immateriële vaste activa

In het kader van het BBV is het zeer beperkt mogelijk deze activa te activeren. De gemeente Midden-Delfland heeft er daarom voor gekozen deze activa niet meer in de kapitaallasten op te nemen, maar deel te laten uitmaken van het jaar van 'investering'.

Investerings met een economisch en maatschappelijk nut

De investeringen zijn gesplitst in investeringen met een economisch nut en met een maatschappelijk nut.

In de kapitaallasten van de activa wordt vanaf 2017 niet met rente rekening gehouden.

Voor een specificatie zie bijlage Investerings 2018-2021.

Nieuwe investeringen

Overzicht nieuwe investeringen begroting 2019

Omschrijving investering:	2019	2020	2021	2022
Oracle migratie 2019	55.000			
Vervangen lichtmasten			172.200	
Vervangen brug S020 Zouteveenseweg				202.300
Vervangen brug S021 Zouteveenseweg				267.700
Vervangen brug Hoornseweg				1.851.800
Vervangen voetbrug B. v. Schagenlaan-Wilgenlaan				41.100
Reconstructie Kwakelweg deel 2	250.000			
Aanvulling reconstructie Kerkweg	210.000			
Aanvulling Burg v.d. Lelijkade	110.000			
Aanvulling herinrichting Lijsterbesstraat	111.000			
Reconstructie en verbetering fietspad Rotterdamseweg				450.000
Onderzoek afwaardering Hoornseweg	25.000	25.000		
Onderzoek doseerinstallaties	25.000			
Vervangen doseerinstallaties		50.000	50.000	
Reconstructie Slot de Houvelaan			195.000	
Opwaarderen fietspad en asfalteren Westgaag		550.000		
Totaal	786.000	625.000	417.200	2.812.900

De financiering

Lang lopende geldleningen

Overzicht van vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar							
Omschrijving	Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Laatste aflossing	Rente-perc.	Restantbedrag geldleningen 1-1-2019	Aflossing 2019	Restantbedrag geldleningen 31-12-2019	Rente-kosten 2019
<u>Onderhandse leningen N.V. Bank Nederlandse Gemeenten:</u>							
BNG 089594	907.560	2024	4,67	217.815	36.302	181.512	8.751
BNG 091485*	680.670	2025	3,47	190.588	27.227	163.361	6.443
BNG 092017	680.670	2026	5,50	217.814	27.227	190.588	10.667
BNG 40.111437	7.429.045	2029	1,25	7.429.045	0	7.429.045	92.492
BNG 40.111438	1.566.123	2029	0,80	1.566.123	0	1.566.123	12.529
BNG 40.112090	6.751.680	2052	1,77	6.751.680	0	6.751.680	119.505
BNG 40.112091	2.381.266	2052	1,57	2.381.266	0	2.381.266	37.386
* Per 26-10-2010 is het rentepercentage gewijzigd van 5,8% in 3,47%				18.754.331	90.756	18.663.575	287.771
<u>Onderhandse leningen Nederlandse Waterschapsbank N.V.:</u>							
NWB 10014564	1.134.451	2022	6,40	181.512	45.378	136.134	10.073
				181.512	45.378	136.134	10.073
Totaal				18.935.843	136.134	18.799.709	297.845

Saldo financieringsfunctie

De gemeente heeft ter financiering van haar activiteiten in totaal € 18.935.842 aan langlopende geldleningen aangetrokken (saldo 1-1-2019). Het saldo van de totale werkelijk betaalde rentelasten is hoger dan het saldo van de verdeelde rentelasten over de boekwaarde van de investeringen op basis van een rente omslagpercentage van 0%. Dit levert een last van € 297.844 (werkelijke rente) op in de begroting van 2019. Daar komt een toevoeging van rentes aan de reserves bij van € 64.131. Per saldo komt de financieringsfunctie uit op een nadelig resultaat van € 361.975.

Financieringsoverschot/tekort

Totaal geïnvesteerd bedrag per 1 januari 2019 (volgens staat C)		
Algemene dienst (excl. leningen)		€ 132.332.978
Eigen financieringsmiddelen volgens staat D		
Onderdeel A: Algemene reserve	€	2.499.378
Onderdeel B: bestemmingsreserves	€	36.872.814
Onderdeel C: voorzieningen	+	€ 19.666.843
	€	59.039.035
Waarvan extern belegd:		
Langdurig	-	€ 9.075.605
	€	49.963.430
Saldo nog niet afgeloste geldlening o/g	+	€ 18.935.842
	€	-68.076.116
Financieringstekort	€	31.317.828

EMU-saldo

Op grond van het BBV is hieronder de berekening van het Economische en Monetaire Unie (EMU)-saldo opgenomen

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
	x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2018, aangevuld met raming resterende periode	x € 1000,- Volgens begroting 2019	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2019	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2019	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2019
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c. q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-3.873	-2.163	-1.179	-760	-558
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	2.469	2.801	3.132	3.147	3.190
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	897	434	325	278	356
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	28.196	7.013	2.512	3.235	4.360
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij	19.019	40			
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie					
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op	8.147	6.468	3.385	2.522	472
8 Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie	5.107	19.751	4.008	2.596	971
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze met derden betreffen	143	139	143	2.634	107
10 Lasten imm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet					
11 Verkoop van effecten: a Gaaf u effecten verkopen? (ja/nee) b Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee
Berekend EMU-saldo	-12.867	7.243	246	-3.130	-980

Geprognosticeerde balans

ACTIVA	Ultimo 2017	Ultimo 2018	Ultimo 2019	Ultimo 2020	Ultimo 2021	Ultimo 2022
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	-	-	50.000	70.000	55.000	40.000
Materiële vaste activa	69.160.556	75.537.530	79.809.580	79.320.110	79.579.522	80.960.734
Financiële vaste activa	11.980.344	12.068.022	11.896.803	11.725.585	11.564.435	11.407.822
Totaal vaste activa	81.140.900	87.605.552	91.756.383	91.115.695	91.198.957	92.408.556
Vlottende activa						
Voorraden	14.912.237	19.628.477	6.799.959	6.630.743	6.085.957	6.281.958
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	9.443.402	4.157.924	9.380.010	8.807.292	5.609.828	3.185.445
Liquide middelen	66.907	66.907	66.907	66.907	66.907	66.907
Overlopende activa	3.241.218	3.241.218	3.241.218	3.241.218	3.241.218	3.241.218
Totaal vlottende activa	27.663.764	27.094.526	19.488.094	18.746.160	15.003.910	12.775.528
Totaal-generaal	108.804.664	114.700.078	111.244.477	109.861.855	106.202.867	105.184.084

PASSIVA	Ultimo 2017	Ultimo 2018	Ultimo 2019	Ultimo 2020	Ultimo 2021	Ultimo 2022
Vaste passiva						
<i>Eigen vermogen</i>	65.916.419	59.039.035	56.815.431	55.583.600	54.614.725	53.682.761
<i>Voorzieningen</i>	10.852.842	13.404.249	13.710.032	13.902.058	11.556.844	11.817.029
<i>Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer</i>	9.980.660	18.977.472	18.841.338	18.498.521	18.153.622	17.806.618
Totaal vaste passiva	86.749.921	91.420.756	89.366.801	87.984.179	84.325.191	83.306.408
Vlottende passiva						
<i>Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>	3.274.929	4.499.508	3.097.862	3.097.862	3.097.862	3.097.862
<i>Overlopende passiva</i>	18.779.814	18.779.814	18.779.814	18.779.814	18.779.814	18.779.814
Totaal vlottende passiva	22.054.743	23.279.322	21.877.676	21.877.676	21.877.676	21.877.676
Totaal-generaal	108.804.664	114.700.078	111.244.477	109.861.855	106.202.867	105.184.084

De stand en het verloop van de reserves en voorzieningen

Het meerjarenoverzicht, het verloop van de reserves en voorzieningen en de toelichting daarop zijn te vinden in de bijlage Reserves en voorzieningen.

Conclusie

Door de maatregelen die de afgelopen jaren zijn genomen en de voorzichtige, terughoudende opstelling ten aanzien van de gemeentelijke financiën is er sprake van een solide financiële structuur.

De laatste jaren zijn noodzakelijke bezuinigingen doorgevoerd. Desondanks blijft de financiële positie onder druk staan. Bij de voorbereiding van deze begroting is dit ook gebleken. Het proces om te komen tot een sluitende begroting is niet makkelijk geweest, maar heeft wel geleid tot een sluitende begroting voor de jaren 2019-2022.

Dit is bereikt door enerzijds uit te gaan van ervaringscijfers uit voorgaande jaren en anderzijds kritisch te zijn bij het ramen van de budgetten.

Door deze handelwijze zijn wij er in geslaagd een begroting te presenteren waarin:

- de tarieven voor de gemeentelijke OZB en de riool- en afvalstoffenheffing ongewijzigd blijven ten opzichte van 2018;
- de voorzieningen in deze gemeente in stand blijven;
- er bescheiden ruimte blijft voor investeren in de toekomst van Midden-Delfland.

Door incidentele baten is er geen sprake van een structureel sluitende begroting voor de jaren 2019 en 2020. Voor de jaren erna kennen wij wel structureel begrotingsevenwicht.

6. Bijlagen

6. 1. Missie

Dit is Midden-Delfland

Op steenworp afstand van Den Haag en Rotterdam ligt een gemeenschap waar landschap en natuur de boventoon voeren. Waar kwaliteit van leven, rust en ruimte de norm zijn. Waar mensen elkaar kennen en helpen. Dat is Midden-Delfland.

Inwoners en ondernemers pakken er het initiatief en geven de dorpen Den Hoorn, Maasland en Schipluiden hun identiteit. Scholen bieden kinderen eigentijds onderwijs. Duurzame land- en tuinbouw en recreërende bezoekers brengen de gemeenschap economische kracht.

Waar mogelijk versterkt en versnelt de gemeente Midden-Delfland initiatieven uit de gemeenschap. Ook staat zij mensen bij die niet op eigen benen kunnen staan. Buiten de gemeentegrenzen stimuleert ze samenwerking met bedrijven, kennisinstellingen en overheden. Zo verbindt de gemeente het authentieke platteland met het verlangen naar natuur, cultuur en ontspanning vanuit de steden.

In 2008 verwierf Midden-Delfland als eerste gemeente in Nederland het Cittaslow-lidmaatschap. Dit wereldwijde keurmerk wordt toegekend aan gastvrije gemeenten die een duurzame samenleving nastreven waarvan natuur, agrarische productie, toerisme en sociale verbondenheid de kern zijn.

Missie gemeente

De gemeente Midden-Delfland verbindt het groene landschap met de stedelijke omgeving. Met de gemeenschap werkt zij aan een betere kwaliteit van leven.

Speerpunten gemeente

Gemeenten krijgen een steeds grotere rol in het contact met inwoners. Met hun betrokkenheid inspireerden inwoners en organisaties de gemeente om de visies *Midden-Delfland*[®] 2025 en *Behoud door ontwikkeling* op te stellen. Deze visies bepalen de koers van de gemeente.

Midden-Delfland richt zich op de volgende vijf speerpunten:

1. landschap
2. samenleving
3. economie
4. dienstverlening
5. bestuur en organisatie

In het hoofdstuk 'Beleidsmatig meerjarenperspectief' volgt per speerpunt een algemene omschrijving en de concrete invulling uit de begroting.

6. 2. Staat van reserves en voorzieningen

Naam van de reserve of de voorziening	Dienstjaar (2019)			Verminderingen	Saldo einde boekjaar	Waarvan belegd bij de gemeente	Toelichting
	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen				
A. Algemene reserves							
Algemene gemeentelijke reserve	2.499.378	n.v.t.		1.482.100	1.017.277	1.017.277	Geraamd saldo per 31 december 2018 2.499.378
Doel: Buffer voor nadelige exploitatiesaldi na resultaatbestemming, alsmede voor calamiteiten							Verminderingen: Instandhouding skaterouten netwerk (10 jr t/m 2024) 10.665 Energievisie 166.800 Cultuurimpuls 30.000 Fictiekosten 11.756 Realisatieplan informatievoorziening en digitalisering 40.000 Strandgroet respijtzorg H4 pilot 25.000 Extra kosten dienstverleningsmodel 15.000 Sneeuwschuif 240 Den Hoorn 11.900 Sneeuwschuif 210 10.600 Aanhanger tractor 11.600 Div. onderzoeken automatisering 10.000 Cultuureducatie met kwaliteit 10.250 wonen/OGGZ/bemoeiing 20.000 Budget co-financiering 100.000 Bijdrage voor uitwerkfaseplatform promotie Midden-Delfland 22.500 Overgang gesloten kassasysteem 19.615 Nulmeting dorpen t.b.v. omgevingswet 30.000 Verhoging inhuur omgevingswet 10.000 Opstellen beheer-/beleidsplan 20.000 Verkenning oplossing verkeersdrukte Maassluiseweg 25.000 Wettelijke verplichting huisvestingsprogramma 55.365 Lokale implementatiekosten inkoop 2020-2024 50.000 Inhuur omgevingswet 40.000 Inhuur diverse diensten archief en communicatie 207.000 Bouwkundige voorzieningen gemeentehuis 15.000 Vervanging groot formaat plotter 4.500 Ouderschapsverlof 9.400 Veilig afwikkelen verkeer entree Maasland 400.000 Bijraming WW-lasten 12.500 Storting in voorziening egalisatie afvalstoffenheffing 87.649 1.482.100
Totaal A Algemene reserves	2.499.378	0	0	1.482.100	1.017.277	1.017.277	
B. Bestemmingsreserves							
Nutsreserve	12.871.855	n.v.t.			12.871.855	3.698.501	Een deel van de reserve is extern belegd. Ook hiervan komt de rente ten gunste van de exploitatie.
Doel: Het creëren van een waarde vaste inkomstenbron voor de exploitatie							
Reserve ontwikkeling Harnaspolder	480.223	n.v.t.		101.473	378.750	378.750	Verminderingen: aandeel gemeentelijke bestuurskosten 211.473 vermindere onttrekking met 10.000 per jaar -110.000 totaal 101.473
Doel: Dekking bestuurskosten die voortvloeien uit de ontwikkeling van de polder en waarvoor gelden vanuit de grondexploitaties beschikbaar komen							

Naam van de reserve of de voorziening	Dienstjaar (2019)			Verminderen	Saldo einde boekjaar	Waarvan belegd bij de gemeente	Toelichting
	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen				
Investeringsreserve							
Doel: Dekking van geplande investeringen waarvan de lasten niet binnen de exploitatie opgevangen kunnen worden. In de begroting wordt aangegeven voor welke investeringen een claim op de reserve wordt gelegd.							Toegevoegde rente over saldo per 1 januari 33.482
- Geomerkte gelden voor frontbebouwing langs de Gaag (1997)	66.336	995			67.331	67.331	
- Aansluiting / oprit A4 bij Hamaschpolder	1.040.066	15.601			1.055.667	1.055.667	
- Aansluiting Woudseknoop*	97.204	1.458			98.662	98.662	
- Groenontwikkeling Zwethzone	432.889	6.493			439.382	439.382	
- Recreatieve verbindingen in de Hamaschpolder*	571.921	8.579			580.500	580.500	
- Plankosten verkeersvisie Maasland	14.326	215			14.541	14.541	
- Onbestemde middelen (vrije ruimte)	9.374	141			9.514	9.514	
* Reserves aangewezen als dekking projecten locatieontwikkeling <i>Subtotaal investeringsreserve</i>	2.232.114	33.482	0	0	2.265.596	2.265.596	
Reserve Monumenten	170.690	2.560		20.025	153.225	153.225	Toegevoegde rente over saldo per 1 januari 2.560
Doel: Het ondersteunen van onderhoud van monumenten buiten de exploitatie							<u>Verminderen</u> subsidie monumenten 20.025
Reserve Sociaal Domein	658.368	9.876		127.368	540.876	540.876	Toegevoegde rente over saldo per 1 januari 9.876
Doel: Opvangen budgettaire fluctuaties en onvoorziene uitgaven lange termijn.							<u>Verminderen</u> Vervoer was en koffie 20.000 Gezondheidssituatie/gezondheidsmonitor 7.368 Bevorderen uitstroom naar werk 100.000 Totaal 127.368
Egalisatiereserve Bouwleges	1.430.447	n.v.t.			1.430.447	1.430.447	
Doel: Ter nivellering van de wegvallende leges vanaf 2012							
Reserve Midden-Delfland	8.682	130			8.812	8.812	Toegevoegde rente over saldo per 1 januari 130
Doel: Nog nader in te vullen beleidsontwikkeling Midden-Delfland							
Reserve Grondexploitaties	-0	-0			-0	-0	Toegevoegde rente over saldo per 1 januari -0
Doel: Het afdekken van de risico's van de (mogelijke) toekomstige verliezen op de diverse grondexploitaties							
Compensatie dividenden en huuropbrengst	15.699.952	n.v.t.			15.699.952	15.699.952	
Doel: Compenseren weggevalen dividend CAIW ivm verkoop aandelen Verminderen dividendafhankelijkheid Compenseren huuropbrengst bezinepompen							
Reserve Jeugd	112.995	1.695			114.690	114.690	Toegevoegde rente over saldo per 1 januari 1.695
Doel: Reserveren van rijksbijdragen voor ontwikkelingskosten CJG							
Reserve Investeringsprogramma	930.914	n.v.t.		261.211	669.703	669.703	<u>Vermindering</u> Voorbereidingsfase bouwprojecten niet zijnde grexen 100.000 Dekking onderhoudskosten gebouwen 2019 161.211 261.211
Doel: Uitvoeren van investeringen die voortvloeien uit het collegeprogramma							
Reserve opstartkosten begeleiding particuliere bouwinitiatieven	38.148	572			38.720	38.720	Toegevoegde rente over saldo per 1 januari 572
Doel: Ondersteunen van kleine particuliere bouwinitiatieven							

Naam van de reserve of de voorziening	Dienstjaar (2019)			Verminderen	Saldo einde boekjaar	Waarvan belegd bij de gemeente	Toelichting
	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen				
Fonds Sociale Woningbouw Doel: Afkopsommen sociale woningbouw inzetten voor sociale woningbouw op andere locaties.	247.782	3.717			251.499	251.499	Toegevoegde rente over saldo per 1 januari 3.717
Reserve afwikkeling complexen Doel: Onderbrengen van budgetten vanuit grexen voor activiteiten die op termijn uitgevoerd gaan worden, zodat de grexen afgesloten kunnen worden.	806.601	12.099			818.700	818.700	Toegevoegde rente over saldo per 1 januari 12.099
Reserve Liquidatiesaldo Stadsgewest Haaglanden Doel: Het positieve liquidatiesaldo van het Stadsgewest Haaglanden te reserveren voor personeelskosten en nieuwe vormen van regionale samenwerking	61.949	n.v.t.			61.949	61.949	
Risicoreserve Erfpachtgronden Doel: Opvangen van risico's van overname van erfpachtgronden van Bedrijvenschap Hamaschpolder.	0	n.v.t.			0	0	
Reserve Herwaardering deelnemingen Doel: Uit oogpunt van inzicht en presentatie zijn aan de debetzijde van de balans de deelnemingen tegen de nominale waarde opgenomen. Vóór 2004 werd op de nominale waarde van de deelnemingen afgeschreven. Deze afschrijvingen zijn via de jaarresultaten met de Algemene reserve verrekend. In 2005 is daar de waardetename van de aandelen Europort aan toegevoegd	1.122.093	n.v.t.			1.122.093	1.122.093	
Totaal B Bestemmingsreserves	36.872.814	64.131	0	510.077	36.426.868	27.253.514	
C. Dekkingsreserves							
Dekkingsreserve gemeentehuis Doel: Realisatie van een nieuw gemeentehuis	11.567.816	n.v.t.		477.624	11.090.192	11.090.192	<u>Verminderen:</u> kapitaallasten (voorbereiding) nieuw gemeentehuis tot een maximum investeringsbedrag van € 15,4 miljoen 477.624
Dekkingsreserve Doel: Het ten gunste van het exploitatieresultaat compenseren van de kapitaallasten van daartoe door de raad aangewezen en inmiddels gerealiseerde of in uitvoering zijnde projecten. De volgende investeringen zijn daartoe aangewezen:							<u>Vermeerderingen:</u> uit Algemene reserve 400.000
721072 - Reconstructie Oude Veiling Maasland	214.541			13.487	201.054	201.054	<u>Verminderen:</u>
- Veilig afwikkelen verkeer entree van Maasland	0		400.000		400.000	400.000	
742139 - Aankoop 4 schoolwoningen (8 lokalen)	1.200.000			50.000	1.150.000	1.150.000	<u>Vrijval t.g.v. exploitatie</u>
742189 - Realisatie multifunctionele accommodatie Den Hoom (MFA)	3.150.000			112.500	3.037.500	3.037.500	405.582
742322 - Nieuwbouw PC-basisschool Maasland	1.212.853			40.428	1.172.425	1.172.425	
753001 - Realisatie sporthal Schipluiden	191.674			20.000	171.674	171.674	
753021 - Extra (kunstgras)speelveld MVV'27	3206			3.206	(0)	-0	
753031 - Aanleg kunstgrasveld (3x)	846.586			76.109	770.478	770.478	
753032/3 - Sportvloer DIOS	10.189			4.477	5.712	5.712	
754104 - Overkapping tussen Schilpen en Tavenu	290.290			14.482	275.809	275.809	
742331 - Aanpak klimaatproblemen MFA onderwijs	820.499			59.913	760.586	760.586	
765001 - Aanpak klimaatproblemen MFA kinderopvang	159.189			10.981	148.208	148.208	
<i>subtotaal dekkingsreserve</i>	<i>8.099.027</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>400.000</i>	<i>405.582</i>	<i>8.093.445</i>	<i>8.093.445</i>	
Totaal C Dekkingsreserves	19.666.843	0	400.000	883.206	19.183.637	19.183.637	

Naam van de reserve of de voorziening	Dienstjaar (2019)			Verminderingen	Saldo einde boekjaar	Waarvan belegd bij de gemeente	Toelichting
	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen				
D. Voorzieningen							
Voorziening dubieuze debiteuren Soza Doel: Oninbare debiteuren waaraan leenbijstand is verleend	80.750	n.v.t.			80.750	80.750	
Voorziening dubieuze debiteuren Doel: Geheel of gedeeltelijk oninbare debiteuren	327.655	n.v.t.			327.655	327.655	
Voorziening pensioenen voormalig wethouders Doel: Het dekken van de uitkeringen en pensioenen aan voormalige wethouders	1.509.946	n.v.t.	89.376	44.077	1.555.245	1.555.245	<u>Vermeerderingen:</u> toevoeging conform actuariële waardeberekening 79.380 storting APPA pensioen via salaris 9.996 totaal 89.376 <u>Verminderingen:</u> betaalde pensioenaanspraken 44.077
Voorziening wachtgeldten voormalig wethouders Doel: Het dekken van de uitkeringen en pensioenen aan voormalige wethouders	381.690	n.v.t.		94.451	287.239	287.239	<u>Verminderingen:</u> betaalde wachtgeldten 94.451
Voorziening bijdrage tekort Bedrijvenschap Doel: Geformaliseerde maximale bijdrage in het tekort van het schap	3.275.000	n.v.t.			3.275.000	3.275.000	
Voorziening egalisatie afvalstoffenheffing Doel: Het via storten of onttrekken van het verschil tussen reinigingskosten en afvalstoffenheffing egaliseren van de kosten cq tarieven	-12.444	n.v.t.	87.649	87.649	-12.444	-12.444	<u>Vermeerderingen/verminderingen:</u> Saldo kosten/opbrengsten functie 721 (zgn. gesloten circuit) -87.649 Positief saldo=vermeerdering, negatief saldo=vermindering <u>Vermeerdering:</u> Storting uit de algemene reserve 87.649
Voorziening egalisatie rioolheffing Doel: Het via storten of onttrekken van het verschil tussen rioleringskosten en rioolheffing egaliseren van de kosten cq tarieven	6.462.121	n.v.t.	354.935		6.817.056	6.817.056	<u>Vermeerderingen/verminderingen:</u> Saldo kosten/opbrengsten functie 722 (zgn. gesloten circuit) 354.935 Positief saldo=vermeerdering, negatief saldo=vermindering
Voorziening vakantiegeld personeel Doel: Reservering vakantiegeld voor gelijkmatige verdeling van de kosten.	15.530	n.v.t.			15.530	15.530	
Voorziening Grondexploitaties Doel: Opvangen van verlies in de grondexploitaties	1.364.000	n.v.t.			1.364.000	1.364.000	
Totaal D Voorzieningen	13.404.249	0	531.960	226.177	13.710.032	13.710.032	
Totaal A + B + C Reserves	59.039.035	64.131	400.000	2.875.383	56.627.782	47.454.428	
Totaal reserves en voorzieningen (excl deelnemingen)	72.443.283	64.131	931.960	3.101.560	70.337.814	61.164.460	

6. 3. Prognose verloop reserves en voorzieningen 2019 – 2022

Naam van de reserve of de voorziening	2019				2020				2021				2022			
	31-12	Rentetoev.	Toevoeging	Onttrekking	31-12	Rentetoev.	Toevoeging	Onttrekking	31-12	Rentetoev.	Toevoeging	Onttrekking	31-12	Rentetoev.	Toevoeging	Onttrekking
A. Algemene reserves																
Algemene gemeentelijke reserve	1.017.277	n.v.t.	0	284.715	732.562	n.v.t.	0	35.665	696.897	n.v.t.	0	10.665	686.232			
Totaal algemene reserves	1.017.277	n.v.t.	0	284.715	732.562	n.v.t.	0	35.665	696.897	n.v.t.	0	10.665	686.232			
B. Bestemmingsreserves																
Nutsreserve	12.871.855	n.v.t.	0	0	12.871.855	n.v.t.	0	0	12.871.855	n.v.t.	0	0	12.871.855			
Reserve ontwikkeling Harnaschpolder	378.750	n.v.t.	0	91.473	287.277	n.v.t.	0	81.473	205.804	n.v.t.	0	71.473	134.331			
Investeringsreserve	2.265.596	33.984	0	0	2.299.580	34.494	0	0	2.334.074	35.011	0	0	2.369.085			
Reserve Monumenten	153.225	2.298	0	20.025	135.498	2.032	0	20.025	117.506	1.763	0	20.025	99.243			
Reserve Sociaal Domein	540.876	8.113	0	0	548.989	8.235	0	0	557.224	8.358	0	0	565.582			
Egalisatiereserve bouwleges	1.430.447	n.v.t.	0	0	1.430.447	n.v.t.	0	0	1.430.447	n.v.t.	0	0	1.430.447			
Reserve Midden-Delfland	8.812	132	0	0	8.945	134	0	0	9.079	136	0	0	9.215			
Compensatie dividenden en huuropbrengst	15.699.952	n.v.t.	0	0	15.699.952	n.v.t.	0	0	15.699.952	n.v.t.	0	0	15.699.952			
Reserve Jeugd	114.690	1.720	0	0	116.411	1.746	0	0	118.157	1.772	0	0	119.929			
Reserve investeringsprogramma	669.703	n.v.t.	0	0	669.703	n.v.t.	0	0	669.703	n.v.t.	0	0	669.703			
Reserve revolving fund kleine particuliere bouwiniti	38.720	581	0	0	39.301	590	0	0	39.891	598	0	0	40.489			
Reserve Noodhulpvangnet	0	n.v.t.	0	0	0	n.v.t.	0	0	0	n.v.t.	0	0	0			
Fonds sociale woningbouw	251.499	3.772	0	0	255.271	3.829	0	0	259.100	3.887	0	0	262.987			
Reserve afwikkeling complexen	818.700	12.281	0	0	830.981	12.465	0	0	843.446	12.652	0	0	856.097			
Reserve liquidatiesaldo Stadsgewest Haaglanden	61.949	n.v.t.	0	0	61.949	n.v.t.	0	0	61.949	n.v.t.	0	0	61.949			
Risicoreserve Erfpachtgronden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
Reserve Herwaardering deelnemingen	1.122.093	n.v.t.	0	0	1.122.093	n.v.t.	0	0	1.122.093	n.v.t.	0	0	1.122.093			
Totaal bestemmingsreserves	36.426.868	62.882	0	111.498	36.378.252	63.525	0	101.498	36.340.278	64.177	0	91.498	36.312.957			
C. Dekkingsreserve																
Dekkingsreserve gemeentehuis	11.090.192	n.v.t.	0	477.624	10.612.568	n.v.t.	0	477.624	10.134.944	n.v.t.	0	477.624	9.657.320			
Dekkingsreserve	8.093.445	n.v.t.	0	422.376	7.671.069	n.v.t.	0	419.135	7.251.934	n.v.t.	0	417.899	6.834.035			
Totaal dekkingsreserve	19.183.637	0	0	900.000	18.283.637	0	0	896.759	17.386.878	0	0	895.523	16.491.355			
D. Voorzieningen																
Voorziening dubieuze debiteuren Soza	80.750	n.v.t.	0	0	80.750	n.v.t.	0	0	80.750	n.v.t.	0	0	80.750			
Voorziening dubieuze debiteuren	327.655	n.v.t.	0	0	327.655	n.v.t.	0	0	327.655	n.v.t.	0	0	327.655			
Voorziening pensioenen voormalige wethouders	1.555.245	n.v.t.	92.057	45.400	1.601.902	n.v.t.	94.819	46.762	1.649.959	n.v.t.	97.663	48.164	1.699.458			
Voorziening wachtgelden voormalige wethouders	287.239	n.v.t.	0	97.285	189.954	n.v.t.	0	82.149	107.805	n.v.t.	0	58.578	49.227			
Voorziening bijdrage in tekort Bedrijvenschap	3.275.000	n.v.t.	0	0	3.275.000	n.v.t.	0	2.505.000	770.000	n.v.t.	0	0	770.000			
Voorziening afvalstoffenheffing	-12.444	n.v.t.	0	107.070	-119.514	n.v.t.	0	126.149	-245.663	n.v.t.	0	120.339	-366.002			
Voorziening rioolrecht	6.817.056	n.v.t.	349.724	0	7.166.780	n.v.t.	320.027	0	7.486.807	n.v.t.	389.603	0	7.876.410			
Voorziening vakantiegeld personeel	15.530	n.v.t.	0	0	15.530	n.v.t.	0	0	15.530	n.v.t.	0	0	15.530			
Voorziening grondexploitatie	1.364.000	n.v.t.	0	0	1.364.000	n.v.t.	0	0	1.364.000	n.v.t.	0	0	1.364.000			
Totaal voorzieningen	13.710.032	0	441.781	249.755	13.902.058	0	414.846	2.760.060	11.556.844	0	487.266	227.081	11.817.029			
Totaal reserves en voorzieningen	70.337.814	62.882	441.781	1.545.968	69.296.508	63.525	414.846	3.793.982	65.980.897	64.177	487.266	1.224.767	65.307.573			

Toelichting op het overzicht van reserves en voorzieningen

Het overzicht betreft de jaren 2019 t/m 2022, waarbij de verwachte mutaties in 2019 nader zijn gespecificeerd in een afzonderlijk overzicht. Basis voor deze overzichten is de door de accountant goedgekeurde jaarrekening 2017 met de stand van de reserves en voorzieningen per ultimo 2017, aangevuld met de geraamde mutaties in 2018 volgens de laatst vastgestelde begrotingswijziging van 2018 en voorgenomen maatregelen.

De overzichten bevatten diverse soorten reserves en voorzieningen.

De Algemene reserve. Dit is de verplichte reserve die dient als buffer voor het opvangen van risico's en eventuele tekorten op de jaarlijkse begrotingsuitvoering. Ook heeft deze reserve de functie van weerstandsvermogen, samen met de Nutsreserve en de reserve Compensatie Dividenden en Huuropbrengsten.

Nutsreserve. Dit is een bijzondere reserve. Deze reserve is grotendeels belegd in twee langlopende leningen (40 jaar) tegen 8,15% respectievelijk 7%, evenals voor een gering deel in een beleggingsfonds.

Reserve ontwikkeling Harnaspolder. Deze reserve is destijds ingesteld ter dekking van de kosten verbonden aan de extra inspanningen om een megaproject als de herinrichting van de Harnaspolder vorm te geven. Jaarlijks wordt als bijdrage in de gemeentelijke bestuurskosten die met dit project samenhangen een bedrag op deze reserve in mindering gebracht.

De Investeringsreserve. Voor diverse in de toekomst uit te voeren investeringen zijn in het verleden gelden gereserveerd. Deels door rentebijbeschrijving en deels door verschuivingen kunnen projecten die eerder moeten worden uitgevoerd voorzien worden van extra gelden.

Reserve Herwaardering deelnemingen. Uit het oogpunt van inzicht en presentatie zijn aan de debetzijde van de balans de deelnemingen tegen de nominale waarden opgenomen. Vóór 2004 werd op de nominale waarde van de deelnemingen afgeschreven. Deze afschrijvingen zijn via de jaarresultaten met de Algemene reserve verrekend. In 2005 is daar de waardetoeename van de aandelen Europoort aan toegevoegd.

Dekkingsreserve gemeentehuis. Ten behoeve van de bouw van het gemeentehuis is een aantal jaren gespaard. Hierdoor kunnen de kapitaallasten van het gemeentehuis gedekt worden uit deze reserve. Door het wegvallen van de rentecomponent in de kapitaallasten wordt aan deze reserve geen rente meer toegevoegd.

De Dekkingsreserve. Destijds hebben wij ervoor gekozen om investeringen die financieel worden gedekt vanuit de reserves en waarop wordt afgeschreven, te laten verlopen via de zogenaamde dekkingsreserve. Dit gebeurt zodra de betreffende investering in uitvoering is of daadwerkelijk is gerealiseerd. Vanuit de dekkingsreserve worden dan de kapitaallasten gedekt zodat daar inzichtelijk blijft wat het totale budget was, hoeveel er aan kapitaallasten al gedekt is en wat nog beschikbaar is voor de resterende afschrijvingstermijnen. Over de gelden in de dekkingsreserve kan dus niet meer vrij worden beschikt. Verschuivingen en prioriteitenaanpassing zoals in de investeringsreserve is bij de dekkingsreserve niet meer aan de orde. Feitelijk is dit een louter administratief-technische post. Door het wegvallen van de rentecomponent in de kapitaallasten wordt aan deze reserve geen rente meer toegevoegd.

Reserves met specifiek doel. Er zijn veertien bestemmingsreserves gevormd met een specifiek doel, zoals beschreven in de Nota Reserves en Voorzieningen en de begroting 2015-2018

1. Monumenten
2. Sociaal Domein
3. Bouwleges
4. Midden-Delfland
5. Grondexploitaties
6. Compensatie dividenden en huuropbrengsten
7. Jeugd
8. Investeringsprogramma
9. Opstartkosten begeleiding particuliere bouwinitiatieven (Revolving fund)
10. Noodhulp-vangnet

- 11.** Fonds Sociale Woningbouw
- 12.** Reserve afwikkeling complexen
- 13.** Liquidatiesaldo Stadsgewest Haaglanden
- 14.** Risicoreserve Erfpachtgronden

Voorzieningen. De voorzieningen behoren tot het vreemde vermogen. De kern van het treffen van voorzieningen is dat de gemeente in de toekomst kan voldoen aan verplichtingen en dat de financiële positie van de gemeente duidelijk is. Voorzieningen zijn passiefposten in de balans die een schatting geven van de voorzienbare lasten in verband met risico's en verplichtingen waarvan de omvang en/of het tijdstip van optreden op de balansdatum min of meer onzeker zijn en die oorzakelijk samenhangen met de periode voorafgaande aan die datum.

Belangrijkste mutaties/aanpassingen

Voorzieningen aanloopkosten fusie GGD Haaglanden en Voorziening risicomanagement.

De voorzieningen aanloopkosten fusie GGD Haaglanden en Voorziening risicomanagement waren aan het eind van 2017 leeg en komen in de begroting van 2019 niet meer voor.

Risicoreserve Erfpachtgronden

In 2018 is de risicoreserve Erfpachtgronden gevormd. Hoewel de risico's van gronduitgifte in erfpacht beperkt zijn, zijn deze niet volledig uit te sluiten. Bij overname van erfpachtgronden, zoals is gebeurd met gronden op het bedrijventerrein HarnaschPolder, komen deze risico's volledig bij de gemeente te liggen. De risicoreserve Erfpachtgronden is bedoeld om deze risico's op te kunnen vangen.

Voorziening vakantiegeld.

De voorziening vakantiegeld is in stand gehouden voor Burgemeester en Wethouders, zij hebben geen individueel keuzebudget.

6. 4. Meerjarig investeringsoverzicht 2019 – 2022

Overzicht investeringen begroting 2019-2022					Maatsch. /Ec. nut.
Omschrijving investering:	2019	2020	2021	2022	
Reconstructie Hof van Delftstraat	145.000				M
Reconstructie Rijksstraatweg wegvak 1-2	205.000				M
Reconstructie Willemoordseweg	305.000				M
Reconstructie en dijkverzwaring Dijkshoornseweg		225.000			M
Reconstructie en dijkverzwaring Hoornsekade			500.000		M
Reconstructie Kwakelweg deel 2	250.000				M
Reconstructie Kerkweg	100.000				M
Aanvulling reconstructie Kerkweg	210.000				M
Reconstructie Burg. V.d. Lelijkade	100.000				M
Aanvulling Burg v.d. Lelijkade	110.000				M
Herinrichting Lijsterbesstraat	90.000				M
Aanvulling herinrichting Lijsterbesstraat	111.000				M
Reconstructie en verbetering fietspad Rotterdamseweg				450.000	M
Reconstructie Slot de Houvelaan			195.000		M
Opwaarderen fietspad en asfalteren Westgaag		550.000			M
Reconstructie Anna van Raesfeltstraat	32.794				M
Aanpassing Dijkshoornseweg t.b.v. dorpsvernieuwing	58.000				M
Parkeerplaatsen kern Schipluiden	65.000				M
Inkomsten parkeerplaatsen kern Schipluiden	-15.000				M
Reconstructie Maassluisseweg	400.000				M
Reconstructie Wilgenlaan	100.000				M
Vervangen lichtmasten	166.200	169.200	172.200	175.350	M
Wegdekverlichting	50.000				M
Wegdekverlichting inkomsten	-25.000				M
Vervangen brug DH019 Woudselaan			296.900		M
Vervangen brug Trekkade/Kerkweg M004		310.100			M
Vervangen brug S019 Zouteveenseweg		277.100			M
Vervangen Sionsbrug DH021				382.700	M
Vervangen grondk. landhoofd Middelvlietbrug M002	97.000				M
Vervangen grondk. landhoofd Middelvlietbrug M003	151.100				M
Reconstructie Trambrug Schipluiden	1.429.358				M
Vervangen brug Ingeland	101.200				M
Renoveren Hodenpijlbrug S028 behoud gem. monument			182.300		M
Vervangen brug fietspad 't Woud	211.200				M
Vervangen Schout-Jansheulbrug (S027)			560.000		M
Vervangen brug Zuidkade-Zouteveenseweg (S022)			192.100		M
Vervangen brug Willemoordseweg			159.900		M
Vervangen ophaalbrug Gaagweg	286.700				M
Vervangen brug S020 Zouteveenseweg				202.300	M
Vervangen brug S021 Zouteveenseweg				267.700	M
Vervangen brug Hoornseweg DH 003				1.851.800	M
Vervangen voetbrug B. v. Schagenlaan-Wilgenlaan				41.100	M
Bouw nieuwe Zoutloods		100.800			E
Zoutloods extra budget zwaardere fundering		35.000			E
Strooier 3 m3 Maasland	40.200				E
Strooier 3 m3 Den Hoorn	41.800				E

Onderzoek afwaardering Hoornseweg	25.000	25.000			M
Onderzoek doseerinstallaties	25.000				M
Vervangen doseerinstallaties		50.000	50.000		M
Overzicht investeringen begroting 2019-2022					Maatsch. /Ec. nut.
Omschrijving investering:	2019	2020	2021	2022	
Herinrichting openbaar groen	25.000	25.000	25.000	50.000	M
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2015	90.000				M
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2017	100.000				M
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2018	80.000				M
Vervangen beschoeiingen/damwanden	150.000	200.000	250.000	350.000	M
Voegen metselwerk beschoeiing Singel	58.406				M
Vervangen beschoeiing damwand Rotterdamseweg	40.000				M
Reconstructie speelvoorzieningen 2018	50.000				E
Reconstructie speelvoorzieningen	105.000	90.000	150.000	120.000	E
Vervangen pompunits drukriolering	104.000	104.000	149.000	149.000	E
Vervangen pompen hoofdgemalen	49.000	49.000	90.000	90.000	E
Vervangen vrijvervalriolering	230.000	230.000	230.000	230.000	E
Vervangen Isuzu 8-VHN-21		32.000			E
Vrachtwagen klein	86.000				E
Vervangen VW Crafter (snipper) 5-VBZ-67	47.700				E
Vervangen VW Crafter 4-VBN-69	42.700				E
Vervangen Opel Combo 4-VBN-86	27.400				E
Vervangen riooldoorspuitwagen	33.500				E
Vervangen Pick-up Renault Master 2-VNX-01			32.400		E
Vervangen hardware automatisering	467.500				E
Informatiebeleidsplan	40.000	40.000			E
Oracle migratie 2019	55.000				E
Koppeling Corsa-GWS4all(Centric & BCT)	40.000				E
Koppeling Corsa-Key2burgerz. (Centric & BCT)	35.000				E
E-depot (digitale archiefbewaarpplaats)	25.000				E
Aanschaf en vervangen Ipads	55.000				E
Implementatie digitalisering inwonerszaken	70.000				E
Totaal:	6.972.758	2.512.200	3.234.800	4.359.950	

6. 5. Begroting 2019 – 2022 op taakveld

Programma 1 Vitale dorpen in Midden-Delfand	2017	2018	2019	2020	2021	2022
lasten :						
5.7 Openbaar groen en openluchtrecreatie	1.362.171	1.736.989	517.894	397.430	369.440	371.577
3.4 Economische promotie	43.509	81.645	82.849	83.525	84.255	84.997
Totaal lasten	1.405.680	1.818.634	600.743	480.955	453.695	456.574
baten:						
5.7 Openbaar groen en openluchtrecreatie	828.980	1.195.076	65.999	66.223	36.465	36.711
3.4 Economische promotie	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	828.980	1.195.076	65.999	66.223	36.465	36.711
Programma 2 Bestuur en veiligheid	2017	2018	2019	2020	2021	2022
lasten:						
0.1 Bestuur	1.051.693	1.340.496	1.469.500	1.479.289	1.487.706	1.518.236
0.2 Burgerzaken	807.444	920.536	961.644	876.604	906.134	901.507
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	1.029.707	1.082.091	1.135.447	1.135.664	1.135.900	1.136.139
1.2 Openbare orde en veiligheid	355.125	354.477	435.469	437.406	439.494	441.619
Totaal lasten	3.243.969	3.697.599	4.002.061	3.928.963	3.969.234	3.997.501
baten:						
0.1 Bestuur	63.901	17.900	17.900	17.900	17.900	17.900
0.2 Burgerzaken	418.366	387.957	262.189	238.498	240.598	232.463
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0
1.2 Openbare orde en veiligheid	15.308	23.541	23.541	23.917	24.324	24.738
Totaal baten	497.574	429.398	303.630	280.315	282.822	275.101
Programma 3 Beheer, verkeer en milieu	2017	2018	2019	2020	2021	2022
lasten:						
2.1 Verkeer en vervoer	2.334.488	2.302.036	2.373.257	2.879.589	2.913.702	3.005.993
2.2 Parkeren	9.600	9.791	1.911	1.941	1.975	2.009
2.4 Economische havens en waterwegen	113.768	104.550	128.783	130.363	132.069	133.804
5.7 Openbaar groen en openluchtrecreatie	1.397.657	1.542.657	1.573.168	1.631.942	1.666.945	1.697.391
7.2 Riolering	1.616.496	1.639.088	1.602.717	1.609.694	1.592.113	1.689.770
7.3 Afval	2.117.479	2.270.123	2.311.597	2.206.238	2.222.526	2.218.972
7.4 Milieubeheer	792.290	1.264.423	877.223	877.748	711.515	712.092
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	146.408	162.816	191.847	206.346	206.885	207.433
Totaal lasten	8.528.186	9.295.483	9.060.503	9.543.860	9.447.729	9.667.464
baten:						
2.1 Verkeer en	131.790	488.726	165.126	167.688	170.455	173.266

vervoer						
2.2 Parkeren	4.380	4.623	4.623	4.697	4.777	4.858
2.4 Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0
5.7 Openbaar groen en openluchtrecreatie	67.255	283.855	279.324	89.553	29.801	30.052
7.2 Riolering	1.860.867	1.852.219	1.861.325	1.868.188	1.868.679	1.869.854
7.3 Afval	2.574.619	2.762.425	2.701.683	2.678.970	2.698.605	2.694.306
7.4 Milieubeheer	14.750	15.230	15.230	15.230	15.230	15.230
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	159.099	99.011	131.412	133.515	135.784	138.092
Totaal baten	4.812.759	5.506.089	5.158.723	4.957.841	4.923.331	4.925.658

Programma 4 Onderwijs	2017	2018	2019	2020	2021	2022
lasten:						
4.2 Onderwijshuisvesting	1.043.697	1.019.779	1.107.732	1.067.955	1.030.549	1.034.128
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	550.693	546.801	497.760	500.788	503.457	505.869
Totaal lasten	1.594.391	1.566.580	1.605.492	1.568.743	1.534.006	1.539.997
baten:						
4.2 Onderwijshuisvesting	313.953	173.274	173.446	173.621	173.810	174.002
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	61.422	62.914	61.666	61.354	61.096	60.835
Totaal baten	375.375	236.188	235.112	234.975	234.906	234.837

Programma 5 Sociaal domein en welzijn	2017	2018	2019	2020	2021	2022
lasten:						
5.1 Sportbeleid en activering	368.109	279.801	240.901	238.546	235.573	226.255
5.2 Sportaccomodaties	578.129	598.164	562.385	569.651	576.868	584.854
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	178.914	176.646	194.692	166.618	158.438	150.118
5.4 Musea	57.567	73.833	63.290	63.944	64.649	65.366
5.5 Cultureel erfgoed	85.542	70.289	71.523	72.041	72.601	73.169
5.6 Media	436.821	436.920	428.986	429.007	429.030	429.053
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	376.282	228.947	218.513	219.348	219.968	220.599
6.2 Wijkteams						
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	411.474	568.884	609.083	615.185	697.793	705.527
6.70 Algemene voorz. WMO en jeugd	1.299.018	1.115.802	1.140.242	1.122.044	1.129.154	1.136.375
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	2.768.486	3.108.061	3.271.981	3.246.629	3.257.285	3.268.106
6.72 Maatwerkverlening 18-	177.134	211.780	153.550	153.550	153.550	153.550
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	73.554	73.154	73.154	73.154	73.154	73.154
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	1.354.179	1.541.160	1.622.055	1.622.055	1.622.055	1.622.055
6.83 Veiligheid, jeugdrecl. en opvang	61.370	77.875	77.875	72.197	72.197	72.197

7.1 Volksgezondheid	583.811	647.268	717.073	677.649	687.122	696.244
Totaal lasten	8.810.391	9.208.584	9.445.303	9.341.618	9.449.437	9.476.622
baten:						
5.1 Sportbeleid en activering	35.632	34.687	34.687	35.243	35.841	36.451
5.2 Sportaccomodaties	164.324	167.810	169.380	172.411	175.587	177.076
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	44.222	14.043	16.638	16.904	14.596	14.844
5.4 Musea	0	0	0	0	0	0
5.5 Cultureel erfgoed	23.848	2.328	2.328	2.365	2.405	2.446
5.6 Media	0	0	0	0	0	0
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	73.470	0	0	0	0	0
6.2 Wijkteams						
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	11.580	21.251	21.251	21.591	21.958	22.331
6.70 Algemene voorz. WMO en jeugd	381.290	0	0	0	0	0
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	343.696	348.725	87.325	87.325	87.325	87.325
6.72 Maatwerkverlening 18-	0	0	0	0	0	0
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0	0	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0	0
6.83 Veiligheid, jeugdrecl. en opvang	0	0	0	0	0	0
7.1 Volksgezondheid	50.092	15.200	50.200	50.200	50.200	50.200
Totaal baten	1.128.154	604.044	381.809	386.039	387.912	390.673

Programma 6 Economische en sociale zaken	2017	2018	2019	2020	2021	2022
lasten:						
0.3 Beheer over gebouwen en gronden	92.800	118.524	314.922	156.328	359.084	360.179
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	173.643	174.908	166.901	167.251	111.907	112.520
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	53.638	48.284	48.284	48.284	48.284	48.284
3.4 Economische promotie	128.912	144.990	52.924	65.435	52.947	65.459
6.3 Inkomensregelingen	3.129.568	3.366.516	3.184.038	3.186.734	3.189.160	3.198.727
6.4 Begeleide participatie	65.524	171.891	219.373	258.693	258.801	258.910
6.5 Arbeidsparticipatie	225.646	156.620	455.806	395.870	445.883	445.895
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	202.984	206.187	100.331	100.891	101.496	102.111
Totaal lasten	4.072.715	4.387.920	4.542.579	4.379.486	4.567.562	4.592.085
baten:						
0.3 Beheer over gebouwen en	31.700	32.660	32.660	33.182	33.746	34.320

gronden						
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	176.533	267.499	264.484	268.715	182.927	186.036
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0
3.4 Economische promotie	4.342	34.500	34.500	34.572	34.650	34.729
6.3 Inkomensregelingen	2.177.261	2.112.317	2.088.368	2.091.840	2.093.429	2.095.045
6.4 Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0
6.5 Arbeidsparticipatie	0	20.560	0	0	0	0
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	2.389.836	2.467.536	2.420.012	2.428.309	2.344.752	2.350.130

Programma 7 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en volkshuisvesting	2017	2018	2019	2020	2021	2022
lasten:						
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	460.331	730.000	606.992	434.420	101.915	101.915
8.1 Ruimtelijke ordening	684.305	897.469	636.027	496.943	497.932	498.938
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijfventerreinen)	2.715.601	5.653.550	6.175.086	3.264.514	2.733.876	683.653
8.3 Wonen en bouwen	814.106	988.856	979.514	979.848	981.758	982.490
Totaal lasten	4.674.343	8.269.875	8.397.619	5.175.725	4.315.481	2.266.996
baten:						
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	296.258	730.000	606.992	434.420	101.915	101.915
8.1 Ruimtelijke ordening	79.155	7.889	46.776	14.810	14.847	14.884
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijfventerreinen)	2.751.624	5.629.050	6.175.086	3.264.514	2.733.876	683.653
8.3 Wonen en bouwen	773.610	1.103.470	1.292.169	1.691.605	1.640.151	1.511.845
Totaal baten	3.900.647	7.470.409	8.121.023	5.405.349	4.490.789	2.312.297

Algemene dekkingmiddelen	2017	2018	2019	2020	2021	2022
lasten:						
0.5 Treasury	128.038	94.902	78.302	71.595	64.749	64.749
0.61 OZB Woningen	128.653	128.134	128.073	131.535	133.239	134.367
0.62 OZB niet-woningen	230.592	241.406	260.837	260.837	260.837	260.837
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	0	0	0	0	0
0.8 Overige baten en lasten	0	16.000	16.000	16.000	16.000	16.000
0.9 Vennootschapsbelasting						
0.10 Mutaties reserves	2.079.804	935.117	464.131	64.382	65.047	65.722
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0

Totaal lasten	2.567.088	1.415.559	947.343	544.349	539.872	541.675
baten:						
0.5 Treasury	2.909.800	2.898.797	2.809.239	2.793.343	2.793.540	2.793.540
0.61 OZB Woningen	2.676.842	2.842.712	3.020.123	3.138.435	3.231.821	3.329.352
0.62 OZB niet-woningen	663.336	1.370.414	1.391.579	1.443.373	1.454.761	1.473.138
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	16.858.699	17.495.695	18.961.771	19.547.061	20.242.908	20.823.928
0.8 Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0
0.9 Vennootschapsbelasting						
0.10 Mutaties reserves	5.739.503	4.808.532	2.875.383	1.296.213	1.033.922	997.686
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	28.848.181	29.416.150	29.058.095	28.218.425	28.756.952	29.417.644

Overhead	2017	2018	2019	2020	2021	2022
lasten:						
0.4 Overhead	0	7.824.268	7.288.019	7.157.402	7.180.564	7.240.885
Totaal lasten	0	7.824.268	7.288.019	7.157.402	7.180.564	7.240.885
baten:						
0.4 Overhead	0	159.612	145.387	146.915	148.565	150.243
Totaal baten	0	159.612	145.387	146.915	148.565	150.243

6. 6. Beleidsindicatoren

